

LIBRARY OF PRINCETON
JUL 23 1914
THEOLOGICAL SEMINARY

William, of Newburgh

Ex Libris Dni Rob: Throckmorton Baronetti.

GUILIELMI NEUBRIGENSIS

VOLUMEN SECUNDUM.

Biblioth: Weston:

1. His *Edd. pr.* 2. Ejus *Edd. pr.* 3. Glanvilla *Edd. pr.* 4. Fecit *Edd. pr.* 5. Sunt *Edd. pr.* 6. Eboraci *Edd. pr.* 7. Eboracum *Edd. pr.* 8. Venerunt in Siciliam *Edd. pr.* 9. Repulsionem C. & mol. *Edd. pr.*

---

1. *Desunt bini sequentes tituli in Ed. Antv.* 2. *Deest* insulam *in Ed. Pic.* 3. De causis Reges cœperunt diffidere ap. A. *Ed. Pic.* 4. Danorum *Edd. priores.* 5. Venit *Edd. priores.*

XXXIV. Quo-

Expliciunt capitula. Incipit liber quartus.

De Primordiis Regis Richardi, & de [5] hiis quæ in ejus coronatione contigerunt.

CAP. I.

ANNO à plenitudine temporis, quo [6] veritas de terra orta est, M.C.LXXXIX. 1189.
sedi Apostolicæ præsidente Clemente, Henrico autem Frederici filio arcem Romani imperii tenente, & Francis imperante

---

1. *Deest hic titulus in Ed. Antv.* 2. *Antea,* Conventrense. 3. Leodiensis *Edd. pr.* 4. Francorum Rex *Edd. priores.* 5. His *Edd. priores.* 6. *Psal.* 84. P.

Phi-

Philippo, Richardus, illuſtriſſimi Regis Anglorum Henrici II. filius, defuncto patri ſucceſſit. Hic patre ſepulto hereditati mox tranſmarinæ incumbens, nobilium ſimul & plebium ſolemnibus votis gaudiiſque excipitur: rebuſque trans mare mature diſpoſitis, in Angliam, quæ ejus cum deſideriis præſtolabatur adventum, opportune tranſvehitur, cunctis ex ejus edicto cuſtodiis per Angliam relaxatis: ut ſcilicet ad introitum novi Principis eſſet lætitia generalis. Quippe æſtuabant tunc carceres reorum multitudine, ſub expectatione vel diſcuſſionis vel ſupplicii: ſed eo regnum ingrediente peſtes illæ carcerum per ejus clementiam ſunt egreſſæ, confidentius fortaſſe de cetero graſſaturæ. Statuto die unctionis regiæ, convenit Lundonias pene univerſa regni nobilitas, de partibus quoque Tranſmarinis copioſa virorum ſpectabilium multitudo. Richardus [1] igitur ſolus Regum à ſeculo ita nominatus, Lundoniis eſt conſecratus [2] in regem, & ſolemniter coronatus à Balduino Cantuarienſi Archiepiſcopo tertio [3] Nonas Septembris; qui dies ex priſca gentili ſuperſtitione malus vel Ægyptiacus dicitur, tanquam quodam Judaici eventus præſagio. Dies enim ille Judæis exitialis fuiſſe dinoſcitur, & Ægyptiacus magis quam Anglicus; cum Anglia, in qua

1. Igitur primus, ſolus Regum *Edd. pr.* 2. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebantur*, in regem, & ſolemniter coronatus. 3. *Vide Notas*. P.

ſub

ſub Rege priore felices & incliti fuerant, repente illis in Ægyptum, ubi patres eorum dura perpeſſi ſunt; Dei judicio verteretur. Res quidem recentis memoriæ eſt, nullique ignota præſentium; ſed operæ pretium eſt pleniori relatu tranſmittere ad poſteros tam [1] perſpicui circa gentem perfidam & blaſphemam ſuperni judicii monumentum. Convenerant ad ſolemnem Chriſtiani Principis unctionem ex cunctis Angliæ finibus non tantum nobiles Chriſtiani, verum etiam primi Judæorum. Caventes enim [2] iidem hoſtes veritatis, ne forte habita ſub Rege priore felicitas minus eis arrideret ſub novo; ejus decentiſſime honoranda primordia, & favorem non diſparem amplitudine munerum redimendum duxerunt. Verum ille vel minus jam eos acceptans quam pater, vel neſcio quid præcavens, ſuperſtitioſa quadam de conſilio quorundam cautela, edicto (ut dicitur) interdixit eis ingreſſum vel eccleſiæ, dum coronaretur, vel palatii, dum poſt coronationis ſolemnia convivaretur. Expletis igitur miſſarum ſolemniis, Rex fulgens diademate cum Pompa magnifica ad convivium intravit. Contigit autem eo diſcumbente cum omni frequentia nobilium, populum circa palatium obſervantem tumultuari. Judæi ſiquidem turbis immixti, fores ſic regias introibant. Unde indignatus (ut

1. Perſpicuum *Edd. pr.* 2. Idem *Edd. pr.* *Neque aliter MS. noſter. Vide var. lect. ad pag. 65. & 72.*

fertur)

fertur) quidam Christianus, Judæum palma percussum ab ingressu januæ arcere curavit, regium objectans edictum. Quo exemplo plures accensi, Judæos cum contumelia repellebant. Factoque tumultu indisciplinata cum turbine turba accurrit: credentesque Regem talia mandasse, tanquam freti auctoritate regia in multitudinem Judæorum ad fores regias observantium pariter irruerunt. Et primo quidem percutiebant pugno impie: mox vero vehementius efferati sustulerunt ligna & lapides. Porro Judæi fugam inierunt. In fuga nonnulli cæsi usque ad mortem, quidam etiam protriti perierunt. Venerant autem illuc cum ceteris duo nobiles Judæi Eboracenses, Joceus scilicet & Benedictus. Quorum prior evasit: sequens vero dum plagis impositis segnius fugeret comprehensus, ut mortem differret, Christum coactus est confiteri, ductusque in ecclesiam illico baptizatus est. Interea rumor gratissimus, quod scilicet Rex omnes Judæos exterminari jussisset, totas incredibili celeritate percurrit Lundonias; moxque infinitus indisciplinatorum populus tam ex ipsa civitate, quam ex illis quos illuc ex provinciis plurimis unctionis regiæ solemnitas traxerat, armatus accurrit, spirans prædarum & cædis in populum, Dei judicio cunctis invisum. Porro cives Judæi, quorum multitudo Lundoniis habitare dinoscitur, cum illis qui undecunque confluxerant, in domos se proprias receperunt.

runt. Circumdantur à [1] frementibus populis fortiterque oppugnantur ab hora nona usque ad solis occasum eædem domus. Quæ, quoniam propter fabricam firmiorem effringi non poterant, & [2] furentibus machinæ deerant: igne tectis immisso, horrendum cito colluxit incendium, quod & laborantibus Judæis [3] exitiale fuit, & furentibus Christianis in nocturno opere lucis adjutorium præbuit. Nec solis Judæis specialiter in eos accensus ignis nocuit, quia discretionis nescius, nonnullas quoque proximas Christianorum ædes corripuit. Videres repente clarissima urbis loca flammis civilibus, tanquam hostilibus, [4] miserabiliter conflagrare. Judæi vero vel in propriis torrebantur ædibus, vel egredientes excipiebantur ensibus. Multum sanguinis in brevi fusum est. Verum cito satietatem cædium induxit fortius excandescens cupido prædarum, vicitque avaritia crudelitatem. Denique omissis cædibus, expilandis ædibus & diripiendis opibus rabies avara incubuit. At hoc Christianos versa vice Christianis fecit infestos; dum alius alii, quod forte rapuerat, invideret, & prædandi studio ne amicis quidem & [5] sociis impia æmulatrix avaritia parceret. Nunciantur hæc Regi festive in palatio cum omni procerum frequentia convivanti; mitti-

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* ferventibus. 2. Quia *addit MS. Pic.*
3. Exitio *Edd. pr.* 4. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* mirabiliter.
5. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* sacris *pro* sociis.

tur à latere ejus Rannulphus de [1] Glamvilla, regni procurator, vir potens & prudens, cum aliis æque nobilibus, ut vel flecteret vel frenaret audaces. At id. frustra. In tumultu enim tanto nullus eorum aut vocem auscultavit, aut faciem honoravit. Quin potius quidam indisciplinatiores fremere adversus eos cœperunt: & ut maturius recederent, terribiliter denunciaverunt. Illis igitur effrenatam rabiem consulte declinantibus, tanta licentia quanta & audacia usque ad sequentis diei horam secundam desæviere prædantes, & tunc sæviendi magis satietas vel lassitudo, quam vel ratio, vel reverentia Principis prædantium sedavit furorem. Hoc eatenus inaudito regiæ civitatis eventu, & egregie inchoato perfidæ gentis exitio, & nova Christianorum contra inimicos crucis Christi fiducia, insignitus est regni illustrissimi Regis Richardi dies primus, plane non tantum juxta regulam, qua jubentur ambigua in melius potius, quam in deterius derivari, verum etiam juxta significationem aptissimam Christianæ in diebus ejus promotionis præsagus. Quid enim aptius portendit, [2] si quid portendit, quod regiæ consecrationis ejus diem pariter & locum blasphemæ gentis nobilitavit exitium, quod in ipso regni ejus exordio, hostes Christianæ fidei cœperunt juxta eum cadere & infirmari? Non ergo sic moveat quemquam vel urbis in quadam

1. Glanvilla *Edd. pr.* 2. *Abest hæc clausula à MS. Pic.*

ejus

ejus parte incendium, vel inſulſus ille fervor indiſciplinatorum [1] quo minus præclari eventus bonus fiat piuſque interpres: cum [2] & hujuſmodi ſupernæ moderationis ordini militent, impleatque Omnipotens plerumque voluntatem ſuam valde bonam, per hominum etiam nequiſſimorum voluntatem & actionem valde pravam. Sane Rex novus, cum eſſet ingentis animi & ferocis, indignatus, & dolens quod in ſuæ coronationis ſolemniis regnique primordiis ſub ejus præſentia talia contigiſſent, æſtuabat, anxius quid nam ſuper [3] hiis eſſet agendum. Tantam quippe & ſine exemplo Majeſtatis regiæ læſionem diſſimulare, atque inultam dimittere, & Regi nimis indecorum, & regno quoque noxium videbatur: cum tantæ atrocitatis diſſimulatio per impunitatis fiduciam, improborum ad attentanda ſimilia, nutritura foret audaciam. Porro in infinitam reorum multitudinem cenſuræ regiæ vigorem exercere prorſus erat impoſſibile. Nam præter nobiles cum Rege convivantes, quorum tantus erat numerus, ut regii amplitudo palatii anguſta videretur, fere totum civitatis populum, & fere totas nobilium familias quæ cum ipſis nobilibus ad unctionis regiæ ſolemnia venerant, odium Judæorum & prædarum illecebra ad memorati operis patrationem contraxerant. Diſſimulari

1. In quo *Ed. Pic. male.* 2. Enim *pro* & *in MS. Pic.* 3. His *Edd. priores.*

ergo oportuit, quod vindicari non potuit, Deo nimirum ordinante, ut qui divinæ in perfidos & blaſphemos ultionis miniſtri extiterant, humano propter hoc judicio minime ſiſterentur. Superni quippe examinis ratio exigebat, ut blaſphemi illi, qui tempore ſuperioris Principis ſupra modum cervicoſi & protervi in Chriſtianos fuerant, [1] in ſucceſſoris ejus primordiis humiliarentur. Benedictus vero ille, qui (ut dictum eſt) lavacrum Chriſtianum coactus acceperat, corde quidem non credens ad juſtitiam, ſed inani tantum oris confeſſione aërem verberans, in craſtino perductus ad Principem, interrogatus eſt ab eo an eſſet Chriſtianus? Qui reſpondit ſe à Chriſtianis baptizari coactum, ſed animo ſemper fuiſſe Judæum: & talem ſe malle mori, cum jam non poſſet vivere, plagis enim pridie acceptis urgebatur ad mortem. Ejectus ergo à facie Principis, Judæis eſt redditus apoſtata Chriſtianus, factuſque filius Gehennæ duplo quam prius, poſt dies paucos defecit, ad hoc tantum Chriſtianus factus, ut apoſtata moreretur. Princeps autem poſt cladem Judæis pacem [2] edicto ſancivit, qua tamen, ut ſuo loco narrabitur, non diu ſunt fruiti, ſuperno utique judicio exigente, blaſphemæ gentis ſuperbiam ſeverius caſtigari.

---

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* ut *pro* in. 2. Sancivit edicto *Edd. pr.*

De

De ordinatione vacantium ecclesiarum post coronationem Regis Richardi.

CAP. II.

IN primis ſane Rex novus ſtudium habuit, ut quoniam plures in Anglia Cathedrales vacabant eccleſiæ, propriis ad ejus inſtantiam eædem gauderent Præſulibus. Richardus ergo Elienſis, theſaurarius Regius, ſedem accepit Lundonienſem; Godefridus Lucienſis cathedram Wintonienſem; [1] Willelmus de longo Campo, Cancellarius Regius, Epiſcopatum Elienſem; Hubertus Eboracenſis Decanus, eccleſiam [2] Salesbirienſem. Porro Gaufrido fratri ſuo, qui ad Lincolnienſem eccleſiam olim electus, annis (ut ſuo [3] loco dictum eſt) plurimis eidem Eccleſiæ ad metenda ejus carnalia [4] incubaverat, [5] & inde tandem amotus cancellis regiis uſque ad patris deceſſum præfuerat, conceſſit Rex Metropolitanam ſedem Eboracenſem, cum jam vacaſſet annis [6] ferme decem. Cujus Gaufridi electionem talem fuiſſe cognovimus. Patre defuncto novi Ducis adhuc in Normannia conſtituti litteræ arte (ut dicitur) quorundam [7] ejuſdem Gaufridi elicitæ ad capitulum Eboracenſe manarunt, Gaufridum fratrem ſuum in

1. Guillelmus *Edd. pr.* 2. Salisburienſem *MS. Pic.* 3. *L.* 2. *c.* 22. *ſupra.* P. 4. Incubuerat *Edd. pr.* 5. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebantur,* & inde t. a. c. r. uſque ad p. d. præfuerat. 6. Fere *Edd. priores.* 7. Familiarium *inſerit MS. Pic.*

Archi-

Archiepiſcopum eligi poſtulantes, atque obſiſtentibus Regii [1] motus periculum comminantes. Quibus litteris territi atque præſtricti Præcentor & ceteri qui aderant (nam Decanus & [2] plures alii aberant) ad ſolam futuri Principis gratiam reſpicientes, memoratum Gaufridum ſolemniter elegerunt. Verum cum idem ſumpto diademate regno præſideret paterno, eidem electioni ſuccenſuit, litteriſque illis, quibus præſtricti fuerant eligentes, tanquam vel non ſuis vel certe [3] ſurrepticiis derogans, pro neceſſitate tamen Jeroſolymitanæ expeditionis ingentis ſummæ [4] promiſſione placatus, tandem aſſenſum præbuit. Qualia vero circa eundem electum poſtmodum provenerunt, ſuo loco exponetur.

De affectu Regis ad Joannem fratrem [5] ſuum.

CAP. III.

PRÆTEREA circa Joannem fratrem ſuum uterinum Rex proprium egregie declaravit affectum. Nam præter paternæ in Hibernia adquiſitionis plenitudinem, & Comitatum in [6] Normannia Moritanenſem, de quibus ſcilicet paternam donationem ratam habuit: in Regno Anglorum tanta illi adjecit, ut quaſi Tetrarcha videretur. Denique Cornubiam, Deveneſiram,

1. Metus *Edd. pr.* 2. Alii plures *Edd. pr.* 3. Subrepticiis *Edd. pr.* 4. Proviſione *MS. Pic.* 5. Ejus *pro* ſuum *in Edd. priorib* 6. *Deeſt in V.C. ſed appoſite eſt illic additum ut lector provinciam noſſet.* Pic.

[1] Notingehamefiram, Loncaftrum cum adjacente provincia, atque alia plurima de Regio [2] dominico contulit: & nihilominus illi [3] Gloucestrensis Comitis [4] filiam, propriam fcilicet in quarto gradu confobrinam, cum integritate juris paterni, quod effe ampliffimum nofcitur, minus quidem legitima, & plus jufto fraterna provifione defpondit. Verum [5] hæc ejus in fratrem immoderata atque improvida largitas, multa & gravia mala fequenti tempore peperit, & profufum largitorem profunda pœnitudine caftigavit. Indulta enim Joanni tetrarchia, fecit eum ambire monarchiam: unde & factus eft de cetero fratri infidus, & ad ultimum manifefte infeftus: quod nimirum plenius exponendi fuum in ordine hiftoriæ locum habebit.

Quis fucceſſerit Rannulpho de [6] Glamvilla in procuratione regni.

CAP. IV.

ERAT autem idem adhuc regni procurator qui fuerat tempore Regis prioris, Rannulphus fcilicet de [7] Glamvilla, homo præclaræ prudentiæ. Qui cum effet grandævus, & videret à Rege novitio multa minus confulte & provide [8] actitari: hujus officii onere expediri

1. Notigamfiram, & Loncaftrum *Edd. pr.* 2. Dominio *Edd. pr.* 3. Clouceftrenfis *MS. Pic.* 4. *Sic diſtinximus cum Cod. noſtro MS. Antea,* filiam propriam, fcilicet *&c.* 5. Hæc in ejus fratrem *Edd. pr.* 6. Glanvilla *Edd. pr.* 7. Glanvilla *Edd. pr.* 8. Actari *MS. Pic.*

voluit,

voluit, ut ad Jerosolymitanam se profectionem (nam signum Domini sub Rege Henrico susceperat) commodius præpararet. Solemniter ergo renuncians officio, minus legitimos habuit successores. Idem quippe officium Dunelmensi Episcopo, nec obluctanti à Rege commissum est: qui nimirum consultius proprio contentus officio, divini juris multo decentius quam humani minister extitisset; cum nemo possit utrique, prout dignum est, deservire, atque illud dominicum ad Apostolos, [1] *Non potestis Deo servire & Mammonæ*, maxime successores Apostolorum respiciat. Si enim velit Episcopus, ut cœlesti pariter & terreno Regi placeat, ad utrumque se officium dividere: certe Rex cœlestis, qui sibi vult ex [2] toto corde, tota anima, [3] tota mente serviri, ministrum dimidium non approbat, non diligit, non acceptat. Quid si Episcopus nec saltem [4] dimidius quæ Dei sunt & decent Episcopum exequatur; sed vices suas indignis & remissis executoribus committat, ut terreno vel palatio vel foro totus [5] deserviat? Nam nec terreni Principis ratiocinia quisquam dimidius sufficienter administrat. Quamobrem memoratus Pontifex, cum jam esset grandævus, officio seculari suscepto, in Australibus Angliæ partibus ad publica totus negotia residebat.

---

1. *Matt.* 6. P. 2. *Deut.* 6. *Josue* 22. P. 3. Tota virtute serviri, ministerium *Edd. pr.* 4. Dimidium *MS. Pic.* 5. Serviat *Edd. pr.*

Quæ

Quæ fecerit Rex in Anglia antequam [1] transfretaret.

CAP. V.

TUNC idem Rex Anglorum, qui primus potentum, cum Comes adhuc Pictavensis diceretur, dominicum signum acceperat, circa Jerosolymitanam profectionem studiosius satagens, instante maxime Rege Francorum, ut tempore congruo iter simul arriperent, & moram, quam [2] interposuerant, apparatu propensiore purgarent, sumptus idoneos modis cœpit omnibus præparare. Neque enim thesauros patrios, & quæcunque pater specialiter ad illam profectionem congesserat, sufficere judicavit: sed suam quoque industriam & operam in hoc ipso expendens, citra patris vel in hoc consistere gloriam, duxit inglorium. Evocavit igitur mandatis urgentibus Regem Scottorum inveterata laborantem tristitia pro castellis, bellico (ut superius [3] memoratum est) sibi casu ablatis, scilicet [4] Rokesburg & Berewich. Nam tertium, quod dicitur Castellum puellarum, sub Rege Henrico receperat: cum conjugem ejus voluntate & consilio de partibus acciperet Transmarinis. Veniens itaque ad Regem Anglorum, pactus est ei decem milia marcas argenti pro resignatione Castellorum, remeansque ad propria, eandem à subditis [5] imminentia Regiæ potesta-

1. Tranfretaret *MS. noster.* 2. Interposuerat *Ed. Pic.* 3. Dictum est *Edd. pr.* 4. Rokesburch & Berewyck *Edd. pr.* 5. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* eminentia. *Vide var. lect. infra ad cap.* 14.

tis summam corrasit: qua Regi Anglorum soluta, cum multa lætitia Castella recepit. Dunelmensem quoque Episcopum, quem pecuniosum esse credebat, Rex novus astute pellexit, ut emeret à se proprii Episcopatus provinciam, essetque ejusdem provinciæ Episcopus simul & Comes, annexo Episcopatui Comitatu. Quod & factum est, quam excogitato astu Principis, ut pecunias Episcopi tolleret, tam immoderato ambitu grandævi Episcopi Episcopatu, qui opulentissimus noscitur,[1] in illa ætate non contenti, nec reputantis illud propheticum, immo per [2] prophetam Dominicum, *Væ qui conjungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis*: ut Comitatum ad Episcopatum [3] conjungere, quod utique majus est non curaret. Dedit ergo Regi pro emendo Comitatu, quicquid pro Jerosolymitanæ profectionis apparatu congesserat: & quicquid insuper corradere poterat de Episcopatu. Et ipse quidem de hujusmodi mercimonio glorians [4] jocabatur. Rex vero facetias inde conficiens ita jocabatur. De [5] vetusto Episcopo novitium Comitem mirus ego artifex feci. Cum autem idem Episcopus hoc modo se nudasset pecuniis, quas sacræ propter Christum peregrinationi devoverat, illud quoque consequenter studuit irritare, quod in solenni

1. In *omisit Picardus.* 2. *Esai* 5. P. 3. *Ita plane in Cod. nostro.* Conjungeret, quod utique majus non est curaret *Edd. priores.* 4. Jucundabatur *MS. Pic.* 5. Honesto *MS. Pic.*

crucis

crucis susceptione Omnipotenti [1] Domino voverat. Cumque apud Romanum [2] Pontificem per nuncios non diceret, Comitatum emi, & ideo Jerosolymam proficisci non possum, rogo te [3] habe me excusatum, quod quidem vere dixisset, sed potius fatiscentem causaretur ætatem, seque tam laboriosæ peregrinationi minus sufficere allegaret, [4] propriæ conscientiæ relictus, illico signum sacrum solemni devotione susceptum irreverenter [5] & infrunite abjecit, & inventæ apud Regem pretiosæ Margaritæ, pro qua tanta dederat, possidendæ incubuit; quæ tamen uti nunc cernere est, non solida, sed pro rerum & temporum mutatione, brevis & perfunctoria possessio fuit. Sane Rex eadem arte, qua hujus Episcopi sacculos exhausit, alios quoque plures pellexit, ut effusis pecuniis certatim dignitates sive libertates quaslibet, vel publica officia, vel ipsa etiam prædia regia compararent. Distrahebat itaque propria mature profecturus, tanquam animum redeundi non habens. Cumque ab amicis propter hoc familiari ausu increparetur, respondisse fertur: Lundonias quoque venderem, si emptorem idoneum [6] invenirem. Denique in hac distractione

1. Voverat Domino *Edd. pr.* 2. *Ita MS. noster.* Pontificem non diceret *Ed. Antv.* Pontificem diceret *Ed. Pic. Fatetur tamen Picardus in suo Cod.* Pontificem per nuntios diceret *legi. Imo, ni fallor, non aliter in illo Codice atque in nostro.* 3. Me habe excusatum *Edd. priores.* 4. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* quippe *pro* propriæ. 5. Et infirmiter abjecit *Edd. pr.* 6. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* invenissem.

 desipere

desipere videbatur: eoque proclivius emebant plurimi, quo nunquam repatriaturus credebatur. Præmaturo namque & immoderato usu armorum, quibus ab ingressu adolescentiæ plus justo indulserat, ita jam fractus & languidus dicebatur, ut Orientalis labore expeditionis cito absumendus videretur. Alii vero dicebant eum quartano incommodo, quo diu laboraverat, ita corruptum & tabidum, ut diu non posset in illo maxime tam grandi labore subsistere. Hujus rei argumentum esse indecentem quandam, quæ in eo apparebat, cum pallore faciei membrorum corpulentiam. Aiebant etiam quidam, quod plusquam centum in corpore haberet usturas pro evaporanda corruptione humorum. Tales de Rege per aures, & fere per ora omnium volitabant rumores: quibus utique fidem dabant indiscretæ atque immoderatæ ejus vel donationes, vel distractiones. & credebatur, tanquam cito se finiendum intelligens, minus de regno curare, quod ita vel scinderet, vel dissiparet. Verum quam subtili hæc astu vel fecerit, vel finxerit, ut omnium qui pecuniosi videbantur sacculos exhauriret, postea claruit. Mensibus autem aliquot in Anglia demoratus, regni administratione Cancellario suo, Episcopo scilicet Eliensi, relicta, ante Dominici natalis solemnia [1] Normanniam transfretavit. Succensebant [2] ei fere omnes, quod Rex nobilis per-

1. In Normanniam *Edd. pr.* 2. *Deest* ei *in Edd. priorib.*

egre

egre profecturus in regiones longinquas, minus ſolemniter regnum proprium reliquerit: & remiſſiorem quam oportuit ejus curam, cum egrederetur, habuerit, & quod homini peregrino obſcuri nominis, & minus probatæ vel fidei, vel induſtriæ, abſque conſilio & voluntate Optimatum, rerum ſummam crediderit. Utrum vero recte an ſecus in [1] hiis Regiæ fuerit ordinationi derogatum, ſequentis eſt temporis eventibus declaratum.

De quodam prodigio, quod eo tempore in aëre viſum eſt.

CAP. VI.

NEC ſilentio prætereundum eſt ſtupendum nimis terribileque prodigium: quod circa hæc tempora in Anglia viſum eſt à multis, qui uſque nunc ſunt teſtes ejus ad eos qui non viderunt. Eſt ſuper ſtratam publicam, qua Lundonias pergitur, vicus [2] haut ignobilis [3] Dunſtapla nuncupatus: ibi dum forte quidam hora poſt [4] meridiana in cœlum ſuſpicerent, viderunt in ſublimitate ſereni aëris formam vexilli Dominici lacteo candore conſpicuam, & conjunctam ei formam hominis crucifixi, qualis in eccleſia ad memoriam Dominicæ paſſionis & de-

---

1. His *Edd. pr.* 2. Haud *Edd. pr.* 3. Dunſtapela *Edd. pr.* Cunſtapla *tamen ad oram Ed. Pic. ſcilicet è vet. Cod. Sed metuo ne ſit ſphalma pro* Dunſtapla. 4. Mediana *MS. Pic.*

votionem

votionem fidelium pingitur. Stabant autem [1] ſtupefacti, fixis rem mirabilem oculis intuentes. Quorum ſtuporem & erectos in cœlum vultus, plurimi ſtrata publica gradientes mirati: ipſi quoque ſuſpicere, & viſa rei novitate pariter ſtupere cœperunt. Cum ergo terribilis hæc ſpecies [2] diuſcule appareret, & curioſe intuentium vultus animoſque ſuſpenderet; viſa eſt forma crucis ab eo, qui affixus videbatur, recedere, ut medium aëris ſpatium inter utrumque [3] notaretur, & paulo poſt res ſtupenda diſparuit: ſed cauſa ſtuporis ſublata effectus remanſit. Denique late vulgatum eſt verbum [4] iſtud, reique prodigioſæ rumor & ſtupor pariter [5] cucurrerunt. Interpretetur quiſque ut voluerit ſignum mirabile, cujus utique didici ſimplex [6] eſſe narrator, non etiam [7] præſagus interpres. Quid enim divinitas eo ſignificare voluerit, neſcio.

Quid actum ſit contra inſolentiam Judæorum apud Linnam.

CAP. VII.

DUM igitur (ut ſupra dictum eſt) illuſtris Rex Anglorum Richardus regno, ut volebat, [8] diſpoſito Normanniam transfretaſſet,

1. Stupefacti, genibus fixis rem mirabilem intuentes *Edd. pr. Monuit tamen Picardus in ſuo Cod. legi,* ſtupefacti, fixis rem miſerabilem oculis intuentes. 2. Diutiuſcule *Edd. pr.* 3. Moraretur *Edd. pr.* 4. Illud *Ed. Pic.* 5. Concurrerunt *Edd. pr.* 6. Narrator eſſe *Edd. pr.* 7. *V. C.* præſagii. *Pic.* 8. Diſpoſito in Normanniam *Edd. pr.*

ſolemne

ſolemne cum Rege Francorum colloquium habuit: ubi ambo inter ſe mutuæ ſocietatis jura firmantes, & germanam alterutrum compromittentes charitatem, Orientali ſe expeditioni cum viris nobilibus, qui ſignum Domini acceperant, fortius aſtrinxerunt, & tempus profectionis æſtatem proximam ſtatuerunt. Quibus ſolemniter actis, uterque ſe princeps pro ſua [1] & negotii magnitudine præparabat. Sane dum hæc in Galliis agerentur, Chriſtianorum adverſus Judæos in Anglia zelus Lundoniis (ut dictum eſt) paulo ante accenſus vehementer excanduit; non quidem ſincere, id eſt, cauſa fidei tantum, ſed eorum vel æmulando felicitatem, vel inhiando fortunis. Arbitrabantur audaces & cupidi obſequium ſe præſtare Deo, dum ſpoliarent vel perderent homines Chriſto rebelles: & agebant ſine ullo vel minimo conſcientiæ ſcrupulo, hilari furore propriæ cupiditatis negotium: Dei quidem juſtitia talia minime approbante, ſed decenter ordinante: ut hoc modo gentis perfidæ coërceret inſolentiam, & linguas frenaret blaſphemas. Apud urbem, commeatu & commerciis nobilem,[2] quæ Linna dicitur, ubi ejuſdem gentis plurimi [3] habitabant, & ſua multitudine, & opum magnitudine, & tuitione regia feroces, primus (ut accepimus) adverſus eos motus eſt factus occaſione hujuſmodi. Cum forte quidam ex eorum ſuperſti-

1. *Deeſt* & *in Edd. priorib.* 2. *Ad Iſidis ripas.* P. 3. Habitant *Edd. pr.*

tione

tione ad Christianam [1] esset fidem conversus, ejus tanquam desertoris & prævaricatoris sanguinem sitientes, quærebant opportunitatem malitiæ consummandæ, raptisque quodam die armis aggressi sunt transeuntem: porro ille in Ecclesiam proximam se recepit. Nec quievere sævientes, sed pervicaci furore & impetu eandem Ecclesiam oppugnare cœperunt, ut effractis foribus profugum ad pœnam extraherent. Ingens eorum, qui erant in [2] eadem Ecclesia, clamor attollitur. Christianum sonoris vocibus auxilium flagitatur. Clamor & fama Christianum populum accendunt. qui cominus erant, ad clamorem: & qui eminus, ad famam armati accurrunt. Et loci quidem incolæ propter metum regium remissius agebant: porro peregrini juvenes, quorum illuc multitudo negotiandi gratia venerat, superbos belligerantes fortius impetebant. Illi vero, dimissa oppugnatione ecclesiæ, cum Christianorum impetum ferre non possent, fugam inierunt. Cæsis in fuga nonnullis, domus eorum expugnatæ atque expilatæ à Christianis, flammis tandem ultricibus conflagrarunt: & eorundem plurimi hostilem, vel ignem, vel gladium cruentarunt. [3] Sequenti die superveniens quidam Judæus insignis medicus, qui & artis & modestiæ suæ gratia, Christianis quoque familiaris atque honorabilis fu-

1. Fidem esset conv. *Edd. pr.* 2. *Deest* eadem *in Edd. priorib.*
3. Sequente *Edd. priores.*

erat,

erat, cædem ſuorum paulo immoderatius deploravit, & quaſi ultionem prophetans, ſpirantem adhuc furorem inſtigavit. Quem mox Chriſtiani correptum, ultimam ibidem Judaïcæ veſaniæ victimam fecerunt. Peregrini juvenes præda onuſti, repetitis navibus, ne quam forte à miniſtris regiis ſuſtinerent quæſtionem, celeriter abierunt. Loci vero incolæ, cum propter hoc diſcuterentur à regiis, in peregrinos, qui jam abierant, factum refuderunt.

Quid actum ſit contra Judæos apud Stanfordam, & de [1] quadam ſuperſtitione populi.

CAP. VIII.

POST hæc apud [2] Stanfordiam novi adverſus Judæos [3] turbinis motus ſurrexit. Cum enim ibidem quadrageſimali tempore ſolemnes nundinæ agerentur, juvenum, qui ſignum dominicum Jeroſolymam profecturi ſuſceperant, ex diverſis provinciis multitudo ſupervenit, indignans quod inimici crucis Chriſti ibidem habitantes tam multa poſſiderent, cum ipſi ad tanti itineris ſumptus minus haberent, & ab eis tanquam injuſtis poſſeſſoribus extorquendum duxerunt, quod ſuſceptæ peregrinationis neceſſariis uſibus applicarent. Arbitrantes itaque [4] obſequium ſe præſtare Chriſto, ſi hoſtes [5] ejus im-

1. *Deeſt* quadam *in Edd. priorib.* 2. Stanforthiam *MS. Pic.* 3. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* turbaminis. 4. Obſequium Deo ſe præſtare, ſi *Edd. pr.* 5. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebatur* ejus.

peterent quorum bonis inhiabant: audacter irruerunt in eos, nemine, vel ex loci incolis, vel ex [1] hiis qui ad nundinas venerant, tantis se ausibus opponente, nonnullis vero [2] etiam cooperantibus. Cæsi sunt aliquot ex Judæis, ceteri vero intra Castellum recepti ægre evaserunt. Expilatæ sunt domûs eorum, & magna vis pecuniæ capta. Prædones cum sui operis emolumento abierunt: nullusque eorum propter hoc studio disciplinæ publicæ sustinuit quæstionem. Quorum unus, Joannes nomine, audacissimus juvenis Hamtonam divertens, partem pecuniæ suæ deposuit apud quendam, à quo etiam ejusdem pecuniæ ambitu, occulte necatus est, corpusque ejus per noctem extra urbem projectum. Quo invento, & à quibusdam forte agnito, clandestinam iniit fugam avarus homicida. Mox somniantibus vetulis atque apparentibus ibidem fallacium signorum præstigiis, martyris illi meritum & gloriam simplices tribuerunt, sepulchrum ejus solemnibus excubiis honorantes. Fama excitum vulgus insipiens primo ex locis finitimis, [3] dehinc etiam ex diversis provinciis curiosa devotione confluebat, nullusque novi martyris cupiens vel intueri miracula, vel promereri suffragia, ad sepulchrum ejus vacuus veniebat. Ridebatur quidem hoc à prudentibus, sed tamen [4] gratum erat Clericis,

1. His *Edd. priores.* 2. *Deest* etiam *in Edd. priorib.* 3. *Abeest in MS. Pic.* 4. Erat gratum *Edd. pr.*

ex

ex eadem ſuperſtitione provenientium gratia commodorum. Res defertur ad Epiſcopum eximiæ virtutis virum: qui accedens ad locum in ſpiritu fortitudinis, [1] concinnata ſtudio ſimplicium & cupidorum, falſi martyris inſignia prophanavit, & ſuperſtitioſam mortui hominis venerationem Pontificali auctoritate ſub anathematis interpoſitione inhibuit. Sic pia & efficaci opera boni paſtoris tota illa extincta eſt atque evanuit operatio ſpiritus illuſoris.

Quæ acta [2] ſint contra Judæos Lincolniæ & [3] Eboracæ.

CAP. IX.

LINCOLNIENSES vero audientes qualia circa Judæos agerentur, occaſionem nacti, & animati exemplis, aliquid audendum duxerunt, & conglobati in cohabitantes Judæos motu ſubito exarſerunt. Porro illi agnito ſuorum [4] in locis diverſis vel pavore vel exitio cautiores effecti, paucis diſcrimen expertis in munitionem regiam cum pecuniis mature ſeceſſerunt. Itaque non multa re acta, ſed multa per officiales regios quæſtione ſubſecuta, inanis ille motus cito quievit. Verum Eboracenſibus non metus ferociſſimi Principis, non vigor legum, non ratio, non humanitas obſtitit, quo minus cohabitantium perfidorum generali exitio furorem

---

1. Continuata *MS. Pic.* 2. Sunt *Edd. pr.* 3. Eboraci *Edd. pr.*
4. Tò in *omittit Ed. Pic.*

proprium ſaturarent, atque in ſua civitate totum illud genus abraderent. Quod nimirum quia valde memorabile eſt, pleniori ad poſteros [1] oportet relatu tranſmitti. Eboracenſium igitur Judæorum (ut [2] ſupra dictum eſt) primi fuere Benedictus & Joceus, homines locupletiſſimi & late fœnerantes. Ædificaverant [3] autem in medio civitatis profuſiſſimis ſumptibus domos ampliſſimas, regalibus conferendas palatiis: ibique tanquam duo ſuæ gentis Principes, & Chriſtianorum tyranni habitabant, cultu faſtuque pene regio procedentes, & duram in eos, quos uſuris oppreſſerant, tyrannidem exercentes. Qui cum eſſent Lundoniis in ſolemnitate unctionis regiæ: Benedictus (ut ſupra memoratum eſt) infeliciſſimum Dei judicio ſortitus exitum, maledictus apparuit; Joceus vero [4] ægre ad tempus ſubductus diſcrimini, [5] Eboracam rediit. Et quoniam Princeps poſt turbinem Lundonienſem pro pace Judæorum legem poſuerat, cum ceteris per Angliam Judæis juxta morem priſtinum fiducialiter agebat. [6] Rege vero poſtmodum in partibus tranſmarinis conſtituto, conjurarunt adverſus Judæos Eboracenſes provinciales plurimi, eorum, cum ipſi egerent, [7] opulentiam non ferentes, & ſine ullo Chriſtianæ conſcientiæ ſcrupulo perfidum ſan-

1. Oportuit *Edd. pr.* 2. *Sup. c.* 1. P. 3. Ante *Edd.pr.* 4. Egregie *Edd. pr.* 5. Eboracum *Edd. pr.* 6. *Sic etiam MS. Pic. Antea*, Rex vero poſtmodum cum eſſet in partibus tranſmarinis conſtitutus: conjurarunt *&c.* 7. Non ferentes opulentiam *Edd. pr.*

guinem

guinem prædarum cupidine ſitientes. [1] Hiis auctores ad audendum fuere quidam nobiliores impiis fœneratoribus in multam ſummam debitores; quorum nonnulli cum pro accepta pecunia prædia illis propria appoſuiſſent, grandi inopia premebantur: quidam vero cautionibus propriis obligati, ad ſatisfaciendum regiis fœneratoribus à fiſci exactoribus urgebantur. Quidam etiam ex illis qui ſignum dominicum acceperant, jamque in procinctu Jeroſolymitanæ profectionis erant, tanto facilius impelli potuere, ut ex præda hoſtium Domini ſuſcepti pro Domino itineris ſumptus juvarent, quanto minus propter hoc quæſtionem aliquam arrepto jam itinere formidarent. Cumque urbis pars non modica nocte intempeſta, vel fortuito, vel potius (ut creditur) à conjuratis immiſſo conflagravit incendio, ſcilicet ut occupatis circa ædes proprias, propter ignis periculum, civibus, impedimentum non eſſet prædantibus: armata conjuratorum manus domum dicti Benedicti Lundoniis (ut ſupra memoratum eſt) infeliciter mortui, in qua uxor ejus & filii cum aliis pluribus habitabant, vi magna & ferramentis ad hoc præparatis irrupit, cæſiſque omnibus qui in ea erant, ignem quoque tectis immiſit. Et dum moroſe vires incendium ſumeret, corraſis opibus ardentem domum reliquere, & in ſuum, tenebrarum beneficio, ſe-

1. His *Edd. priores.*

cretum

cretum onuſti ſe recepere prædones. Quo caſu conſternati Judæi, & maxime clarior ceteris Joceus, arcis regiæ cuſtode exorato & connivente, in eandem pecuniarum ſuarum ingentia pondera tanquam gazas regias convexere, & vigilantiorem de cetero ſuimet cautelam habuere. Poſt dies vero aliquot nocturni illi prædones cum majori fiducia atque ferocia redeunt, & aggregatis ſibi plurimis domum Jocei, conſtructionis magnitudine & firmitate arces non ignobiles æmulantem, fortiter oppugnantes, tandem captam expilatamque incendunt, cunctis, quos in ea ſiniſter caſus offenderat, flamma ferrove abſumptis. Joceus [1] enim paulo ante hoc malum caute præſagiens: cum uxore & filiis in arcem [2] migraverat. Similiter & ceteri Judæi, paucis ad victimam foris remanentibus. Prædonibus autem cum tanti auſus emolumento dilapſis, facto mane vulgus promiſcuum irruit, diripuitque in diverſis ſpeciebus & multiplici ſupellectile prædonum igniſque reliquias. Tunc demum qui Judæos prius inviſos habuerant, cum conjuratis, [3] nullo publici vigoris reſpectu habito, manifeſte & profuſa licentia in eos debacchari cœperunt, nec eorum ſubſtantiis jam contenti, cunctis extra arcem inventis aut ſacri baptiſmatis, aut extremi diſcriminis optionem dederunt. Denique bapti-

1. Autem *Edd. priores.* 2. Migravit *Edd. priores.* 3. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* multo *pro* nullo.

zati

zati nonnulli, ficte ſe, ut mortem evaderent, Chriſtianis aggregarunt: ſine miſericordia vero trucidati ſunt qui ſacramentum vitæ vel ficte recipere detractarunt. Dum hæc agerentur, multitudo, quæ in arcem confugerat, in tuto agere videbatur. Porro arcis præpoſitus ad quoddam forte negotium egreſſus, cum regredi vellet, à multitudine intus excubante, incerta jam cui ſe crederet, non eſt admiſſus: ne forte & ejus circa ſe fides nutaret, & corruptus quos tuendos ſuſceperat, hoſtibus exponeret. Ille vero provinciæ Præſidem, qui forte tunc ob regia negotia cum frequentia [1] provincialium militum aderat, confeſtim adiit, commiſſæ ſibi arcis à Judæis fraudatum ſe cuſtodia conquerens. Indignatus Præſes contra Judæos [2] infremuit, illis maxime, qui conjurationis auctores extiterant, eum inflammantibus, & meticuloſam illam miſerorum cautelam ſuperbam eſſe turris regiæ occupationem, atque in Domini Regis injuriam hoc ipſum redundare allegantibus. Cumque multi homines perfidos modis omnibus impetendos, arcemque illis regiam extorquendam, decernerent, juſſit Præſes convocari populum arcemque oppugnari. Excurrit irrevocabile verbum, plebis Chriſtianæ zelus accenditur, immenſæ armatorum tam ex urbe,

1. Provincialium aderat, ſtatim adiit *Edd. pr. Monuit tamen Picardus in ſuo etiam MS.* confeſtim *pro* ſtatim *legi.* 2. Fremuit *Edd. priores.*

quam

quam ex provincia circa arcem glomerantur catervæ. Tum Præſes, juſſionis pœnitentia ſtimulatus, fruſtraque conatus revocare ſententiam, arcis oppugnationem voluit inhibere: ſed accenſos ſemel animos, quo minus [1] proſequerentur inceptum, nullo rationis vel auctoritatis pondere valuit cohibere. Sane urbis nobilitas & cives graviores, [2] motus regii periculum formidantes, tantam vecordiam caute declinarunt. Porro omne genus opificum, atque univerſa juventus urbana cum plurima provincialium turba, & militaribus viris non paucis,cum tanta alacritate aderat, inſtabatque cruento negotio, tanquam ſinguli proprium maximumque compendium quærerent. Clerici quoque plures non deerant, inter quos etiam quidam eremita ceteris ferventior videbatur. Par omnes zelus accenderat, arbitrantes grande ſe obſequium præſtare Deo, ſi gentem Chriſto rebellem abraderent; dum ad illud Davidicum, immo Dominicum, quod utique in perſona ſalvatoris dicitur, cæcato animo caligarent: [3] *Deus oſtendit mihi ſuper inimicos meos, ne occidas eos, nequando obliviſcantur populi mei.* Quippe eadem Chriſtianæ utilitatis ratione perfidus Judæus Domini Chriſti crucifixor inter Chriſtianos vivere ſinitur, qua & forma crucis Dominicæ in Chriſti

1. Perſequerentur *Edd. pr.* 2. Metus *Edd. pr.* 3. *Pſal.* 58. *Sic D. Bernard. epiſt.* 322. *&* 323. *& Genebr. in hunc locum Davidis, & Chron. l.* 4. *pag.* 618. Pic.

ecclesia pingitur, ad continuandam scilicet cunctis fidelibus saluberrimam Dominicæ passionis memoriam, cum tamen in Judæo impiam [1] execramur actionem, in sacra vero forma illa divinam devotione debita veneremur dignationem. Itaque Judæi inter Christianos debent quidem pro utilitate nostra vivere, sed pro sua iniquitate servire. Porro Judæi in Anglia sub Rege Henrico secundo consistentes, ordine præpostero super Christianos felices & inclyti fuerant, & ex multa felicitate impudentius tumendo contra Christum plurima Christianis gravamina irrogarant: propterea diebus novi Principis vitæ, quam de Christi habebant clementia, [2] justo ejus judicio periculum pertulerunt, cujus tamen judicii ordine pulcherrimo nequaquam excusantur, qui motu incondito cladem illis intulerunt.

De exitio Judæorum apud [3] Eboracam.

CAP. X.

IGITUR Judæi obsidebantur in turri regia; deeratque obsessis sufficiens escarum apparatus, sola procul dubio inedia mature expugnandis, etiam si nemo foris urgeret. Sed nec sufficientem, sive pro sui tutela, sive ad hostes propulsandos armaturam habebant: quos nimirum

1. Execremur *Edd. pr.* 2. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebatur,* justo. 3. Eboracum *Edd. pr.*

imminentes ſaxis tantummodo interiori muro detractis arcebant. Oppugnatur turris fortiter per dies aliquot, & tandem paratæ admoventur machinæ. Urgebat [1] opus funeſtum præ multis aliis memoratus ille, ex canonico Præmonſtratenſi, Heremita; qui fama excitus nuper in urbem venerat, arcemque oppugnantibus in veſte alba [2] ſedulus aderat, hoſtes Chriſti proterendos ſæpius cum clamore valido repetens, & [3] ſuæ quoque cooperationis exemplo bellatores accendens. Dicitur autem, quod diebus obſidionis proceſſurus ad opus cruentum, hoſtiam incruentam (erat enim ſacerdos) mane immolaverit; in tantum ſibi cæcata mente perſuaſerat, quod [4] & aliis perſuadere nitebatur, religioſum ſcilicet eſſe negotium quod agebatur. Cumque admoverentur machinæ, ferventi animo cooperabatur pro viribus. Unde factum eſt, ut [5] incautius muro appropians, ſaxum grande deſuper veniens non caveret. Denique conquaſſatus procubuit, & ſublatus continuo expiravit. Declaratumque eſt, quod ratione [6] vel profeſſionis, vel ordinis, major in eo petulantis facti reatus [7] extiterit, quem ſolum ex

1. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* opus furens tum præ *&c.* 2. *Sic etiam MS Pic. Antea,* ſeclusſus *pro* ſedulus. 3. Suo *MS.Pic.* 4. *Deeſt & in Edd. priorib* 5. Incautius appropinquans muro, ſaxum *Edd. pr. Rectiſſime* appropians. *Vide ſupra l.* III. *c.* 19. 6. *Deſunt* vel profeſſionis *in Ed. Pic.* 7. *Poſt hoc verbum* extiterit *deſunt omnia in Cod. noſtro uſque ad* quam inſignium fiducia hoſpitum *&c. in c.* XII. *Quæ ſequuntur proinde ſupplevimus ex optimo Codice Archiepiſcopi Cant. Lamethæ.* Twyſdenus.

noſtris

noſtris ibidem infeliciter occumbere contigit. Admotis itaque machinis certa erat turris expugnatio; nec jam erat ambiguum horam obſeſſis imminere fatalem. Nocte vero ſequenti quievere oppugnantes, vicinæ victoriæ certitudine hilares. Porro Judæi ſola jam deſperatione fortes & rigidi, requiem minime habuere, tractantes inter ſe, quid in tali articulo eſſet agendum. Erat autem ibi ſenior quidam, juxta litteram, quæ occidit, famoſiſſimus legis doctor, qui ad docendos Judæos Anglicanos (ut dicitur) ex partibus venerat tranſmarinis. Hic [1] erat honorabilis omnibus, & tanquam uni ex prophetis obtemperabatur ei ab omnibus. Cum ergo ab eo conſilium pro tempore quæreretur, reſpondit: Deus, cui dici non debet, cur ita facis? jubet nos pro lege ſua mori modo. Et ecce [2] noſtra mors in januis eſt, ſicut videtis: niſi forte (quod abſit) pro brevitate vitæ hujus ſacram legem deſerendam putetis, atque eligatis, quod bonis & virilibus animis omni morte eſt durius: de miſericordia ſcilicet impiorum hoſtium, cum ſummo dedecore [3] apoſtatice vivere. Cum ergo mortem glorioſam vitæ turpiſſimæ præponere debeamus, honeſtiſſimum plane atque facillimum mortis genus eligendum eſt. Nam ſi inciderimus in manus hoſtiles, pro eorum arbitrio cum ludibrio moriemur. Itaque vitam, quam nobis creator dedit, cum eam

1. *Deeſt* erat *in MS.* 2. Mors noſtra *Edd. pr.* 3. Apoſtate *MS.*

ipſe jam repetat, propriis illi manibus ſponte & devote reddamus, nec ad reddendum quod repetit, miniſterium crudelitatis exſpectemus hoſtilis. Hoc enim multi noſtrorum in diverſis tribulationibus laudabiliter feciſſe noſcuntur, formam nobis decentiſſimæ electionis præſtruentes. [1] Hoc cum dixiſſet, exitiale conſilium amplexi ſunt plurimi: quibuſdam vero durus viſus eſt hic ſermo. Tunc ſenior, quibus, inquit, conſilium tam bonum piumque non placet, ſedeant ſeorſum, ab hoc ſancto præciſi collegio: nobis enim præ charitate legis paternæ vita hæc temporalis jam viluit. Seceſſerunt igitur plurimi, hoſtium potius clementiam experiri, quam hoc modo interire cum ſociis eligentes. Mox ad arbitrium inſaniſſimi ſenioris, ne ſuis opibus hoſtes ditarentur, veſtes pretioſas in conſpectu omnium ignis [2] abſumpſit, vaſa vero concupiſcibilia, & cetera, [3] quæ non poterant per ignem tranſire, artificioſa invidia pudenda repoſitione damnavit. Quibus actis & igne tectis immiſſo, qui in ſolidiori materia, dum res horrenda fieret, moroſe nutriretur, eorum quoque, qui ab eis vitæ amore ſeceſſerant, [4] vitam correpturus, jugulos ad victimam præparabant. Dictante vero inveterato illo

1. Hæc *Edd. pr.* 2. Aſſumpſit *MS.* 3. *Sic cum MS. Antea omittebatur*, non. *Et quidem fatendum eſt (notante doctiſſimo Twyſdeno) particulam hanc inſertam fuiſſe inter lineas poſt libri compoſitionem.* 4. Vitam juxta correpturus, *Edd. pr.*

[1] dierum [2] malorum, ut viri, quibus constantior esset animus, propriis uxoribus atque pignoribus vitam adimerent: famosissimus ille Joceus, Annæ uxori charissimæ, cultro [3] præacuto guttur incidit, & propriis quoque filiis non pepercit. Cumque hoc & ab aliis viris factum esset, infelicissimus [4] ille senior Joceum, eo quod [5] esset honorabilior ceteris, jugulavit. Absumptis mox omnibus una cum magistro erroris, immisso (ut dictum est) à morituris igne, interiora turris ardere cœperunt. Qui vero vitam elegerant, incendio à suis, ut & ipsi vel inviti commorerentur, concinnato, prout poterant resistebant, quædam scilicet sibi turris defendentes extrema, in quibus minime urerentur. Stupendus plane irrationalis ille rationalium in semetipsos furor. Verum qui Josephi de Judaïco bello [6] legit historiam, satis intelligit ab antiqua Judæorum superstitione, cum forte tristior casus incumberet, illam nostri temporis manasse vesaniam. Mane autem facto cum populus frequens ad expugnandam arcem concurreret, miseræ illæ Judæorum reliquiæ stantes ad propugnacula nocturnam suorum cladem voce lacrimabili declararunt, & ad oculatam tanti piaculi fidem extincta cadavera muro devolventes, talia proclamarunt: *En corpora infelicium,*

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* diem. 2. *Respexit auctor ad illud Dan. l.* 13. inveterate dierum malorum. *Pic.* 3. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebatur* præacuto. 4. *Deest* ille *in Edd. priorib.* 5. Honorabilior esset *Edd. pr.* 6. *Præcipue l.* 6. *&* 7. P.

qui

qui mortem sibi furore nefario conciverunt: & ut nos idem facere detrectantes, [1] *Christianamque potius clementiam experiri volentes, vivos incenderent, ignem interioribus turris hujus morientes immiserunt. Sed servavit nos Deus & à fratrum nostrorum vesania, & ab ignis periculo, ut à vobis ulterius in religione minime discrepemus. Vexatione enim dante intellectum Christianam cognoscimus veritatem, & requirimus charitatem, parati, quod à nobis soletis exigere, sacro Baptismate ablui: & pristinis ritibus abdicatis, ecclesiæ Christi* [2] *uniri. Suscipite* [3] *fratres pro hostibus, ut una vobiscum in Christi fide & pace vivamus.* Talia illis lacrimose loquentibus nostrorum plurimi & extinctorum vesaniam cum ingenti stupore horrebant, & [4] cladi reliquos miserabantur. At conjuratorum Principes, è quibus erat quidam Richardus, vero agnomine Mala bestia, homo audacissimus, nulla super miseris illis misericordia movebantur. Mitia tamen cum eis in dolo loquentes, & speratam gratiam sub fidei testificatione pollicentes, ut egredi minime vererentur: mox ut egressi sunt, hostiliter comprehensos, & Baptismum Christi constanter postulantes, lanistæ crudelissimi peremerunt. Et de his quidem, quos ita plusquam belluina illa confecit immanitas, incunctanter dixerim, quia si in petitione sacri Baptismatis fictio defuit, ejus nequaquam effectu fraudatos

1. Christianique *Ed.Pic.* 2. Unire *MS.* 3. Fratres ex hostibus *Edd. pr.* 4. Cladis reliquorum *Edd. pr.*

sanguis

ſanguis proprius baptizavit. Sive autem ficte, ſive non ficte, ſacrum petierunt lavacrum, inexcuſabilis eſt execranda illa crudelitas laniſtarum. Quorum procul dubio primum ſcelus eſt, quod ordinatam poteſtatem non habentes, humanum (quaſi aquam) ſanguinem effundere præſumpſerunt: ſecundum, quod livore magis malitiæ quam zelo juſtitiæ ſævierunt: tertium, quod Chriſtianam gratiam petentibus inviderunt: quartum, quod miſeros ut egrederentur ad victimam mentiendo fefellerunt. Horrenda plane & fœda tunc rerum erat facies in urbe, & circa arcem paſſim jacentibus tot miſerorum cadaveribus inhumatis. Cæde vero completa, conjurati continuo Cathedralem eccleſiam adeuntes, monumenta debitorum, quibus Chriſtiani premebantur, à Judæis fœneratoribus regiis ibidem repoſita, ab exterritis cuſtodibus violenta inſtantia reſignari fecerunt, & tam pro ſua, quam pro aliorum multorum liberatione eadem profanæ avaritiæ inſtrumenta in medio eccleſiæ flammis ſolemnibus abſumpſerunt. Quibus actis, illi ex conjuratis, qui ſignum Domini acceperant, ante omnem quæſtionem iter propoſitum arripuerunt: ceteri vero in provincia ſub quæſtionis formidine remanſerunt. Sane tempore Dominicæ paſſionis, pridie ſcilicet ante Dominicam Palmarum, talia [1] Eboracæ contigerunt.

---

1. Eboraci *Edd. priores.*

De

De ira Regis in interfectores Judæorum.

CAP. XI.

RES [1] Eboracæ acta mature trans mare defertur ad Principem: qui Judæis post motum Lundoniensem, pacem & securitatem in regno suo lege sanciverat. Indignatur & fremit, tum pro læsione Regiæ majestatis, tum pro tam magna fisci jactura. Fisco enim competit, quidquid Judæi, quos fœneratores constat esse regios, in bonis habere videntur. Mox dato mandato ad Eliensem Episcopum, Cancellarium scilicet Regium, & regni præpositum, ut tanti ausus patratio condigna plecteretur vindicta: idem Episcopus, homo ferocis animi & gloriæ cupidus, circa Dominicæ Ascensionis solemnia [2] Eboracam civitatem cum exercitu adiit, & [3] formidissimam civibus intulit quæstionem. Porro principales & famosi rerum gestarum auctores, relictis omnibus quæ habebant in provincia, à facie ejus transfugerunt in Scotiam. Civibus vero constanter proclamantibus, ea, de quibus invidiam sustinebant, suo neque voto, neque consilio, vel opere accidisse, neque per suam mediocritatem effrenatum indisciplinatæ multitudinis impetum impediri potuisse: tandem Cancellarius, multa

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* Eboraci. 2. *Ita quoque MS.Pic. Antea,* Eboracum. 3. Fortissimam civitatem *Edd. pr.*

pecu-

pecuniaria ſingulis juxta modum fortunarum impoſita, ſatisfactionem, ne ſeverius plecterentur, accepit. Vulgus autem promiſcuum & infinitum, cujus zelus inconditus dirum illud maxime patrarat negotium, in judicium vocari, aut diſcuti minime potuit. Itaque Cancellarius, amoto illo qui provinciæ adminiſtrationem habuerat, cum non poſſet efficacius de jure mandatum exequi regium, abiit incruentus, nec [1] uſque ad hunc diem pro illo Judæorum exitio aliquis ſupplicio eſt addictus.

Quomodo Reges venerunt in Siciliam, & quomodo Rex Anglorum expugnavit Meſſanam.

CAP. XII.

SEQUENTI æſtate anno à partu Virginis M. C. nonageſimo, illuſtres Francorum & 1190.
Anglorum Reges iter Jeroſolymitanæ profectionis ingreſſi, cum apparatu congruo, & exercitu copioſo convenerunt Maſſiliam; factaque ibidem mora neceſſaria, Rex quidem Francorum autumnali tempore prior cum ſuis copiis ſecundis [2] flatibus navigavit Siciliam, Rex vero Anglorum poſt diſceſſum Regis Francorum diebus aliquot Maſſiliæ demoratus, tandem claſſe ſoluta, cum parente ſibi exercitu mari ſe credidit, flabriſque arridentibus in inſulam eandem devenit. Verum qui prior advenerat,

1. *Vide Notas.* 2. Flatibus in Siciliam navigavit *Edd. pr.*

Messanam urbem clarissimam, cum gaudio exceptus à civibus, ad hiemandum elegit. Sequens vero, expositis copiis propter ejusdem urbis amplitudinem, & multimodam opportunitatem, ipse quoque ibidem socialiter hiemare voluit. Cumque hujus rei gratia quosdam ex suis præmisisset, cives unius ad se Regis ingressu contenti, & duorum regum magnorum gravari hospitio renuentes, præmissos à superveniente, paucis eorum in tumultu extinctis, cum contumelia urbe extruserunt. Motus super hoc Rex Anglorum, à Messanensibus, utrum de illata injuria satisfacere dignarentur, duxit quærendum. Illis vero, tam propriarum conscientia virium, [1] quam insignium fiducia hospitum superbe detrectantibus satisfactionem, accensus est Princeps ferocissimus ad ultionem. Itaque armari copias, urbemque oppugnari præcepit. Cumque in hoc opere suos non tantum urgeret imperio, verum etiam animaret exemplo; urbem aliquamdiu à civibus simul [2] & Francis fortiter defensam tandem potenter irrupit. Quam paucis suorum amissis victor ingressus, decentem tamen in ultione modum tenuit, & motum animi triumphalis gloriæ voluptate mollivit. Civium ergo vel sera satisfactione, & coacta devotione placatus, frenavit impetum,

---

1. *Hic iterum incipit MS. quem mox post hæc verba* (*cap.* X.) extiterit, quem solum *&c. deficere diximus.* Twysdenus. 2. Et à Francis *Edd. priores.*

&

& minas remisit. Moxque pro reverentia Regis Francorum urbe egressus, ejusdem illi & suis libenter cessit hospitium: ipse vero munitione extra urbem constructa castrisque dispositis, ibidem cum suis copiis in [1] omni rerum copia hiemavit. Porro Rex Francorum urbis hospitæ irruptionem ad suam trahens injuriam, & pro nihilo ducens indulti hospitii gratiam, implacabilem contra Regem Anglorum concepit totisque imbibit medullis rancorem: qui nimirum occultatus pro tempore, erupit suo tempore, claruitque orbi terrarum, ut suo loco narrabitur. Sane Regibus in Sicilia hiemantibus, ex plurimis quoque regionibus ingentia vernum tempus cum desiderio præstolantium agmina in Dalmatia, Histria, Venetia, sub charactere dominico hiemabant.

De expeditione Teutonica, & morte Imperatoris.

CAP. XIII.

INTEREA Fredericus Imperator Teutonicus, qui anno præterito, [2] hoc est, à partu Virginis M.C.LXXXIX. cum [3] filio Suevorum Duce, 1189.
& germanicis copiis iter fuerat (ut superius dictum est) Jerosolymitanum ingressus, lento propter obstacula plurima gradu per superiores

1. Omnium *Edd. pr.* 2. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebantur,* hoc est, à p. V. M.C. LXXXIX. 3. Filio suorum Duce *Ed. Antv. mendose.*

ducebat regiones exercitum. Prætergreſſus enim Pannonias, & progreſſus ad Imperatoris Conſtantinopolitani provincias, cum ejuſdem Chriſtiani Principis in negotio Chriſtianiſſimo favorem optaret, eum paulo ſecus quam Saladinum invenit. Denique Græcus ille (nam Græci cum ſint Chriſtiani, non ſecus immo plerumque etiam ferocius quam Sarracenos abominari Latinos noſcuntur:) Græcus inquam ille (ut dicitur) poſt captam Jeroſolymam fœdus cum atrociſſimo Chriſtiani nominis hoſte Saladino pepigerat, pollicens quod in terra vel mari ditionis ſuæ Latinorum in Syriam tranſitum inhiberet. Cumque imperator Latinus à Græco, Chriſtianus ſcilicet à Chriſtiano, per nuncios peteret, quod olim Iſraël ſub Moyſe [1] petierat à Seon Rege Amorræo: [2] *obſecro te*, inquiens, *ut tranſire mihi liceat per terram* [3] *tuam: non declinabimus in agros & vineas: via regia gradiemur, donec tranſeamus terminos tuos*: Græcus ille impio Regi [4] in hac parte ſimillimus, & Saladino quam Chriſto fidelior, concedere noluit, ut Chriſtianus exercitus ſimpliciter tranſiret per fines ſuos. [5] Quamobrem Latinus imperator ad ſuos: *hoſtem*, inquit, *Chriſti Saladinum quærimus, & ecce par Saladino, vel potius plus*

1. Petierat ab Edom Rege Amoræo *Edd. pr.* 2. *Numeror.* 20. P. 3. Tuam: & cetera: Græcus *tantummodo in Edd. priorib. Et tamen fatetur Picardus ſuum etiam Cod. locum integrum habere.* 4. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebantur* in hac parte. 5. *Deſunt* quamobrem Latinus imperator ad ſuos *in Ed. Pic.*

quam

quam Saladinus hic: qui zelando pro Saladino, zelantibus pro Christo palam [1] *obsistit. In ipsum ergo arma contra Saladinum sumpta vertamus: ferro nobis viam aperientes, cum aliter nequeamus.* Placuit hoc omnibus, ingressique hostiliter terram ditionis Constantinopolitanæ, Thessalonicam urbem nobilissimam fortiter expugnatam ceperunt: & redacta in potestatem adjacente provincia, ibidem hiemandum duxerunt. Sane Christianorum, qui arma sumpserant contra Paganos, hunc motum & impetum contra Christianos, licet minus fraterne agentes, approbandum nequaquam censuerim: sicut nec illud, quod Christiani Christianis innoxium concedere transitum noluerunt. Denique hoc antiquis, & de lege sacra sumptis [2] probatur exemplis. Israëliticus sub Moyse populus in transitus innoxii petitione à Rege Amorræo, ut dictum est, repulsam passus, in eundem, jubente Domino, irruit, & terram ejus possedit. Hoc forte Imperator ille noster cum suis exemplum attendens, pro negato transitu Græci Imperatoris terram invasit, cum aliud potius (ut credo) attendere debuisset. Scriptum quippe est: *Misit nuncios Moyses ad Regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Israël. Obsecramus ut nobis transire li-*

1. Resistit *Edd. priores.* 2. *Ita quoque MS. Pic. nisi quod* ab Amorræo, ut est dictum, *pro* à Rege Amorræo, ut dictum est; *&* quod forte *pro* hoc forte *habeat.* *Antea,* probatur exemplis. Quod forte *&c. omissis intermediis.*

ceat

ceat [1] *per terram tuam. Non ibimus per agros, nec per vineas, ſed gradiemur via publica, nec ad dexteram nec ad ſiniſtram declinantes, donec tranſeamus terminos tuos.* Cui reſpondit Edom: *Non tranſibitis per me. Dixeruntque filii Iſraël:* [2] *Per tritam gradiemur viam: & ſi biberimus aquas tuas, dabimus quod juſtum eſt. Nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter tranſeamus. At ille reſpondit, non tranſibitis.* Quamobrem divertit ab eo Iſraël. Ecce filii Iſraël ſub magno propheta Moyſe agentes, à fratribus ſuis filiis Eſau, in ſimplicis tranſitus modeſtiſſima petitione repulſam bis paſſi, [3] nec tamen tanto exceſſu fraterno ad ultionem vel tranſitum ferro parandum impulſi, ſapienter, & tanquam immemores injuriæ, ab ingratis fratribus diverterunt. Poſtea vero ab [4] Amorræo, qui non erat de genere Abrahæ, in re non diſſimili unam paſſi tantum repulſam: in ultionem juſtiſſimam, jubente & favente domino, exarſerunt. Conſultius igitur Imperator Chriſtianus feciſſet, ſi ab inofficioſo, ſed tamen Chriſtiano, Imperatore divertens, alium in Syriam tranſitum, licet cum multa laboris & ſumptuum jactura, quæſiſſet, quod utique ſequens declaravit eventus. Videns autem Græcus Imperator, [5] non parum contra ſe actum à Latinis, & ex hoc tanquam modico ferociæ eorum

1. Per terram tuam, & cetera. Cui reſpondit *tantummodo in Edd. priorib.* 2. Per terram gradiemur veſtram: & ſi biberimus *Edd. pr.* 3. Nec cum tanto *Edd. pr.* 4. Amoreo *Edd. pr.* 5. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebantur,* non parum.

guſtu

gustu duriora, nisi præcaveret, conjectans, fœdus cum Imperatore nostro pepigit: & concesso transitu qui petebatur, de sumptibus quoque moræ, quam propter inhibitum fecerat transitum, ei dictante justitia satisfecit. Itaque Latinus Imperator cum exercitu per Constantinopolim transiens, fretum quod brachium sancti Georgii dicitur, prospere transmeavit. [1] Veniensque in Asiam Minorem, cujus pars quædam Constantinopolitanæ ditionis est, parti vero reliquæ Soldanus Iconii præsidet, magnis actibus ipsi Soldano Turcisque jam erat terribilis. Unde idem Soldanus, licet esset magnus & potens, arte tamen magis quam experientia virium [2] imminentis impetum frangere studuit, de suscipienda (ut dicitur) Christianitate, simulatione callida cum eo agens, & pia simplicitate credulum per frequentes nuncios ambagibus longis suspendens. Cum ergo gentilis astutia suis præstigiis ita nostros deluderet, capta paulo ante amplissima civitate Iconio, & locupletissima præda direpta, Christianus exercitus imperatoria provisione bipertitus, in castris excubabat, amne medio interlabente discretis. Et parte quidem exercitus filio, Suevorum duci, commissa, parti vero reliquæ ipse Imperator sollicitudinem [3] debitam impendebat: cum repente virum tantæ claritatis occulto Dei judi-

1. Veniens in Asiam *Edd. pr.* 2. Imminentem *Edd pr.* 3. Debitum *Ed. Antv. barbare.*

cio

cio tristissimus (& quem nemo vereri poterat) mundo [1] casus ademit. Cum [2] equo sedens, filium visendi & alloquendi studio, cum paucis amnem vellet medium transmeare, dissuasus à comitibus, ne se vir tantus petulanter in [3] amnem daret incognitum, extrema eum sorte urgente non adquievit, sed imperialis oblitus gravitatis, in gurgitem, fallaci brevitate contemptibilem, equo stimulato prosiliens, intuentibus comitibus, nec subvenire valentibus, in momento suffocatus interiit. Quidam autem dicunt [4], quod in æstu, refrigerii vel lavacri gratia, incautius in flumen descenderit, & subito ab aquis imperialis reverentiæ nesciis absorptus sit. Sed sive hoc verum sit, sive illud: constat quod in illo flumine modico intraverunt aquæ usque ad animam ejus. O abyssus multa judiciorum Dei! vir tantus, & qui divino quodam fervore, relictis deliciis opibusque imperii, mille se exposuerat propter Christum periculis, tam subito miseroque casu absumitur. Peccatum tamen ejus tantum & tale elucet, quod forte in Imperialibus non potuerit deliciis expiari, atque ideo oportuerit, ne æternaliter plecteretur, pia divinitatis provisione in hac vita severius castigari. Siquidem nefarii schismatis sub venerabili Papa Alexandro principalis [5] fautor exti-

1. Occasus *Edd. pr.* 2. Enim *inserit MS. Pic.* 3. *Dictum Selesu à Radulfo Cogesh. in Chron. Abb. Usp. Serram.* Pic. 4. *Sic Usper. supr.* P. 5. *V. C.* factor. *sed repetatur c. 9. l. 2. sup.* Pic.

terat,

terat, & pacis ecclesiasticæ per imperialem potentiam multo tempore perturbator. Tandem vero perspicue dans palmam veritati, minus tamen in deliciis palacii piaculare malum defleverat. Porro ne propter hoc gravia post mortem supplicia lueret, sed potius tam grande malum momentaneæ mortis casus [1] acerbior perfecte dilueret: illa insigni devotione, [2] qua propter Christum relicto imperio tantis se immersit periculis, actum credo. Sane exercitus Christianus ita stupuit doluitque de raptu Principis, ut collapsis animis matura immanissimorum præda hostium fore videretur. Verum, resumpto paulisper spiritu, loco extincti patris, præsenti Suevorum Duci adhæsit & paruit. Qui, paterni corporis (quod post casus infelicissimi dies aliquot ægre inventum ereptumque aquis dicitur) ossibus assumptis, in multo laborum & periculorum experimento cum exercitu progressus est. Denique tantus exercitus per viam [3] longissimam paulatim bellis morbisque confectus atque imminutus, ita tandem laboris intolerantia sumptuumque penuria elanguit atque defluxit, ut nulla re memorabili facta contemptibiles ex eo [4] reliquiæ Palestinam cum Duce memorato venisse dicantur. Qui, paternis ossibus apud Tyrum cum decenti honore

1. *Ita quoque MS. Pic. Antea*, acerbus. 2. Quapropter (*unica dictione*) *Edd. pr.* 3. Longissimam morbis bellisque confectus *Edd. pr.* 4. Reliquiæ in Palestinam *Edd. pr.*

 sepul-

ſepultis, militiæ Chriſtianæ, quæ Acram obſidebat, cum omni comitatu adjunctus, ibidem poſt modicum morbo defecit. Hunc finem occulto Dei judicio habuiſſe noſcitur famoſa [1] illa Teutonici Imperatoris expeditio.

De inſolentia & faſtu Cancellarii poſt Regis profectionem.

CAP. XIV.

REFLECTENDUS nunc ab Oriente in noſtrum Occidentem videtur ſermonis procurſus: atque exponendum, qualis regni Anglici in Regis abſentia ſtatus extiterit. Idem Rex, ut ſuperius dictum eſt, ad Orientalem egrediens expeditionem, Elienſi Epiſcopo Cancellario ſuo vices ſuas in adminiſtratione regni commiſerat, cum ejuſdem regni oſſibus, id eſt, munitionibus regiis. Qui Epiſcopus, cum eſſet audaciæ aſtutiæque pene ſingularis, gravi ſumma Romam tranſmiſſa vices quoque ſedis Apoſtolicæ petiit: & tali interceſſione facile impetravit. Quod aſtute diſſimulans, tanquam pro regni negotiis convocavit Epiſcopos & regni majores, ingerenſque incautis indultæ ſibi legationis inſtrumentum, cum faſtu ſolemni ſedis [2] ſe Apoſtolicæ legatum oſtentavit, multis quidem ægre ferentibus, ſed obſiſtere nequaquam valentibus. Denique [3] ut ad ſummum evectus

1. *Vide Notas.* 2. *Deeſt* ſe *in Edd. priorib* 3. Cum *pro* ut *in Edd. pr.*

vide-

videretur, & tam regno quam ecclesiæ conspicuus apparens, æmulantium oculis dolorem injiceret: generale ex Anglia Concilium, terrore maximo Lundoniis congregatum, quanto gloriosius tanto & vanius celebravit, sub specie scilicet religionis, & obtentu quasi ecclesiasticæ utilitatis, agens propriæ negotium vanitatis. Quod utique tanto fortius tutiusque agebat, quanto Metropolitanis non extantibus infirmiorem contra se Episcoporum æmulationem vel indignationem videbat. Quippe sedes Eboracensis fere jam per decennium vacaverat, & novus ejusdem sedis electus in transmarinis partibus constitutus, ipso impediente nondum canonicæ poterat consecrationis munus promereri. Porro Cantuariensis Archiepiscopus, qui juxta sedis propriæ prærogativam Apostolicis in Anglia vicibus præditus, signum Domini sub Rege Henrico susceperat, & post coronationem Regis Richardi juxta devotionis suæ debitum in partes abierat Orientis, Tyrum deveniens, ante [1] Regum adventum ibidem hominem exuit. Itaque homo ille sublato omni obstaculo, quo minus ambularet in magnis & mirabilibus super se, fretus duplici, id est, Apostolica simul & regia, potestate, Clero pariter & populo arrogantissime præsidebat. Et sicut de quodam scriptum [2] est, quod utraque manu utebatur pro

1. Regium *Edd. pr.* 2. *Videtur esse Asteropæus, de quo Hadr. Jun. Adag. Cent.* 8. *& Brassican. in Proverb. Symm. imo Aioth filius Gera, de quo Bib. Jud* 3. Pic.

 dextera,

dextera, ſic & ille ad faciliorem molitionum ſuarum efficaciam utraque poteſtate utebatur pro altera. Ad cogendos quippe vel [1] coërcendos potentes laïcos, ſi quid forte ex ſeculari potentia minus poterat, Apoſtolicæ idipſum poteſtatis cenſura ſupplebat. Si autem ex Clero forte quiſquam voluntati ejus obſiſteret, hunc proculdubio fruſtra pro ſe ſecundum canones allegantem, ſeculari oppreſſum potentia coërcebat. [2] Nec erat qui ſe [3] abſconderet à calore ejus: cum & ſecularis in eo virgam, vel gladium Apoſtolicæ poteſtatis timeret; & eccleſiaſticus nulla ſe ratione vel auctoritate contra [4] imminentiam regiam tueri valeret. Denique de poteſtate in immenſum glorians, ut [5] & Metropolitanæ eccleſiæ, quæ adhuc ejus videbantur aſpernari excellentiam, experirentur potentiam, ad utramque tremendus acceſſit. Et primo quidem ad Eboracenſem, cujus infeſtiſſimus erat electo. Præmiſſoque cum terroribus ad clericos ejuſdem eccleſiæ mandato, ut ſibi tanquam Apoſtolicæ ſedis legato ſolemni more occurrerent, cum illi adverſus eum appellandum duxiſſent, appellationi ad ſuperiorem poteſtatem factæ non detulit: ſed appellantibus optionem dedit, ut aut juſſa complerent, aut tanquam rei majeſtatis in carcerem regium tru-

1. Exercendos *Edd. pr.* 2. Non erat *Edd. pr.* 3. *V. C.* abſcondit. *Reſpexit vero Neubrig. ad Pſal.* 18. *verſ.* 7. Pic. 4. Eminentiam *Edd. pr. Vide var. lect. ſupra ad c.* V. 5. *Deeſt* & *in Edd prioribus.*

derentur.

derentur. Territi ergo paruerunt: & ne mutire quidem ulterius contra eum audentes, tanquam triumphanti quantum voluit honoris & gloriæ diſſimulata triſtitia impenderunt. Præcentor vero ejuſdem eccleſiæ paulo ante declinaverat, ut non videret quod abſque animi tormento videre non poſſet. Quo ille comperto ſæviens in abſentem tanquam in rebellem, motu implacabili per ſatellites proprios rebus eum omnibus ſpoliavit. Deprædato quoque Archiepiſcopatu atque in fiſcum redacto, triumphator inclytus [1] abiit, ac non multo poſt de Cantuarienſibus, cum nemo illi jam auderet [2] obſiſtere, non diſſimiliter triumphavit. [3] Utramque ergo ſedem Metropolitanam habens ſubſtratam, utraque uſus eſt, ut voluit. Denique ipſum illo tempore in Anglia & pluſquam Regem experti ſunt laïci, & pluſquam ſummum Pontificem clerici: utrique vero tyrannum [4] importabilem. Quippe duplicis occaſione poteſtatis, duplicem indutus tyrannum, ſolis complicibus & cooperatoribus ſuis innoxius, ceteris indifferenter non tantum pecuniarum ambitu, verum etiam dominandi voluptate erat infeſtus. Faſtus [5] ejus fere in omnibus pluſquam regius erat. Orientalium more regum tanquam in expeditione jugiter poſitus, [6] armatorum circa

1. Abiit. At non *Edd. pr.* 2. Reſiſtere *Edd. pr.* 3. *Ita quoque MS. Pic. Antea*, utrinque. 4. Intolerabilem *Edd. pr.* 5. Fere ejus *Edd. pr.* 6. Armorum *Edd. pr.*

cubicu-

cubiculum ſuum habere excubias voluit. Procedebat cum mille equis, & plerumque etiam numeroſius. Legationis ſuæ nomine hoſpitia à cunctis per Angliam exegit monaſteriis. Et à minoribus quidem, quæ pondus hoſpitii ferre non poterant, certa, id eſt, octo vel quinque marcarum, ſumma redimi hoſpitia cenſuit: majoribus vero incumbebat, velut locuſta. Elienſis quidem Epiſcopatus redditus uberes eſſe noſcuntur: ſed quantus erat ipſorum modus ad immoderatiſſimas præſidentis expenſas? Exhauſit ergo expenſarum profluvio non ſolum ærarium regium, verum etiam quicquid ex regno, monaſteriis, eccleſiis, quacunque occaſione ſive per ſe, ſive etiam per officiales proprios corradere poterat. Præfecerat enim [1] provinciis ſingulis, perdendis magis quam regendis, nequiſſimos avaritiæ ſuæ [2] miniſtros, qui non clerico, non laïco, non religioſo parcerent vel [3] deferrent, quo minus Cancellarii commodis inſervirent. Sic enim dicebatur, cum eſſet Epiſcopus: & Epiſcopi quidem in illo nullum [4] vel tepidum; Cancellarii vero nomen per univerſam erat Angliam inſigne atque terribile. Provinciarum vero præfectos, quo provincialibus eſſent formidini, ſub prætextu publicæ proviſionis, tan-

1. Singulis provincis, ſingulis perdendis *Edd. pr.* 2. Adminiſtros *Edd. pr.* 3. Defenderent *MS. Pic.* 4. F. veſtigium *ad oram exemplaris editionis Picardianæ, mecum communicati à viro amiciſſimo Richardo Rawlinſono. Sed non adſtipulatur Codex MS.*

quam

quam ad arcendam [1] vel coërcendam latronum audaciam, voluit habere in miniſterio ob errantes armatas immanium barbarorum catervas, à quibus utique paſſim & impune debacchantibus innumeræ in provinciis enormitates & crudelitates patratæ eſſe noſcuntur. Sane quoniam [2] regni optimatibus inſolentiam faſtumque ejus execrantibus parum ſe credere poterat, propinquarum ſuarum connubiis plurimos ſibi potentes & nobiles devincire curavit. Quis enim nobilium eo tempore uxorem non habens, vel filio ſuo ſive nepoti uxorem accipere cupiens, oblatam ſibi aliquam propinquarum Cancellarii, quarum turbam idem hujus rei gratia ex Normannia in Angliam acciverat, obviis manibus non acciperet: nec præclaram affinitatem ſub ſpe magnæ promotionis optaret? Cum ergo hoc modo aſtrinxiſſet ſibi nobilium plurimos, ceteros vero vel confregiſſet terroribus, vel arte [3] & officiis deliniſſet, ſolum tamen metuebat Joannem Regis fratrem, utpote longe potentiorem ceteris, & ſperatum regni ſucceſſorem, ſi forte Rex in illa tam laborioſa periculoſaque peregrinatione deficeret: cujus utique reditus non ſolum incertus erat, ſed etiam cauſis valde probabilibus deſperatus. Denique ne forte Rege peregre moriente, & Joanne [4] rite ſuccedente propria expiraret po-

1. Vel ad coërcendam *Edd. pr.* 2. Regis *MS. Pic.* 3. Vel *MS. Pic.* 4. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebatur* rite.

teſtas:

teſtas: arte (ut dicitur) agendum putavit, ut Joannes jam adultus non ſuccederet, ſed per ſucceſſorem tenerum longi ſibi temporis [1] poteſtatem pararet. Duobus itaque fratribus ſuis ad Regem Scottorum directis, petiit, ut firmiſſimo ſibi fœdere cohærerent ad præficiendum regno Anglorum Arturum Britonem ipſius pronepotem, ſi forte Rex peregre in fata concederet: eo quod illi potiſſimum, nato ſcilicet ex [2] Geofrido fratre Regis majore, ſucceſſio regni competeret, proteſtans, Regem litteris ex Maſſilia ſive Sicilia ad ſe directis Arturum nepotem ſuum, ſi forte ipſum non reverti contingeret, regni ſucceſſorem deſignaſſe: &, ut illi adhuc paulo amplius quam quinquenni regnum uſque ad annos viriles ſervaretur, mandaſſe. Hoc quidem myſterium inter duos illos potentes occultis tractatum [3] ſuſurris non diu latuit Joannem. Qui conceptum rancorem ſubtili pro tempore cautela diſſimulans, ſuæ parti quoſcunque poterat prudenter allicere, artemque arte [4] eludere ſtuduit.

---

1. Imperium pareret *Edd. priores. Et tamen* poteſtatem *in ſuo etiam Cod. legi teſtatur Picardus.* 2. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* Godefrido. 3. Suſurriis *MS. noſter.* 4. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* illudere.

Quare

[1] *Quare Rex Rothomagensem Archiepiscopum de Sicilia in Angliam miserit.*

CAP. XV.

DUM talia in Anglia per unius hominis [2] ausus insolentissimos gererentur, Regi in Sicilia hiemanti universa fideli multorum innotuere relatu. Qui mox Galterium Rothomagensem Archiepiscopum, virum prudentem & modestum, (qui cum ipso hiemabat) direxit in Angliam, [3] eum Regii auctoritate rescripti Cancellario per omnia in administranda rerum summa consortem & collegam adjungens: ac, ne quid in eadem administratione eo non pariter disponente fieret, districte præcipiens. Hugonem quoque cognomento Bardulfum, virum prudentem & nobilem, misit cum eo, Eboracensi præficiendum provinciæ; in qua frater Cancellarii ritu barbarico grassabatur. Verum idem Cancellarius propensiore sui fiducia regia contempsit mandata, allegans optime sibi notam esse Principis mentem, cui magis obtemperandum esset, quam sine mente [4] sonis, litteris scilicet surreptione elicitis. Cumque memoratus Archiepiscopus Cantuariam ire disponeret, vacantem ordinaturus ecclesiam, prout à Rege acceperat: Cancellarius, ad ejusdem jam sedis

1. Quare Rothomagensem Archiepiscopum Richardus Rex de Sic. in Ang. miserit *Edd. pr.* 2. *In V. C. hæc aberant, inquit Picardus.* 3. Cum *pro* eum *in Edd. priorib.* 4. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* solis litteris, scilicet sur. *&c. Edd. priores.*

prærogativam aſpirans, hac eum cito ſollicitudine exuit, [1] maturam præſumptionis pœnitudinem, ſi vel tentaret illuc contendere, terribiliter comminatus. Itaque idem Rothomagenſis ocioſus [2] in Anglia morabatur. Cancellarius vero in regni adminiſtratione collegæ impatiens, [3] ſingularis ferus Angliam depaſcebatur. At non diu homo inſolentiſſimus quietam egit tyrannidem, malis adverſus eum paulatim ſuccreſcentibus, auctore maxime atque incentore fratre Regis Joanne ob cauſam ſuperius memoratam. Primi autem contra eum motus talis fuit occaſio.

Qua occaſione Joannes frater Regis reſtiterit Cancellario.

CAP. XVI.

GERARDUS de Camvilla, vir dives & nobilis, ſumma non modica emerat à Rege caſtelli Lincolnienſis cuſtodiam, quæ uxori ejus jure hereditario competere videbatur: nec non & adjacentis provinciæ præſidatum ad tempus certum. Rege autem in orientali expeditione poſito, cum fere nullus reditum ejus ſperaret, Cancellarius, fere univerſis per Angliam munitionibus regiis in ejus poteſtate conſiſtentibus, arcem quoque Lincolnienſem ad ſuam ordinationem traducere voluit, nactuſque occaſionem,

1. Maturam ei præſ. *Edd. pr.* 2. Morabatur in Anglia *Edd. pr.*
3. Ut ſingularis *Edd pr.*

vel

vel veram vel ſubornatam, prædicto Gerardo, præſidatu prius ſpoliato, arcem mox reſignare præcepit. Ille vero neceſſitate cogente ad Joannem ſe contulit, ejuſque favore fretus, juſſionem ſprevit. Indignatus Cancellarius, eandem arcem obſeſſurus ex ſubjectis provinciis propere cogit exercitum. Optimatum autem plurimos habens ſuſpectos, [1] & non fruſtra eos conjiciens pronioris eſſe ſtudii ad Joannem, profuſioribus ſollicitatam ſtipendiis tranſmarinam accerſit militiam. Cujus tamen adventum homo fervidus & moræ impatiens minime [2] præſtolatur; ſed civitatem Lincolniam cum ingentibus copiis ingreſſus, arcem [3] pervicaciter obſidet, & conficiendis cum feſtinatione machinis ſumptuoſum laborem impendit. Sane illo circa obſidionis negotium occupato, Joannes cum ſuis ſuper munitiones regias, ſcilicet de Notingeham & Tikehil, improviſus irruit, eaſque viris & victualibus parum munitas inveniens, bidui negotio [4] comprehendit. Tunc creſcente fiducia ſuperbo denunciavit obſeſſori, ut vel ſoluta obſidione recederet, vel certe ſe ad excipiendum ejus in proximo impetum [5] cautius præpararet. Sciens ille Optimatum plurimos, qui ſecum eſſe videbantur, animo eſſe cum Joanne, confuſus abſceſſit, & poſt dies

1. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebatur* &. 2. Præſtolabatur *Edd. pr.* 3. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* pertinaciter. 4. Cepit *Edd. pr.* 5. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebatur* cautius.

paucos unum ex cornibus ſuis [1] fractum eſſe, id eſt, legationis ſuæ officium per mortem Romani Pontificis exſpiraſſe cognovit. [2] Hiis territus, amicis mediantibus ſolenne cum Joanne colloquium habuit, & quibus potuit conditionibus pacem cum eo fecit. Mox vero militiam illam, quam accerſire curaverat, tranſmarinam in Anglia applicuiſſe atque adventare cognoſcens, reſumpto ſpiritu reſiluit à pactis, & proteſtatus eſt vel ſe, vel Joannem ex Anglia propellendum, tantam ſcilicet regni latitudinem duobus tam grandibus, immo tam tumidis, ſignificans non ſufficere capiendis. Tandem tamen inter eos facta eſt pax conditionibus novis: dum ille (ſicut dicitur) Joanni [3] ſatisfaceret, abjurata parte Arturi, & cautione præſtita, quod Joanni tanquam juſto heredi munitiones regias redderet, ſi forte Rex ab Orientis partibus non rediret. [4] Hiis actis, Joannes pro tempore quievit. Cancellarius vero faſtu agens ſolito, tyrannum non exuit. Solum enim tanquam alter [5] Herodes metuebat Joannem, & audito eo multa faciebat, & quidem non libenter, ſed plane reverenter eum audiebat.

---

1. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* reſectum *pro* fractum. 2. His *Edd. pr.* 3. Satisfaciens *Edd. priores.* 4. His *Edd. pr.* 5. *Scite Cancellarium Herodi, & Joannem Regem, quem timebat, Joanni Baptiſtæ, quem Herodes verebatur, componit.* Pic.

De

De captione Eboracensis Archiepiscopi, & expulsione Cancellarii.

CAP. XVII.

INTEREA [1] Geofridus Eboracensis electus, in transmarinis partibus constitutus, ordine præpostero ante Pontificalem consecrationem insigne Metropolitani, id est, pallium, à Romano Pontifice petiit & accepit. Consecratio vero ejus post acceptionem pallii diuscule dilata est, impedientibus eum per objectiones varias adversariis plurimis, & maxime memorato Cancellario. Verumtamen per instantiam clerici sui Simonis Apuli, viri prudentis & litterati, tandem [2] invaluit; & impetrato Cælestini Papæ, qui Clementi successerat, ad Archiepiscopum Turonensem rescripto, ut ei, non obstante vel appellatione vel occasione qualibet, manus imponeret, [3] Turonis solemniter est consecratus anno à partu Virginis M. C. nonagesimo primo, 1191.
mense Augusto. Quod ubi comperit principalis [4] insectator ejus Cancellarius, mox per satellites proprios Eboracensis Archiepiscopi tyrannice possessiones invasit, & præter res immobiles, cetera improbus dilapidator vel potius deprædator abrasit. Portus quoque caute custodiri præcepit: ne forte illi liber esset [5] in

1. Godefridus *Ed. Antv.* Godefredus *Ed. Pic.* 2. Prævaluit *Edd. pr.* 3. Turone *Edd. pr.* 4. Ejus insectator *Edd. pr.* 5. Vel *interscribit MS. Pic.*

An-

Angliam ingressus, vel ad Ecclesiam suam accessus. Ille vero nihilominus adveniens, apud Doveram confidenter applicuit: sed majorem in terra quam in mari procellam invenit. Custos enim castri Doverensis, habens in conjugio germanam Cancellarii, appulso progressum inhibuit, atque ejus ingressum citissimis Cancellario nunciis indicavit. Qui ferocis animi motum nequaquam dissimulans, præcepit eum rebus nudatum [1] omnibus monasterio Doverensi, in quo interim morabatur, abstrahi, & in arce Doverensi custodiæ mancipari. Venientes ergo missi à tyranno satellites, vehicula & clitellas, & quæcunque ejus vel clericorum ejus erant, diripuerunt: eumque in Ecclesia invenientes, nec personæ clarissimæ, nec [2] sacrati loci reverentiam habuerunt; sed à venerabili altari violenter avulsum, & ab Ecclesia contumeliose extractum una cum clericis suis castello intruserunt. Et ille quidem servabatur in carcere. Fama vero enormitatis hujus discurrens, & quasi gradiens super pennas ventorum, in brevi Angliam replevit. Majores in Cancellarium fremunt, minores eidem mala imprecantur, universi votis communibus tyrannum detestantur. Joannes maxime de fratris captivitate doluit; atque ad ejus non tantum liberationem, sed etiam ultionem justissimo motu exarsit. Itaque

1. Omnibus in monasterio Doverensi custodiæ mancipari, *omissis intermediis*, *Edd. pr.* 2. Sacri *Edd. pr.*

festi-

festinanter congregatis ex omni terra ditionis suæ, nec non & ex regione Walliarum ingentibus [1] copiis properabat. Cui mox accessere Wintoniensis Episcopus, & Barones plurimi, Comitesque nonnulli cum militia copiosa. Nec defuere Episcopi [2] Bathensis & Cestrensis: qui paulo ante principales Cancellarii complices & fautores extiterant, sed tyrannicis ejus moribus & immoderato fastu offensi, cum ceteris, immo præ ceteris in eum tunc linguis simul & animis sæviebant. [3] Cancellarius vero sera pœnitudine stimulatus, quod tantam contra se flammam petulanti ausu accenderit, præcepit captivum relaxari Pontificem. Qui dimissus, venit Lundonias, & illatæ dolorem injuriæ abundantioribus multorum affectibus atque officiis compensavit. At non sicut ejus captione Præsulum Procerumque zelus excitari, ita etiam ejus potuit relaxatione sedari. Semel enim accensi animi per hanc quasi satisfactionem nequaquam deferbuere: sed ad confringenda Rhinocerotis illius cornua, omnium vota & studia laudabili constantia convenere. Ille, cum esset animi robusti & rigidi, necessitatem [4] ad alacritatem trahens, amicorum & militum peregrinorum stipavit se copiis, stetitque in campo non longe à Windesora, hostes, si forte progrediendum putarent, paratus excipere. Verum adventantis

1. Copiis præparabat exercitum. Cui mox *Edd. priores.* 2. Batensis *Edd. pr.* 3. *Desunt* Cancellarius vero sera *in Edd. priorib. Et tamen in Cod. suo vet. exstare agnoscit Picardus.* 4. Et *pro* ad *in MS.Pic.*

exer-

exercitus numero & fiducia territus, [1] retrogradari cœpit. Mox quibuſdam potentibus, qui cum eo eſſe [2] videbantur, tranſeuntibus ad partes Joannis, cum ei in vicina munitione regia, ſcilicet Windeſora, tutum non deeſſet receptaculum, turbatus inopſque conſilii, inſtantibus à tergo hoſtibus, cum ſuis omnibus profugit Lundonias. Quas ingreſſus, civibus, quibus paulo ante terribilis [3] fuerat, ne ſibi in illo deeſſent articulo humiliter ſupplicavit. Illi vero prioris faſtus & ferociæ ejus memores, Joanni potius favorem præſtiterunt. Itaque ſpe ſua fruſtratus, quod ſolum poterat, à facie hoſtis imminentis in arcem ſe regiam cum omnibus ſuis recepit, quorum tantus erat numerus, ut in unius turris anguſtiis ſua illis eſſet multo nocivior multitudo, quam hoſtium foris frementium fortitudo. Æſtuabat turris interius compreſſione multitudinis incluſæ, cito evomitura quos prodendos magis quam tuendos ſuſceperat. Denique poſt unam noctem egreſſus ad Joannem & obſeſſores ceteros ille paulo ante Rhinoceros, ſed jam homo, humili alloquio abeundi facultatem impetravit incluſis. Ipſe quoque arce reſignata cum ceteris per Angliam munitionibus regiis, privatus & inglorius Do-

1. Retrogradi *Edd pr. Et quidem rectius cenſente cl. Twyſdeno. Quem tamen falli inde liquet, quod* retrogradari *jam antea uſus ſit auctor noſter ſupra l.* II. *c.* 12. 2. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* viſi fuerant. 3. Fuerat: ut ſibi non deeſſent, in illo articulo *&c. Edd. pr. Fatetur tamen Picardus in ſuo etiam Cod. legi* ne.

veram

veram ad virum [1] ſororis conceſſit. Cernere erat tunc hominem modo paulo ante non contentum humano, ſed pene cogitantem [2] ſuper aſtra cœli exaltare ſolium ſuum, & aſcendere ſuper altitudinem nubium, dejectionis ſuæ dedecus [3] ita pati, ut illi animo nequaquam Siculi potuiſſe videantur invenire tyranni majus tormentum. Cumque ad eccleſiæ propriæ regimen Epiſcopus deberet accedere, ſi ſobrium vexatio dediſſet intellectum, apud Doveram mora facta, tanquam in Anglia confuſionem ſuam non ferens, vel certe liberius trans mare pro ultione propria aliquid moliturus, transfretare voluit. Impediri autem metuens, miri acuminis, qua omne impedimentum eluderet, artem invenit. Olim enim animo & [4] merito exutus epiſcopum, habitu quoque exuens, membris non tantum virilibus, more effeminatorum, ſed etiam Pontificalibus, [5] quod à [6] ſeculis non erat auditum, veſtem ineptiſſime aptavit muliebrem, [7] caputque & majorem faciei partem velut delicata muliercula, peplo obvolutus, inter plurimos deambulabat in littore, lævo brachio telam lineam, tanquam venalem, ulnam vero manu dextera præferens; ſcilicet ut hac

1. Sororis ſuæ conceſſit *Edd.pr.* 2. Supra *Ed. Pic.* 3. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* ita ferre; ut fere adverſariis ſuis condolentiam ac pudorem objiceret. Tandem tamen cum potius ad e. p. r. Epiſcopus debuiſſet accedere, ſi ſo. v. d. i. a. Doveram nonnulla mora facta, *&c.* 4. *Ita diſtinxi cum MS. noſtro. Antea,* merito exutus, Epiſcopum habitu quoque exuens, *&c.* 5. *Vide Notas.* 6. Seculo *Edd. pr.* 7. Caput quoque & maj. *Edd. pr.*

arte non obſervatus ab aliquo, navim cum ceteris [1] transfretaturis abſque impedimento intraret. Verum à quodam forte agnitus proditusque, abſtracto peplo tanquam manifeſtus effeminatus ignominioſe multumque inepiſcopaliter à concurrentibus eſt indiſciplinatis pulſatus. De hinc magiſtratui loci exhibitus, ſervatuſque eſt, quouſque ſciretur, quid ſuper hoc decernerent regni potentes. Joannes quidem agnito, quod acciderat, hoſtili animo exultavit: atque aliquid in eum, quo magis dehoneſtaretur, ſancire voluit. At vero Epiſcopi juſto rubore ſuffuſi, quod in perſona Epiſcopali tam fœda res accidiſſet, vigore eccleſiaſtico, ut dimitteretur, egerunt. Dimiſſus ergo, & foris, quantum poterat, diſſimulans, quo intus urebatur, transfretavit.

De ordinatione regni poſt [2] expulſionem Cancellarii, & [3] de molitionibus ejus irritis.

CAP. XVIII.

TYRANNO igitur, qui regnum turbaverat, propulſato, Epiſcopi & Optimates cum [4] Joanne Lundoniis congregati de regni ordinatione tractare cœperunt. Et primo quidem ab omnibus Regis Richardi propter Chriſtum peregrinantis fidelitate jurata, regni admini-

1. Transfretaturus *Edd. pr.* 2. Repulſionem *Edd pr.* 3. *Deſideratur* de *in Edd priorib.* 4. *Richardi Regis fratre.* Pic.

ſtrationem

ſtrationem Rothomagenſi Archiepiſcopo (quem ad hoc ipſum idem Rex à Sicilia in Angliam miſerat) decreto communi tradiderunt: amotiſque miniſtris tyrannicis, provinciarum regimen melius ordinari voluerunt. Quibus actis, Anglia in cunctis finibus ſuis pacem recepit, & decenti ſub novis cœpit rectoribus moderamine gubernari, malis plurimis, quæ ſub tyranno pullulaverant atque viguerant, [1] cum ipſo pariter eliminatis; juxta illud [2] Salomonis: *Ejice deriſorem, & exibit cum eo jurgium, ceſſabuntque cauſſæ & contumeliæ.* Sane illi, quorum laudabili opera hæc regno Anglorum ſalus influxerat, molitionum illius hominis non ignari, quod ſcilicet Regem etiam longiſſime poſitum concinnatis prævenire atque inflammare curaret mendaciis, integram rerum veritatem regi per litteras ſignificandam duxerunt, cum [3] atteſtationibus ſignorum appendentium plurimorum. Præterea Rothomagenſi Archiepiſcopo, [4] cui rerum erat principaliter ſumma commiſſa, regnique Epiſcopis viſum eſt, vacanti primæ ſedi (ad quam tyrannus aſpiraverat, & forte adhuc aſpirabat) maturius, quo ejus ſpes fruſtraretur, providendum eſſe paſtorem. Invitati igitur ad celebrandam ex more futuri Metropolitani electionem Cantuarienſes, Bathenſem Epiſcopum ſo-

1. Pariter cum ipſo *Edd. pr.* 2. *Prov.* 22. P. 3. Acceſſionibus *Edd. pr.* 4. Cui rerum principaliter ſumma fuerat commiſſa *Edd. priores.*

lemniter elegerunt. Verum [1] is poſt modicum nondum inthronizatus deceſſit, ſpemque Cancellarii, ſua forte electione mortuam, moriendo reſuſcitavit. Qui nimirum in tranſmarinis poſitus, ſuam, tanquam ad Domini Regis propter Chriſtum peregrinantis injuriam & [2] dedecus, expulſionem, regnique à Joanne invaſionem, per nuncios in auribus Domini Papæ Cæleſtini deploravit, redditiſque ſibi vicibus ſedis Apoſtolicæ, quas ſub Papa Clemente habuerat, pro coërcendo Joanne, & revocando in priſtinum ſtatum regni Anglici, reſcriptum fortiſſimum impetravit. Verum idem reſcriptum quadam Epiſcoporum Angliæ cautela deluſum viribus caruit. Videns ergo nihil à ſe agi poſſe Joanne adverſo, per clandeſtinos nuncios colluſit cum eo, ingentique ſumma illi vel præſtita vel promiſſa, favorem ejus emeritus, confidenter in Angliam venit. Applicans autem apud Doveram, mox ut male ſibi notum littus attigit, tanquam ad [3] detergendum dedecus, quod ibidem incurrerat, erectis ſuæ legationis inſignibus glorioſus refulſit. Non tamen progreſſus eſt, ſed apud [4] virum Germanæ reſedit, donec agnoſceret, utrum eum metu vel regio vel Apoſtolico inclinati reciperent adverſarii, cum jam [5] placaſſet maximum omnium Joannem. Hujus rei

1. Is haud multo poſt nondum inthr. *Edd. pr.* 2. Dedecus pertinentem expulſionem, *Edd. pr.* 3. Detegendum *MS. Pic.* 4. Germanæ virum ſedit, ut agnoſceret, *Edd. pr. Monuit tamen Picardus in ſuo etiam MS.* donec *legi.* 5. Placaviſſet *Edd. pr.*

gratia

gratia miſſis Lundonias nunciis, litteriſque ad Reginam matrem Regis, quæ nuper à Sicilia venerat, & tunc forte cum Rothomagenſi & Eboracenſi Archiepiſcopis,& Joanne filio aliiſque compluribus, tam Epiſcopis quam Optimatibus, Lundoniis conſiſtebat, ſecus quam ſperabat, invenit. Cum enim Joannes colluſionem,quanta poterat cautela, diſſimulans, mollius [1] tamen agendo deprehenderetur, atque objurgaretur à matre & ceteris; tandem flexus generali ſubſcripſit decreto. Itaque univerſi cum Regina directis ad Cancellarium viris honoratis, eum tanquam regni turbatorem hoſtemque publicum Angliæ finibus mature excedere cum interminationibus præceperunt. Denique territus & confuſus receſſit, ſiluitque gemens uſque ad tempus. Quia vero quales, Rege peregrinante, res Anglicæ fuerint, ſuperiori narratione perſtrinximus; nunc ad ejuſdem [2] peregrinantis acta, prout ab eis, qui interfuere, accepimus, explicanda veniamus.

De [3] progreſſu Regum à Sicilia, & impedimentis Chriſtiani exercitus apud Acram.

CAP. XIX.

IGITUR illuſtribus Francorum Anglorumque regibus in inſula Sicilia ſub expectatione vernæ expeditionis hiemantibus, regina [4] Alia-

---

1. Tum *pro* tamen *in Edd. priorib.* 2. *Vide Notas.* 3. Proceſſu *Edd. pr.* 4. Alienora *Edd. pr.*

noris,

noris, anilis oblita ætatis, nec reputans longitudinem ſeu difficultatem itineris, aut rigorem temporis hiemalis, dum materno duceretur vel potius traheretur affectu, à finibus terræ [1] Siciliam venit ad filium, ſecum adducens nupturam illi Regis Navarrorum filiam, famoſæ pulchritudinis & prudentiæ virginem. Et quidem tam ineptum quam & inuſitatum videbatur, ut in præcinctu bellorum de voluptate [2] cogitaret, & quam uxorem duxiſſet, mox ſecum ad prœlia duceret. At tamen hoc in regnante juvene non tantum utilitatis, verum etiam ſalubritatis ratio honeſtabat. Nam & in illo articulo ſobolem quærere, cum filium qui ſuccederet non haberet, utile fuit: cumque eſſet pro ætate & uſu deliciarum lubricus, bellorum propter Chriſtum pericula ſubiturus, contra maximum fornicationis periculum competenti remedio, ſalubri uſus conſilio ſe munivit. Adductam ergo virginem duxit uxorem, eandem per maris Martiſque diſcrimina ſecum ducturus, una cum nobili vidua, propria ſcilicet Germana, Guillelmi illuſtriſſimi olim Regis Siculorum relicta. Quæ nimirum præclari conjugii ampliſſimam in Sicilia ſive Calabria dotis nomine habens mercedem, eadem dote Regi Tancredo abſolute vendita, ut fratrem Regem ſequeretur, ejus in immenſum auxit theſauros. Adeſt tandem longis expectatus deſideriis menſis Mar-

1. In Siciliam *Edd. pr.* 2. Cogitarent *Edd. pr.*

tius.

tius. tranquillatur mare. arridet cœlum. Christianorum ingens numerus, qui relictis ante hiemem propriis, in diversis [1] provinciis transiturus in Syriam hiemem egerat, cum solemni lætitia & alacritate naves ascendit. Memorati quoque Reges cum suis copiis classem solvunt. Rex Francorum spatio dierum aliquot Regem Anglorum mox secuturum præcedens, & secundis flatibus circa Octavas Paschæ in Syriam veniens, Christiano exercitui, civitatem [2] Tholomaïdam (ut superius dictum est) jam fere [3] per biennium obsidenti, totis viribus jungitur. Hujus autem exercitus, tanto tempore sub divo excubantis ad tantum negotium, tam laudanda quam miranda devotio est, & illa nullis casibus sive periculis, nullis incommodis sive laboribus lassata constantia, quo minus hostes atrocissimos usque ad exterminium debitum coartarent. Civitas olim à Christianis ad summam claritatem & præcipuum robur evecta, postquam in manus impiissimi Saladini quanto minori negotio, tanto manifestiori Dei judicio incidit, per ejusdem tyranni providam & sumptuosissimam operam mœnia longe firmiora, & multiplex, tanquam primos Christianorum impetus expertura, munimen accepit. Universi ejus defensores electi, nullusque in ea remissus vel languidus. Et si forte quemquam debilitari con-

1. Provinciis, transiturus in Syriam egerat *Ed. Antv. Neque aliter Ed. Pic. nisi quod* Syria *habeat.* 2. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* Ptolemaida. 3. *Deest* per *in Edd. priorib.*

tigisset,

tigiſſet, mature [1] multabatur. Nam propter portum, quo urbi adjuncto potiebantur Pagani, inhibere non poterant obſidentes Chriſtiani, quin captata flatuum & temporum opportunitate quæque neceſſaria civitati inferrentur. Fiebant autem ab obſeſſoribus diverſi generis machinæ arte & ſumptu inani. Muris enim admotæ, incendebantur ab hoſtibus quodam ignis genere quem Græcum dicunt. Denique hoc genus arte confectum miræ eſſe potentiæ dicitur, nec contrario cedere elemento. Cumque urbs abundaret ſubſidiis, [2] gravi plerumque penuria noſter exercitus laborabat. Non enim poterant noſtri ad agendas prædas & comportanda exercitui neceſſaria egredi in [3] regionem, Turcorum jugiter haut procul obſervante exercitu, atque omnem illis inhibente excurſum. Sed marino tantummodo commeatu tantus Chriſtianus exercitus alebatur: & cum forte parcius adveheretur ſubſidium, famis incommodo tabeſcebat. Tantus autem numerus per ſingulos dies vel inedia vel morbis abſumebatur, ut exercitus ita ſenſim deficiens in brevi totus abſumendus [4] videretur. Veruntamen divina quadam providentia tantis & quotidianis defectibus nec in modico minuebatur exercitus. Nam & ſuper illo-

1. Mutabatur *MS.* 2. Grani *Edd. pr.* 3. Regionem Turcorum, jugiter hanc procul *Edd. pr.* 4. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* videretur, niſi divina providentia tantis & quotidianis defectibus, in ſingulos dies affluxiſſent, quorum acceſſione deficiens exercitus ſupplebatur. Præterea quædam mala interna, *&c.*

rum

rum numerum qui ex labore propter Christum suscepto ad æternam requiem per dies singulos assumebantur, ex regionibus Christianis plures accedebant, & assumendo emeritos, ita suum Christus novo militum delectu reficiebat exercitum, ut assumptionem supplementa superarent. Præterea quædam mala interna, auctore diabolo, quantum inter nostros serpebant, tantum & hostem juvabant. Guido enim olim Rex Jerosolymorum, & Marchio de Monte Ferrato, caussa superius memorata diffidentes, ad exercitum venerant, atque in ipsa obsidione ita locis distincti ut animis, multam post se turbam trahebant: dum potentum plurimi partes oppositas divisis prosequerentur favoribus, in tantum ut religiosa hospitalis Jerosolymitani militia in duo collegia pro studio partium scissa videretur. Principibus itaque in diversa nitentibus, exercitus minus agere poterat, & Christianum lente negotium procedebat. Nonnullos quoque Principum nostrorum (ut dicitur) avaritiæ tabes infecerat, clandestinis à Saladino pecuniis, cum plurimum possent, ut remissius agerent, expugnatos. [1] Hiis igitur causis propositum impedientibus, exercitus noster multo tempore circa urbem expugnandam casso labore sudavit. Verum cum nova militia Rex Francorum adveniens, fessorum auxit fiduciam, & de cetero fortius atque efficacius negotio

1. His *Edd. priores.*

inſtabatur. Denique idem [1] Marchioni propenſius favorem accommodans, atque eo, qui regnum Chriſtianum perdiderat, illum qui reliquias ſaltem parvas ſalvaverat, eidem regno aptiorem pronuncians, partem Guidonis pro tempore infirmavit.

Quomodo Rex Anglorum adquiſivit inſulam Cyprum.

[2] CAP. XX.

IGITUR Rex Anglorum diebus aliquot poſt Regis Francorum profectionem in Sicilia demoratus, tandem [3] & ipſe cum ſuis copiis & longe majori apparatu non ſatis fidis ſe flatibus credidit, habens in [4] comitatu ſuo naves actuarias atque onerarias plurimas. Quippe in illo hiemali otio otioſus non [5] fuerat: ſed congerendis neceſſariis exercitui ſubſidiis, & conficiendis machinis bellicis tempus imbelle impenderat. Dei autem ordinatiſſima proviſione, ut conſequenter claruit, oborta tempeſtas fatigatam compulit [6] claſſem Cyprum divertere, tanquam Chriſtianorum incolarum fideli ac tuto colligendam hoſpitio, atque officiis confovendam. Verum majorem in portu optato, quam in mari turbato turbinem offenderunt. [7] Tyrannus enim, qui eandem inſulam ſæva dominatione

---

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* Marchio. 2. *Hujus & inſequentis capitis deſiderantur numeri in Ed. Antv.* 3. *Deeſt* & *in Edd. priorib.* 4. Suo comitatu *Edd. pr.* 5. Fuit *Edd. pr.* 6. Claſſem in Cyprum *Edd. pr.* 7. *Monach. Altiſſiod. appellat Pſeudo-imperatorem.* Pic.

annis

annis jam plurimis preſſerat, & imperatorium ſibi in ea nomen uſurparat, Chriſtiani nominis hoſti Saladino fœderatus, ipſique quam Chriſto fidelior, licet Chriſtianus diceretur, cum exercitu affuit, & primos, fluctuum ſævitia in portum coactos, ſævior ipſe excipiens, indigne tractavit, & bonis omnibus ſpoliatos, vix vita dignos cenſuit. Quoſdam etiam redegit in carcerem inedia conſumendos, Regi mox [1] affuturo non diſſimilia ore terricrepo comminans. Quibus ille agnitis, juſto ad ultionem zelo inflammatus, cum tota claſſe portum intravit. Excipitur à tyranno, & totis hinc inde viribus conſeritur prœlium. At non diu Græca mollities impetum ſuſtinuit Latinorum. Victus ergo tyrannus, dum tentaret fugere, incidit in manus hoſtium, diſperſoque [2] exercitu ejus, civitas portui imminens capta eſt. Rex quidem primo in tyrannum mitius agere voluit, & pro ſua liberatione quicquid exigebatur pollicentem, celebratis cum eo pactis relaxavit. Verum ille libertate reddita prævaricator pactorum, malis prioribus perfidiam ſociavit. Rex vero præmaturæ clementiæ pœnitens, inveſtigare perfidum & perſequi ſtatuit. Ille vires reſumere atque exercitum cogere fruſtra conatus, fugiebat à facie perſequentis: quem tandem Rex in quodam monaſterio deliteſcentem, prodentibus

1. Affuturo non diſſimilia comminans, *omiſſis* ore terricrepo, *Edd.pr. Picardus tamen monuit in ſuo Cod. legi* ore Turcicrepo. 2. Ejus exercitu *Edd. priores*.

eum quibuſdam inſulanis, quibus merito exoſus erat, comprehendit, & vinculis juſtiſſimis innodavit. Vinciri autem juſſus, dixiſſe fertur, quod ferro vinctus cito deficeret. Ad quod Rex, bene (ait) loquitur, quia nobilis eſt, & mori eum nolumus: ſed, ut vivat innoxius, argenteis aſtringatur cathenis. Mox tota inſula [1] tyrannicis ſaucia moribus, ſponte in ejuſdem Principis ditionem devotionemque conceſſit, cunctis illi urbibus & munitionibus, [2] nec non & opulentiſſimis tyranni theſauris cum unica ejus filia reſignatis. Quibus feliciter actis, per dies aliquot in regno novo cum victricibus copiis victoriam cum multa gloria celebrans, præclaras manubias ad Chriſtianæ expeditionis ſubſidium ſollicitus ordinabat. Non latuere iſta Chriſtianum exercitum, qui [3] Tholomaïdam obſidebat, atque ejus cum deſiderio præſtolabatur acceſſum. Verum præclari ſucceſſus audita felicitas, cui congratulandum, non derogandum erat, neceſſariam ejus moram purgavit. Ipſe vero paulo plus duobus menſibus in Cypro exactis, & rebus magnis ſpatio tam brevi patratis, hilares copias in Syriam traducendas ad naves [4] revocat. Ordinata igitur, prout voluit & decuit, inſula, cunctiſque rite diſpoſitis, arridentibus quoque elementis portu egreditur, rectoque curſu [5] Tholomaïdam properans, trierem maximam one-

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* tyranni. 2. *Append. Sigib. addit* cum equo ejus mirabili. *Pic.* 3. Ptolemaidem *Edd. pr.* 4. Revocavit *Edd. pr.* 5. Ptolemaida *Edd. pr.*

rariam

rariam eminus conſpicatur, [1] quæ [2] nimirum à Saladino miſſa, obſeſſis in [3] Tholomaïda multiplicis ſubſidii copiam deferebat. Quo ille comperto, jubet eam oppugnari. Verum cum non facile propter enormem poſſet magnitudinem & virtutem defenſorum, deſuper tanquam ex arce pugnantium, expugnari, rerum, quæ in [4] ea erant, diſpendio, expugnationis ejus compendium, Rege volente, quæſitum eſt. Arte [5] ſiquidem ſub aquis perforata, mari per foramina latenter immiſſo pondere paulatim ſubſedit, & tandem cum omni onere demerſa eſt in profundum. Et res quidem omnes cum parte hominum nonnulla periere. Ceteri vero in naves proſiliendo hoſtiles, [6] conſulte hoſtibus quam fluctibus ſe credere maluere. Claſſis vero regia cum ſalute & gaudio attigit littus optatum.

Quibus cauſis Reges diſſidere cœperunt apud Acram.

CAP. XXI.

ILLUSTRIS itaque Rex Anglorum poſt Pentecoſten à Cypro digreſſus, paucis ante ſolemnia beati Baptiſtæ Joannis diebus [7] Tholomaidæ, quæ Acra vulgo nunc dicitur, cum uni-

---

1. Quæque, *inquit Append. Sigeber.* ſi ad ſubſidium paganorum pervenire potuiſſet, ſine dubio civitas capi non potuiſſet. *Pic.*
2. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* in mare *pro* nimirum.
3. Ptolomaide *Edd. pr.*
4. Eo *Edd. pr.*
5. Quidem *pro* ſiquidem *in Edd. priorib.*
6. Conſultiùs *reponit Picardus. Perperam & contra fidem Codd. MSS.*
7. Ptolemaida *Ed. Antv.* Ptolemaidæ *Ed. Pic.*

verſo

verſo comitatu ſuo applicuit, & à cunctis Principibus omnique exercitu tanto ſuſceptus eſt gaudio, quanto prius deſiderio fuerat expectatus. Porro Regem Francorum tanta ejus gloria [1] jam urere cœperat, & cordis ſui æſtus tabificos ægre diſſimulabat, cum ſe intueretur viribus & opibus longe imparem, illum vero propter virium opumque magnitudinem & ſucceſſuum claritatem excellentius eminere, & propenſius coli ab exercitu, & ad ejus jam agenda omnia pendere arbitrium. Domine Jeſu [2] ſeminator [3] bone nonne bonum ſemen ſeminaſti in cordibus duorum Principum iſtorum, tanquam in agro proprio? Unde ergo ager iſte tuus tam cito habuit [4] zizania? Plane inimicus hoc fecit, inimicus humani generis, plebis Chriſtianæ tam pio ſtudio invidens, & tantos pro te ſuſceptos labores caſſare cupiens, bono ſemini ſanctæ devotionis, quod manus tua ſeminaverat in cordibus Principum, ut opulentiſſima propter te regna relinquerent, & delicias regias ſummis propter te laboribus atque periculis commutarent, ſuperſeminavit [5] peſtifera zizania æmulationis & contentionis, quibus tam bonum ſemen & tam bona manu jactum infructuoſum atque inefficax redderetur,

1. *Deeſt* jam *in Edd. priorib.* 2. *Hæc inſequentiaque Auctor compoſuit ad parabolam Evangelicam Matth.* 13. *exaratam.* Pic. 3. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebatur,* bone. 4. Zizaniam? Plane inimicus hæc fecit, humani generis, plebis *Edd. pr.* 5. Peſtiferam Zizaniam æm. & cont. qua tam bonum *Edd. pr.*

te

te quidem, domine, hoc ipſum juſte permittente: ſed permiſſionis hujus ratio penes te eſt. Cum igitur, ut dictum eſt, Rex Anglorum à Cypro triumphator inclytus ad obſidionem veniſſet, mox inter ipſum & Regem Francorum, quem ejus jam mordebat felicitas, manifeſte diſſidendi ſeminaria, auctore Sathana, provenerunt. Rex enim Francorum, ratione pacti inter eos peregrinationem ingreſſuros ſolemniter habiti, quod ſcilicet omnem adquiſitionem ſuam æquali inter ſe ſorte dividerent, medietatem adquiſitionis Cypriæ tam in immobilibus quam & mobilibus, tanquam perſpicuo ſibi jure competentem, exigebat. Ad hoc Rex Anglorum reſpondebat, medietatem omnium, quæ communibus adquirerent viribus, illi ratione pacti competere, ſe propriis Cyprum viribus adquiſiſſe; illum ea, in quibus nec modice laboravit, exigere non debere. Adjiciebat etiam, ſe & illum, cum peregrinationem arriperent, Sarracenos ſolummodo aggrediendi, & ab eis quantum poſſent Deo propicio extorquendi intentionem habuiſſe, & juxta hanc intentionem pactum de adquiſitione dividenda conſtituiſſe. Porro ſe Chriſtianam inſulam non ex intentione adiſſe, ſed incidenter ad eam, cauſa ulciſcendæ atrocis & adhuc flagrantis injuriæ, divertiſſe. Hoc modo illi duo altercabantur potentes. Et Rex quidem Anglorum patratæ adquiſitionis conſortium Regi Francorum modis omnibus

nibus denegabat: Rex vero Francorum Regem Anglorum rupti fœderis & pacti irriti arguebat. Alia quoque inter eos diffidendi cauſa emerſit. Rex Francorum cum ad obſidionem prior veniſſet, partes, ut dictum eſt, Conradi Marchionis contra Guidonem olim Jeroſolymorum Regem propenſioribus juvabat favoribus. Et cum tandem Rex Anglorum poſt factam in Cypro moram neceſſariam jam adeſſet, niſus eſt eum [1] ad ſuam Rex Francorum ſententiam trahere, allegans potiorem eſſe paucularum ſaltem reliquiarum Chriſtianæ [2] regionis [3] ſalvatorem, quam regni Chriſtiani perditorem. Rex vero Anglorum [4] non adquievit, pronior in partem Guidonis, Aquitani ſcilicet hominis, cujus tota propinquitas ſub Rege agebat Anglorum. Denique allegans pro eo: regnum, inquit, Chriſtianum perdidit non prodidit. Non enim illud ſua vel nequitia vel negligentia ſive ignavia hoſtibus prodidit: ſed aliis nequiſſime prodentibus, ipſe inculpabilis [5] perdidit, proditus ſimul ipſe perditusque cum regno, & à ſuis quidem nequiſſime in manus hoſtium traditus; Deo autem propicio liberatus. Aut ergo culpa ejus in hac parte declaretur: aut ei, qua nudari non meruit, prærogativa ſervetur. Ægre tulit Rex Francorum ſuam à Rege Anglorum non approbari, ac per hoc & infirmari ſenten-

1. Rex Francorum ad ſuam ſententiam *Edd. pr.* 2. Religionis *Edd. pr.* 3. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* ſalvationem, quam regni Chriſtiani proditionem. 4. *Deeſt* non *in Edd. priorib.* 5. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* dedidit.

tiam. Et tunc quidem, cum ſuum non poſſet ſancire decretum pro tempore ſiluit. Porro hæc diſſenſio majoris, vel indignationis, vel odii fomitem miniſtravit. Cumque jam pars Guidonis per favorem Regis Anglorum præſtare videretur, [1] memoratus Marchio ejuſdem Regis potentiam veritus, cum ſuis Tyrum rediit. Sane poſt acceſſum Regis Anglorum, exercitus Chriſtianus contra urbem obſeſſam invaluit, atque infra diem triceſimum tanti temporis tantique ſudoris negotium, ejuſdem maxime regis ferventi potentique opera, egregie conſummavit.

De expugnatione Acræ, & præmaturo diſceſſu Regis Francorum.

CAP. XXII.

IGITUR urbs inſignis [2] Tholomaïda, quam nunc Acram dicunt, poſtquam obſidentes Chriſtianos multo & diuturno labore exercuit, tandem expugnata eſt anno [3] à partu Virginis M.C.LXXXXI. quinto Idus Julii: anno, ex quo in 1191.
manus Turcorum inciderat, quarto. Denique fortiſſimi propugnatores ejus, cum jam Chriſtianorum machinis [4] mœnia cederent, cernerentque irruptionem inſtare hoſtilem, ſuimet, quod ſolum poterant, providentiam habuerunt, pactique ſunt Principibus noſtris pro vitæ ſuæ

1. Præfatus *Edd. pr.* 2. Ptolemaïs *Edd. pr.* 3. Anno gratiæ M.C. LXXXXI. *Edd. pr.* 4. Cederent mœnia *Edd. pr.*

redemptione ſalutiferæ crucis honorificam, hoc eſt, cum mille & quingentis captivis Chriſtianis reſignationem, nec non & pecuniam copioſam. Huic ſuorum [1] neceſſitati Saladinus, qui cum infinito exercitu non longe aberat, & ſubvenire non poterat, auctoritatem præſtitit, & ad hæc omnia perſolvenda Chriſtianis diem conſtituit. Itaque reſignatam mox civitatem ingreſſus eſt cum exultatione & ſolemni gratiarum actione exercitus Chriſtianus. Armorum & variæ [2] ſuppellectilis ingens ibidem copia reperta eſt: eſcarum quoque plurimum, opumque nonnihil. Illi vero, qui [3] diu fortiter defenſam ægre tandem reſignaverant civitatem, ſub expectatione diei à Saladino conſtituti ſervabantur. Tunc Rex Francorum delicati ſibi hominis tempore belli notam inurens, æſtus cauſando moleſtiam, & quod illius [4] terræ aërem ſuſtinere non poſſet publice proteſtatus, repatriare diſpoſuit. Quod Chriſtiano exercitui multum diſplicuit, & fœda res viſa eſt perſonæ tanti Principis: præſertim cum plurimi aliter & forte verius ejus interpretarentur diſceſſum. Quippe illuſtris Flandriæ Comes Philippus, qui cum ceteris fidelibus Chriſto militaturus in Syriam venerat, paulo ante expugnationem civitatis ibidem piæ militiæ munus expleverat. Et quoniam idem

1. Saladinus neceſſitati *Edd. pr.* 2. *Antea*, ſupellectilis. 3. Fortiter diu *Edd. priores.* 4. *Chron. Dionyſ. non hoc tantum, ſed & quod reformidaret proditiones Angli ſuſpecti propter nuncios frequenter legatos ad Saladinum, variaque munera ab eo recepta.* Pic.

Rex

Rex vacanti Flandriæ obtinendæ inhiare videbatur, ut honeſtam diſceſſionis cauſam prætexeret, peregrini aëris mendaciter cauſari moleſtiam credebatur. Dicitur etiam, quod Regis Anglorum, cujus propter opes longe impares non poterat æquare potentiam, [1] non potuerit niſi oculis ægris & animo ſaucio ſpecialem videre gloriam: præſertim cum illi potiſſimum quod jam actum erat aſcriberetur, & ex hoc colligeret, quicquid de cetero Chriſtianis viribus in Orientis partibus erat agendum, illi potius tanquam potentiori, quam ſibi aſcribendum. Denique non omnino inſcius quid de illo ſentirent vel dicerent homines, nihilominus obſtinato animo adornabat diſceſſum. Rex autem Anglorum, propter recentes diſſenſiones de benevolentia ejus minus confidens, coram viris honoratis (ut dicitur) quod terris ſuis & hominibus uſque ad reditum ſuum foret innoxius, juratoriam ab eo exegit accepitque cautionem. Ita magnus ille Rex Francorum, Chriſtianum, cui ſerus advenerat, præmature relinquens exercitum, [2] infra diem quintum decimum ab urbe expugnata, cum multo ſuorum, id eſt, Francorum, rubore navem conſcendit & abiit. Et eorum quidem plurimi, qui illi deeſſe noluere, cum illo abiere. Porro Dux [3] Burcundiæ, Comes Campaniæ, & quique nobiliores contemplatione

1. Non poterat *Edd. pr.* 2. Infra quindecimum diem ab urbe *Edd. pr.* 3. Burgundiæ *Edd. pr.*

ſuæ vel famæ, vel conſcientiæ, vel etiam ad abolendum proprii Principis dedecus, in terra ſancta pro tempore, & in ſancta militia perſiſtendum duxere. Quibus nimirum ille (ut dicitur) diſceſſurus præcepit, ut Marchioni aſſiſterent: & quotiens ſe incidens præberet occaſio, Regi adverſarentur Anglorum. Quod utique poſtmodum ſive Regii reſpectu mandati, ſive etiam propria petulantia, ſive malitia feciſſe noſcuntur. Unde nimirum Chriſtianum negotium minus [1] proſperari potuit; dum à Chriſtianis minus ſincere minuſque concorditer ageretur. Cumque idem Rex digreſſus à [2] Tholomaïda proſperis flatibus veniſſet Italiam, Romanum Pontificem adiit, abſolvi à quodam juramento, quo ſe contra voluntatem ſuam aſſerebat aſtrictum, importune (ut dicitur) poſtulavit. Suſpendit ad breve callide poſtulantem vir altioris ingenii, moxque ſupervenientibus à Syria quibuſdam, integre rem edoctus: Illud, inquit, juramentum, quod præſtitiſti Regi Anglorum, de pace uſque ad reditum ſuum conſervanda, quam utique Princeps Chriſtianus abſque juramento conſervare deberes, nullatenus relaxamus, ſed tanquam honeſtum & utile approbantes, auctoritate Apoſtolica roboramus. Itaque deprehenſus in aſtutia ſua, & obligatior quam venerat, inglorius repatriavit; vulgatumque eſt apud Francos per

1. Proſpere geri potuit *Edd. pr.* 2. Ptolemaïde proſp. flat. veniſſet in Italiam: Rom. P. adiit, & abſolvi *Edd. pr.*

quoſdam

quoſdam [1] concinnatores mendacii, ad purgandum Regis ſui reditum, quod eum Rex Anglorum, inſidioſe & nequiter quærendo animam ejus, præmature contra propoſitum ſuum redire compulerit.

Quæ acta [2] ſint à noſtris in Syria poſt diſceſſum Regis Francorum.

CAP. XXIII.

IGITUR Rege Francorum (ut dictum eſt) à Syria digreſſo, Rex Anglorum in urbe capta feſſum otio neceſſario recreabat exercitum, nec tamen in illo otio otioſus, circa reficienda quæ machinis ceſſerant mœnia ſollicite ſatagebat. Affuit tandem [3] dies à Saladino præfixus, quo ſacri vexilli reſignatio & compromiſſa captivorum commutatio ſperabatur. Verum ille cum noſtros inani expectatione [4] ſuſpenſos deluderet, Rex Anglorum juſto ignitus zelo captivorum, qui urbe expugnata ſub prætaxata pactorum forma ſervabantur, nobilioribus provida conſideratione retentis, duo circiter milia & ſexcentos, pactis à parte Saladini non ſtantibus, decollari præcepit. Quo facto, Turcorum ingens in Regem proprium indignatio efferbuit, quod electos juvenes, qui pro ipſo

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* concionatores. 2. Sunt à noſtris poſt diſceſſum Regis Francorum, in Syria *Edd. pr.* 3. *Sic plane MS. Neque aliter repoſuit Picardus.* Die *in Ed. Antv.* 4. *Deeſt* ſuſpenſos *in Edd. priorib.*

fortiſ-

fortiſſime uſque ad proprium diſcrimen [1] ſudaverant, ingratus & infidus expoſuiſſet gladio [2] devorandos. Denique eorum, quibus munitionum cuſtodia [3] credita erat, dum exemplum vererentur, ita [4] labefacti & collapſi ſunt animi, ut tyrannus, fere cunctis pro recenti exemplo excuſantibus, non habens, quibus ipſas munitiones crederet, eaſdem tanquam conſilii inops [5] everti decerneret. Evertebantur ergo & deſerebantur in dies per omnem provinciam munitiones nulla vi, nullis expugnabiles machinis. Sane poſt Regis Francorum digreſſum exercitus Domini paulatim cœpit imminui. Eorum quippe, qui ad obſidionem [6] Tholomaïdæ priores confluxerant, multa milia abſumptis opibus, dum ſumptus ad perſiſtendum minus ſuppeterent, neceſſitate magis quam voluntate repatriandum duxerunt. Multi etiam ſumptibus abundantes, vel laborum tædio, vel periculorum metu, vel ſolo Regis Francorum enervati exemplo abierunt. Tunc Rex Anglorum proprios theſauros aperiens, plurimos nobiles Principeſque exercitus cum ſuis militiis, qui advectas ſecum opes mora productiori laudabiliter abſumpſerant, & declarata inopia ſua redire ad propria excuſabiliter [7] proponebant: largis, ut in exercitu Domini perſiſterent, invitavit ſti-

1. Sudaverunt *Ed. Pic.* 2. *Deeſt* devorandos *in Edd. priorib.* 3. Credebatur *Edd. pr.* 4. Labefactati *Edd. pr.* 5. Etiam deſereret *pro* everti decerneret *in Edd. priorib.* 6. Ptolemaïdis *Edd. pr.* 7. Propoſuerant *Edd. priores.*

pendiis.

pendiis. [1] E quibus fuit ex Imperio Teutonico Dux Auſtriæ, qui poſtea tanti beneficii immemor, [2] & cujuſdam non magnæ injuriæ plus juſto memor, ſceleratas repatrianti Regi, cujus ſtipendiarius fuerat, manus injecit, ut [3] ſuo loco monſtrabitur: & Dux Campaniæ, qui eximiæ virtutis titulo Chriſtianæ poſtmodum acquiſitionis Principatum promeruit, ut infra exponetur. Denique expugnatæ civitatis mœnibus inſtauratis, & ſufficienter refecta multitudine, menſe Septembri Rex Anglorum, cui jam fere totus devote parebat exercitus, ad alias urbes maritimas progredi ſtatuit. Procedebant ergo ordinate & caute agmina Chriſtiana. Porro infinitus Turcorum exercitus Duce Saladino æquis [4] haut procul paſſibus gradiebatur, ancipitem quidem prœlii eventum declinans, extremos vero noſtrorum raptim aggrediens, & nonnulla re acta refugiens, ut eſt illud hominum genus miræ aſtutiæ ad nocendum, nec minus arte quam viribus pugnare aſſuetum. Itaque exercitus noſter in multo laboris & periculi experimento pervenit Cæſaream, Chriſtianis olim incolentibus Metropolim inclytam, tunc vero hoſtili deſolatione inanem & vacuam. Cumque ibidem modice reſpiraſſet, iter propoſitum cum alacritate [5] repetiit. Et primo quidem agmine procedente, jamque apud Aſſur caſtra metante,

1. Ex *Edd. pr.* 2. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebantur*, & c. non m. i. plus juſto memor. 3. *Cap.* 31. *infra*, P. 4. Haud *Edd. pr.* 5. *Ita quoque MS. Pic. Antea*, repetit.

Sala-

Saladinus captato tempore agmen extremum totis aggressus est viribus. Idem autem agmen per quatuor mox turmas dispositum irruentis impetum fortiter excipiens, Deo propicio ipsum cum tremendis suis copiis enerviter fugere compulit: tantaque eo die, hoc est, septimo Idus Septembris, ibidem nobilium Turcorum strages facta est, quantam ab annis retro quadraginta, ut fertur, uno die Saladinus expertus non fuerat. De nostris vero [1] ibidem occubuit Jacobus de [2] Aveniis, vir plane optimus, & meritis præcellentibus universo exercitui Christiano charissimus; qui ejusdem exercitus præclara per annos aliquot columna extiterat, atque in proposito pie suscepto sincere & strenue perseverans, nec levem unquam maculam dederat in gloriam suam. Cujus profecto laudabili devotioni divino munere retributum est, ut [3] in Omnipotentis Dei obsequio gloriose occumberet, & mediante discrimine brevi, temporalem felicitatem, ut pium est credere, æterna mutaret. Denique luxit vehementer cum omni exercitu Rex Anglorum, assumptum tanquam emeritum à Rege [4] Angelorum. Indeque progressus [5] usque Joppen, incursione jam pridem tyrannica Christianis vacuatam civibus, tunc vero derelictam & desolatam ab hostibus, loci opportunitate conspecta, eandem totis cœpit

1. *Deest* ibidem *in Edd. priorib.* 2. Duenniis *MS. Pic.* 3. In *omittunt Edd. pr.* 4. *Sic S. Ansel. epistol. MS. Ludit & S. Gregor. Papa* I. Pic. 5. Usque ad Jopen *Edd. pr.*

viribus

viribus inſtaurare. Audiens autem Saladinus, quod Aſcalonam oppugnare diſponeret, eandem clariſſimam civitatem, & [1] Tholomaïda, quæ longo tempore exercitum fatigaverat Chriſtianum, multo firmiorem, ſubita everſione damnavit. Tantus eum poſt recentem ſuorum cladem Chriſtianæ conſtantiæ terror [2] invaſerat, atque ita Turcorum animos eorum, qui apud [3] Tholomaïdam in manus Chriſtianorum inciderant, recens exemplum [4] præſtrinxerat. Urbes quoque reliquas & Caſtella terræ illius, præter ſanctam civitatem & munitiones pauciſſimas, complanavit, totamque provinciam, abraſis bonis omnibus, inutilem [5] hoſtibus reddidit. Nec jam aliquid audendum putabat [6] experientia virium: ſed nocebat inſidiis, & inceſſanter abſcondebat tendiculas fraudium. Noſtri quoque poſt tam læta principia nihil jam magnum & memorabile agere poterant, propter internum diſcordiæ malum quo languebant. Principes enim non cohærebant, ſed mordaci æmulatione diſſentiebant ab invicem: nec poterant in commune conſulere, ſtudiis in diverſa nitentibus contraria decernentes. Denique Conradus Marchio & Princeps famoſiſſimæ firmiſſimæque urbis Tyri, adjuncto ſibi Duce Burgundiæ & nobilibus Francorum cum ſubjectis copiis, Regi adverſabatur Anglorum, æ-

1. Ptolemaïda *Edd. pr.* 2. Evaſerat *Ed. Pic.* 3. Ptolemaïdem *Edd pr.* 4. Perſtrinxerat *Edd. pr.* 5. *Deeſt* hoſtibus *in Edd. priorib.* 6. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* aperto Marte *pro* experientia virium.

mulanti pro Guidone olim Rege Jerosolymorum. Rex vero propter magnitudinem animi [1] ac virium, quos forte per mansuetudinem unire [2] sibi poterat, indignantis animi motibus exasperabat. Quia ergo in nostro exercitu non id ipsum dicebant omnes, sed schismata pullulabant, tantæ expeditionis jam stabat negotium, & non procedebat.

Quomodo Conradus Marchio à sicariis interfectus est.

Cap. XXIV.

Verum supradictorum duorum æmulorum quanto animosior tanto [3] & vanior pro regno incerto contentio, postquam motus in exercitu domini plurimos peperit, extremæ demum sortis beneficio conquievit. Regina [4] quippe Jerosolymorum, quæ (ut [5] supra plenius dictum est) memorato Guidoni infelicissime nupserat, sera tandem morte deficiens, illi ratione tantum Regii conjugii de regno contendenti silentium indixit. Marchio quoque nefarie à sicariis [6] interemptus, regnum ambire cessavit. Incertum à quo malignante immissi duo sicarii in ejus obsequio sub schemate militantium diuscule fuerant, patrandi vel cum proprio periculo sceleris opportunitatem jugiter observan-

1. Et *Edd. pr.* 2. *Sic plane in MS. nostro. Neque aliter Ed. Antv.* Sibi non poterat *Ed. Pic.* 3. *Deest* & *in Edd. priorib.* 4 Quoque *MS. Pic.* 5. Ut superius plenarie dictum est *Edd. priores.* 6. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* necatus.

tes.

tes. Qua inventa, clariſſimum virum, ſolito paucioribus forte ſtipatum miniſtris, in medio propriæ civitatis, cum prope tanquam noti aſſiſterent, repente aggreſſi, clandeſtinis cultris extractis mactarunt. Fertur enim eſſe in Oriente agens ſub ditione cujuſdam potentis Sarraceni (quem [1] Senem [2] agnominant) quoddam hominum genus adeo ſeductibile, atque in propriam proclive perniciem, ut ab eodem, quem [3] ſcilicet loco prophetæ colunt, artificioſiſſimis fallacium pollicitationum præſtigiis ſollicitatum atque illectum, immortalia ſe poſt mortem commoda percepturos [4] exiſtiment, ſi illi imperanti uſque ad mortem obtemperent. Qui nimirum, cum forte à quolibet [5] præpotente infeſtari metuit, ſive jam infeſtatur, ad ejus peremptionem ſubornatos ex illo genere emittit ſicarios. Illi vero [6] ad exitium tanquam ad ſolemne epulum cum gaudio properantes, nihil aliud ambiunt vel explorant, niſi ut, arrepto tempore pro certa mandati impletione, certo ſe diſcrimini exponentes, deſignatum hoſtem commorituri interimant. Denique propter hoc maxime genus Orientales Principes proviſiori ſe cuſtodia muniunt, & præter familiariſſimos nullius ad ſe, niſi propriis ſtipatoribus mediis, patiuntur

---

1. F. Aſſaſſinum *ſcripſit eruditus quidam ad oram exemplaris Ed. Picardianæ mecum communicati ab amiciſſimo viro Richardo Rawlinſono, A.M.*
2. Nominant *Edd. pr.* 3. Simul *MS. Pic.* 4. Æſtiment *MS. noſter.*
5. Præpotenti *Edd pr.* 6. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebatur,* ad.

 acceſſum

acceſſum. Verum quoniam [1] iidem peſtilentes plerumque, dum forte minus obſervarentur, ad necem clariſſimorum virorum per medias cuſtodias irruperunt, nullus magnorum qui ſunt in terra tributum vel obſequium quodlibet à memorato Sene per potentiam exigit, vel quietem ejus aliquatenus perturbare præſumit. Soli Templarii, dum in Syria res Chriſtianæ florerent, tanquam mortis contemptores, auſi ſunt eum impetere, & fœderatum obſequia coëgerunt præſtare. Sciebat enim parum actum eſſe, ſi forte per miniſtros proprios quemlibet magiſtrorum ejuſdem militiæ perderet: quæ utique mox alium ſibi creans acrius pro extincti ultione ſæviret. Ex hoc ſane funeſtiſſimorum ſatellitum genere fuiſſe creduntur, qui memoratum Tyri Principem aſtu auſuque nefario peremerunt, commori non timentes. Comprehenſi autem & ſubtiliter requiſiti, quo id auctore vel incentore egiſſent; ad mortem prompti & hilares nihil certum [2] vel credibile dixerunt. Itaque latet adhuc, quis tanto viro necem fuerit hujuſmodi machinatus. Verum occaſione recentis diſcordiæ, qua [3] diſceptaverat cum Rege Anglorum, proclives fuere plurimi ad [4] ſuccendendum ſuper hoc eidem Regi, Francis maxime illum infamantibus, qui pro Marchione æmulati fuerant, multamque illi de morte viri præ-

1. Idem *MS. noſter.* 2. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebantur,* vel credibile. 3. Diſcrepaverat *MS. Pic.* 4. Succenſendum *Edd. priores.*

clari

clari invidiam conflantibus per omnem fere orbem Latinum.

Quomodo Rex Francorum necem Marchionis refudit in Regem Anglorum, & de conventu Parisiacensi.

CAP. XXV.

SANE postquam [1] percrebruit apud Regem Francorum, quod Marchioni acciderat: de amici quidem indigno exitu doluit; sed mox hunc dolorem suscepta cum ingenti gaudio sugillandi Regem Anglorum occasio compensavit. Cumque in propriis esset [2] finibus tam longe à Syria constitutus, illius in Oriente consistentis vel frustra timebat, vel potius se, ad augendam invidiam, timere fingebat insidias, & tanquam ab eo subornati imminerent sicarii, præter morem majorum suorum non nisi [3] armata vallatus custodia procedebat, [4] in tantum ut quidam familiari ausu propius accedentes, non sine periculo hoc ausi dicantur. Mirantibus hanc novitatem Regiam plurimis, ut pro ea satisfaceret, gentemque suam in Regem Anglorum accenderet, Præsulum Procerumque suorum concilium [5] Parisius convocavit. Ubi allegans contra eundem Regem plurima tanquam certa, atque, inter cetera, quod virum illum

1. Percrebuit *Edd. pr.* 2. Tam longe finibus *Edd. pr.* 3. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* firmata. 4. Adeo ut *pro* in tantum *habent Edd. pr.* 5. *Ita quoque MS. Pic. & rectissime. Antea,* Parisios.

nobi-

nobilissimum [1] nequissime per diros satellites peremisset, litteras quoque protulit, à quibusdam potentibus sibi (ut dicebat) transmissas, quibus monebatur propensiorem suimet habere cautelam: sciens quod Rex Anglorum insidiaturos animæ suæ ab Oriente jam direxisset sicarios. Quamobrem (inquit) nemo debet mirari, quod præter solitum diligentiorem mei ipsius curam habeam; quam tamen si reputatis vel indecentem, vel superfluam, decernite amovendam. Adjecit etiam, cordi sibi esse de manifesto proditore proprias mature ulcisci injurias. Ad hæc plurimi adulatorie responderunt, bonum honestumque esse, [2] & quod pro cautela faciebat, & quod pro ultione disponebat. [3] Prudentiores vero dixerunt: Cautelam quidem tuam, Rex, qua tibi contra incertos casus forte abundantius prospicis, non culpamus, præmaturæ vero ultionis propositum minime approbamus. Nam & si vera sint, quæ de Rege Anglorum dicuntur: non tamen est petulanter & [4] præpropere agendum; sed respectu honesti sustinendum, quousque ad propria revertatur, qui propter Christum peregrinari noscitur. Denique si reversus vel objecta purgare potuerit, vel de excessibus satisfacere voluerit, bene actum erit: [5] sin autem, expetendæ ultionis,

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* nequiter. 2. *Deest hoc prius & in Edd. priorib.* 3. Prudentes *Edd. pr.* 4. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* præmature. 5. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* sin minus *pro* sin autem.

justitia

justitia comite, congruum tempus erit. Quod si nostrum consilium minus placet, Romanus Pontifex, qui de rebus modernorum peregrinantium quietem sub gravi censura sancivit, super his consulatur, ejusque (ut dignum est) sententia expectetur. Hæc dicentes viri cordati, & sobriis rationibus astruentes, sævientis impetum ad tempus frenarunt, ne peregrinantis terras invaderet. Quievit ergo ad modicum: non tamen in illo extorto magis quam spontaneo [1] otio desiit regno & Regi Anglorum cruentum moliri negotium, veteres scilicet Anglorum hostes [2] Dacos ad mortuam olim querelam artificiose suscitare conatus. Verum hæc tam maligna molitio, Deo ordinante, Anglis non nocuit: auctorem vero suum nævo [3] inexpiabili denigravit. Famosa res est & propter claritatem personæ mundo notissima.

Quomodo Rex Francorum duxit sororem Regis [4] Dacorum, & quomodo repudiavit eam.

CAP. XXVI.

IGITUR Rex Francorum missis ad Regem [5] Dacorum viris honoratis, germanæ ejus laudatissimæ Virginis nuptias solemniter expetivit. Rex autem Dacorum magnifice legatos suscipiens, petitionem quoque [6] de Optimatum suo-

1. Otio, regno desiit, & Regi *Edd. priores.* 2. Danos *Edd. pr.* 3. Inexpugnabili *MS. Pic. male.* 4. Danorum *Edd. pr.* 5. Danorum *Edd. pr.* 6. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebatur,* de.

rum

rum confilio libenter amplexus eft. Et quid, inquit, Dominus vefter vult fibi dari dotis nomine? Illi vero, prout in mandatis acceperant, antiquum, inquiunt, jus Regis Dacorum in regno Anglorum, & ad hoc affequendum claffem exercitumque Daciæ [1] anno uno. Tum ille, rem inquit difficilem poftulat: veruntamen deliberabo, an concedi debeat. Cumque fuper hoc regni fui inclytos feorfum confuleret, refponderunt: Satis nobis negotii eft contra paganam & noftris vicinam finibus gentem Wandalorum. Illifne ergo dimiffis, hoftiliter aggrediemur Anglorum gentem Chriftianam atque innoxiam, duplici nofmetipfos periculo immergentes? Nam fi Anglos [2] aggredimur, ferociffimis, qui juxta nos funt, barbaris fines noftros exponimus. Porro Anglorum gens magna & valida, opibufque famofa, propriæ vel faluti vel libertati contra omnem vim externam tuendæ fufficere creditur. Proinde aliud petat Rex Francorum, fi voluerit, dotis nomine: cum tu Rex non debeas cum propriæ gentis periculo Germanæ tuæ honorabiles nuptias providere. Placuit Regi [3] confilium fobrium, juffitque Legatos aliud dicere, fi quid haberent. Illi vero expirante petitione prima, decem marcarum [4] argenti milia petierunt. Ad hæc Rex magnanimus: rem (inquit) Rex Francorum à Rege

1. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* in annum *pro* anno uno. 2. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* aggrediemur. 3. Sobrium confilium *Edd. pr.* 4. Agenti *MS. nofter.*

[1] Daco-

[1] Dacorum nunc petit pertenuem ratione negotii & perſonarum. Petitionem ejus grate ſuſcipimus, & votum mature implebimus. Tunc pactis initis, & ſacramento à Legatis præſtito pro completione pactorum,ornatam (ut decuit) cum ſumma poſtulata [2] tradidit virginem, [3] & de ſuis honoratos quoſdam qui [4] proſequerentur eam uſque in Franciam [5] una direxit. Rex autem Francorum occurrit ei [6] Ambianis, ibique ſolemniter nuptiali ſibi fœdere copulatam, etiam thoro accivit. Verum poſt initi fœderis (ut dicitur) noctem unam, incertum unde offenſus abjecit eam : rem plane faciens non tantum illicitam, ſed etiam perſonæ regiæ multum indecoram. [7] Cauſa [8] ſane pudendæ levitatis hujus [9] varie aſſignatur. Dicunt enim quidam, quod propter fœtidum oris ſpiritum : alii,quod propter latentem quandam fœditatem repudiaverit eam : vel quia non invenit eam virginem. Indignæ procul dubio cauſæ hujuſmodi, atque ad dirimendum conjugium Chriſtianum invalidæ. Verum cum præcipitati repudii cauſa ſit incerta, incertum tamen non eſt, eum qui fodit foveam incidiſſe in eam, [10] illum ſcilicet, qui ſub prætextu nuptiarum gentis innoxiæ & Chriſtianæ ſitivit impie ſanguinem, perſpicuo Dei

1. Danorum *Edd. pr.* 2. Tradit *Edd. pr.* 3. *Deeſt* & *in Ed. Pic.* 4. Perſequerentur *Edd. pr. Monuit tamen Picardus in ſuo Cod.* proſequentur *legi.* 5. *Deeſt* una *in Edd. priorib.* 6. *Rigordus* Attrebati. *P.* 7. Cauſæ *Edd. pr.* 8. *Vide Notas.* P. 9. Variæ aſſignantur *Edd. pr.* 10. Scilicet illum *Edd. priores.*

judicio ex ipſis nuptiis ſempiterni dedecoris reportaſſe mercedem. Porro, ut infami [1] operi honeſtæ ſpeciei colorem ſuperduceret; &, vel ad homines, quod utique ad Deum non poterat, contracti matrimonii fœdus abrumperet: Romano Pontifici per reſponſales callidos inſinuare curavit, ſurreptione quadam [2] ſe propriam duxiſſe affinem, poſtulans [3] vinculo minus legitimo eximi. At ille delegavit judices ex regno poſtulantis, forti tamen mandato aſtrictos, uti in hoc negotio juxta integritatem canonicæ procederent [4] ſanctionis. Qui nimirum ſuo regi plus juſto propitii, affinitate per duorum pſeudo-epiſcoporum, Beluacenſis ſcilicet & Carnotenſis, execrabile perjurium imaginarie approbata, divortium celebrarunt. Et Beluacenſis quidem poſtea Dei judicio traditus in manus Regis Anglorum, eundem ſatis idoneum expertus eſt in ſeveritate ultionis Dei miniſtrum. [5] Carnotenſis vero, qui morum proluvie minus eſſe Epiſcopus dicitur, Dei adhuc patientia ſuſtinet, ut tarditatem pœnæ quantitate compenſet. Sic itaque Rex Francorum in facie Eccleſiæ exoſi connubii lege ſolutus, ad alias paulo poſt

1. Facto *pro* operi *in Edd. priorib.* 2. Propriam ſe *Edd. priores.* 3. A vinculo *Edd. pr.* 4. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* ſanctionis. Illi autem Regis ſui injuſto deſiderio plus æque faventes, affinitate perjurio Bellnacenſis & Carnutenſis Epiſcoporum aſſerta, divortium fieri debere decreverunt. Et Belluacenſis quidem perjurus Epiſcopus, poſt non multo in manus Regis Anglorum traditus, eundem ſatis idoneum *&c. Edd. priores.* 5. Carnutenſis *Edd pr.*

nuptias

nuptias aſpiravit, quibus tamen potitus non eſt, ut ſuo loco dicetur.

Quomodo Eboracenſis Archiepiſcopus præcipitavit ſententiam excommunicationis in Epiſcopum Dunelmenſem.

CAP. XXVII.

[1] HIIS diebus [2] Geofridus Archiepiſcopus Eboracenſis, & Hugo Epiſcopus Dunelmenſis ſua fortius, & remiſſius ea quæ ſunt Chriſti, quærentes, cum multo & gravi ſcandalo diſceptarunt. Ille, ut præeſſet: iſte, ne ſubeſſet: neuter vero, ut prodeſſet. Ita quippe in diebus noſtris paſtorale decus evanuit, ut inter paſtores Eccleſiaſticos admodum rarus inveniatur [3] intelligens aut requirens Deum: dum fere omnes quæ ſua ſunt quærunt. [4] Et quidem paulo ante ejuſdem [5] Geofridi electi adhuc Eboracenſis pendente fortuna, Clemens Romanus Pontifex intercedentibus obſequiis eundem Epiſcopum cum ſuis omnibus ab Archiepiſcopi Eboracenſis juriſdictione exemerat. Porro ſucceſſor ejus Cæleſtinus Eboracenſis Eccleſiæ jura & dignitates redintegrans, eandem exemptionem caſſavit. [6] Geofridus itaque de mandato [7] ſedis Apoſtolicæ Turonis ordinatus, & ad ſedem propriam cum Metropolitani honore re-

1. His *Edd. pr.* 2. Godefridus *Edd. pr.* 3. Intelligens: vel requirens *Edd. pr.* 4. Equidem *Edd. pr.* 5. Godefridi *Edd. priores.* 6. Godefridus *Edd. pr.* 7. Apoſtolicæ ſedis Turone *Edd. pr.*

versus, de memorato Episcopo, quem ante ordinationem suam infestum expertus fuerat, triumphare cupiens, Canonicam ab eo professionem instanter exegit. Ad quam ex more præstandam cum ille nullatenus inclinaretur, sed appellationis se diffugio & [1] quorundam enormium capitulorum objectu tueri niteretur: idem Archiepiscopus excommunicationis in eum sententiam præpropere, & motu magis proprio quam [2] prudentum consilio promulgavit. Verum sicut hic appellationem & objecta, ita ille sprevit [3] risitque sententiam. Uterque mox ad sedem Apostolicam instructos responsales direxit. Hic pro confirmanda, ille pro infirmanda evacuandaque sententia quæ lata fuerat. Et hic quidem cupiens experiri sinceritatem Romanam, vel potius sufficere judicans quod profusioribus obsequiis pro negotio promotionis suæ paulo ante placasset Romanos, simpliciter postulavit: ille vero sagacius, prout à Romanis postulari oportuit, postulandum putavit; tantoque factus est in causa potior, quanto & pollicendo ponderosior. Denique non solum pro eo est pronunciatum, quod sententia illa non teneret; verum etiam ei, sive pro acceptæ injuriæ consolatione, sive etiam pro insolentis

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* quodam. 2. Prudentium *Edd. pr.*
3. *Sic plane MS. noster. Ita tamen ut è regione à manu antiqua asteriscus cum punctis quibusdam ponatur. Non alio, ut opinor, consilio, quam ut sententia spreta notaretur, non ut de voce* risitque *(quæ rectissime proculdubio se habet) subdubitaretur.*

adver-

adverſarii humiliatione indultum, ut illi tanquam Metropolitano ſubeſſe ulterius non deberet. Sic ergo exemptus à juriſdictione poteſtatis ſuſpectæ, victoriam ſuam quanto glorioſius, tanto & vanius oſtentavit. Porro idem Archiepiſcopus poſt ſucceſſus præclaros initium malorum hoc habuit, uti ſequentia declarabunt.

Cur[1] *minus actum ſit à noſtris in Oriente, & de repatriatione peregrinorum.*

CAP. XXVIII.

INTEREA exercitus Chriſtianus Regi Regum in Oriente militans, in multo laborum & periculorum experimento agebat. Verumtamen Chriſtianum negotium minus procedebat, tum propter diſſenſiones æmulationeſque Ducum (ut dictum eſt) tum propter difficultates plurimas, tanquam Deo minus propicio obſiſtentes. Decernebant quidam adeundam totiſque oppugnandam viribus ſanctam civitatem, quam impii prophanabant. Aliis vero hoc impoſſibile videbatur, certis ex cauſis. Terra quippe, quæ paulo ante fertiliſſima fuerat, & quaſi omnimodæ copiæ promptuarium, maligna & [2] callida Saladini proviſione redacta erat in ſolitudinem: ne ſcilicet Chriſtianus exercitus quantulumcunque ex ea ſubſidium caperet, [3] unde

---

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* minus ſit à noſtris in Oriente profectum, & de *&c.* 2. Calida *Ed. Pic.* 3. Tamen *MS. Pic.*

nec

nec poterat à mari ad aliquod majus negotium longius progredi, cum ſolum ei mare navigiis neceſſaria miniſtraret. Rex autem Anglorum exacta hieme in montanis, cum aliud non poſſet, urbes maritimas, quas Turci everſas reliquerant, & maxime Aſcalonam ſummo ſtudio & profuſis opibus inſtaurare cœpit, carpentibus eum æmulis & rumores de illo peſſimos per totum fere orbem Chriſtianum ſpargentibus: ſcilicet quod Regem Francorum inſidiis appetiſſet, quod Conradum Marchionem virum Chriſtianiſſimum nefarie per ſicarios peremiſſet, quod cum Saladino de proditione terræ ſanctæ nequiſſime colluſiſſet, atque ideo ad expugnandam civitatem ſanctam accedere noluiſſet. Porro ille cœptis inſiſtens, præ animi magnitudine æmulantium maledicta & molimina contemnebat. Sane poſt memorati Marchionis interitum, cum & Guido quondam Rex Jeroſolymorum, qui cum eo contenderat, uxore ſublata, ſolo jam Regis nomine eſſet contentus: deliberavit Rex Anglorum cum Ducibus & nobilibus univerſis, cuinam fines Chriſtianos crederent, mature ad propria [1] reverſuri. Et concordi decreto conſtituerunt Principem Chriſtianæ adquiſitionis Henricum, illuſtrem Gallicanæ Campaniæ Comitem, utriuſque Regis, Francorum ſcilicet & Anglorum, communem ex communi Germana nepotem, tantis condignum avunculis. Quo

1. *Antea*, reverſurus.

facto,

facto, & novo Principi integre traditis munitionibus Christianis, ordinatisque præsidiis urbium, [1] Principes & populi, tanquam expleto militiæ tempore, cum jam sumptus ad moram deficerent, certatim repatriare cœperunt, anno ab expugnatione [2] Tholomaïdæ secundo, tempore autumnali. Verumtamen eorum, qui post Christianæ in terra sancta plebis excidium propter Christum peregrinati fuerant, [3] nec quarta pars ad propria rediit. Cum enim ex omni fere orbe Christiano infinita hominum milia ad illam peregrinationem sanctæ devotionis fervor [4] accenderit: vel morbus, vel gladius, vel inedia, vel laboris intolerantia [5] partem longe majorem [6] absumpsit. In qua re consideranda est altitudo sapientiæ Dei, de suorum, quos ad vitam præordinavit æternam, temporali vel salute vel felicitate minus curantis, & eorum clades temporales ad supernæ civitatis completionem subtili provisione derivantis. Non enim est dubium eos, qui relicta patria atque omni necessitudine carnali tantis se [7] laboribus, periculis, & cladibus propter Christum exponentes in hac laudabili devotione vitam temporalem finire meruerunt, illis annumerandos, de quibus dicitur, [8] *Beati mortui, qui in Domino mo-*

---

1. Princeps *Edd. pr.* 2. Ptolemaïdis *antea.* 3. Ne quarta quidem pars *Edd. pr.* 4. Accendisset *Edd. pr.* 5. Majorem longe partem *Edd. pr.* 6. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* absumpserat. 7. Periculis, laboribus & cladibus *Edd pr.* 8. *Apoc.* 14. P.

riuntur,

riuntur, cum non ſolum in Domino, [1] ſed etiam pro Domino mortui eſſe probentur. Proinde fidenter dixerim, quod multo clementius ſuperna cum illis pietas egerit, [2] multoque felicius illis contigerit, qui in illa peregrinatione vitam terminantes, felici compendio ad æterna migrarunt, quam qui repatriantes cum ſoſpitate corporali ad ſordes priſtinas remearunt. [3] Quippe in eis quos ex illa peregrinatione ad propria reverſos cognovimus, etiam ad mores priſtinos poſt tanta propter Chriſtum tolerata incommoda reverſos videmus. Mirum quidem videtur, quod Dominus ſuæ incarnationis, paſſionis, reſurrectionis, [4] aſcenſioniſque ſacratiſſima loca à gente ſpurciſſima occupari & prophanari permiſerit. Verum divinæ permiſſionis hujus tunc quidem occulta erat, nunc autem manifeſta eſt ratio. Quippe occaſione illius tam dolendi pudendique caſus infinitis peccatoribus ad ſtudium pietatis converſis, tanta piarum [5] milia animarum in quinquennali jam ſpatio ad æternam requiem ſuperni ordinatoris manus aſſumpſit, quanta per integritatem [6] terrenæ Jeruſalem, illa quæ ſurſum [7] eſt Jeruſalem, quæ eſt mater noſtra, ad ſuam completionem annis retro plurimis non ſuſcepit. Ita ergo Rex noſter [8] at-

1. Sed pro Domino *Edd. pr.* 2. *Deſunt* multoque felicius illis contigerit *in Edd. priorib.* 3. Quippe eos quos *Edd pr.* 4. Aſcenſionis ſanctiſſima loca *Edd. pr.* 5. Militiam *MS. Pic.* 6. *Imitatur S. Paul. ad Galat.* 4. Pic. 7. Eſt, quæ (*omiſſo* Jeruſalem) *Edd. pr.* 8. *Salom. Sap.* 8. *verba ſunt huc reducta.* Pic.

tingens

tingens à fine uſque ad finem fortiter, & diſponens omnia ſuaviter, & malis quoque hominum utens optime, dum terrenam ſuam Jeruſalem, & fines ejus propter peccata habitantium in manus hoſtium tradidit, cœleſtis ſuæ Jeruſalem uberiora ſubtiliter lucra quæſivit.

Quomodo Rex Anglorum liberavit Joppen, & de induciis Chriſtianorum & Turcorum.

CAP. XXIX.

SANE repatriantibus ceteris præter eos qui ordinati [1] erant ad præſidia urbium: nec illuſtri Anglorum Regi, qui jam proprios in ſumptibus diuturnæ militiæ theſauros exhauſerat, productioris moræ in Syria facultas fuit. Rebus ergo diſpoſitis, & datis nepoti, quem regni exigui Principem relinquebat, mandatis, [2] Cyprum cum ſuis rediit, [3] inde [4] opportune profecturus [5]. Quibus agnitis, Saladinus ſuper Joppen minus ſufficienti munitam præſidio cum exercitu irruit, eaque celeriter expugnata, & facta Chriſtianorum ſtrage non modica, reliquos in arce concluſos obſedit. Tum noſtri eo modo quo poterant præcaventes, ne uſque ad [6] internicionem reliquiæ delerentur, immaniſſimo tyranno pacti ſunt deditionem arcis ad

1. Sunt *MS. Pic.* 2. In Cyprum *Edd. pr.* 3. Unde *Edd. pr.* 4. Optime *MS. Pic.* 5. Erat *addit MS. Pic.* 6. Internecionem reliquiæ delerentur, cum immaniſſimo tyranno pacti ſunt dedituros ſe arcem, niſi ad diem certum forte Chriſtianus *&c. Edd. pr.*

diem certum, nisi forte Christianus superveniret exercitus. Et ille quidem nostrorum, qui abierant, reditum non metuens, quietus jam erat, tanquam incruento negotio arcem mature ingressurus. Rex autem Anglorum ubi sinistri eventus nuncium accepit, tristitia mox in virtutis materiam versa, cum omnibus, quos eum non sequi pudebat, secundis [1] flatibus Syriam celeriter rediit, Turcos inopinato ejus reditu impetuque perterritos in fugam convertit. Qui rursum conglobati, fretique ingentibus numeris, eum in Joppe clausum frustra conati sunt obsidere. Egressus quippe in spiritu fortitudinis, & non solum optimi Ducis, verum etiam fortissimi militis implens officium, per dies aliquot cum eis in campo conflixit, & manu longe impari tremendas Turcorum copias tandem Christo propicio ita protrivit, ut invictum ejus animum mirantes, & nihil contra eum ulterius audendum putantes recederent. Joppe igitur liberata, apud castellum, quod dicitur [2] Caiphas, diebus aliquot ægrotavit. Quo audito Saladinus (ut dicitur) non tanquam de hoste debilitato exultavit, sed tanquam de invictissimi Principis incommodo doluit. Missisque ad eum nunciis: Scio (inquit) quod in hac terra etiam sospes prolixiorem moram facere nequeas: te autem abeunte, quod à Christianis cum tanto labore

1. Flatibus in Syriam cel. rediit, & Turcos *Edd. pr.* 2. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* Cephas.

ad-

adquiſitum eſt, certo exponetur periculo, & mediocri negotio [1] recidet in manus meas. Verumtamen propter te, cujus egregiam magis virtutem veneror quam animum hoſtilem averſor, triennii inducias Chriſtianis indulgeo. Aſcalona [2] tantum nec mihi, nec illis ſit, ſed deſtruatur. Rex autem licet ægre ferret urbem everti, in cujus recenti inſtauratione ſumptuoſiſſimo fruſtra labore ſudaverat, conſilio tamen [3] & deſiderio Patriarchæ, & novi Principis, omniumque Chriſtianorum terræ illius, inducias amplexus eſt, reſpectu quidem urbis evertendæ minus honeſtas, ſed fortiori ratione multum neceſſarias. Itaque per operam Regis Anglorum [4] ſolis culpandam æmulis, celebratæ firmatæque ſunt inter Chriſtianos in Paleſtina conſiſtentes & Turcos Saladino ſubditos induciæ, à Paſchali ſolemnitate proxima [5] in tres annos, tres menſes, tres ſeptimanas, [6] tres dies, tres horas. Indultum quoque firmiterque ſtatutum eſt à Saladino in gratiam Regis Anglorum, ut Chriſtiani toto induciarum tempore ſecure & libere ſepulchrum Dominicum orandi ſtudio viſitarent, nihilque moleſtiæ à Sarracenis in acceſſu vel reditu patientes, expletis orationum ſolemnibus cum fructu devotionis ſuæ Chriſtia-

1. Incidet *Edd. pr. Picardus tamen monuit in ſuo Cod.* recedet *legi. apte* (*inquit*) *ſi librarius pinxiſſet* recidet. 2. Tamen *Edd. priores.* 3. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebantur*, & deſiderio. 4. Sed *MS. Pic.* 5. *Abbas vero Uſperg. ſcribit fuiſſe quinquennales inducias.* Pic. 6. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebantur,* tres dies.

nis se finibus [1] redderent. Quamobrem sancitis, prout oportebat, induciis, Christianorum ingens numerus ad sanctam civitatem contendit, & votis potitus cum longi satisfactione desiderii hilariter repatriavit. Et Rex quidem [2] qui unus pro decem milibus computabatur, dum propter casus ancipites de consilio sapientum propriæ cautius saluti prospiceret, minus satisfecit devotioni. At vero Hubertus Salesbiriensis Episcopus, qui ejus in illa expeditione Comes individuus & fidus, prudensque cooperator extiterat, regiæ devotionis vicem implere curavit. Denique (ut dicitur) pro se & Principe sepulchrum Principis Principum visitans, fuso ibidem piarum profluvio lacrimarum, & sacra hostia immolata suorum pariter & regiorum compos votorum ad Principem rediit. Quibus actis idem [3] Rex repatriandi propositum declaravit. insulam Cyprum Guidoni olim Jerosolymorum Regi viro strenuissimo mera liberalitate donavit. dilecto nepoti, quem finibus Christianis præfecerat, suam (Christo propicio) reversionem circa induciarum expletionem pollicitus, charactere Dominico, quo insignitus advenerat, in argumentum propositæ reversionis retento, infidis se flatibus credidit.

---

1. Redderet *MS. noster*. 2. Quem & ipsi Sarraceni, & populus Christianus & alii timuerunt *inquit Abb. Usperg.* Pic. 3. *Deest* Rex *in Edd. priorib.*

Quod

Quod Deo disponente plus actum sit illa expeditione pro superna quam terrena Jerusalem, & de morte Saladini.

CAP. XXX.

HUNC exitum occulto Dei judicio habuit Christiana illa tam sumptuosa, laboriosa, [1] periculosa contra immanissimum sacri & tremendi nominis hostem Saladinum expeditio magnorum Regum, inclytorum Ducum, innumerabilium populorum. Et quidem tantis sumptibus, periculis, laboribus, pro recuperanda terrena Jerusalem parum actum est: pro instauranda vero superna Jerusalem plurimum, uti [2] superius ostensum est. Deo enim melius, quam humana erat intentio, disponente, tam multa [3] Christianorum in suscepta pro Christo tam laboriosa peregrinatione occumbentium milia, quæ quidem secundum intentionem pro recuperatione terrenæ Jerusalem frustra sudasse videntur, cum fructu pii laboris tanquam vivi lapides in illius quæ sursum est Jerusalem ædificium transierunt. Verumtamen sicut defectui temporum nostrorum, quibus utique abundante iniquitate refrigescit charitas, imputandum est, quod loca sacra, in quibus redemptionis nostræ celebrata sunt sacramenta, tradita sunt in manus impiorum: ita & illud, quod pro recupe-

1. Periculosaque *MS. Pic.* 2. *Cap.* 28. *hujus libri.* Pic. 3. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* Christianorum (suscepta pro Christo tam laboriosa peregrinatione) occumbentium *&c.*

ratione

ratione eorundem locorum tantis laboribus & ſumptibus Chriſtianum minus proceſſit negotium. Itaque propter noſtrorum defectum & dedecus temporum,[1] oportet civitatem ſanctam conculcari & prophanari à gentibus uſque ad tempus, quod ſolus Deus novit. Nam ſuo tempore procul dubio juxta morem priſcum terra ſancta ſpurciſſimos evomet incolas; & forte per parciorem manum Chriſtianam, ut virtus divina in negotio clarius eluceſcat. Unde veraciter à quodam [2] fideli bellatore [3] dictum eſt, *Facile eſt concludi multos in manus paucorum, & non eſt differentia in conſpectu Dei, liberare in multis, aut in paucis.* Quod utique declaratum eſt, cum [4] unus perſequeretur mille, & duo fugarent decem milia: cum [5] Gedeon amota multitudine per [6] treſcentos viros, qui aquas lambuerant, de innumerabilibus populis triumpharet. At non eſt tentandus Deus: ut Chriſtiani pro eo, quod [7] Dominum bonum potentemque habent, petulanter & inconſulte contra multos adverſarios pauci proſiliant. Ita enim [8] ſuos vult Deus in ſe confidere, ut tamen non negligant prudenter & provide agere. Unde ſcriptum eſt, quod ſancti olim Duces prœliaturi prœlia Domini,

1. Oportuit *MS. Pic.* 2. Bellatore fideli *Edd. pr.* 3. *Juda Machabæo* 3. *Machab.* Pic. 4. *Deut.* 32. P. 5. *Judic.* 7. P. 6. *Antea,* trecentos viros, qui aquam lamberant. 7. Dominum potentem habent, *Edd. pr.* 8. Suos Deus vult in ſe credere, ut non negligant prudenter & provide agere *Edd. pr. Et tamen Picardus monuit in ſuo Cod. vet. legi,* Deus vult ſuos ſic in ſe credere, ut non negligant agere provide.

mini, & futuræ victoriæ ipſo hanc pollicente non ignari, ipſo plerumque jubente, plerumque [1] non jubente, convocaverint multitudinem; nec ſe cum paucis vel honeſtum, vel utile duxerunt offerre diſcrimini; non utique [2] ut Omnipotenti facilior eſſet per impetum multitudinis, præſtandæ victoriæ copia, ſed quia illius ſaluberrimi præcepti, ſcilicet [3] *Non tentabis Dominum Deum tuum*, homo non debet eſſe negligens, & quia melius eſt, ut multi quam pauci Deo militent, non plane ex ſuo numero Omnipotenti plus facultatis allaturi, ſed pro [4] ſuo numero ab eo, qui ſibi nil [5] minuit, quantiſlibet diſtribuat, militiæ præmia percepturi. Sane paulo poſt exercitus Chriſtiani [6] à Syria digreſſum, ſtillavit Dominus ſuper populum ſuum miſericordiæ modicum, tanquam arram quandam gratiæ plenioris. [7] Virgam quippe furoris Domini, [8] & formidabilem Chriſtiani nominis malleum confregit Saladinum. Qui nimirum cum in multa lætitia & ſecuritate ageret, tanquam eluſa omni fortitudine magnorum Regum Occidentis, repente incidit in manus Dei viventis: magnumque illud imperium, quod ex regnis opulentiſſimis homo non Regii ſanguinis, ſed [9] aſtutiæ ſingularis arte ſimul & virtute

1. Etiam *addit MS. Pic.* 2. Quod *pro* ut *in Edd. priorib.* 3. *Exod.* 6. P. 4. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebatur*, ſuo. 5. Minuerit *MS. Pic.* 6. Ex *Edd. pr.* 7. *Sic etiam MS. Pic. Antea*, virga. 8. *Deeſt* & *in Edd. priorib.* 9. Aſtutia & virtute conflaverat, *Edd. pr. Monuit tamen Picardus in Cod. ſuo legi*, aſtutiæ ſingularis arte ſcilicet &.

confla-

conflaverat, cum ingenti rixarum bellorumque materia delicatis heredibus moriens dereliquit. Denique eo mortuo juxta numerum ſuccedentium ſciſſum eſt imperium ejus, ipſiſque inter ſe diſſidentibus facta eſt ſumma confuſio in domo ejus. Chriſtiani vero ſub Principe Henrico in ſuis urbibus quiete commorantes, expletionem induciarum præſtolabantur.

Quomodo Rex Anglorum naufragium paſſus, & captus eſt à Duce Auſtriæ.

CAP. XXXI.

IGITUR Rex Anglorum à Syria digrediens, duabus Reginis, ſorore ſcilicet vidua & conjuge, cum omni fere familia præmiſſis, ipſe cum paucis expeditioribus agiliori navigio ſequebatur. Impatientior quippe tædii, dum lentum & moroſum latiſſimi aſpernaretur pelagi tranſitum, tutiorem gravioris navigii, & ſuo pondere minus timentis ſpiritus procellarum, evectionem recuſavit, quod utique factum eſt illi in ſcandalum. Et quidem Reginæ cum omni comitatu ſuo, lento ſed proſpero [1] curſu Siciliam venientes, ibidem [2] ſub Rege Tancredo in tuto pro tempore ſubſtitere. Porro Rex navi, qua vehebatur, inclementioribus auris [3] arrepta, tractus eſt ad partes [4] Hiſtriæ, atque in-

1. Curſu in Siciliam *Edd. pr.* 2. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* ſub Tancredo, *omiſſo* Rege. 3. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* abrepta. 4. Iſtriæ *Edd. pr. Monuit tamen Picardus in Cod. ſuo* Auſtriæ *legi.*

ter

ter Aquileiam & Venetiam naufragium paſſus, ægre cum paucis æquoreum diſcrimen evaſit. Ubi propriam pro tempore propter caſus [1] incertos inter ceteros naufragos celans perſonam, didicit Regem Anglorum hominibus regionis illius ob necem Conradi Marchionis, quæ ipſi imputabatur, eſſe inviſum, nec [2] poſſe ibidem tutum habere hoſpitium. Quamobrem imminens inani ſtuduit illudere cautela periculum. Nam cito [3] percrebruit inſignem naufragum latere vel [4] oberrare in terra illa. Mox nobilibus ſimul & populo ad veſtigandum eum intentis, quidam Comes [5] Mainardus nomine, ipſo latenter per fugam elapſo, octo de comitibus ejus comprehendit. Deinde in Archiepiſcopatu [6] Salburgenſi, loco qui vocatur [7] Friſarium, ſex de comitibus ejus à quodam Frederico detentis, cum tribus tantum comitibus noctu ad partes Auſtriæ properavit. Humboldus [8] vero Dux Auſtriæ, qui (ut ſupra dictum [9] eſt) ſtipendiarius ejus in exercitu Domini fuerat, profuſam ejus circa ſe largitatem, cum egeret, expertus, oblitus beneficii, atque in ultionem cujuſdam læſionis exiguæ ſæviens, magis autem opum Anglicanarum homo avarus & perfidus ſitiens, cautiſſimos per omnes viarum tranſitus & di-

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* incertos naufragos, *abſque* inter ceteros. 2. Poſſe ſe ibidem *Edd. pr.* 3. Percrebuit *Edd. priores.* 4. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* aberrare. 5. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* Mainardus. 6. Salsburgenſi *Edd. priores.* 7. Sfriſarium *MS. Pic.* 8. *Vide Notas.* P. 9. *Cap.* 23.

verticula, ut insigni profugo evadendi locus non esset, custodes dispofuit; quem tandem in suburbano quodam, indicio (ut dicitur) cujusdam ex comitibus ejus, dum escas lautiores emeret, caute notati, & ad prodendum cuinam peregrino talia procuraret intentata morte coacti, inventum, per [1] immissos satellites captivavit. Denique ingressi ad eum [2] sollicite se occultantem directi à Duce armati, ave, inquiunt, Rex Anglorum: frustra personam tuam pallias, facies tua manifestum te facit. Cumque vir ingentis animi gladium arriperet: noli, inquiunt, Rex, vel timere, vel temere agere, non enim morieris, sed potius à morte servaberis in medio hostium tuorum, propinquorum scilicet Conradi Marchionis, quærentium animam tuam: in quorum utique manus si forte etiam centum vitas habens incideres, ne una quidem earum salva tibi esse posset. Captus igitur Rex nobilis à Duce nequissimo anno [3] à partu Virginis M. C. nonagesimo II. mense Decembri,
1192.
citra decus Regium in vinculis servabatur.

Quomodo [4] Francorum Rex delusus à filio Ducis Saxoniæ, speratis nuptiis caruit.

CAP. XXXII.

RES mature defertur ad Imperatorem Teutonicum, in Germaniæ tunc partibus

1. Præmissos *MS.Pic.* 2. Sollicite occultantem se directi *Edd.pr.*
3. *Desunt* à partu Virginis *in Edd. pr.* 4. Rex Francorum *Edd.pr.*

consti-

constitutum. Qui nimirum vel imperialis, vel etiam Christianæ negligens honestatis, & occasione captivi insignis diripiendis plurimarum regionum opibus inhians, gavisus est valde. Moxque Regem Francorum suæ lætitiæ fieri volens participem, gratissimum illi super aurum & topazion quinto Kalendas Januarii à [1] Renheuza nuncium destinavit. Ille vero lætatus super infelicitate aliena, sicut qui invenit spolia multa, sinistrum Principis eventum ad frangendos subditorum animos mox late vulgavit, animumque hostilem declarans, ut perpetua captivi esset dejectio, modis omnibus agendum putavit. Denique magnis pollicitationibus sollicitare atque allicere sibi curavit Joannem, captivi Regis Germanum, in Anglia, Hibernia, Normannia, multarum virium [2] opumque virum. Quem profecto facile ad suas potuit partes traducere, jam pridem quantum regni fraterni, tantum & fraterni periculi cupidum. Accepto ergo idem in Anglia constitutus fraternæ captionis nuncio, illico transfretavit, & nutanti regno sperans [3] se facile posse [4] intrudi, si Francorum sibi vires adjungeret, inito cum eis fœdere, & fratris in periculo positi fidelitate exsufflata, ejus se hostem inverecundissime declaravit. Rex quoque Francorum Imperatorem Teutonicum, ad cujus [5] fortuna Regis captivi

1. Rinhuza *Edd. pr. Fatetur tamen Picardus in Cod. suo* Rõhenza *legi.* 2. *Absunt hæc à MS. Pic.* 3. Facile se posse *Edd pr.* 4. Ingredi *MS. Pic.* 5. Fortunam *Ed. Pic. perperam.*

pendebat arbitrium, affinitate ſibi cupiens [1] media devincire, conſobrinæ ejus, unicæ ſcilicet filiæ Palatini Comitis, miſſis ad eum nunciis connubium expetivit. Petitionem Imperator gratanter amplexus, ejus complendæ gratia Comitem Palatinum, virum (ut dicitur) in imperio ſummæ poſt Imperatorem amplitudinis, accerſivit. Nec latuit ea res matrem puellæ. Quæ unicam ſobolem ſecreto conveniens, vis, ait, honorabiles nuptias, & thorum Regium? Rex enim Francorum te comparem poſtulat. Tum illa, audivi, inquit, à multis de Rege hoc, quomodo [2] fœdaverit atque abjecerit puellam nobiliſſimam, germanam ſcilicet Regis Dacorum, & vereor exemplum. Ad quam mater, & quis, ait, in votis tuis eſt potior? Tum illa, ſi mea, inquit, vota proſperentur, ab eo certe, cui me didici in annis infantiæ deſponſatam, nunquam disjungar: Henrico ſcilicet Ducis Saxonici filio. Et mater, confide, ait, filia, quia per maternam operam formidato [3] exempta exemplo, optato potieris connubio. Mox eundem Henricum elegantiſſimum & ſtrenuiſſimum juvenem, Regis Anglorum ex ſorore nepotem, virago mirabilis ſecretis litteris accerſivit. Qui feſtinus occurrit, & votis promptiſſime concurrentibus dilectam Virginem tradente matre accepit; qua nimirum propter eventus ancipites accelerante

1. *Deeſt* media *in Edd. priorib.* 2. Fœdavit atque abjecit puellam nobiliſſimam, ſcilicet Regis Danorum germanam, & ver. *&c. Edd. pr.* 3. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* liberata.

nego-

negotium, illico ritu ſolemni celebratæ ſunt nuptiæ, ut quos [1] Deus jam conjunxiſſet, [2] homo de cetero ſeparare non poſſet. Interea novæ nuptæ pater ab imperatore inductus, ut regiis filiam nuptiis honeſtaret, actæ rei repente famam accepit. Imperator quoque rem audiens, credenſque hoc præter ejus conſcientiam fieri minime potuiſſe, acri contra eum motu excanduit, & ad ſe vocatum mordaciter increpavit, tum quia juvenem oderat, tum quia factum erat aliter quam volebat. Ille vero ſtomachanti atque objurganti ſatisfaciens, per ſalutem, inquit, tuam, Imperator, mea hoc neque voluntate neque conſcientia actum eſt; ſed conjugem meam, conſobrinam tuam, contemplatione juramenti, olim à me & illa, felicis [3] memoriæ patris tui imperio, Duci Saxoniæ præſtiti in abſentia mea credo patraſſe, unde mihi tua celſitudo ſuccenſet. Tum Imperator, vade, [4] ait, & nebulone illo expulſo reſcinde quod actum eſt. Et ille, noli, [5] inquit, ſic loqui Imperator. Nam eo uſque (ut dicitur) res proceſſit, ut abſque ſempiterno unicæ filiæ meæ dedecore reſcindi non poſſit. Reverſus autem idem ad propria, genero blande locutus eſt, adoptanſque eum [6] in filium, filiam egregie dotavit.

1. Dominus *Edd pr.* 2. Homo ſeparare jam non poſſet *Edd. pr. Monuit tamen Picardus in Cod. ſuo* de cetero *mox poſt* jam *addi.* 3. Memoriæ patri tuo Imperatori, Duci Saxoniæ præſtiti, abſente me credo patraſſe, unde tua mihi celſitudo ſuccenſet *Edd. pr.* 4. Inquit *Edd. pr.* 5. Ait *Edd. pr.* 6. In filium *omittunt Edd. pr.*

tavit. Sic ille, qui propriam paulo ante cum [1] dedecore repudiaverat conjugem, optatis ſperatiſque, Dei judicio, caruit nuptiis.

Quomodo Rex Anglorum per Ducem Auſtriæ devenit in cuſtodiam Imperatoris.

CAP. XXXIII.

IGITUR illuſtris Rex Anglorum à Duce Auſtriæ, qui paulo ante illi in Syria contra Turcos militaverat, tenebatur in vinculis. Imperator [2] autem allegans Regem non [3] decere teneri à Duce, nec eſſe indecens, ſi ab Imperatoria celſitudine decus Regium teneretur, inſignem ad ſe trahere curavit captivum. Et cum negari non poſſet, à Duce reſignatum in propriam avarus Imperator traduxit cuſtodiam, pactus tamen Duci [4] competentem provenientis commodi portionem. Sic ergo Chriſtianus Imperator avaritia depravatus, memorato Regi verſus in Saladinum, novo atque inexpiabili nævo Romanum fœdavit imperium. A ſeculo enim non eſt auditum, quod aliquis Chriſtianorum vel Regum, vel Imperatorum, quemlibet [5] alium Chriſtianum à ſancta militia redeuntem, & per ſuos fines ſimpliciter [6] tranſeuntem

---

1. Decore *MS. noſter.* 2. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebatur,* autem. 3. Debere *Edd. pr.* 4. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* competentem ex proveniente commodo portionem. 5. Alium principem Chriſtianum *Edd. pr.* 6. Tranſeuntem captivum detinuerit. Verum *Edd. pr. Fatetur tamen Picardus in ſuo Cod.* captivaverat *pro* captivum detinuerit *legi.*

capti-

captivaverit principem. Verum [1] quid *non mortalia pectora cogis auri sacra fames?* Imperator Romanus (proh! pudor) præ commodi esurie ad omne honestum, omne jus fasque oculos clausit, imperiale decus nescivit, alter esse Saladinus non erubuit. Princeps autem Christianus, qui tam procul à propriis contra Saladinum & Turcos Christo militaverat, ad propria pro tempore cum pio proposito remeans, & in argumentum [2] opportunæ in Orientem [3] regressionis, characterem adhuc dominicum [4] portans, in [5] Alemannia Turcos incurrit pejores, & tanto amariorem quanto & avariorem Saladinum. Qui nimirum avaritiam pallians, & quod fœdissime faciebat, adumbratæ justitiæ colore obducens, illustrem captivum concinnatis maculabat mendaciis, & gloriabatur voluntate Dei incidisse in manus suas plectendum severius hostem imperii, & terræ sanctæ, in cujus medio Dominus salutem operatus est, proditorem. Denique circa Dominicam palmarum solemniter sibi præsentatum, coram omni frequentia nobilium & populi, gravium objectu excessuum terrere tentavit. Ille vero hilari fretus conscientia, constanti & libera responsione ita objecta diluit,

1. *Æneid.* 4. P. 2. Conceptæ ad Or. *Edd. pr.* Opportunæ *tamen & in suo etiam Cod. legi monuit Picardus.* 3. Reversionis *Edd. pr.* 4. Gestans *Edd. pr.* 5. Alemannos Turcis incurrit pejores. Imperator quidem avaritiam pallians, *Edd. pr. Monuit autem Picardus in suo MS. legi,* Alemannia Turcos incurrit pejores, & tanto amariorem, quanto avariorem Saladinum. Imperator quidem avaritiam pallians, *&c.*

ut

ut Imperator quoque non ſolum ad miſericordiam, verum etiam ad [1] reverentiam ejus flecti videretur. Multis enim præ gaudio in lacrimas reſolutis, inclinatum Regem dignanter erexit, uberiorem de cetero gratiam, & [2] profuſiora ſolatia pollicens, re autem vera ingenti ſummæ, mediante Duce Auſtriæ ab ipſo Rege pro ſua liberatione promiſſæ, ſitibunde inhians. Unde nec relaxandum duxit, quem ſic honorare voluit, nullum commodius judicans pignus promiſſionis, quam corpus promiſſoris. Sane jam viſitabatur [3] à plurimis vinctus inſignis, & toto detentionis ſuæ tempore officioſiſſimam ſuorum experiebatur circa ſe charitatem. Venit autem ad eum Elienſis Epiſcopus, principalis ab eo, ut ſupra dictum eſt, cum ad Orientem tenderet, regni procurator [4] relictus, ſed a potentibus regni propter mores inſolentiſſimos Anglia jam pridem extruſus, & non diſcedebat ab eo, negotia quidem ejus ſtrenue adminiſtrans, ſed de ſuis expulſoribus regiis malum auribus inſuſurrans. Venerabilis quoque Hubertus Salesbirienſis Epiſcopus, qui ejuſdem Regis in Syria comes individuus fuerat, cum applicuiſſet in Sicilia, cognito quod ei acciderat, [5] (nam tanti principis caſus indigniſſimus cito inſonuit

1. Venerationem *Edd. pr.* 2. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* fuſiora. 3. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* à pluribus nuntiis, & toto *&c.* 4. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* relictus, & de ſuis expulſoribus *&c. omiſſis intermediis.* 5. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebantur,* nam t. pr. c. i. c. inſ. orbi terrarum.

orbi

orbi terrarum) properavit ad eum. Quem ille mox direxit in Angliam, tum pro necessaria regni cura, tum etiam pro maturando [1] suæ redemptionis negotio. Quippe alium non habebat [2] unanimem, de cujus [3] fide, prudentia & [4] sinceritate tam crebra in variis casibus experimenta sumpsisset.

Quomodo Rex Francorum invasit Normanniam, & quomodo Joannes turbavit Angliam.

CAP. XXXIV.

REBUS igitur ita se circa Regem Anglorum habentibus, Philippus Rex Francorum missis ad eum in Alemanniam à latere suo viris honoratis, hominium, quo [5] sibi astrictus videbatur, solemniter refutavit, bellumque vincto indicens, hostile propositum declaravit. Indecorum plane [6] fœdumque visum est omnibus, homini vincto & sui penitus impoti bellum indicere; *sed malitia nocendi avida respectum honesti non habet.* Displicere visa est Imperatoriæ majestati, regiæ personæ tanta indignitas; eique, ut à vincti rebus quiesceret, supplicandum putavit. Porro ille promissis ingentibus, & vel coæquantibus vel etiam excedentibus summam à vincto promissam, Imperatorem tentavit cor-

---

1. Redemptionis suæ *Edd. priores.* 2. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebatur*, unanimem. 3. Fide *omittunt Edd. priores.* 4. Fidelitate *pro* sinceritate *in Edd. priorib.* 5. Videbatur sibi astrictus *Edd. pr.* 6. Fœdumque *omittunt Edd. priores.*

Nnn rumpere,

rumpere, ut eundem ſibi cautius cuſtodiendum traderet, allegans mundum componi non poſſe, ſi tantus [1] turbator emergeret. Et Imperatoris quidem animum minus ſolidum forte ad hoc pellicere potuit; ſed [2] potentes imperii vinctum ingenue miſerantes, nefariæ molitioni obſtitere. Ille vero erumpente malitia quieſcere neſcius, congregato exercitu invaſit Normanniam, moxque Giſorcium, caſtellum nobile [3] & munimentis abundans, cujuſdam [4] Gilleberti, cujus [5] modicæ fidei creditum fuerat, proditione recepit. Conſequenter ad quædam alia verſus caſtella, neminem obſiſtentem invenit. Ita quippe indigna ſors Principis ſubditorum animos fregerat, atque omnem in eis fiduciam enervarat, ut tanquam oves non habentes paſtorem, vel ſponte manus darent, vel à facie fugerent [6] inſequentis. Cumque jam Albemarliam, [7] Augum, atque alia caſtella plurima in ejus [8] matura deditione poteſtatem tranſiſſent, Metropolim Normanniæ Rothomagum cum exercitu [9] adiit, atque ore terricrepo cunctis ſibi obſtituris intentans exitium, urbem reſignari præcepit. At Comes Leiceſtrenſis, Regis Anglorum comes [10] in orientali expeditione fidiſſimus,

---

1. Virgator *MS. Pic.* 2. Principes *pro* potentes *in Edd. priorib.* 3. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebatur*, &. 4. Gileberti *Edd. pr.* 5. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebatur*, modicæ. 6. Inſiſtentis *MS. Pic.* 7. *Ita quoque MS. Pic. Antea*, Angum. 8. *Haud aliter quoque MS. Pic. Antea omittebantur*, matura deditione. 9. Adiit, minatuſque internecionem, ni ſe dederent, urbem reſignari præcepit *Edd. pr.* 10. *Sic etiam MS. Pic. Antea*, in Oriente fidiſſimus, *&c.*

præ-

præcognito ejus adventu paulo ante urbem ingreſſus, animos civium erexerat, atque ut contra hoſtem immaniſſimum viriliter agerent, egregie roborarat. Ille vero urbe [1] per dies aliquot fruſtra oppugnata, & jactura majori accepta quam illata, receſſit, atque ad faciliora exercitum [2] negotia revocans, munitiones nobiles, Paſcy & [3] Iveri, abſque multa difficultate obtinuit. Tunc ad frenandum ejus pro tempore impetum, illi, qui res vincti utcunque gerebant, inducias ad tempus certum ingentis ſummæ pactione redimendas duxerunt, & quatuor caſtella electa loco pignoris tradiderunt. Nec Joannes, [4] ex regni ambitu [5] hoſtis naturæ effectus, illis diebus à fratris infeſtatione quievit: Regis Francorum in omnibus cooperator [6] effulgens. Quippe illo in finibus Normanniæ debacchante, hic fretus munitionibus regiis, quas fratri in Oriente conſtituto doloſe ſubtraxerat, catervis improborum undecunque contractis, Angliæ turbabat provincias, atque infinita [7] in caput perfidum maledicta congerebat. Regni autem Optimates fide integri, animiſque infracti, collecta manu valida vecordiſſimi juvenis nefariis ſe auſibus oppoſuerunt, & caſtel-

1. *Deeſt* per *in Edd. priorib.* 2. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebatur*, negotia. 3. Wiery *Edd. pr.* 4. *Ita quoque MS. Pic. Antea deſiderabatur* ex. 5. Hoſtis jam naturæ effectus *Edd. pr.* 6. *Haud aliter etiam MS. Pic. Antea omittebatur*, effulgens. 7. In caput regis maledicta congerebat *Edd. pr.*

lum Windesoram, [1] quod in ejus [2] ditionem inciderat, diu & fortiter oppugnantes, ad deditionem coëgerunt. Nam quum Joannes [3] videret suos, quibus subvenire non poterat, periclitari obsessos, pro eorum salute inducias ad tempus [4] definitum petiit, & castellum [5] resignavit, quo facto transfretans, ad Regem Francorum se contulit.

Quomodo Hubertus Salesbiriensis Episcopus factus est Archiepiscopus Cantuariensis, & [6] de Ecclesia contradictionis.

CAP. XXXV.

EODEM tempore [7] vinctus insignis salubri instinctu Cantuariensem ecclesiam vacare [8] diutius noluit. Nam venerabili Balduino, qui, ut superius dictum est, sub charactere dominico [9] in Orientem profectus Tyri [10] decesserat, nullus adhuc in ejusdem ecclesiæ sollicitudine pastorali successerat. Scripsit ergo Rex de Alemannia Episcopis ceterisque, ad quos tantum spe-

---

1. Quæ *pro* quod *in MS. nostro.* 2. Ditionem diu inciderat, fortiter oppugnantes *Edd. pr.* 3. *Ita quoque MS. Pic. Antea*, videret obsessos, quibus subvenire non poterat, periclitari, pro eorum. 4. *Deest* definitum *in Edd. priorib. pro quo tamen in Cod. suo* diffinitum *legi fatetur Picardus ad marg. Ed. suæ.* 5. Resignavit, trajectoque Oceano ad Regem *&c Edd. pr.* 6. De quibusdam contradicentibus *pro* ecclesia contradictionis *in Edd. priorib.* 7. *Sic etiam MS. Pic: Antea*, Rex *pro* vinctus insignis. 8. Noluit diutius *Edd. pr.* 9. In Orientem secum erat profectus *Edd. pr.* 10. *Sic etiam MS. Pic. Antea*, decedente, scripsit Episcopis ceterisque, ad quos *&c.*

ctabat

ctabat negotium, ut primæ ſedis pro tempore providentiam habentes, Metropolitani electionem maturarent. Nec propriæ proviſionis arbitrium tacuit, ſed virum, in quo ſibi complacebat, utpote in multis probatum, & præclare agnitum electuris commendabat. Itaque Cantuarienſes cum Epiſcopis convenientes, approbata voluntate regia, Hubertum Salesbirienſem Epiſcopum ad primæ ſedis regimen concorditer & ſolemniter elegerunt. Qui [1] nimirum poſtulato atque accepto à Romano Pontifice pallio inthronizatus, mox ſumpto apud [2] Meretonam Canonicæ profeſſionis habitu, religioſæ [3] mentis propoſitum cultu exteriori declaravit. Cantuarienſibus ſane, quos prædeceſſoris ſui fervor paulo indiſcretior exulcerarat, ſalvo defuncti honore moleſtus non fuit. [4] Nempe idem Cantuarienſibus (ut dicitur) monachis plus juſto infeſtus, proprium eligendi Pontificem jus & prærogativam [5] transferre ab eis voluit. Hujus rei gratia [6] Eccleſiam majoris eccleſiæ, in qua monachi miniſtrant, quaſi æmulam Cantuariæ fabricare adorſus, præbendas quoque clericorum [7] ibidem inſtituit, ubi videlicet defuncto Cantuarienſi Archiepiſcopo Suffraganei convenirent, & ſimul cum ejuſdem

---

1. *Deeſt* nimirum *in Edd. priorib.* 2. *Vide Notas.* P. 3. Propoſitum mentis *Edd. pr.* 4. Ille enim *pro* nempe idem *in Edd. priorib.* 5. Ab eis transferre *Edd. pr.* 6. *Ita plane MS. noſter.* Ædem *Edd. priores. Et rectius cenſente cl. Twyſdeno, à quo diſſentiendum eſſe puto. Codicis enim noſtri lectionem firmat capitis ſummarium.* 7. Inſtituit ibidem *Edd. pr.*

loci

[1] loci clericis de successoris electione deliberarent. Cantuarienses vero monachi in suæ dignitatis præjudicium hoc fieri non ferentes, ingentis controversiæ turbinem suscitarunt, & Priore proprio cum aliis pluribus emisso, sedem Apostolicam interpellarunt. Et Archiepiscopus quidem favore Regio fortior, subactis & protritis non sine [2] bello & sanguine contradictoribus, urgebat opus, quod tamen [3] postmodum adversariis per Apostolicæ sedis judicium, & fortia mandata invalescentibus, coactus est intermittere. Denique tam fœda contentio inter pastorem & oves proprias per annos aliquot cum multo scandalo tracta est, dum neutra pars cedendum putaret, & utraque palmam dare alteri ignominiosissimum judicaret. Quamobrem cum idem Pontifex in hoc plane indiscretior, alias vero vir [4] bonus, prudens, & religiosus, in Oriente tam procul ab Ecclesia propria defecisset, Cantuarienses [5] parcioribus eum lamentis plangentes, opus [6] illud, quod totius dissensionis seminarium fuerat, jam pridem intermissum, [7] motu subito cum ingenti lætitia complanarunt.

---

1. Clericis loci *Edd. priores.* 2. *Desunt* bello & *in Edd. priorib.* 3. Adversariis postmodum *Edd. pr.* 4. Bonus & prudens, & religiosus, *Edd. pr.* 5. Eum parcioribus *Edd. pr.* 6. Illud quoque, quod *Edd. pr.* 7. Subito motu *Edd. pr.*

[1] *Quomodo Hugo Cestrensis Episcopus destruxit monasterium [2] Coventrense.*

CAP. XXXVI.

MIRANDUM sane est tantum virum (venerabilem dico [3] Balduinum) [4] qui ex Archidiacono Cisterciensis ordinis monachus, moxque abbas, & ex abbate [5] Wigorniensis Episcopus, & ex suffraganeo metropolitanus, recipiens scilicet ab eo Archiepiscopatum pro quo dimisit Archidiaconatum: [6] mirandum est, inquam, spectatæ religionis virum, illud genus, Canonicos scilicet seculares, propagare voluisse, cum salubrem impendere operam, ut [7] idem genus minus abundaret, atque in genus religiosum transiret, magis eum videatur decuisse; quod utique olim sancti [8] pontifices & principes in Anglia fecisse noscuntur. Quippe in præclaris ecclesiis, Cantuariensi scilicet & Wintoniensi, seculares olim clerici ministrarunt. Quibus nimirum religiosi illi, Dei nutu potestatem habentes, optionem dederunt, ut vel beneficia

1. *Desideratur totum hoc caput in Ed. Antv. E nostro Codice eruimus. Eruerat etiam è suo Picardus, qui tamen in calce libri collocavit, perinde ac si libri caput esset ultimum. Quem Picardi errorem notavit quoque vir eruditus ad marginem exemplaris Editionis Picardianæ quod ab amico charissimo Richardo Rawlinsono, A. M. mutuo accepi. Et errorem plane esse è summariis capitum ad libri initium colligimus.* 2. *Antea,* Conventrense. 3. *Antea,* Baldewinum. 4. *Idem sed aliis verbis prosequitur Matt. Parkerus in antiq. eccles. Britan.* Pic. 5. *Antea,* Vigorniensis. 6. *Antea,* mirandum, inquam, est spectatæ. 7. *Antea,* illud *pro* idem. 8. *Antea desiderabantur* pontifices & principes in Anglia.

atque

atque officia, quibus indigni censebantur, relinquerent, vel in sacræ religionis propositum laudabili mutatione transirent. Quibus, dum salubriter cogerentur, vel cedentibus, [1] vel mutatis, decorem domus Dei usque in hodiernum diem religiosa melius collegia conservarunt. Religiosus ergo pontifex nostris temporibus illud genus propagare non debuit: cujus utique per salubrem conversionem minuendi occasio potius cooperante Christo quærenda fuit. Verum Hugonis [2] Nunantini Cestrensis sive [3] Coventrensis Episcopi flagrans adhuc maleficium longe præponderat, quod silentio prætereundum non est. [4] Coventrense cœnobium à nobilibus olim Anglis pia devotione fundatum, ditatum, ornatum, per annos fere [5] trescentos inter ecclesias Anglicanas [6] enituit, & propter suam claritatem Cestrensis Episcopi, ut & [7] Coventrensis diceretur multo tempore, in multa pace sedes fuit. Hunc venerabilem locum cum quidam satelles diaboli, Robertus scilicet Marmiun, sub Rege Stephano spoliatum [8] profanasset, divinæ, ut suo loco dictum est, severitati subjacuit, atque idem locus [9] ad suam, deo auctore, claritatem mox [10] rediens, usque ad præsentium fæcem temporum quietus permansit.

1. *Antea*, vel mutatis: unitatis decorem domus. 2. *Mat. Paris Anno* 1191. *p.* 166. *Ed. Watsianæ.* 3. *Antea*, Conventrensis. 4. *Antea*, Conventrense cœnobium vel à nobilibus. 5. *Antea*, trecentos. 6. *Antea*, emicuit. 7. *Antea*, Conventrensis. 8. *L.* 1. *sup. c.* 12. P. 9. *Antea omittebantur*, ad suam. 10. *Antea*, reddens.

Quippe

Quippe ante annos aliquot memoratus Hugo Nunantinus homo callidus, audax, inverecundus,[1] & ad auſus improbos litteratura eloquentiaque inſtructus, cum forte occulto ejus judicio, *qui*[2] *facit hypochritam regnare propter peccata populi*, Ceſtrenſem[3] fuiſſet epiſcopatum adeptus, modis omnibus moliri cœpit, ut excluſis illius loci monachis, de rebus eorum ſuo diſtribuendas arbitrio præbendas faceret clericorum. Denique inter Priorem & monachos diſcordias ſerens[4] vel nutriens, cum in eadem eccleſia, aſtu nefario, peſſimarum inquietudinum ſcandala ſuſcitaſſet, occaſione captata, manu armata expulit univerſos, tanquam manifeſtos atque[5] incorrigibiles pacis eccleſiaſticæ turbatores, reoſque enormium criminum,[6] quibus infamabat. Mox ad ſedem Apoſtolicam inſtructos Reſponſales direxit, monachos eccleſiæ[7] Coventrenſis, deſerta religioſa militia, ad ſeculum relapſos inſinuans, atque ejuſdem eccleſiæ pro arbitrio ſuo ordinandæ liberam poſtulans facultatem. Romanus vero pontifex ſub[8] cauta expectatione, ſi forte aliquis ex parte monachorum adveniens in contrarium allegaret, per menſes ſex ſententiam ſuſpendit. Quibus expletis, cum nullus pro monachis adeſſet, petentis Epiſ-

1. *Antea deſiderabatur* &. 2. *Job.* 34. P. 3. *Antea,* epiſcopatum fuiſſet adeptus, malis omnibus. 4. *Antea,* & *pro* vel. 5. *Antea,* incorrigibiles & eccleſiaſticæ pacis turbatores. 6. *Antea,* quibus eos infamabat. 7. *Antea,* Conventrenſis, deſerta militia religioſa, ad. 8. *Antea,* tanta.

copi voluntatem implevit. Quippe ut monachi tardius advenirent, ſumptuum fecit inopia. Qui tamen vel ſero advenientes, & violentæ expulſionis injuriam multo tempore deplorantes, prævalente Epiſcopi vel potentia, vel aſtutia, ſive pecunia, uſque in hunc diem pro revocanda atque evacuanda ſemel per ſurreptionem elicita [1] & præmature lata, fruſtra laboraſſe noſcuntur ſententia. [2] Nondum enim ulla deteſtandi operis provenit correctio: ſed monachis pro toleranda inopia late diſperſis, bona eorum ab eodem Epiſcopo in præbendas diviſa ſeculares clerici [3] ipſo auctore poſſident. Et ipſe quidem in tanti auſus vel patratione vel defenſione cooperatore pro tempore uſus eſt Elienſi Epiſcopo, qui ſub nomine cancellarii Regii eo tempore quaſi regnare videbatur, cum eidem in [4] arrepta tyrannide conſiliarius & coadjutor petulanti [5] vanitate exiſteret. Poſt modicum vero ſolita levitate ab ipſo deficiens, adverſario ejus Joanni Regis fratri adhæſit, eumque, ut dicitur, ad rebellandum contra fratrem peſtilentibus conſiliis imbuit. Verum cum idem Rex in Alemannia detentus viſitaretur à ſuis, ipſe quoque inter ceteros properavit ad eum, ut ejus circa ſe animum exploraret, ſeque diſſimulatione callida ab infami, quæ illi [6] inurebatur à plurimis,

1. *Antea omittebatur*, &. 2. *Antea*, non enim. 3. *Non* epiſcopo auctore, *ut in apographo quodam cl. noſtri Twyſdeni, mecum communicato à doctiſſimo viro Thoma Bretto, LL. D.* 4. *Antea*, accepta. 5. *Antea*, novitati *pro* vanitate. 6. *Antea*, à plurimis inurebatur.

perfidiæ

perfidiæ nota purgaret. Et cum principem [1] adumbratæ devotionis præstigiis non posset deludere, desperata ejus gratia ad propriam sedem reverti minus sibi tutum esse arbitrans, cauteriata comitante conscientia in Franciam concessit.

De nece [2] Leodicensis Episcopi, cujus occasione pene periclitatus est Rex Anglorum.

CAP. XXXVII.

ILLUSTRIS igitur Rex Anglorum Richardus servabatur in Alemannia: sed placata Imperatoris avaritia, matura ejus liberatio sperabatur. Contigit autem incidenti casu vacillare spem istam, & insignem periclitari captivum hoc modo. Ducis [3] Luvannensis germano ad Episcopatum [4] Leodicensem electo, [5] Imperatori electio non placuit, verenti scilicet ne forte Dux fortis facili occasione contra imperium junctis sibi fraternis intumesceret viribus. [6] Leodicensis enim Episcopus numerosam habere militiam, & magnarum esse virium noscitur. [7] Cumque idem electus, Imperatore obstante, à proprio consecrari metropolitano non posset: nihilominus impetrato Pontificis Romani mandato ad Episcopos Franciæ, ut ei manus impo-

1. *Antea,* obumbratæ. 2. Leodiensis *Edd. pr.* 3. Lovaniensis *Edd. pr. Monuit autem Picardus in Cod. suo* Luvaniensis *scribi.* 4 Leodiensem *Edd. pr.* 5. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* Imperator est offensus, veritus scilicet, *&c.* 6. Leodiensis *Edd. pr.* 7. Cum itaque electus, Imperatore obsistente, à proprio *Edd. pr.*

nerent, ordinatus eſt. Et metu quidem iratæ poteſtatis propriam ſedem non adiit, ſed motum ejus tempore lenitum iri ſperans, in Francia pro tempore [1] demoratus eſt. Indignatus autem Imperator, in indigniſſimum ſcelus exarſit. Quippe ab eo ([2] ut creditur) ſubornati quidam audaces, aſſumpta exſulum ſpecie, eundem Epiſcopum adiere: ſuamque apud eum de natali Alemanniæ ſolo [3] expulſionem callide deplorantes, ita [4] ſurripuere incauto, ut miſeratione vaniſſima hoſtes teterrimos in propriam aſciſceret clientelam. Illi vero patrandi facinoris opportunitatem aſtu pervigili obſervantes: quodam forte die ſpaciandi gratia cum pauciſſimis urbe egreſſum repente aggreſſi, cum uno clerico peremerunt, & dum comites ejus in urbem refugerent, fuga elapſi [5] evadere potuerunt. Ad Ducis quoque memorati aſtu conſimili necem patrandam alii ſicarii miſſi dicuntur, qui forte deprehenſi, [6] totius nequitiæ myſterium revelarunt. Denique propter hoc tam grande piaculum, Colonienſis & [7] Magontienſis Archiepiſcopi: Duces [8] quoque Saxonicus, Luvannenſis, Lemburgenſis, aliique nobiles plurimi animis efferati, contra Imperatorem conſpirarunt. Hujus

1. Moratus eſt *Edd. pr.* 2. *Rigordus in geſtis Philippi aſſerit plane. Pic.* 3. *Rigord.* exheredationem. *P.* 4. Irrepsêre *Edd. pr.* 5. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* evaſerunt. Ad Ducis. 6. Totum myſterium nequitiæ *Edd. priores.* 7. Maguncienſis *Edd. pr.* 8. Quoque plurimi animis effrænati, contra *Edd. priores. At Picardus teſtatur in ſuo Cod. legi,* quoque Saxonicus, Luvanienſis aliique nobiles plurimi animis efferati, contra.

jus autem neceſſitatis articulo Imperator conſtrictus, ut ſibi Francorum vires adjungeret, cogitavit rupta fide tradere in manus Regis Francorum [1] nunquam relaxandæ mancipandum cuſtodiæ Regem Anglorum, & propter hoc illius ad diem certum apud Vallem colorum ſolemne colloquium concupivit. Verum hoc maligniſſimæ molitionis colloquium alio ſaluberrimo præventum & diſſipatum eſt. Viris enim ſapientibus & turbationi imperii & periculo Regis Anglorum laudabili proviſione occurrentibus, inter Imperatorem & Optimates proprios concordia (Deo propicio) celebrata, univerſa, quæ inter partes emerſerat, malignandi occaſio expiravit. Poſt paucos autem dies Imperator ad locum ubi Rex Anglorum ſervabatur veniens, præſentibus & mediantibus Epiſcopis, Ducibus atque aliis dignitatibus plurimis, per dies aliquot cum eo colloquium habuit, & tandem in vigilia beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum [2] omni, quæ inter eos vertebatur, quæſtione deciſa, & ſumma redemptionis regiæ declarata, Imperator Regem de cetero honeſtius, id eſt, ſine cathena, ſervari decrevit. Denique, jubente Imperatore, Epiſcopi & Duces cum univerſa nobilitate, quæ aderat, juraverunt in animam Imperatoris certam Regis liberationem poſt ſatisfactionem ejuſdem

1. *Deſunt* nunquam relaxandæ mancipandum cuſtodiæ *in Edd. priorib.* 2. Communi *MS. Pic.*

ſummæ,

ſummæ, id eſt, [1] C. milium librarum argenti: cujus pars tertia Duci Auſtriæ, qui eundem Regem captivaverat, competere dicebatur.

Quomodo afflicta ſit Anglia per captivitatem Regiam.

CAP. XXXVIII.

EODEM tempore Rex Anglorum, diutinæ detentionis oppidò pertæſus, procuratores regni Anglici, cunctoſque fideles & devotos ſuos qui alicujus momenti eſſe videbantur, frequentibus commonebat mandatis, [2] uti redemptionis ſuæ precium modis omnibus præparantes, liberationem ſuam maturarent. Urgebant ergo negotium in cunctis Angliæ finibus executores regii, nulli parcentes, nec [3] ulla erat diſtinctio clerici & laïci, ſecularis & religioſi, [4] urbani & ruſtici, ſed omnes indifferenter, vel juxta vires ſubſtantiæ ſuæ, vel juxta redituum quantitatem [5] indictum pro redemptione regia pecuniæ modum ſolvere cogebantur. Silebant & vacabant privilegia, [6] prærogativæ, immunitates eccleſiarum & monaſteriorum. Omnis dignitas ſive libertas oppilabat os ſuum: nec alicui licebat dicere, tantus [7] vel talis ſum; ha-

---

1. *Anonym. Angl. contemporan.* CL. mille marcæ argenti ad pondus Colonienſium. *Pic.* Idem eſt quod ad valorem, *inquit eruditus quidam ad oram exemplaris Ed. Picardianæ mecum communicati à Richardo Rawlinſono, A. M.* 2. Ut *Edd. pr.* 3. Erat ulla *Edd. pr.* 4. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebantur,* urbani & ruſtici. 5. Indictum ſolvere modum pecuniæ cogebantur *Edd. pr.* 6. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* prærogativa eccleſiarum. 7. Ac *pro* vel *in Edd. priorib.*

bete

bete me excusatum. Cistercienfis quoque ordinis monachi, qui ab omni exactione regia hactenus immunes extiterant, tanto magis tunc onerati sunt, quanto minus antea publici oneris senserant. Quippe quod illis in substantia præcipuum esse noscitur, & quod fere pro omni reditu ad usus sumptusque necessarios habere videntur, lanam scilicet pecudum suarum, exacti coactique resignarunt. Putabatur quidem tanta pecuniarum coacervatio redemptionis regiæ summam excedere, quam tamen non attigit, cum universæ particulæ Lundoniis convenissent ad summam, quod accidisse creditur per fraudem executorum. Denique propter hanc primæ collationis insufficientiam, ministri Regii secundam tertiamque instaurant, quosque locupletiores pecuniis spoliant,[1] manifestum rapinarum dedecus honesto redemptionis regiæ nomine pallìant. Postremo, ut nulla vacaret occasio, & residuum erucæ locusta, residuum locustæ bruchus, ejusque residuum rubigo absumeret, ad vasa sacra ventum est. Et quoniam ea in redemptionem quorumlibet fidelium captivorum expendi non tantum concessit, verum etiam monuit veneranda patrum discretio, multo fortius eadem[2] captivati Principis redemptioni debere proficere judicatum est. Itaque per omnem regni Anglici latitudinem traduntur[3] sacri calices exactoribus regiis, vel indulgenter, id

1. Manifestumque rapinarum *Edd. pr.* 2. Captivi *Edd. pr.* 3. Calices sacri *Edd. pr.*

est,

eſt, paulo infra pondus redimuntur. Cumque jam fere exinanita pecuniis Anglia videretur, & laſſatis executoribus regiis, exquirendi quoque pecunias occaſiones langueſcerent, tota tamen illa opum coacervatio (ut dicitur) ad complendam regiæ redemptionis atque expenſarum ejus ſummam minus ſufficere potuit. Quamobrem prætaxatæ ſummæ parte majori miniſtris Imperatoris appenſa, rex conſulte, ne ſua ſupra modum protraheretur relaxatio,pro parte reliqua Imperatori per obſides idoneos ſatisfecit.

De prodigio ruboris inſoliti, ter in aëre diverſis temporibus apparentis.

CAP. XXXIX.

EA tempeſtate per occaſionem captionis Regiæ, Anglia ſub multiplici, & quantam prius nec vereri poterat, attritione gemebat, cujus mali atrocitas recentibus (ut creditur) è cœlo prodigiis claruit. Denique illius anni, quo idem Rex in manus hoſtium incidit, menſe Januario, ſignum in cœlo terribile vidimus, [1] venturæ procul dubio afflictionis noſtræ [2] præſagum. Nam circa primam noctis vigiliam media inter Boream & Subſolanum cœli plaga ita rubuit, ut quaſi ardere videretur, cum nec

1. *Anonym. MS.* hujus tantæ calamitatis præſagia extiterant inundationes aquarum, ter ſeu quater in quolibet menſe: horrenda tonitrua hiemalia, fulgura, coruſcationes, ſrugum & fructuum infertilitas. *Pic.* 2. Præſagium *Edd. pr.*

levi

levi obduceretur nubecula, ſed ſidera clare micarent: eodem tamen rubore igneo, & quaſi albentibus lineis interciſo ita infecta, ut luce quadam ſanguinea rutilarent. Cumque hæc horribilis ſpecies per cunctos Angliæ fines duarum fere horarum ſpatio oculos animoſque cum ſtupore intuentium tenuiſſet intentos, tandem paulatim evaneſcens, multa ſui quæſtione relicta, diſparuit. Anni vero ſequentis menſe Februario, cum jam Rex Anglorum in Alemannia teneretur, detentionis ejus nondum in Anglia rumore vulgato, ſimillimum plaga cœli non mutata per univerſam Angliam ſignum emicuit, poſt mediam noctem, cum viri religioſi conſuetis Domino laudibus concreparent. Quos nimirum in diverſis provinciis exhorrendi ruboris [1] repercuſſione per feneſtras vitreas ita territos novimus, ut plurimi caſum incendii in ædificiis proximis accidiſſe putantes, relicta Pſalmodia exilirent, & notato ſigno horribili ſtupidi Pſalmodiæ ſe redderent. Cumque iterati ſigni non parva eſſet quæſtio, ſubito captionis regiæ fama [2] percrebruit. Eodem ſane anno cum jam [3] moroſa eſſet in Alemannia Regis detentio, & ſperaretur matura ejus liberatio; quarto Nonas Novembris ante crepuſculum matutinum idem ipſum ſignum in eadem cœli plaga tertio apparens, minus quidem jam illi

1. Repulſione *MS. Pic.* 2. *Antea*, percrebuit. 3. *Sic etiam MS. Pic. Antea*, gravis *pro* moroſa.

assuetos intuentium animos terruit, sed quæstionem suspicionemque auxit portenti.

Quomodo Rex Francorum cum non posset impedire liberationem Regis Anglorum, iterum invasit Normanniam.

CAP. XL.

CUM igitur illustris Rex Anglorum Richardus redemptionis suæ majori parte, ut dictum est, avaro Imperatori appensa, pro reliqua ex nobilibus, qui ad eum visitandum accesserant, [1] exactum obsidum numerum tradidisset, tandem post diutinam detentionem certus dies relaxationis ejus [2] solemniter designatus & præfixus est. Quod ubi innotuit Regi Francorum atque hosti naturæ Joanni, desperantes se jam non posse ad perpetuandam insignis captivi detentionem animum Imperatoris corrumpere, modis omnibus nisi sunt, eam saltem in annum sequentem protelare, scilicet ut hoc spatio terras ditionis [3] ejus nullo obsistente libere occuparent, quo facto inanis foret ejus post annum regressus. Cum ergo pro hac re Imperatori per nuncios supplicarent, & non imparem acceptæ à Rege Anglorum pecuniæ summam promitterent, ille supra modum corruptibilis [4] proprios super hoc Optimates consuluit. Qui nimirum imperatoriæ levitati succensentes, ho-

1. Obsidum exactum *Edd. pr.* 2. Designatus solemniter *Edd. pr.* 3. Suæ *Edd. pr.* 4. Super hoc proprios *Edd. pr.*

nestioris

neſtioris conſilii pondere obſtiterunt dicentes: Sufficit, domine Imperator, hucuſque fœdatum eſſe indigna nobiliſſimi Regis captione imperium, [1] nec inexpiabilem imperiali maculam generes honeſtati. Itaque infecto fœdiſſimæ molitionis negotio, nuncii redeuntes dominos ſuos animis ſaucios reddiderunt. Erat autem hiems, & tempus bello [2] prorſus inhabile, [3] nec tamen erga Regem captivum flagrantis poterant malitiæ ſtudia defervere. Denique Rex Francorum, Joanne cooperatore, ruptis concinnata occaſione induciis, quarum reſpectu modicum quieviſſe videbatur, iterum invaſit Normanniam, & ferociſſimorum olim indigenarum languentibus animis, eo quod non haberent ducem, nec præceptorem, [4] nec principem, civitatem Ebroicenſem cum caſtellis plurimis minimo & incruento [5] fere negotio occupavit. Verum poſt multam debacchationem quaſi laſſatus, ſuſpenſa ad tempus revocatis induciis feritate quievit. Sane nec in Anglia illis diebus pax fida vel tuta erat, cum & munitiones Joannis, gentem peccatricem & prædarum avidam continentes, provinciarum quietem turbarent, & provinciales accepto ex Alemannia Regis mandato earundem munitionum oppugnationem atque obſidionem pararent. Sane inter Eboracenſem Ar-

1. Ne *Edd. pr.* 2. Omnino *Edd. pr.* 3. Nec tamen Regem captivum flagrantes, poterant malitiæ ſtudio deſervire *MS. Pic.* 4. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebantur,* nec principem. 5. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebatur,* fere.

chiepiſcopum & Clerum proprium fœda illis diebus contentio vertebatur, nata quidem ex levi cauſa, tanquam ex ſcintillula rogus ingens. [1] Cujus initium, progreſſum atque exitum [2] contextim exponere commodior locus erit.

Quomodo Rex Anglorum de captivitate relaxatus applicuit in Anglia.

CAP. XLI.

IGITUR Rex Anglorum poſt Alemannicæ detentionis tædium, quod jam annum exceſſerat, menſe tandem Januario ſolemniter [3] relaxatus eſt, relictiſque apud Imperatorem loco obſidum Rothomagenſi Archiepiſcopo, Batonienſi Epiſcopo, & nobilibus plurimis, ſive pro expletione ſummæ nondum perſolutæ, ſive etiam pro quorundam fide pactorum, portum, qui Swina dicitur, adiit, inde in regnum proprium Deo propicio tranſiturus. Verum cum ibidem diuſcule demorari cogeretur, ſive neceſſarii apparatus gratia, ſive etiam propter flatus adverſos, indultæ ei gratiæ, ut dicitur, Imperatorem pœnituit, & relaxatum ad perpetuam revocare cuſtodiam [4] cogitavit. Nam ſicut olim Pharao & Ægyptii, quos Deus indurave-

---

1. Cujus tamen initium *Edd. pr.* 2. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebatur,* contextim. 3. Die Purificationis B. Mariæ, *inquit Anonym. MS.*Pic. 4. Cogitavit. Miſſiſque ſatellitibus ſuis, ut comprehenderent Principem, Revocetur, inquit, ad vincula non relaxandus *&c. tantummodo in Edd. priorib.*

rat,

rat, pœnitentia ducti, quod populum Dei, quem ſervitute oppreſſerant, tandem vel coacti dimiſiſſent, dixerunt: quid volumus facere ut dimitteremus Iſrael ne ſerviret nobis? ita etiam perfidus ille imperator & Alemanni, cum regem Chriſtianum, quem ſola turpis lucri gratia diutina cuſtodia coartarant, ſera tandem clementia relaxaſſent, quid, inquiunt, fecimus, emittentes ad orbis periculum tremendi roboris & ſævitiæ ſingularis tyrannum? Et quidem olim elementis tradentibus datus in manus noſtras, eiſdem etiam nunc adverſantibus reditumque ad propria negantibus ejuſdem procul dubio ſortis diſcrimen expectat. Ergo velociter revocetur ad vincula, non relaxandus in ſecula. Non latuit nequiſſimæ molitionis [1] ſuſurrium quendam ejuſdem forte Regis benivolum. Qui tantæ malignitatis myſterium nihil tale ſuſpicanti feſtino ſignificans nuncio, cautum eum reddidit, & ut ſe confeſtim navigio in portum daret, [2] ſeque potius elementis quam infidis hominibus crederet, amica ſollicitudine monuit. Quod & [3] factum eſt tam celeri quam & ſalubri cautela. Mox Imperatorii (ut dicitur) ap-

1. Suſurrus *Edd. pr. Sed* ſuſurrium *pro* ſuſurrus *& alibi, ni fallor, uſus eſt auctor. Nam* ſuſurriis *ubi* ſuſurris *exhibet Codex MS. licet* ſuſurris *cum impreſſis retinere placuerit, quia ut alibi ſimplicem* i *pro duplici uſurpavit, ita & hiſce locis duplicem pro ſimplici uſurpare potuit ſeu auctor ſeu ſcriba, idque etiam ad normam Antiquitatis.* 2. *Deſunt* ſeque potius el. q. inf. hom. crederet *in Edd. priorib.* 3. Factum tam celeri quam ſalubri cautela *Edd. pr.*

pari-

paritores affuere, atque [1] impotentes nobilem prædam in arido non inventam per liquidum persequi, cum suæ frustrationis excusatione congrua ad præceptorem perfidum rediere. Qui sera sibi pœnitudine imputans [2] irregressibilis captivi elapsum: præcipitem motum in innoxios obsides transtulit, ac prius apud se indulgentius liberiusque habitos arctiori custodia castigavit. Porro Regem Anglorum, à facie hostilium satellitum refugientem in pelagus, secundi flatus excipientes, & quasi satisfacientes pro eo, quod illum anno præterito Alemannicæ immanitati prodiderant, salvum atque incolumem cum omni comitatu regno proprio reddiderunt. [3] Applicans ergo apud [4] portum [5] Sandicum mense Martio, tempore quadragesimalis jejunii, tunc primum captivitate liberatum se credidit, cum navi egrediens Anglicum solum calcavit.

Quomodo Rex pacificato regno [6] Wintoniæ coronatus est.

CAP. XLII.

DIU [7] expectatum & jam fere desperatum Principis regressum Euro velocior fama [8] vulgavit. Mox à Provincialibus congratulato-

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* non potentes. 2. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* irrecuperabilis. 3. Die dominico post festum sancti Gregorii, hora secunda *Anonym. MS.* Pic. 4. Porticum *MS. noster.* 5. Sanduicum *Edd. pr.* 6. Wintonæ *Edd. pr.* 7. Inexpectatum *MS. Pic.* 8. Vulgavit: qui mox *Edd. priores.*

rio

rio exceptus occurſu, venit Lundonias. Quæ nimirum, adventu ejus præcognito, ſumpſere [1] oleum gaudii pro luctu, & pallium laudis pro ſpiritu mœroris. Denique ad ingreſſum Principis ita ornata eſt facies ampliſſimæ civitatis, ut Alemanni nobiles qui cum ipſo venerant, & redemptione regia exinanitam bonis Angliam credebant, conſpecta opum magnitudine obſtupeſcerent. Quorum unus in ipſa pompa [2] ſolemni, ut dicitur, converſus ad Principem: Mira, inquit, prudentia, ô Rex, callet gens tua, quæ te ſibi nunc reddito opum ſuarum claritatem ſecure oſtentat, paulo ante paupertatis deploratrix, dum noſtri te imperatoris cuſtodia detineret. Revera enim ſi has opes Anglicas ille præſcire potuiſſet, Angliam non facile poſſe exhauriri opibus crediſiſſet, nec te niſi ſub intoleranda redemptionis ſumma dimittendum duxiſſet. Sane regreſſo Regi Optimatum & Procerum regni admodum pauci occurrerant; quia fere omnes de mandato regio circa oppugnandas munitiones Joannis juſta neceſſitate occupati [3] erant. Et quidem ante Principis ad propria reditum munitionem de [4] Merleberle fortiter oppugnatam moroſa difficilique opera ceperant: tunc vero Notingeham & Tikehil caſtella munitiſſima diverſo exercitu obſidebant.

1. *Eſai 41. verba mutuatus eſt auctor.* Pic. 2. Solemni converſus ad Principem dixit. Revera ſi has opes Anglicas Imperator ſciſſet, nec te niſi *&c. tantummodo in Edd. priorib.* 3. Fuerant *Edd. pr.* 4. Merſebourg *Edd pr.*

Rex

Rex autem poſt recens captivitatis tædium, [1] pauſam & delicias aſpernatus, mora exigua Lundoniis facta, Notingeham feſtinus [2] contendit. Eſt autem idem caſtellum natura & manu ita munitum, ut ſola inedia, ſi defenſores idoneos habeat, expugnabile videatur. Porro adverſus hoc malum proviſione ſagaci [3] habebat in annos plurimos repoſita ciborum ſubſidia, armorum quoque & virorum fortium copiam. Verum cum Rex, [4] qui à malivolis nunquam rediturus putabatur, repentinus adeſſet: ita illorum, qui in munitione erant, [5] ejus inopinata præſentia perſtricti [6] & quaſi faſcinati ſunt animi, ut, [7] ſicut fluit cera à facie ignis, ſic eorum omnis fiducia à facie quaſi gigantis ſubito apparentis liqueſceret, ſtatimque de [8] caſtri inexpugnabilis, & nulla re neceſſaria ad tolerandam obſidionem diutinam indigentis, deditione enerves & languidi pertractarent. Cumque apud ferociſſimum Principem honeſtam non poſſent gratiam invenire, pudendis conditionibus munitionem cum omni armatura, [9] ſuppellectili atque ſubſidio reſignantes, ſua quoque corpora pro declinanda ſeveritate judicii incertæ atque inexpreſſæ miſericordiæ tradiderunt. Qui autem in alia munitione erant,

1. Otium *pro* pauſam *in Edd. priorib.* 2. Conſcendit. Eſt autem id caſtellum *Edd. pr.* 3. Habet *Edd. pr.* 4. Qui ab improbis nunquam *Edd. pr.* 5. Illius *Edd. pr.* 6. *Deſunt* & quaſi faſcinati *in Edd. priorib.* 7. *Similitudo eſt traducta ex Pſalm.* 67. Pic. 8. Caſtri & inexpugnabilis *Edd. pr.* 9. Supellectili *Edd. pr.*

rant, quæ diſparis eſſe firmitatis noſcitur, paulo excuſabilius in idem periculum & dedecus inciderunt. [1] Itaque Rex levi negotio firmiſſimas munitiones obtinuit, eiſque, [2] qui ſe dediderant ſub ſpe clementiæ, cuſtodiæ mancipatis, Joanni fratri ſuo, cui per immoderatam atque indiſcretam largitatem cornua contra ſe dederat, ob enormem culpam ingratitudinis atque perfidiæ omne jus priſtinum ſolemni judicio Procerum abjudicavit. Sic ergo tanti turbatoris, qui paulo ante regni Anglici Tetrarcha eſſe videbatur, abraſa potentia, omnis in Anglia motus hoſtilis conquievit. [3] Hiis Deo propicio feliciter geſtis, Rex ad ſuperiora remeans, ſolemnitatem Paſchalem Hamtonæ in multa lætitia cum Optimatum ſuorum frequentia celebravit, atque in Octavis Paſchæ [4] Wintoniæ regni Diademate fulgidus, deterſa captivitatis ignominia, quaſi Rex novus apparuit. [5] Et hujus quidem libri iſte ſit modus, qui quartus in [6] noſtro opere, ſumpſit exordium in illuſtriſſimi Regis Richardi coronatione prima, & [7] explicitis recentis memoriæ caſibus, inciſionis pauſam [8] nunc poſtulat in ejuſdem Regis coronatione ſecunda, anno regni ſui quinto, à partu autem Virginis, M.C.XC.IV. 1194.

Explicit liber quartus. Incipiunt capitula libri quinti.

1. Itaque ut levi Rex neg. *Edd. pr.* 2. *Vide Notas.* P. 3. His *Edd. pr.* 4. Wintonæ *Edd. priores.* 5. *Tota hæc clauſula deeſt in Ed. Antv.* 6. *Antea omittebatur,* noſtro. 7. *Antea,* explicatis. 8. *Antea omittebatur,* nunc.

I. Quæ acta [1] ſint à Rege in Anglia poſt coronationem ſuam antequam transfretaret.

II. Quæ acta ſint inter Regem Anglorum & inimicos ejus poſtquam transfretavit.

III. De induciis inter Reges [2] ſtatutis, & pace provinciarum præterquam ab [3] Exactionibus regiis.

IV. Quomodo tironum exercitia tempore Regis Richardi [4] in Anglia eſſe cœperunt.

V. De reditu Joannis ad fratrem.

[5] VI. Quomodo Stephanus quidem à Dæmone deluſus eſt.

VII. Quomodo ceciderit regnum Normannorum in Sicilia.

VIII. De horrenda morte Ducis Auſtriæ.

IX. Quid Dei ordinatione evenerit in pago Cenomannenſi [6] ad correctionem Regis Anglorum.

X. De morte Hugonis Dunelmenſis Epiſcopi.

XI. De tribus ſpuriis ejuſdem Epiſcopi, & quis ei ſucceſſerit.

XII. Quomodo Hubertus Cantuarienſis Archiepiſcopus in Eboracenſi Eccleſia nomine Legati celebravit Concilium: & de lite quæ vertitur [7] inter Cantuarienſem & Eboracenſem de [8] primatu.

XIII. De exercitu Sarracenorum qui ex [9] Affrica Hiſpanias intravit.

XIV. De [10] Macumeto Pſeudo-propheta, & de lege quam

---

1. Sunt à Rege Angliæ, poſtliminio reverſo antequam transfretaret in Normanniam *Edd. priores.* 2. Factis *Edd. pr.* 3. Exactoribus *Edd. pr.* 4. Eſſe in Anglia cœperunt *Edd. pr.* 5. VI. De Stephano procuratore Andegavenſi deluſo à Dæmone. VII De occaſu Regni Normannici in Sicilia *Ed. Pic. è Cod. ſuo. Deſunt autem omnia in Ed. Antv. in qua, uti etiam inferius monebimus, & ipſa capita ſextum atque ſeptimum deſiderantur.* 6. Ad coronationem Regis *pro* ad correctionem Regis Anglorum *in Edd. priorib.* 7. In *pro* inter *in Cod. noſtro.* 8. Prioratu *Edd. pr.* 9. Aphrica *Edd. pr.* 10. Mahometo *Edd. priores.*

---

1. Per ſe ſpiritus erroris *Edd. priores.* 2. *Deeſt* quomodo *in MS. noſtro.* 3. Redivivo *Edd. pr.* 4. Bello *Edd. pr.* 5. *Deeſt* non *in Edd. priorib.* 6. Cadomenſis in Angliam miſſi *Edd. pr. niſi quod* Cadonienſis *pro* Cadomenſis *in Ed. Antv. legatur.* 7. Pœnas audaciæ ſuæ luit *Edd. pr.* 8. *Deſunt ſummaria quinque proxime ſequentium capitulorum in Ed. Antv. Imo & ſummarium* capituli 24. *deeſt etiam in Ed. Pic.* 9. *Antea deſiderabatur* oberrantis. 10. *Antea,* Bereuik. 11. *Antea omittebantur,* & de expugnatione quorundam caſtellorum. 12. *Antea deſiderabatur,* graſſante.

Expliciunt capitula. Incipit liber quintus.

Quæ acta [10] fint à Rege in Anglia poft coronationem fuam antequam transfretaret.

CAP. I.

REX igitur [11] poft coronationis fuæ folemnia tempore modico in Anglia demoratus, rerum ftatum, tanquam tunc primum Rex factus, de novo curavit difponere; & fere quicquid illi placuiffe vide-

---

1. *Defunt fummaria capitis 29. & 30. in Ed. Antv.* 2. *Antea,* Helienfis. 3. *Antea defiderabantur,* qui cancellarius potius meruit appellari. 4. *Antea,* bellum Britannicum quadragenarium *pro* bellum breve Britannicum & quadragenarium Tolofanum. 5. *Antea,* De captivatione Epifcopi Beluacenfis. 6. Induciæ factæ funt *Edd. pr.* 7. *Deeft fummarium hujus capituli in Ed. Antv.* 8. *Antea,* Maltone. 9. De quodam prodigio *pro* de re prodigiofa quæ accidit apud Andelaicum *in Edd. priorib.* 10. Sunt à Rege Angliæ poftliminio reverfo antequam transfretaret in Normanniam *Edd. priores.* 11. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* poft redemptionem fuam, non diu in Anglia.

batur

batur [1] in ſui novitate prima, mutandum atque innovandum duxit in ſecunda. Denique regnum, quod iter Orientale arrepturus, ut [2] ſuo loco plenius dictum eſt, multifariam ſciderat, ad integritatem ſatagens priſtinam reformare, quicquid ab illo tunc fuerat vel leviter datum, vel ponderoſe venundatum, ſub nomine repetiit commodati. Nec cuiquam fas erat ratione cujuſlibet vel pacti, vel tituli, vel inſtrumenti perfunctorium jus tueri, dum omnes magnitudinis Regiæ mole premerentur, nec quiſquam auderet ei dicere: [3] *Nolo multa fortitudine contendas mecum, nec magnitudinis tuæ mole me premas.* Aſtu tamen mollius loquebatur, regiarum dicens poſſeſſionum emptoribus; Non decet vos ſublimitati regiæ fœnerari: ſi ergo ſortem veſtram de fructibus rerum noſtrarum jam percepiſtis, ea contenti eſſe debetis. [4] Si quo minus; ſupplebo de proprio, omnem amputans occaſionem retentionis. Novit enim prudentia veſtra reſcriptum ſedis Apoſtolicæ, quo prohibeamini Regi proprio ſortem veſtram excedendo fœnerari, mihi ſuo tempore, ſi forte neceſſe ſit, minime defuturum. Denique [5] illi regiæ imminentiæ metu attoniti, [6] & tunc demum artem intuentes, qua eos in ſumptus Jeroſolymitanæ profectionis nudarat pecuniis, nec

1. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* in prima regni ſuſceptione, mutandum. 2. *Sup. l.* 4. *c.* 5. Pic. 3. *Sunt verba Job.* 24. *ab Auctore compoſita ad hiſtoriam.* Pic. 4. Sin minus *Edd. pr.* 5. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* illi Regis imminente metu. 6. *Deeſt* & *in Edd. priorib.*

levi

levi quidem quæstione habita de ſorte minus percepta, univerſa reſignarunt. [1] Nam nec Dunelmenſis Epiſcopus, qui Comitatum Scottorum finibus proximum, gravi ſumma comparatum [2] per aliquot jam annos poſſederat,in hac parte præ ceteris privilegium habuit. Sed Comes eſſe deſinens, in ſimplicem Epiſcopum rediit, ſicque illi tanta opera & tanta pecunia periit, quæ utique [3] illi non [4] periſſet, ſi piis aptata uſibus in cœleſtes theſauros [5] abiſſet. Qui nimirum animum Principis minus ſibi arridentis ex vultus mutatione conjectans, non expectata repetitione Comitatum reſignavit, nec tamen (ut dicitur) commodis amplioribus inſatiabiliter inhiantem ſatis placavit. Præterea [6] Rex ſive pro liberandis obſidibus apud Imperatorem relictis, ſive etiam in ſumptus belli cum Rege Francorum gerendi, tributum minus uſitatum univerſo regno indixit, à ſingulis [7] ſcilicet carucatis terræ indifferenter geminatum ſolidum exigens, vacantibus clericorum religioſorum & quorumlibet aliorum privilegiis. Præſentibus quoque ad congratulandum illi quibuſdam majoribus Ciſtercienſis ordinis Abbatibus: Devotionem, inquit, veſtram & liberalitatem circa nos, qua potiſſimum ſubſtantiæ veſtræ, id eſt, vellera ovium veſtrarum, redemptioni

1. *Deeſt* nam *in Edd. priorib.* 2. Jam per aliquot *Edd. pr.* 3. *Deeſt* illi *in Edd. priorib.* 4. Periiſſet *Twyſdenus ad oram exemplaris Ed. Picardianæ, ac ſi ita eſſet in Cod. noſtro, quum plane ſit* periſſet. 5. Abiiſſet *Edd. pr.* 6. *Vide Notas.* 7. *Hoved. Anno* 1194. *fol.* 419. *b.* 1.

noſtræ

noſtræ impendiſtis, ut dignum eſt approbamus, & uberiorem ſuo tempore, ſi vita comes fuerit, rependere gratiam pro gratia iſta cogitamus. Ut autem vobis [1] perpetuæ ſimus gratiæ debitores, oportet ut adhuc ſemel veſtrum ad nos declarantes affectum, lanam veſtram anni præſentis nobis non gravemini commodare. Nam cum ab Imperatore dimiſſi in multa paupertate ad propria tenderemus, confiſi de vobis, urgentiſſima neceſſitate, à tranſmarinis mercatoribus in uſus neceſſarios ejuſdem lanæ veſtræ precium ſumpſimus, quod procul dubio ad [2] Scaccarium noſtrum menſis Octobris probatæ charitati veſtræ cum gratiarum actione reddemus. Hoc modo religioſos illos quaſi blandiendo ſpolians, clariſſimis monaſteriis egeſtatem inſolitam irrogavit. Rebus igitur in Anglia diſpoſitis, & viro induſtrio, Cantuarienſi ſcilicet Archiepiſcopo, principali procuratore regni conſtituto; exercitu quoque Anglico, qui cum eo transfretaret, ordinato, [3] deſcendit ad mare. Ubi accepto de tranſmarinis partibus nuncio, quod Francorum copiæ irruptionem in Normanniam meditantes conveniſſent: cum gravi tædio [4] transfretandi opportunitatem expectans, ſæpiuſque elementa incuſans, tandem auris ad votum ſpirantibus transfretavit, ſuſce-

1. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* perpetuo. 2. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* Saccarium. 3. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* diſceſſit ad mare. 4. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebantur,* transfretandi opp. exp. ſæpiuſque el. inc. tand. aur. ad v. ſpirantibus.

ptuſque

ptuſque à ſuis cum gratulationibus, ſua præſentia poſt longum torporem ad præclaram fiduciam animos eorum erexit.

Quæ acta ſint inter Regem Anglorum & inimicos ejus poſtquam transfretavit.

CAP. II.

INTEREA Rex Francorum [1] Vernullium oppidum munitiſſimum, quod olim pater ejus [2] incaſſum obſederat, cum infinitis copiis paternæ in hac parte ſortis heres futurus obſedit. Rex autem Anglorum opportune ſuis in [3] Normannia redditus, contracto paulatim exercitu, non longe à [4] Vernullio, apud caſtellum, quod dicitur Aquila, caſtra poſuit. Cumque per dies aliquot ibidem conſediſſet; Francorum exercitus, conſerendi cum eo prœlii diſcrimen declinans, poſtquam in oppugnatione oppidi multo caſſoque labore ſudaverat, ſoluta obſidione receſſit. Porro Rex eorum, tanquam ad detergendum pudendæ receſſionis dedecus, urbem Ebroicenſem, quam prius ſpoliarat, pervicaci furore evertit, nec celeberrimæ in illis regionibus Eccleſiæ beati [5] Taurini pepercit. Cum enim eandem incendi juſſiſſet, & nullus ex tanto exercitu divini timoris intuitu nefariæ juſſionis

---

1. *Antea,* Vernullum. 2. Obſederat incaſſum *Edd. pr.* 3. Normanniam *Edd. pr.* 4. *Antea,* Vernullo. 5. *V. C.* Taurini primi Epiſcopi Ebroicenſis : *præcedentia vero ſuccedentiaque ſcribit Rigor. Maio menſe geſta.* Pic. *Pro* Taurini *autem in Edd. priorib. habemus* Gaurini.

execu-

executor exiſteret: ipſe (ut dicitur) cum quibuſdam perditis ex illo hominum genere, quos Ribaldos vocant, ingreſſus ſacris ædibus ignem immiſit. Denique (ut fertur) quod ex eadem Eccleſia ſublatum eſt, [1] Carnotenſi civitati illatum, eidem clariſſimæ civitati quaſi ignis fuit: quæ nimirum conſequenter pene uſque ad conſumptionem fuit in combuſtionem & cibus ignis. Bellum igitur inter duos reges magnos alternantibus, [2] circa partes ut aſſolet, dextris ſiniſtriſque caſibus [3] gerebatur. Verum Regis Anglorum, quem paulo ante & theſauris dura [4] ſpoliarat captivitas, & [5] occaſione captivitatis integritate finium ſuorum hoſtilis mutilarat immanitas, feliciores poſt tantam circa eum fortunæ malitiam ſucceſſus fuere. Quippe in hoc bello nec unius paſſum pedis de terra poſſeſſionis ſuæ [6] perdidit: & de munitionibus quæ illi perierant, caſtellum nobile, quod [7] Luches dicitur, cum quibuſdam aliis bellica ſorte recepit. Hoſtium quoque fines ingreſſus, nonnullis fortiter & proſpere geſtis, [8] Vindocinum veniens, ibidem per dies aliquot exercitum recreavit. Rex autem Francorum, cum eum hinc abiſſe putaret, non longe à [9] Vindocino caſtra locavit.

---

1. Carnutenſi *Edd. pr.* 2. Ut aſſolet, circa parteis *Edd. priores.* 3. Agebatur *Edd. pr.* 4. Spoliaverat *Edd. pr.* 5. *Deſunt* occaſione captivitatis *in Edd. priorib.* 6. Perdidit : de munitionibus autem quas perdiderat, caſtellum *Edd. pr. Fatetur tamen Picardus in ſuo etiam Cod.* quæ illi perierant *legi.* 7. Loches *Edd. pr.* 8. Wendoverum *MS. Pic.* 9. *V. C.* Wendonio, *hinc Gallice* Vendoſine *urbs in Celtica Ronſardi cunabulis ſplendida.* Pic.

Sed hostis vicinitate comperta, de nocte recessit. Mane facto Rex Anglorum abeuntem exercitum persecutus, Regis fugientis plaustra & clitellas cum quibusdam arcanis & gaza multiplici variaque [1] suppellectili comprehendit. Sane ipso tempore infestabatur etiam à quibusdam nequissimis desertoribus in Aquitania, Geofrido scilicet [2] Ranconensi & Comite [3] Engolesmensi viris præpotentibus, & Francorum, à quibus [4] in eum instigati erant, fiducia multum ferocibus. Sed filius Regis [5] Navarorum, germanus [6] Berengeriæ Reginæ Anglorum, cum exercitu Aquitaniam ingressus, terra utriusque desertoris vastata, cum forte paterni decessus nuncium accepisset, successionis gratia ad propria remeavit. Cumque post modicum fatalis memoratum [7] Ranconensem necessitas sustulisset, Rex Anglorum cum exercitu superveniens famosissimum castrum ejus (quod dicitur [8] Tailleburth) matura deditione obtinuit, moxque impetum in alium [9] desertorem convertens, civitatem [10] Engolismam cruenta celeritate expugnavit, Rege nimirum Francorum, dum hæc fierent, mollius agente, quem scilicet [11] spe induciarum, de quibus inter eos jam tractabatur, astute suspenderat.

---

1. Supellectili *Edd. pr.* 2. Xantonensi *MS. Pic.* 3. Engolisinensi *Edd. pr.* 4. Instigati fuerant in eum *Edd. pr.* 5. Navarrorum *Edd. priores.* 6. Berengariæ *MS. Pic.* 7. Xantonensem *MS. Pic.* 8. Tailleburg *Edd. pr.* Caileburg *in MS. suo legi monuit Picardus.* 9. Desertorum *Ed. Pic.* 10. Engolesmam *Ed. Antv.* 11. Spes *Edd. pr.*

De

De induciis inter Reges [1] *statutis, & pace provinciarum præterquam ab* [2] *exactionibus regiis.*

CAP. III.

ANNO à partu Virginis M.C. nonagesimo quarto, circa [3] festivitatem [4] Principis Apostolorum, [5] quæ dicitur ad vincula, post multam conflictationem & casus varios, mediantibus honoratis, induciæ, quas Treugas vocant, inter Reges sancitæ sunt in annum, Regi quidem Anglorum per captivitatem multum attenuato ad reparationem virium admodum utiles, licet, ut quibusdam videbatur, parum honestæ, cum [6] intra fines jam breviores Normanniam possideret. Sed præponderavit ratio utilitatis, & rebus [7] cum aliquantula etiam honestatis jactura oportuit consuli. Quo facto, modicam laborantes provinciæ pausam recepere. Verum in illa interpolatione malorum, exquirendarum [8] ambitu pecuniarum vehementius excanduit in subditos avaritia Principum, dum cogitarent cogitationes magis belli quam pacis, & ad futuros se motus modis omnibus præpararent. Denique in hac re nulla vacavit occasio, & ubi forte [9] occasio vel imaginaria defuit, mera tamen per exactores regios ad extorquendum violentia non quievit, illis maxime onera insolita 1194.

1. Factis, & de pace *Edd. pr.* 2. Exactoribus *Edd pr.* 3 Festum *Edd. pr.* 4. *Abest à MS. Pic.* 5. Quod *Edd. pr.* 6. Inter *pro* intra *in Edd. priorib.* 7. Præsentibus *addit MS. Pic.* 8. Studio *Edd. pr.* 9. *Abest à V. C. nec abs re, utpote superflua.* Pic.

frustra causantibus, qui de superiorum religiosa indulgentia Principum ab omni exactione seculari immunes & liberi esse [1] solebant, viri scilicet religiosi. Et memoratorum quidem Regum Christianissimi patres [2] præcipui religiosorum patroni & protectores fuisse noscuntur: filios vero [3] minus in hac parte patrissare dolemus. Et quidem Rex Anglorum, propter inquietam adolescentiam, in regni sui primordiis plus formidabatur tanquam immitior Princeps futurus. Porro de Rege Francorum ob patris memoriam & ætatis teneræ mores innoxios in suis auspiciis meliora sperabantur, atque omne hominum genus [4] imprecabatur illi prospera. At cum à partibus Orientis (ut supra memoratum est) ad propria remeasset, implacabili odio Regis Anglorum in virum alterum mutatus est, & tanquam se de illo in propriis ulturus subditis, fere omnibus, & maxime religiosis clericisque, gravis apparuit. Rex vero Anglorum de captivitate reversus, Deo propicio mitior inventus est. Unde venerabilis Joannes Lugdunensis Archiepiscopus, qui ipso forte tempore in Angliam venerat, cum Lundoniis constitutus sederet cum viris honoratis, & plurimi coram eo de proprii Principis duritia [5] quererentur, nolite (inquit) sic loqui. dico enim vobis, quia Rex vester in comparatione Regis

1. Soleant *Edd. pr.* 2. Religiosorum præcipui *Edd. pr.* 3. In hac parte minus *Edd. pr.* 4. Interpretabatur *MS. Pic.* 5. Conquererentur *MS. Pic.*

Fran-

Francorum heremita est. Et pauca de moribus ejusdem [1] Regis subtexens, adjecit eum ætate [2] proxime exacta ita propriis pepercisse thesauris, ut omnes sumptus belli, quod cum Rege gerebat Anglorum, ab ecclesiis maximeque monasteriis extorqueret.

Quomodo tironum exercitia tempore Regis Richardi esse in Anglia cœperunt.

CAP. IV.

CURRENTIBUS igitur inter Reges induciis meditationes militares, id est, armorum exercitia (quæ torneamenta vulgo dicuntur) in Anglia celebrari cœperunt, Rege id decernente, & à singulis, qui exerceri vellent, indictæ pecuniæ modulum exigente. Nec movit hæc regia exactio alacritatem juvenum in arma flagrantium, quo minus flagrarent, atque [3] exercendi solemniter convenirent. Sane hujusmodi, nullo interveniente odio, sed pro solo exercitio atque ostentatione virium, concertatio militaris nunquam in Anglia fuisse noscitur, nisi in diebus regis Stephani, cum per ejus indecentem mollitiem nullus esset publicæ vigor disciplinæ. Porro temporibus Regum priorum, Henrici quoque secundi qui Stephano successit, tironum exercitiis in Anglia prorsus inhibitis,

1. Principis *Edd. pr.* 2. Pueritiæ *MS. Pic.* 3. *Sic etiam MS. Pic. Antea*, exercendo studio solemniter.

bitis,

bitis, qui forte armorum affectantes gloriam exerceri volebant, transfretantes in terrarum exercebantur confiniis. Confiderans igitur illuftris Rex Richardus [1] Gallos in conflictibus tanto effe acriores, quanto exercitatiores atque inftructiores, fui quoque regni milites in propriis finibus exerceri voluit, ut ex bellorum folemni præludio, verorum addifcerent artem [2] ufumque bellorum, nec infultarent Galli Anglis militibus tanquam rudibus & minus gnaris. Sciendum vero hujufmodi armorum exercitia tribus generalibus conciliis fub tribus venerabilibus Romanis Pontificibus effe prohibita. Unde in Concilio Lateranenfi Alexander Papa; [3] *felicis*, [4] inquit, *memoriæ Papæ Innocentii & Eugenii prædeceſſorum noftrorum veftigiis inhærentes, deteftabiles nundinas, quas vulgo Torneamenta vocant, in quibus milites ex condicto* [5] *venire folent, & audacia temeraria congrediuntur, unde mortes hominum &* [6] *animarum pericula fæpe proveniunt, fieri prohibemus. Quod fi quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis ei pofcenti pœnitentia non negetur, Chriftiana tamen careat fepultura.* Cum ergo folemnem illum tironum concurfum tanta fub gravi cenfura vetet auctoritas, fervor tamen juvenum, armorum vaniffime affectantium gloriam, gau-

1. *Etiam adverfarii teftimonio, Galli funt in prœliis acres, & exercitati.* Pic. 2. Ufque *pro* ufumque *in Ed. Pic.* 3. *Mirum certe quod fuperius fuo non repofuerit loco.* Pic. 4. Memoriæ, Papæ (inquit) Innocentii *Edd. priores.* 5. Convenire *Edd priores.* 6. Pericula animarum *Edd. pr.*

dens

dens favore Principum probatos habere tirones volentium, ecclesiasticæ provisionis usque in præsens sprevit decretum.

De reditu Joannis ad fratrem.

CAP. V.

Eodem tempore Joannes frater Regis Anglorum cum multo dedecore contra fratrem militabat Regi Francorum, à quo, scilicet dum frater in Alemannia teneretur, abstractus erat atque illectus, ut ruptis naturæ legibus fraternis hostibus jungeretur. Qui nimirum dum plurimum potuit, Regi Francorum honorabilis fuit. Ubi vero captis munitionibus, quas in Anglia patris vel fratris profusa largitione acceperat, tanquam nihil habens ad nocendum fratri, factus est impotens: sprevit eum Rex Francorum, tanquam opera ejus non indigens. Ille autem videns fratrem non modo salvum ad propria remeasse, verum etiam [1] bene prosperari: tandem dignatus est ei reconciliari. Itaque mediante matre supplex ad fratrem rediit, à quo satis fraterne susceptus, ei de cetero contra Regem Francorum fideliter & fortiter militavit, priores excessus novis officiis expians, & fraternam in se charitatem ad plenum reformans. Hugo quoque [2] Nunantinus, Cestrensis

1. *Deest* bene *in Edd. priorib.* 2. Vivantinus *Edd. pr. Monuit tamen Picardus in Cod. suo* Novantinus *legi.*

Episco-

Episcopus, vir inconstans in omnibus viis suis, qui à facie Regis Anglorum, pungente mala conscientia, in Franciam fugerat, eundem Regem non modica summa placavit: & Episcopatu suo recepto, Regiis magis negotiis, quam sollicitudinis pastoralis officiis, de cetero inservire curavit.

---

[1] *Quomodo Stephanus quidam à Dæmone delusus est.*

CAP. VI.

LIBET hoc loco commemorare quod Stephano procuratori [2] Andegavis contigisse fertur, paulo ante reditum ab Alemannia Regis Anglorum. Idem enim Stephanus ex statu mediocri ad tantæ administrationis culmen à Rege Henrico sublevatus, ipso superstite prudentiam atque modestiam in suis actibus [3] ostentavit: filio quoque ejus Regi Richardo sic placuit, ut eandem illi administrationem [4] crederet peregre profecturus. Porro ille conjectans [5] delicati corporis principem ex longissimæ & laboriosissimæ peregrinationis magnis certisque periculis vel non, vel difficillime posse reverti: in diutina absentia ejus cœpit creditæ sibi po-

1. *Antea hunc in modum se habuit summarium hujus capituli, viz.* De Stephano procuratore Andegavensi deluso à Dæmone. *Quin & illud sciendum tam capitulum* VI. *quam & cap.* VII. *desiderari in Ed. Antverpiensi, id quod in summariis ad initium libri etiam animadvertimus.* 2. *Antea,* Andegaviæ. 3. Ostentans: filio quoque ejusdem, Regi *antea.* 4. *Antea,* crederet, ut peregre prof. 5. *Antea,* debilitati.

testatis

teſtatis fines excedere, atque [1] ambulare in magnis & mirabilibus ſuper ſe. Volens autem certiſſime [2] dinoſcere utrum idem princeps ad propria foret reverſurus: ſuadente quodam familiari [3] quendam Toleti conſiſtentem in artibus curioſis famoſum ſuper hoc credidit conſulendum, habens divinationis precium in manibus. Ille vero aſſumens deludendum hominem in locum ſecretum, caput illi quoddam [4] adorandum exhibuit: *Quære*, inquiens, *ab hoc*, [5] *ſed pauca & breviter: nam ad multiloquium & ad plura non reſpondet.* [6] Tum ille: *Num*, inquit, *viſurus ſum* [7] *Regem Richardum?* Et reſpondit [8] nequam Spiritus de capite: *Non.* Et ille: *Quam diu*, [9] inquit, *durabit mihi adminiſtratio ſuſcepta à Regibus?* Reſpondit Spiritus: *uſque ad mortem tuam.* Tertio quæſivit ubi eſſet moriturus? Et reſponſum eſt: *In pluma.* Nec licuit ei ulterius quærere. Sed dimiſſus à vate, lætus abſceſſit, concinnatam Dæmonis fallaciam [10] ſuo tempore experturus. Denique præcepit ſuis, ut [11] modis omnibus præcaverent, ne quid ſibi plumeum occaſione qualibet applicarent ſive ſubſternerent: hac ſibi cautela vitam longiſſimam pollicens, cum non eſſet moriturus niſi in pluma. Cœpit ergo de cetero

1. *Verba ſunt Davidis Pſal.* 130. Pic. 2. *Antea*, dignoſcere. 3. *Antea*, quondam Toleti conſiſtente in artibus. 4. *Antea*, abhorrendum exhibuit. 5. *Antea*, & *pro* ſed. 6. *Antea*, tunc. 7. *Antea omittebatur*, Regem. 8. *Antea*, Spiritus nequam: Non. 9. *Antea omittebatur*, inquit. 10. *Antea omittebantur*, ſuo tempore. 11. *Antea*, malis *pro* modis.

tanquam præſcius futurorum confidentius agere, conculcare ſubditos, & maxime quendam ex nobilibus, quem ſuſpectum atque exoſum habebat, urgere. Qui viribus impar, in quandam munitionem ſuam fugit à facie inſequentis. Ille vero munitionem caſtris circumdedit, ut eam oppugnaret. Et cum forte circa eam cum paucis negligentius oberraret, qua parte facilius capi poſſet explorans: repente vir ille, quem ad audendum deſperatio ſtimulabat, [1] cum ſuis per poſticam erumpens, raptum hoſtem, & quaſi judicio Dei in manus ſuas traditum, [2] muris cum gaudio intulit, & fruſtra offerentem plurima pro anima ſua crudeliter laniatum trucidavit. Munitio vero illa dicebatur Pluma: patuitque cavillatio ſpiritus illuſoris prædicentis quod infelix ille moriturus eſſet in pluma. Simile eſt quod olim [3] contigiſſe noſcitur Gereberto [4] Pſeudo-papæ. Qui nimirum magicis ſacrilegiis deditus, [5] quæſivit à capite æneo quando foret moriturus, & reſponſum eſt ei: *quando debebis* [6] *Miſſam celebrare in Iheruſalem.* Credens itaque reſponſum vacillare non poſſe, & cogitans ſe nunquam viſurum ſanctam Civitatem [7] Iheruſalem: cœpit vivere ſecurus tanquam nunquam moriturus, vel ſaltem longiſſime victurus. Porro ignorabat à Dæmone dignus il-

1. *Antea,* cum per poſticum erumpens raptum *&c.* 2. *Antea,* nimio *pro* muris. 3. *Vide Notas.* P. 4. *Antea,* Pſeudoprophetæ. 5. *Antea,* quæſivit ex eo quando. 6. *Antea,* celebrare Miſſam in Hieruſalem. 7. *Antea,* Hieruſalem.

ludi,

ludi, [1] Romæ eſſe eccleſiam Iheruſalem dictam, ubi Romanus Pontifex ſingulis annis conſuevit ſacra myſteria [2] ſolemniter celebrare, Dominica qua [3] canitur, *Lætare* [4] *Iheruſalem.* Cum ergo & [5] ipſe pro tempore exigeretur debitum conſuetudinis: tandem vel ſero fallacis reſponſi exhorruit [6] atque expertus eſt veritatem. De Alberico quoque [7] Comite quondam Northanhimbrorum ſimile narratur. Qui cum eſſet magnus & potens, proprio ſtatu [8] non contentus ambiebat majora. Et conſulto Dæmone per quendam nefariæ artis ſectatorem, audivit quod Græciam eſſet habiturus. Denique relictis omnibus quæ habebat, partes adiens Orientis, Græciam ingreſſus eſt pro fide oraculi. Cumque in [9] Græcia multam incaſſum moram feciſſet, & auditum forte eſſet à Græcis quod ſuper eos regnaturus adveniſſet: [10] nudatum bonis omnibus de finibus ſuis exturbarunt, vix animæ ejus parcentes. Poſt annos [11] vero feſſus laboribus & ærumnis Normanniam rediit, & be-

1. *Antea,* Romæ eccleſiam eſſe Hieruſalem, ubi. 2. *Antea omittebatur,* ſolemniter. 3. *Antea,* cantatur. 4. *Antea,* Hieruſalem. 5. *Antea,* ab ipſo *pro* ipſe. 6. *Antea,* &. 7. *Antea,* Comite Nothamhumbrorum. 8. *Antea,* non contentus, & conſulto. 9. Græciam *MS. noſter.* 10. *Antea,* nudatum à bonis omnibus, finibus *&c.* 11. *Antea,* quinque *pro* vero. *Monuit tamen Picardus & in ſuo Cod.* vero *legi, ſe autem* quinque *repoſuiſſe, ut inde tempus in Græcia moræ deſignaretur. Cujus etiam opinione alias oratio fuerit obſcurior. Sed Picardi hac in re audaciam nequaquam probamus. Neque in Codicis MS. lectione ullam obſcuritatem videmus. Ejuſmodi loquelæ & alibi occurrunt; ſubaudito nimirum* aliquot *vel* quoſdam.

nigne susceptus est pro agnitione veteri [1] à Rege Henrico. Qui fesso volens in reliquum providere, viduam ei nobilem cum omni patrimonio suo despondit. Cui mulieri cum [2] in solemni benedictione à Sacerdote diceretur: *Domina Græcia complacet tibi in homine isto?* sic enim illa dicebatur: tunc demum [3] ille agnovit astutiam [4] spiritus illusoris, qui mentem cupidam in spem vanam erexerat, prædicendo quod Græciam esset habiturus.

Quomodo ceciderit Regnum Normannorum in Sicilia.

CAP. VII.

[5] HIISDEM diebus florentissimum Siciliæ regnum, quod à [6] Wischardo incipiens plus annis centum statum immobilem habuisse [7] dinoscitur, casus magis malitia quam vi externa expugnatum, cum annexis Provinciis, scilicet Campania, [8] Apulia, Calabria, in Imperatoris Teutonici ditionem transivit. Quod ut competentius exponatur, narrationis exordium altius sumendum est. Tempore igitur Willelmi senioris, [9] qui debellavit gentem Anglorum, [10] Wischardus, mediocri loco ex Normannia oriundus, cum eidem Regi militans minus profice-

1. *Antea*, ab Henrico Rege: qui fesso nolens. 2. *Antea*, ei *pro* in. 3. *Antea desiderabatur*, ille. 4. *Antea*, illusoris spiritus. 5. *Antea*, his diebus. 6. *Antea*, Wiscardo, *sine* h. 7. *Antea*, dignoscitur. 8. *Antea*, Apulia & Calabria. 9. *Antea omittebantur*, qui debellavit gentem Anglorum. 10. *Antea*, Wiscardus, *absque* h.

ret,

ret, [1] & propriæ virtutis confidentia nesciret humili contentus esse fortuna: relicta patria cum paucis comitibus Apuliam profectus est. Cumque ibi præclare militaret, exemplo ejus incitati paulatim ad eum confluxere ex gente ejus viri inopes, & commodis amplioribus inhiantes, [2] factusque est eorum princeps: illos quoque, quibus paulo ante militaverat, cum malignari & fraudare inciperent, in brevi subjugavit; ususque procurrente fortuna, [3] ita invaluit, ut, opulentissimis provinciis Apulia & Calabria in potestatem redactis, mira successuum felicitate regno quoque Siciliæ potiretur. Nec contentus hac gloria, Græciam hostiliter ingressus, Imperatoris Constantinopolitani provincias occupavit: eundem bello congressum, fusis ejus copiis, inglorium fugere compulit. Quo reparante bellum, & latissimi contrahente [4] vires Imperii, ille à Romano Pontifice, [5] qui ab imperatore Teutonico infestabatur, accepto mandato ut B. Petri Ecclesiæ sub omni celeritate subveniret, [6] reliquit in Græcia cum exercitu filium Boamundum, ipse vero, assumpta parte militiæ, concitus in Italiam rediit. [7] Factumque est, supra modum arridentibus prosperis, ut una die de utroque imperatore, felicitate non dispari triumpharet: de impera-

1. *Antea omittebatur*, &. 2. *Antea*, facileque *pro* factusque est. 3. *Antea omittebatur*, ita. 4. *Antea*, juris *pro* vires. 5. *Antea*, qui à Teutonico imperatore. 6. *Antea omittebantur*, reliquit in Gr. c.e. f. B. ipse vero. 7. *Antea*, factum est.

tore

tore quidem Teutonico per ſemetipſum in Italia, de imperatore vero Conſtantinopolitano per filium in Græcia. Verum non multo poſt ſollicitatæ ab eodem imperatore uxoris abſumptus veneno, quam vanum ſit omne, quod ſeculare eſt, tantæ felicitatis infelici exitu declaravit. Reliquit autem filiis ampliſſimæ acquiſitionis jus univerſum: qui & egregie poſt ipſum in multa felicitate & gloria imperaſſe noſcuntur, Græcis [1] Affriſque terribiles, imperatoribus quoque Teutonicis inacceſſi. Denique cucurrit clariſſimæ ſucceſſionis ſeries uſque ad Willelmum [2] Willelmi filium: qui cum illuſtriſſimi Regis Anglorum Henrici filiam duxiſſet uxorem, non ſuſceptis ex ea liberis, immatura morte præreptus eſt. Cui ſucceſſit arbitrio & electione optimatum [3] Tancredus nothus, [4] cunctis Teutonicam aſpernantibus ditionem. Quippe Conſtantia defuncti Regis [5] amita, cum eo defuncto jus ſucceſſionis competere videbatur, Henrico Frederici imperatoris [6] Teutonici filio nupſerat. Qui nimirum, patre, ut [7] ſupra expoſitum eſt, in expeditione Orientali defuncto, [8] imperatoriam ſucceſſione legitima nactus potentiam, jus uxorium in Imperium Teutonicum

1. *Antea*, Afriſque. 2. *Antea omittebatur*, Willelmi. 3. Thancredus *MS. noſter*. 4. *Antea*, cunctis aſpernantibus ditionem Teutonicam. Quippe. 5. *Antea*, amica, cui defuncto. *At* amita *pro* amica *reponendum eſſe conjecerat etiam vir eruditus ad oram exemplaris Ed. Picardianæ à Richardo Rawlinſono, A.M. mihi commodati*. 6. *Antea omittebatur*, Teutonici. 7. *L.* 4. *c.* 13. P. 8. *Antea*, imperatoria.

redi-

redigere ſtuduit. Contractis igitur Imperii viribus, Campaniam Apuliamque invaſit: civitates nonnullas cum caſtellis plurimis per deditionem obtinuit. Cumque inclytam in urbibus Neapolim obſideret, [1] exorta in caſtris peſtilentia, numeroſiſſimi exercitus [2] non modicam partem abſumpſit: ipſe vero cum reliquis ægre evaſit. Interim vero uxor [3] ejus Salerniæ conſtituta, incidit in manus hoſtiles. Civibus quippe, ut dicitur, annitentibus ſuperveniens claſſis [4] Tancredi, profligata manu militari, quæ ibidem Reginæ aſſiſtebat, ipſam comprehenſam [5] in Siciliam traduxit. Verum à Rege [6] Tancredo honorifice tractata, marito quoque poſt modicum reſignata eſt. Cumque [7] idem Imperator in Germaniam reverſus ſecundam expeditionem in Apuliam pro abolenda priori macula meditaretur, & ex [8] ærario proprio ſumptus bellici minus ſuppeterent: occaſione forte reperta, ut futuræ expeditionis promoveret negotium, nævo inexpiabili fœdavit imperium. Imperatoriæ quippe honeſtatis oblitus, & ex imperatore Chriſtiano alter Saladinus effectus, illuſtrem Anglorum Regem, à partibus Orientis (ubi multum pro Chriſto ſudaverat) ad propria ſimpliciter [9] revertentem (uti ſupra [10] ple-

1. *Antea,* exacta *pro* exorta. 2. *Antea,* partem non modicam. 3. *Antea,* ejus Conſtantia Salernæ incidit *&c.* 4. Thancredi *MS. noſter.* 5. *Antea,* traduxit in Siciliam. 6. Thancredo *MS. noſter.* 7. *Antea omittebatur,* idem. 8. *Antea,* errore *pro* ærario. 9. *Antea,* redeuntem (ut ſupra *&c.* 10. *L.* 4. *cap.* 31. P.

nius

nius relatum eſt) inſtigante avaritia captivavit: ſicque Anglia uſque ad ſacros Calices [1] pecuniis exinanita ſatis infames bello Apulico [2] expenſas paravit. Rege autem tandem relaxato, ſed retentis ejus obſidibus, eo quod avaritiæ ignis [3] exæſtuans in pectore inverecundo nondum diceret ſufficit: infinitas ex omni imperio contraxit copias, hoſtium fines ingreſſurus. Verum ante irruptionem bellicam, contigit Regem [4] Tancredum cum filiis in fata concedere: nec jam aliquis [5] ſupererat maſculus ex ſemine regio, qui vacanti præſumeret regno irrepere, præſertim cum imperiali potentiæ hereditaria conjugis ejus juſtitia [6] jungeretur. Adveniens ergo cum exercitu Imperator, [7] nomine comparis ſuæ haut difficulter opulentiſſimas Apuliæ, Calabriæ,[8] Siciliæque regiones obtinuit. Et ceteris quidem, ut dicitur, qui ſub [9] Tancredo obſtiterant, veniam [10] dedit: cives vero Salernitanos percutiens caſtigatione crudeli, ipſam clariſſimam civitatem evertit. Quod & victor olim [11] Wiſchardus ejuſdem urbis feciſſe civibus dicitur; hoc ipſo eis palmam perfidiæ tribuens, & punitionis exemplo diſciplinam [12] in poſterum ſanciens. Sic igitur regnum nobiliſſimum, quod

1. *Antea omittebatur*, pecuniis. 2. *Antea*, expulſus *pro* expenſas. *Et quidem* expulſus *in ſuo etiam vet. Cod. legi monuit Picardus, qui tamen* expenſas *rectius legi conjecerat.* 3. *Antea*, æſtuans. 4. Thancredum *MS. noſter.* 5. *Antea*, maſculus ſupererat. 6. *Antea*, inſereretur. 7. *Antea*, nomine corporis ſui haud. 8. *Antea*, Siciliæ provincias obtinuit. Cum ceteris. 9. Thancredo *MS. noſter.* 10. *Antea*, dederit. 11. *Antea*, Wiſcardus, *ſine* h. 12. *Antea*, impoſterum.

viril

virili ſucceſſione diu immobile ſteterat, per feminam heredem deficiens concidit, atque in provinciam [1] Teutonici Imperatoris tranſivit, anno à partu Virginis M. C. XCIV. 1194.

De horrenda morte Ducis Auſtriæ.

CAP. VIII.

ANNO à partu Virginis M. C. LXXXXV. 1195.
ingreſſo illuſtri Anglorum Regi poſt gravium experimenta malorum favor cœpit arridere divinus. Cum enim pluſquam viginti marcarum milia præparaſſet Duci Auſtriæ, cum multo periculo [2] mature tranſmittenda: illi, quos eidem Duci pro ſatiſfactione ſummæ exactæ obſides dederat, repente affuere, habentes mel & lac ſub lingua ſua; hoſtem ſcilicet immaniſſimum divini pondere judicii obrutum nunciantes, & pro fide nuncii ſeipſos cum gaudio oſtentantes. Referebant autem ejuſdem potentis terram ante ejus interitum flagello multiplici ita divinitus fuiſſe attritam, ut ex [3] hiis poſſet [4] agnoſcere, ſibi quoque non lento jam pede appropinquare judicium, niſi maturius faceret fructus dignos pœnitentiæ, homo tantorum reus malorum, quæ proculdubio in regnis Chriſtianis proveniſſe noſcuntur ex infeliciſſima illa captivitate regis

1. *Antea,* Imperatoris Teutonici. 2. *Deeſt* mature *in Edd. priorib.*
3. His *Edd. pr.* 4. Agnoſci *MS. Pic.*

Anglorum. Denique (ut dicitur) civitates terræ illius incertam prorſus cauſam habentibus incendiis conflagrarunt. Danubius fluvius maximus tanquam ad ultionem egreſſus, adjacentia quædam loca cum [1] ingenti hominum exitio occupavit, æſtate media tota illa regio [2] innaturali atque inſolita ariditate deficiens, intempeſtive viroris ſui gratia caruit, ſemina frugum terræ mandata cum deberent erumpere, degenerarunt in vermes, nobiliores quoque terræ illius, tanquam effuſa peſtis morbus abſumpſit. Non terruerunt iſta cor nequam & avarum, quo minus opibus Anglicanis inhiaret adhuc, cum plurima jam marcarum milia à Rege captivo ſumpſiſſet. Et quidem à Romano [3] Pontifice pro [4] hiis quæ in eundem Regem [5] commiſerat anathemate innodatus, avaritia [6] tamen fortius perurgente ſuperbe deriſit ſententiam. Jam poſita erat divinæ animadverſionis ſecuris ad radicem [7] malæ arboris. Sed quia [8] ſcriptum eſt, *contritionem præcedit ſuperbia, & ante ruinam exaltatur ſpiritus*: de inſignis captivi [9] quaſi manubiis inclytus, convocatis nobilibus terræ, Dominici natalis ſolemnitatem in multa oſtentatione & gloria celebrare voluit. Et die quidem primo glorioſus effulſit: in craſtino

1. *Anonym. MS.* decem millibus hominum. *Pic* 2. *Sic etiam MS. Pic. Antea*, præternaturali. 3. *Cæleſtino*. P. 4. *Antea*, his. 5. *Sic etiam MS. Pic. Antea*, commiſiſſet. 6. Tantum *Edd. pr. pro quo tamen in Cod. ſuo* tum *legi monuit Picardus*. 7. *Antea*, arboris malæ. 8. *Prov.* 16. P. 9. *Abeſt à V.C. quo uſus eſt Picardus.*

vero

vero gloriam Deo dedit. Cum enim in natali beati Stephani jam pransus exisset, ut in campo cum suis militibus luderet, forte equus ejus decidens, sessorem quoque dejecit, pedemque ejus ita comminuit, ut ossa hinc inde confracta, rupta cute exterius prominerent. Acciti mox medici [1] tantæ læsionis curandæ sollicitudinem habuere atque adhibuere quæ expedire credebant. In crastino vero pes ita denigratus apparuit, ut à medicis incidendus decerneretur. Quod cum ipse præ vitæ amore fieri postularet, non est inventus vel medicus, vel familiaris, vel filius, qui hoc patraret. Tandem accitus cubicularius ejus, [2] atque ad hoc [3] coactus, dum ipse Dux dolabrum manu propria tibiæ apponeret, malleo vibrato vix trina percussione pedem ejus abscidit. Medici vero appositis medicaminibus, cum eum in crastino visitarent, signis [4] haut ambiguis mortem esse in januis cognoscentes, vultu & voce dixerunt: *Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives.* Desperatus igitur accitis Episcopis, qui ad solemnitatem invitati venerant, in conspectu Optimatum à vinculo anathematis, quo eum Romanus innodaverat Pontifex, petiit relaxari. Responsum est ab universo Clero, quod nullatenus posset absolvi, nisi sub juratoria cautione, quod

1. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebantur,* tantæ læsionis cur. soll. hab. atque. 2. Et *Edd. pr.* 3. *Sic etiam MS. Pic. nisi quod* ejus *omittat. Antea,* coactus pedem abscidit. Medici vero *&c. omissis intermediis.* 4. Haud *Edd. pr.*

ſuper injuriis Regi Anglorum illatis judicio eccleſiæ ſtaret, Optimatibus quoque pariter jurantibus, quod [1] ſi forte judicium eccleſiaſticum [2] per eum minus procederet, ipſi modis omnibus procurarent, ne quid ex [3] hiis quæ [4] ſtatuerentur in irritum cederet. Hac cautione ſolemniter præſtita, abſolutionis munus promeruit, moxque obſides Regis Anglorum liberari præcepit. Verum cum poſt modicum ingraveſcente moleſtia expiraſſet, ſuccedens filius paternæ quoque avaritiæ heres eſſe voluit; & ne ultima [5] defuncti patris voluntas impleretur, adjunctis ſibi quibuſdam nobilibus obſtitit. Unde factum eſt per laudabilem [6] atque invictum Cleri zelum, ut tanti Ducis corpus diebus aliquot inhumatum inobedienti filio maculam irrogaret. Qui tandem conſternatus, memoratos obſides abſolute relaxavit, eiſque quatuor marcarum milia Regi Anglorum reportanda contradere voluit. At illi propter viarum pericula expediti repatriare maluerunt, & tanto velocius quanto & alacrius revertentes, ſuæ liberationis nuncii primi extiterunt. Gaviſus rex nuncio, gratias egit Deo, & ex eo correctior vixiſſe [7] perhibetur.

---

1. Forte ſi *Edd. pr.* 2. *Deſunt* per eum *in Edd. priorib.* 3. *Antea*, his. 4. Statuerent *Ed. Antv.* 5. Patris defuncti *Edd. pr.* 6. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebantur*, atque invictum. 7. Dicitur *Edd. priores.*

Quid

Quid Dei ordinatione evenerit in pago Cenomannensi [1] ad correctionem Regis Anglorum.

CAP. IX.

ALIUD quoque ipso tempore in pago Cenomannensi accidisse fertur, quod eundem Regem non frustra territum suæ propensius salutis admonuit. Res pluribus nota est, quam nostræ simpliciter narrationi inserimus, prout nobis viri venerabiles & fide digni tradidere, à Cenomannensi Episcopo id ipsum se accepisse protestantes. Vir quidam ex ejusdem Episcopi clientela piæ devotionis instinctu profectus [2] Hispanias ad memoriam beati [3] Apostoli Jacobi, cum sospitate ad propria remearat. Qui post modicum calore [4] fidei & devotionis fortius ignescens, longe laboriosiori peregrinatione sepulcrum invisere Dominicum voluit. Valedicens ergo suis, iter opportune arripuit. Et cum forte solus graderetur, repente in [5] ipsa via obstitit ei quidam enormi corpore & vultu terribili. Pavefactus homo, elevata manu Christianam sumpsit armaturam. Ille vero tanquam non reputans salutare signaculum: nequaquam, inquit, hoc modo tueri te poteris, quin meus sis. porro si [6] procidens ado-

1. Ad coronationem Regis *pro* ad correctionem Regis Anglorum *in Edd. priorib.* 2. In Hispanias *Edd. pr.* 3. Jacobi Apostoli *Edd. pr.* 4. Fideli *Ed. Antv. male.* 5. Ista *Edd. pr.* 6. Procedens *Ed. Antv. male. Respexit enim Auctor ad dictum diaboli Luc. 4. Christum tentantis.* Pic.

raveris

raveris me, faciam te locupletem & inclytum valde. Ad hæc homo pavorem fiducia ſuperans, cum libertate reſpondit. Liquet te eſſe partis ſiniſtræ, ſint tua tibi; nam mihi ſufficit omnipotentis Dei largitio, quem ſolum adoro. Et ille, oportet (inquit) te vel invitum aliquid habere de meo. Et proferens tanquam pallium ſubtilis materiæ, jactavit ſuper caput hominis, quod mox [1] attactu igneo capillis exuſtis cutem quoque capitis denigravit. Proſilienſque hoſtis, hominem periculo anxium per brachium apprehendit. Homo vero cum tanta perurgeret neceſſitas, ſanctum Jacobum ex recentis obſequii conſcientia fortiter inclamavit. [2] Qui beatus Apoſtolus in ſpecie reverenda manifeſte mox affuit, & potenti verbo invaſorem improbum increpavit. Ut autem homo de [3] manibus inimici furentis ereptus, tuto jam auditu perciperet, quorum (ut creditur) audiendorum gratia per voluntatem Dei articulum illum inciderat: Apoſtolus ad nequam illum, dic (inquit) quis ſis, vel quid negotii [4] habeas. Qui conſtrictus imperio: Dæmon (inquit) ſum generi humano infeſtus, & mille nocendi artibus inſtructus. Ego enim grande illud ſcandalum & Chriſtianæ poſſeſſionis jacturam in Oriente patravi: ego inter Reges Chriſtianos in terra promiſſionis,

1. A tractu igneo *Edd. pr.* *At* à tactu igneo *in Cod. ſuo legi monuit Picardus.* 2. *In append. Sigib. anno* 1140. *habes ſimile quiddam relatum ex Hugone noſtro de ſancto Victore.* Pic. 3. Manu *Edd. pr.* 4. Habes *Edd. pr.*

ut

ut nil ab eis ageretur, nec prosperaretur opus Dei in manibus eorum, detestabilem discordiam seminavi: Regem Anglorum à Syria digressum per ministrum nequitiæ meæ, Ducem scilicet Austriæ, captivavi, multimodam exinde malorum occasionem regnis Christianis concinnans: eundem quoque Regem de captivitate [1] ad propria revertentem comitatus, in partibus istis nunc consisto, cubili [2] regio tanquam familiaris minister frequenter assisto, & circa thesauros ejus apud Chinonem repositos pervigili cautela observo. [3] Hiis dictis, malignus disparuit: Apostolus etiam confortato homine in suæ se claritatis secretum recepit. Homo vero ad urbem Cenomannensem mature reversus, Episcopo [4] virisque prudentibus cuncta per ordinem replicavit, in argumentum fidei caput depilatum, & brachium, manus pestiferæ contactu ustulatum, nudavit. Quibus actis, post dies aliquot propositum iter repetiit. [5] Nec diu ista latuere Regem Richardum. Qui nimirum ejus, qui tangit montes & fumigant, timore compunctus, salubrioris instinctu consilii cubiculum suum ([6] sicut accepimus) de cetero castius esse voluit, & de thesauris suis largiores indigentibus eleemosynas [7] erogavit.

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebatur*, ad. 2. Regis *Edd. pr.* 3. *Antea*, his. 4. *Sic etiam MS. Pic. Antea*, urbisque. 5. *Ita quoque MS. Pic. Antea*, nec latuit hoc Regem *&c.* 6. Ut *Edd. pr.* 7. Erogare *Edd. pr.*

De

De morte Hugonis Dunelmensis Episcopi.
CAP. X.

[1] HIIS diebus Hugo, Dunelmensis Episcopus, extrema sorte defecit, anno sacerdotii sui quadragesimo secundo. Et quidem electorum Pontificum, quibus dignus non erat [2] mundus, raros legimus tanto tempore officio functos: nostri autem temporis Episcopis, [3] quibus mundus non est crucifixus sed infixus, nescientibus cum Propheta dicere, [4] *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus* [5] *est*, etiam productius in illa excellentia tempus breve videtur, tantusquè hos, cum suas vel divitias, vel delicias deserere coguntur, torquet dolor, quantus illis, dum affluerent, hæsit amor. Dicitur autem Episcopus ille, nescio unde deceptus, dum in prosperis ageret, tam annosam sibi prophetasse ætatem, ut audientibus plurimis pronunciaret, se, oculis senio caligantibus, annos decem in cæcitate acturum. Quamobrem mundo [6] secure incubans, extremis tandem ex improviso urgentibus [7] hujus sententiæ vel sero agnovit mendacium. Sane utrum in hoc aliquis eum quasi divinando deluserit, an ipse abundans in sensu suo, ex consideratione bonæ valetudinis suæ,

1. *Antea*, his. 2. Mundus, paucos raro legimus *Edd. priores.* 3. *Deest* quibus *in Edd. priorib.* 4. *Psal.* 92. P. 5. Est, quibus etiam *Edd. pr.* 6. Securus *Edd. pr.* 7. *Ita quoque MS. Pic. Antea*, hujus fatuæ suæ prophetiæ certum dat experimentum. Sane utrum *&c.*

vitam

vitam sibi longiorem pollicitus fuerit, incertum est. Quippe usque ad septuagesimum annum quo decessit, [1] morbumque quo absumptus est, fere semper corpore indolorius, sospes & vegetus vixisse perhibetur; Homo in terrenis disponendis prudentissimus, & sine multis litteris eloquentissimus: pecuniarum sitientissimus, earumque scientissimus [2] exquirendarum. Spirituali potentia sive excellentia Episcopus non contentus, secularem ambivit, & multa ecclesiasticæ pecuniæ, religiosis potius usibus applicandæ, jactura quæsivit sibi nomen grande juxta nomen magnorum qui sunt in terra. Castellorum instructioni, atque insignium in locis plurimis ædificiorum fabricæ deditus: quo plus studuit ædificare in terra, eo remissius ædificare curavit in cœlo. Hic nimirum ob solam generis nobilitatem ex secularis vitæ illecebris in ætate minus canonica ad Episcopatum assumptus, studiose implevit illud Salomonis [3]: *Omnia quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis; nec prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur.* Cumque opibus plerumque non parceret, sed multo studio congesta, ne quid magnis animi sui conceptibus deperiret, indiscrete effunderet: alias tamen multo plus erat congregans, quam dispergens. Leprosis indulgentior, nobile illis

1. *Desunt* morbumque q. a. est, f. s. c. indolorius, *in Edd. priorib. Monuit tamen Picardus in suo etiam Cod. exstare,* morbumque quo assumptus est, fere semper indolens. 2. Quærendarum *Edd. priores.* 3. *Eccles.* II. P.

Xenodochium, non longe à civitate Dunelmensi, profusa quidem, sed tamen ex parte minus honesta largitione construxit. alieni quippe juris non modicum huic devotioni per potentiam applicans, dum propria sufficienter impendere gravaretur. Sane cum post plebis Christianæ in Oriente excidium Christiani Principes multusque populus characterem Dominicum suscepissent: ipse quoque ejusdem piæ devotionis consors esse voluit. Denique in capite jejunii signum Domini solemniter sumpsit, & pro castigandis peccatis suis sub veste [1] exteriori mollia cilicio mutavit, quo tamen diu usus non est. Porro ut abjiciendi etiam sacri characteris occasio non deesset, tepide rogatus à Principe, publicæ administrationis sollicitudinem (ut suo loco plenius [2] dictum est) minime recusavit, ac deinde ab eodem callide inductus, appensa illi universa pecunia, quam in sumptus longissimæ peregrinationis congesserat, Comitatum Northumbriæ comparavit. Quo facto, & Rege in Orientem profecto, à sacro tandem charactere humerum liberavit, ac geminato honori Episcopus senior Comesque novitius incubans, potentiam suam & gloriam usque ad ejusdem Principis reditum magnifice ostentavit. Cum autem ejus de captivitate Alemannica in regnum regressi faciem minus sibi arridentem

---

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* exteriori durum cilicium cælavit, quo *&c.* 2. *L.* 4. *cap.* 5. P.

notas-

notaſſet, non aliter eum, quam reſignato Comitatu, quem gravi ſumma emerat, & ſpacio brevi poſſederat, placari poſſe credidit. Non tamen vel ſic placare eum potuit, quem nimirum exactionibus importunis poſtmodum gravem ſenſit, credentem ſcilicet tanti Epiſcopi ſacculos non facile poſſe exhauriri, præſertim cum ille pro redimendo Comitatu, quem olim fruſtra emerat, in multa quantitate pecuniam novam offerret. Proinde Regi in partibus tranſmarinis conſtituto, & oblatam quidem pecuniam [1] imminentia Regia exigenti, non tamen Comitatum reddenti, per reſponſales & munera ſupplicavit, ut vel mediante ipſa pecunia Comitatum redderet, vel non reddens ab exactione ceſſaret. Rex autem callide, ut olim, hominem palpans, litteris reverentia plenis mandavit, ut oblatam ſummam appenſurus Lundonias accederet, & tanquam Pater patriæ cum Archiepiſcopo [2] Cantuarienſi totius regni moderator de cetero reſideret. Qua gratia exhilaratus Epiſcopus, [3] in multa læticia eundi Lundonias iter arripuit. Venienſque ad villam propriam, quæ dicitur [4] Creic, [5] dominica, qua mos eſt ſacerdotibus caput quadrageſimalis jejunii ſolemni eſu carnium prævenire: ibidem ſupra virtutem corporis ſenilis ingurgitavit ſe epulis, dum mi-

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* auctoritate Regia. 2. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* Cantuariæ. 3. In multa læticia eundi *omittunt Edd. pr.* 4. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* Craet. 5. *Scilicet die Quinquageſimæ,* P.

ſer, cui nil ſapit venter, per ſaporum illecebram de numeroſitate ferculorum uſque ad gravamen proprium ſuſcipere cogeretur. Cumque per vomitum vitio crapulæ mederi voluiſſet, eo ipſo afflictus eſt magis. Ab illo ergo die ſenſim deficiens, obſtinato tamen animo progreſſus eſt itinere dierum aliquot uſque Doncaſtrum. Nec ulterius [1] creſcente incommodo [2] obluctari valens, itinere liquido circa primam Dominicam Quadrageſimæ delatus Hovedennam [3] idem decubuit. Et cum ingraveſcente moleſtia jam deſperaretur, amicis qui aderant ſuadentibus, teſtamentum condidit, & pro tempore faciens fructus vel ſeræ pœnitentiæ, ſenſu quidem doloris modico, ſicut fatebatur, ſed defectu paulatim ſerpente, & tandem prævalente, vitam finivit. Illo autem mortuo, & Epiſcopatu illico per miniſtros regios in fiſcum redacto, [4] iidem omnia ſecreta ejus [5] perſcrutantes, quicquid repertum eſt Regiis applicuere commodis. Sed nec miniſtri & familiares ejus evaſere quæſtionem, qui nimirum juſſione regia tanquam ſubtractores bonorum ejus diſtrictæ diſcuſſioni addicti, pro viribus [6] quiſque ſubſtantiæ ſuæ ſatisfacere ſunt compulſi.

---

1. Excreſcente *Ed. Antv.* Exercente *Ed. Pic.* 2. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* reluctari. 3. Ibidem *pro* idem *in Edd. priorib.* 4. Idem *MS. noſter.* 5. Scrutantes *Edd. pr.* 6. Quique *MS. Pic.*

De

De tribus spuriis ejusdem Episcopi, & quis ei successerit.

CAP. XI.

SANE memoratus Episcopus, dum adhuc Eboracensis [1] esset Ecclesiæ Thesaurarius, paulo ante Episcopatum diversis ex matribus tres spurios fuderat; nec tamen hoc vel ipsum divini respectu judicii ab Episcopatu ambiendo [2] deterruit, vel electionem ejus, quod & canones remissius & homines indiscretius agerent, impedivit. Ait enim beatus Gregorius [3] scribens Clero & nobilibus civitatis Neapolis; *Joannem Diaconum, qui ab altera parte electus est, parvulam habere filiam quorundam relatione cognovimus. Unde si rationem voluissent attendere, nec alii eum eligere, nec ipse debuerat consentire. Nam qua præsumptione ad Episcopatum audet accedere, qui adhuc longam sui corporis continentiam (filiola teste) convincitur non habere?* Si ergo iste propter unam filiolam ad Episcopatum non debuit aspirare, vel eligi: multo minus ille propter tres [4] filiolos. Episcopatum tamen nactus, susceptam quidem ante Episcopatum sobolem per illecebram [5] carnalis affectus studuit ad divitias & nomen grande provehere. Porro in Episcopatu sobolem minime procreavit. Primogenitus ejus nobiliori matre procreatus, secularem militiam plus amavit. Sequens vero cum Archidiaco-

1. *Antea,* Ecclesiæ esset. 2. Terruit *Edd. pr.* 3. *L.* 8. *Epist.* 40. P. 4. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* filios. 5. Carnis *Edd. pr.*

natu

natu Dunelmensi ecclesias plurimas ad usum magis deliciarum, quam utilitatem animarum paterna provisione possedit. Tertius autem, quem pater tenerius diligebat, multa ejus opera & impensa Regis Francorum Cancellarius, immatura morte paternum verberavit affectum. Medius quoque filiorum [1] à patre superstes [2] sospesque relictus in multa felicitate terrena, [3] à patris decessu mense sexto ejusdem felicitatis vanitatem atque fallaciam patrem sequendo probavit. Sane anno à morte ejusdem Episcopi expleto, & Episcopatu per officiales regios multifariam spoliato, accepit eandem sedem nutu regio Philippus, genere Aquitanus. Cum enim esset idem circa Principem multo tempore sedulus, laborum particeps, & conscius secretorum, tanquam de se optime meritum præclare remunerari idem Rex voluit. Ne autem sumere sibi honorem videretur, sed potius vocari à Deo tanquam Aaron: callide provisum est, atque intentato implacabili Regis motu, si quis refragandum duceret, electuris extortum, ut præelectum regium eligerent, & veritatem [4] electionis regiæ celebri ecclesiasticæ electionis imagine adumbrarent. Solent enim plurimi, qui per potentum operam ad ecclesiasticos honores aspirant, ut manifestæ intrusionis evitent

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* patri *pro* à patre. 2. *Desunt* sospesque *in Edd. priorib.* 3. *Antea,* ab ejus *pro* à patris. 4. *Desunt* electionis regiæ celebri ecclesiasticæ *in Edd. priorib.*

[1] elogium,

[1] elogium, terroribus elicitæ electionis quaſi honeſtam prætexere ſpeciem. Id vero fruſtra, cum dicat [2] Apoſtolus: *Nolite errare. Deus non irridetur. Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet.*

Quomodo Hubertus Cantuarienſis Archiepiſcopus in Eboracenſi eccleſia nomine Legati celebravit Concilium: & de lite, quæ vertitur inter Cantuarienſem & Eboracenſem de [3] primatu.

CAP. XII.

DEFUNCTO igitur Dunelmenſi [4] Epiſcopo, atque Eboracenſi Archiepiſcopo ad placandam Regis iram, quæ adverſus eum vehementer excanduerat, in tranſmarinis partibus [5] conſtituto, Hubertus Cantuarienſis Archiepiſcopus, [6] & vices non tantum regias in regni moderatione, verum etiam Apoſtolicas in Eccleſiaſtica ordinatione per totam habens Angliam, oſtentaturus gloriam utriuſque poteſtatis, [7] Eboracam Metropolim adiit; Prælatos totius provinciæ, uti ſolemniter ſibi occurrerent atque aſſiſterent, præmiſſa auctoritate imperavit; ſuppreſſo pro tempore Primatis nomine, ipſam Eccleſiam Metropolitanam nomine Legati Apoſtolicæ [8] ſedis pompatice ingreſſus, poteſtatem

---

1. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* opinionem. 2. *Galat. 6.* P. 3. Prioratu *Edd. pr.* 4. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebantur,* Epiſcopo, atque Eboracenſi. 5. Conſtituti *Edd. pr.* 6. *Deeſt & in Edd. priorib.* 7. Eboracum *Edd. pr.* 8. Sedis cum pompa ingreſſus *Edd. priores.*

in

in ea magnam exercuit; & nullo obſiſtente vel reclamante, eo quod omnes vel terrore ejus perſtricti, vel Metropolitano proprio minus eſſent devoti, Concilium magnifice celebravit. Quibus actis, & ſeculari quoque pro tempore ibidem juriſdictione expleta, propriæ ſe provinciæ reddidit. Hîc commemorandum puto [1] qua vel ratione vel occaſione duo Metropolitani Anglorum per longa jam tempora de prioratu contenderint. Eboracenſis quidem perſpicua ſe beati Gregorii auctoritate tuetur. [2] Scribens enim Auguſtino Anglorum Epiſcopo: *Eboracenſem* (inquit) *Epiſcopum tuæ fraternitatis diſpoſitioni volumus ſubjacere: poſt obitum vero tuum, ita Epiſcopis, quos ordinaverit, præſit, ut Lundonienſis Epiſcopi nullo modo ditioni ſubjaceat.* Et adjecit: *Sit vero inter Lundoniæ &* [3] *Eboracæ Epiſcopos in poſterum honoris iſta diſtinctio, ut ipſe prior habeatur qui prius fuerit ordinatus.* Cantuarienſis vero Epiſcopus (quem beatus Gregorius Lundonienſem vocat) aſſerit huic auctoritati poſteriori tempore abrogatum: quando ſcilicet Romanus Pontifex doctiſſimum virum Theodorum (ut venerabilis Beda refert) Cantuarienſis Eccleſiæ ordinavit Epiſcopum; quem & præfecit univerſis Angliæ Epiſcopis tanquam primatem. Cujus ſucceſſores per multa tempora eadem prærogativa inſignes fuiſſe noſcuntur: unde

1. *Antea,* qua ratione vel occaſione, *omiſſo priore* vel. 2. *L.* 12. *Reg. Epiſt.* 15. P. 3. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* Eboraci.

conſtat

conſtat eam non perſonæ ſed eccleſiæ fuiſſe conceſſam. Reſpondetur [1] à parte Eboracenſis, quod beatus ſancivit Gregorius manifeſti & ſolidi eſſe juris, quod nullo quidem tempore abrogatum: ſed quodam tempore ratione ipſius temporis in uſu non fuit, tanquam ſoporatum & ſuo tempore excitandum. Anglis ſiquidem nuper ad fidem Chriſti converſis, juxta [2] veracis Bedæ hiſtoriam, rudes & indocti ex ipſa gente Epiſcopi præeſſe cœperant: quibus neceſſario informandis Romanus Pontifex pia providentia [3] doctum præfecit Theodorum, non quidem evacuans decretum beatiſſimi patris Gregorii, ſed tantum conſulens tempori. Succeſſores vero Theodori aut ſimiliter tempori conſulendum duxerunt, aut temporibus melius ſe habentibus præſumptores fuerunt: cum Angli Epiſcopi Eboracenſi eccleſiæ præſidentes ſimplicitate quadam ruſtica de [4] propriæ ſedis prærogativa minus curarent, & uſum quoque pallii à diebus Paulini Epiſcopi per tempora multa negligerent. Ad hæc dicit Cantuarienſis: quia & poſtquam uſus pallii Eboracenſi eccleſiæ eſt redditus, plures ejuſdem eccleſiæ Pontifices Cantuarienſis eccleſiæ, ſive Pontificis, tanquam proprii Primatis juriſdictioni ſubjacuiſſe [5] noſcuntur.

1. *V. C.* ex. *Id vero ceteraque hujus argumenti late præſcribit in initio Antiq. Eccleſ. Brit. Matt. Park.* Pic. 2. *Sic etiam MS Pic. Antea,* venerabilis Bedæ. 3. Doctorum *pro* doctum *in Ed. Pic.* 4. *Deſunt* propriæ ſedis *in Edd. priorib.* 5. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebatur,* noſcuntur.

tur. [1] Respondet Eboracensis, quia sicut ratio necessitatis temporalis juri Eboracensis Ecclesiæ, quod non perfunctorium, sed solidum & perpetuum, esse beatus Gregorius voluit, præjudicium generare non potuit, ita nec simplicitas sive negligentia Antistitum ejusdem Ecclesiæ. Denique ista de prioratu tam vana contentio, Anglorum Metropolitanos longo & sumptuoso labore exercuit. Vanissime autem uterque illorum se scribit totius Angliæ Primatem, cum neuter habeat significatam hoc nomine potestatem. Inde est, quod memoratus Cantuariensis, ut susciperetur ab ecclesia Eboracensi tanquam Apostolicæ sedis legatus, supprimendum putavit nomen Primatis: quod utique non simpliciter est suppressum, sed, cum aliter non posset suscipi, quod non tanquam primas adveniret, expressum. Verum nec legationis suæ ratione facile suscipi potuisset: si Clerus ejusdem ecclesiæ privilegio ante annos aliquot à sede Apostolica impetrato uti voluisset, quo scilicet à jurisdictione cujuslibet legati in Anglia instituti cum suo eximebatur Pontifice. Quem nimirum, quoniam non frustra velut terribilem [2] formidabat, pro ejus prærogativa tepide æmulandum duxit, & legato potius, quem amicum & patronum optabat, maluit subjici, quam illius non frenandam potentiam experiri.

1. Respondit *Edd. pr.* 2. Formidabant *Edd. pr.*

De

De exercitu Sarracenorum qui ex [1] Affrica Hispanias intravit.

CAP. XIII.

Isdem diebus, hoc est, anno M.C. LXXXXV. à partu Virginis, Christianis adhuc Regibus Francorum & Anglorum execrabilis in alterutrum odii morbo laborantibus, atque ægre sustinentibus expletionem induciarum, quibus eorum vel ad modicum malitia nocendi avida frenabatur, Sarracenorum ex [2] Affrica tremendus exercitus, Duce (ut dicitur) quodam suæ superstitionis Pseudo-philosopho grandia pollicente, Hispanias intravit, junctusque Sarracenis indigenis, Christianis se finibus perniciosus immersit. Æmulantes quippe [3] Affri Orientalium Sarracenorum ferventem adhuc fortunam, qui sub principe Saladino regnum Jerosolymitanum invaserant, & Christiani nominis titulum ex Arabia funditus, ex Syria vero usque ad contemptibiles reliquias exturbarant, eosque fortitudine & gloria æquare cupientes, vicinas gentes Christianas moliti sunt vel expellere vel delere, totasque spurcissimæ sectæ suæ Hispanias applicare. Augebat autem eorum fiduciam, quod tempus eos juvare videretur, diffidentibus scilicet inter se fere totius Europæ Principibus Christianis, atque ita circa nefarios cupiditatum suarum motus explendos intentis, [4] ut te- 1195.

1. Aphrica *Edd. pr.* 2. *Antea,* Aphrica. 3. *Antea,* Aphri.
4. Ut vix aliquis *Edd. pr.*

pide aliquis eorum pro fidei Christianæ vel propagatione vel defensione in Hispaniam [1] accingendus militiam crederetur. Itaque fretum quod [2] Affricam Hispaniamque disterminat transmeantes, junctis [3] sibi Hispanorum infidelium copiis cruenta & effreni audacia [4] debacchabantur in finibus Christianis. Nostri vero primo repentina infinitæ multitudinis irruptione attoniti, mox resumptis animis discrimen experiri bellicum statuerunt. Denique à Regibus Christianis ejusdem terræ, quæ nimirum adeo spaciosa est, ut extra partem sui non modicam, quæ à Sarracenis possidetur, quinque non ignobilibus regnis Christianis sit inclyta, [5] varia contra perfidos illos sorte pugnatum est. Et multum quidem utrinque sanguinis fusum est, sed tandem Deo nostris propicio hostilis exercitus plurima sui parte mutilatus, ad propria cum dedecore rediit, minus forte de cetero de vana sui Ducis philosophia præsumpturus. Sane rumor irruptionis hostilis late discurrens, totamque in brevi percurrens Europam, atrociora nunciavit, populis Christianis alte gementibus, & Principes suos justa querela incusantibus, qui non se zelo igniti divino grassanti perfidiæ oppone-

1. Accingendus ad militiam *Edd. pr.* 2. *Antea,* Aphricam. 3. *Antea omittebatur,* sibi. 4. Delectabantur *MS. Pic.* 5. Primo enim die fuit æquo pugnatum marte : secundo vero pars Christianorum fugavit Saracenos, *inquit Append. Sigib. ad annum* 1195. Vexillum Mummilini Ducis perfidi Romam missum & in Ecclesia S. Petri locatum. *Rigord. Auctor est.* Pic.

rent,

rent, ſed juxta Apoſtolum mordendo & comedendo invicem conſumerentur [1] ab invicem, atque ita bellando inter ſe vires attererent Chriſtianas, quas utique contra hoſtes nominis Chriſtiani integras oporteret ſervari; nec recenti terræ Hieroſolymitanæ commonerentur exemplo, quæ utique noſtris inter ſe diſſidentibus in manus Agarenorum infeliciſſime noſcitur incidiſſe. Minus enim animavit atque adjuvit contra nos hoſtem ſacræ Religionis Saladinum propriarum fiducia vel potentia virium, quam noſtrorum, qui terram ſanctam regere videbantur, callide explorata diſcordia Procerum. At hoc parum eſt veterum reſpectu damnorum, quæ profecto ex noſtrorum diſcordiis robur enervantibus Chriſtianum profluxiſſe noſcuntur. Cum enim florente olim Republica Romana tantus, immo & latior eſſet orbis Chriſtianus quam orbis Romanus, qui nimirum præter Europam clariſſimas maximaſque Aſiæ provincias cum tota fere [2] Affrica intra ſuos limites cohibebat, inteſtinis Chriſtianorum [3] malis Principum & [4] populorum actum eſt, ut Agarenis, qui

1. *Sic quidem è Cod. noſtro edidi. Antea,* ab invicem. Non minus enim animavit *&c. omiſſis intermediis. Monuit tamen Picardus, in ſuo Cod. legi,* ab invicem, atque ita bellando vires attererent Chriſtianas: quas utique contra hoſtes Chriſtiani nominis integras oportet ſervari. Nec terræ Hieroſolymitanæ recenti commoverentur exemplo: quam utique noſtris inter ſe diſſidentibus noſcitur in manus Agarenorum infeliciſſime incidiſſe. Non minus enim *&c.*
2. *Antea,* Aphrica. 3. *Antea omittebatur,* malis. 4. Populorum bellis actum eſt *Edd. pr.*

&

& Sarraceni dicuntur, invaleſcentibus, & ſecta nefaria [1] mundum replentibus, Chriſtiana Religio extra fines Europæ modicum poſſideret. Quin etiam Europæ ex [2] Affrica prius infecta idem peſtilentiſſimus error irrepſit, atque uſque in hodiernum diem partem Hiſpaniarum non modicam maculavit. De origine autem hujus ſpurciſſimæ ſectæ, & quomodo in tantum invaluerit, ut tot gentes [3] & regna corrumperet, propter eos, qui forte neſciunt, juxta majorum traditionem paucis perſtringere libet.

De [4] Macometo Pſeudo-propheta, & de lege quam per ſpiritum erroris introduxit, & quomodo eadem lex plurimas gentes infecit.

CAP. XIV.

POST tempora beati Papæ Gregorii cum Romanum Imperium, quod olim ab Oceano Britannico uſque ad fines Perſidis porrigebatur, tyrannicis motibus belliſque civilibus ita eſſet attritum, ut propriæ adverſus gentes exteras defenſioni jam minus ſufficeret: paganus [5] Perſarum exercitus in Chriſtianos efferatus minimo negotio quaſdam Orientalis Romanæ ditionis & Chriſtianæ religionis provincias [6] milite vacuas occupavit. Secuta eſt è veſtigio Iſmaëlitarum, qui proprie quidem Sarra-

1. Replentibus mundum *Edd. pr.* 2. *Antea*, Aphrica. 3. Regnaque *Edd. pr.* 4. Mahometo *Edd. pr.* 5. Exercitus Perſarum *Edd. pr.* 6. Militiæ *Edd. pr.*

ceni,

ceni, ſed verius Agareni dicuntur, peſtis edacior, quæ nimirum juxta quod [1] ſcriptum eſt, *reſiduum erucæ comedit locuſta*, Chriſtianas in Oriente reliquias fere uſque ad [2] internicionis extremum perſecuta eſt, agens ſub Principe [3] Macometo Pſeudo-propheta. Sane hic in adoleſcentia negotiandi gratia plurimas peragrans regiones, crebra cum Chriſtianis & Judæis converſatione, cum eſſet acer ingenio, utriuſque religionis ritus cultuſque addidicit: & ut ad explenda, quæ jam animo conceperat, nequiſſimorum ſibi ſpirituum familiaritas & cooperatio non deeſſet, magicis quoque artibus imbui curavit. Quibus inſtructus homo mire callidus & facundus, nationi ſe propriæ (nam [4] Hiſmaëlita erat) auſurus ingentia reddidit: ſimiliſque illi malæ beſtiæ de [5] Apocalypſi, quæ habebat duo cornua ſimilia agni, & loquebatur quaſi draco, ut ſeduceret plurimos innocentiæ & ſimplicitatis mendaci ſpecie, peſtilentium virus adumbrabat verborum. Denique ſuæ gentis [6] Dominam (quippe moris erat eam gentem regi à feminis) ita verbis ad ſeducendum compoſitis, & nefariæ artis præſtigiis dementavit, ut eum

1. *Joel.* 1. P. 2. Internecionis *Edd. pr.* 3. *Antea*, Mahometo. *Sed* Macometo *etiam in V. C. quo uſus eſt Picardus, qui porro notat Paulo Diacono lib.* 18. *Rer. Rom.* Muhammat *vocari.* 4. Iſinelita *Edd. pr. At* Hiſinaëlita *plane in Cod. noſtro, licet alibi hoc in capite* Iſinaëlita. *Adeo ut non ſit dubitandum quin utraque ſcribendi ratione (tam nimirum cum* h, *quam abſque* h) *uſus ſit auctor.* 5. *Cap.* 13. P. 6. *Eadigam nomine, mulierem locupletem ſuamque cognatam, inquit Paul. ſup.* Pic.

tan-

tanquam ſummum Dei Prophetam coleret, atque ejus nuptias exoptaret. Cujus conjugio nactus ejuſdem gentis Principatum, multo fortius populos ſeducebat, dum non tantum moverentur reverentia Principis, verum etiam motum divinum ſe incurſuros crederent, ſi ſummo ejus Prophetæ in aliquo remiſſius obtemperarent. Quippe in omnibus, quæ ſeductis vel ſeducendis à ſe populis præcipiebat, perſonam tanquam loquentis in ſe Dei aſſumens, fallaci verorum imitatione Prophetarum præmittebat, *hæc dicit Dominus.* Et quia in traditione ſacræ legis ſcriptum eſſe noverat, [1] *Locutus eſt Dominus ad Moyſen dicens*, ut ſcilicet divinum, non humanum eſſe intelligeretur, quod per hominem tradebatur, ipſe quoque ſuis libris inſerendum putavit: *Locutus eſt Dominus ad Macometum Prophetam ſuum dicens*, ut ſcilicet divinæ auctoritatis pondus habere crederetur, quod ab eo [2] ſeductorie fingebatur. Cumque non tantum ſubditi, verum etiam alii plurimi ad eum ſponte inclinati, ad ejus in omnibus penderent arbitrium, accenſus libidine latius [3] dominandi ſub prætextu propagandæ Religionis, tanquam ex præcepto Dei finitimas gentes bello aggreſſus eſt. Et Chriſtianas quidem in Oriente provincias primo invaſit: conſequenter vero ad [4] Perſicæ ditionis terras arma convertit, arte & aſtu

1. *Exod.* 20. P. 2. Seductore *Edd. pr.* 3. *Arabiæ inquit auctor doctus contra ſectam Mahum. cap.* 13. Pic. 4. Perfidæ *Edd. pr.*

[1] efficiens quod armis minus [2] poterat. Ut autem in omnibus Religiosus videretur, subactos populos, patriis ritibus abdicatis, in suam superstitionem [3] quocunque modo traducere studuit, paganis quidem, quos subegerat, idolatriam inhibens, Christianos vero usque ad sacri nominis exterminium atterens. Hoc modo in Ægypto & Lybia, Mesopotamia & Syria regnis clarissimis, aliisque provinciis Orientis, in quibus olim Christianæ Religionis cultus excelluit, usque ad reliquias modicas, prævalentibus Agarenis, defecit. Cumque idem pestifer dimissus à Deo secundum desideria cordis sui iret prospere [4] in adinventionibus suis, & juxta formam novissimi Antichristi dolus in [5] manu ejus dirigeretur, excogitato per seductorem spiritum modo quo seductionis virus diffusius spargeret, & seductos à se populos quibusdam quasi sacramentis [6] concorporans fortius irretiret, novas vivendi leges, novosque sacrorum ritus astuta vanitate composuit, &, ut tanquam divinæ sanctiones suo tanquam prophetico ministerio susciperentur, artificiosissime procuravit. Camelum namque elegantis formæ in secretis suis à tenero nutritum, & solis ejus manibus assuetum, suspenso ad collum ejus sacrilego codice ante lucem emisit. Qui nimirum insolita libertate gaudens, atque omnium accedentium con-

1. Perficiens *Edd. pr.* 2. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* potuit. 3. Quacunque ratione traducere *Edd. pr.* 4. In inventionibus suis *Edd. pr.* 5. Manus *Edd. pr.* 6. Incorporans irretiret *Edd. pr.*

tactus refugiens, ſpaciabatur per campos. Fama mox nunciat apparuiſſe Camelum ſpecioſiſſimum collo gerentem myſteria. Concurrit populus ad inuſitatæ rei ſpectaculum, ad ipſum quoque nefariæ molitionis artificem res defertur. Egreditur tanquam viſurus miraculum. Animal eminus conſpecto [1] nutritio, accurrit, & [2] procumbens notiſſimas manus allambit. Acclamat populus clarere Prophetæ meritum; rogat codicem ſacris ejus manibus accipi, & quid in eo myſterii contineretur aperiri. Quo aperto: *Ecce*, ait, *hæc eſt lex ſcripta non atramento hominis, ſed manu Angelica: quam genti noſtræ Deus omnipotens perpetuis ſervandam temporibus per hoc animal mittit de cœlo. Hic liber docebit vos, quomodo Deum colere, & quanta ab eo* [3] *pro ſervata* [4] *ejus lege ſperare debeatis.* Hoc modo ſub nomine religionis ſacrilega cordis ſui commenta promulgans, diem quoque, quo hæc facta ſunt, annis ſingulis ſtatuit eſſe ſolemnem, qui a Sarracenis (ut [5] accepimus) Feſtum Cameli dicitur, atque unius menſis jejunio prævenitur. Sane quoniam Chriſtianas pariter & Hebræas traditiones didicerat, ex utriſque nonnulla propriis figmentis inſeruit, ne ſcilicet omnino inuſitata prædicanti vel ſancienti fides difficilius haberetur. Nempe ut Judæos mulceret, ſuillæ carnis eſum inhibuit: & propter circumciſum ſuæ

1. Nutritore occurrit *Edd. pr.* 2. *Sic etiam MS.Pic. Antea omittebatur*, procumbens. 3. *Ita quoque MS.Pic. Antea omittebatur*, pro. 4. Lege ejus *Edd. pr.* 5. *Sic etiam MS. Pic. Antea*, accipimus.

gentis

gentis patriarcham Iſmaëlem, circumciſionis ritum admiſit. Noſtri quoque baptiſmatis quadam ſacrilega imitatione, crebras in [1] aqua ſingulorum tinctiones membrorum quaſi pro expiatione inſtituit. Illius Apoſtolicæ ſententiæ, [2] *Non in* [3] *comeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis*, partem primam amplexus eſt & docuit: reliquam vero [4] grata laſcivis indulgentia relaxavit. Cum enim [5] eſſet ipſe [6] flagrantiſſimæ libidinis, ne aliter videretur facere quam docere, omnem ſuis impudicitiam carnalis voluptatis indulſit, impudenter mentiens, Deum [7] bonum pro talibus non iraſci, atque hac fœda pudendaque licentia animos ſibi concilians gentis obſcenæ. Guloſos vero atque ebrioſos orbi terrarum graves abominatus, ſobrietatem docuit, [8] ciborum delicias ſugillavit, vini uſum, præterquam paucis certiſque diebus ſolemnibus interdixit. Inde eſt, quod cum Sarraceni in [9] fluxu libidinum de ſui (ut dictum eſt) ſeductoris indulgentia probentur eſſe ſpurciſſimi; noſtris (proh! dolor) in frugalitate ſuperiores eſſe videntur, nobiſque (proh! pudor) [10] comeſſationum & ebrietatum ſordes improperant. Denique Malleus Chriſtiani nominis Saladinus ante annos aliquot, cum noſtrorum

1. Aquam *Edd. pr.* 2. *Rom.* 13. P. 3. Commeſſationibus *Edd. pr.* 4. *Scilicet*, non in contentione & æmulatione. *Pic.* 5. Ipſe eſſet *Edd. pr.* 6. *Ut Jacob. Vitriac. cap.* 5. *hiſtor. Oriental. notat.* Pic. 7. *Deeſt* bonum *in Edd pr.* 8. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebantur*, ciborum delicias ſugillavit. 9. Luxu *Edd. pr.* 10. *Antea*, commeſſationum.

mores explorans audiſſet, quod pluribus in prandio ferculis uterentur, dixiſſe fertur, tales terra ſancta indignos eſſe. Unde conſtat, quod luxus noſtrorum conſpectus, Agarenos, de frugalitate gloriantes, contra nos incitet animetque tanquam dicentes: Deus dereliquit crapulatos [1] iſtos, perſequamur & comprehendamus, quia non eſt qui eripiat. De eodem autem Saladino rem memorabilem, quam à viro veraci audivi, paucis perſtringam, quo eluceſcat quam argutus fuerit ad propriæ ſectæ commendationem noſtræ religionis ſugillator. Præſentati ſunt ei aliquando duo monachi Ciſtercienſis ordinis capti à Turcis prædonibus. Quos ex ſchemate inuſitato intelligens eſſe de genere philoſophantium Chriſtianorum: per interpretem ſciſcitatus eſt, quinam eſſent, & cujus conditionis vel profeſſionis? Reſponderunt ſe eſſe monachos, regulam beati patris Benedicti profeſſos. Ille de inſtitutis ejuſdem regulæ plura percunctatus, cum inter cetera de cælibatu eorum audiſſet, tandem quæſivit an vinum biberent, & carnibus veſcerentur? Reſponderunt ſe omni tempore certum vini modulum habere ad uſum, eſum vero carnium non niſi ratione neceſſitatis ſeu infirmitatis admittere. Tunc juſſit eos indulgentiori cuſtodiæ mancipari, & per duas decentis formæ mulierculas, ad eorum miniſterium deputatas, ſolas eis carnes cum potu aquæ ad

1. Ipſos *Edd. priores.*

victum

victum ministrari. Qui carnibus usi & aqua madentes, exemplo beati Job [1] pepigerunt [2] fœdus cum oculis suis, ut ne cogitarent quidem de turpitudine, sed sobrietate comite, solliciti pudicitiæ suæ custodes, orationi vacabant. Quod ubi comperit Saladinus; carnes & aquam piscibus [3] & vino jussit mutari. Et quidem si hoc eo animo fecisset, quo à Salomone dictum est, [4] *Date vinum [5] hiis qui amaro sunt animo; bibant & obliviscantur egestatis suæ:* [6] benivole utique actum [7] esset. At insidiabatur callidus, ut simplicitatem arte deluderet, & ex hoc religioni calumniam concinnaret. Vinum ergo sumentes, dum blandientibus mulierculis tristitiam suam paulo indulgentiori haustu lenirent, illam Apostolicam regulam, [8] *Modico vino utere propter stomachum tuum*, minime tenuerunt. Nam quod stomacho sat est, hilaritati minus est. Ubi autem [9] cum hilaritate honestatis irrepsit oblivio, Salomonicæ de vino sententiæ veritas claruit. Quippe ingressum est blande, sed in novissimo momordit ut coluber. Denique inciderunt in feminas id ipsum molientes. Mane digesto vino & reatu agnito, fleverunt amare, & lacrimis madidi producti sunt jubente molitionis artifice. Quibus ait, cur solito tristiores estis? Quia, inquiunt, peccavimus graviter vino absorpti.

1. Fœdus pepigerunt *Edd. pr.* 2. *Job.* 31. P. 3. Ac *Edd. pr.* 4. *Prov.* 31. P. 5. Iis *Edd. pr.* 6. *V. C.* benevolenti, *ut referatur ad animum.* Pic. 7. Fuisset *Edd. pr.* 8. 1 *Tim.* 5. P. 9. *Ita quoque MS. Pic. Antea*, in hilaritate.

Et

Et ille; cum carnibus, inquit, veſceremini & aquam biberetis, propoſitum veſtrum caute cuſtodiſtis. Porro abſque eſu carnium vino madentes, regulæ veſtræ & propoſiti [1] veſtri prævaricatores inventi eſtis. Ex quo apparet quod ille veſtræ philoſophiæ auctor Benedictus minus ſapiens fuerit, eſum ſcilicet vobis carnium inhibens, quo animi ſtatus nequaquam turbatur, & vini vobis uſum relaxans, quo etiam integerrimæ rationis vigor enervatur, quod tam recenti veſtro probatis exemplo. An non ergo prudentior philoſophus noſter & legiſlator, qui nobis animi turbatorem vini uſum inhibuit, & ſemper innoxium carnium eſum indulſit? Sed [2] quid vobis eſt expiationis apud veſtros, cum propoſitum ſolvitis? Et illi, pœnitentia, inquiunt, & ſatisfactio, pro arbitrio ſenioris noſtri. Ergo, inquit, non poteſtis apud nos expiari, redite ad veſtros pro ritu veſtro expiandi. Dimiſitque eos libere ad propria reverſuros, homo inveterata peſte imbutus, & ad ſugillandum, quod ſapere non valebat, argutus. ita quidem cum noſtris illis viſus eſt ludere, qui tamen magis ſtuduit ſanæ doctrinæ, cujus ignarus erat, illudere, cæca vanitate carpens virum ſpiritu Dei plenum; de quo [3] ait Beatus Papa Gregorius, quod ſcripſerit Monachorum regulam diſcretione præcipuam, ſermone luculentam.

1. Noſtri *Ed. Antv. male.* 2. Vobis eſt quid expiationis *Edd. pr.* 3. *L. 2. Dialog. cap.* 36. Pic.

Nam

Nam re vera præcipuæ diſcretionis fuit, quod ad ſacram militiam tranſeuntibus ciborum delicias, quæ animum [1] molliunt & reſolvunt, curavit reſtringere, & juxta formam Apoſtolicam, [2] Modicum vini uſum, quo & caro infirma refocillatur, & animus non gravatur, voluit relaxare. Sane peſtifera ſecta illa, quæ nimirum per ſpiritum erroris & filium illum perditionis (ut dictum eſt) initium ſumpſit, cum plurimas arte & armis auctoris ſui provincias infeciſſet, poſt mortem tamen ejus operatione Sathanæ fortius invaluit, orbiſque partem plurimam occupavit. Siquidem peſtifer ille in fata vel ſero [3] concedens, reliquit [4] diſcipulos artis & potentiæ ſucceſſores. A quibus poſtea debellati potentiſſimi tunc omnium gentium Perſæ, cum tota imperii ſui latitudine in Arabum ditionem ceſſerunt, eorumque ſuperſtitionem, religionis ſe nomine, & pietatis ſe ſpecie adumbrantem, ſubacti ſeductique receperunt. Proceſſu vero temporis Agareni, qui & Sarraceni, propagandæ ſuæ vel ditionis vel ſuperſtitionis cauſa alias orbis partes hoſtiliter adeuntes, Conſtantinopolim [5] obſederunt; qua nimirum cum Græciæ Thraciæque provinciis ægre defenſa, in [6] Affri-

1. Emolliunt & reſolvunt, curaret reſtringere, juxta formam *Edd. pr.* 2. 1 *Tim.* 5. P. 3. Cedens *Edd. pr.* 4. *Nempe Beberce, Hamar vel Homar, & alios quos perſtringit Guil. Tyr. l.* 19. *c.* 21. Pic. *De Macometi ſucceſſoribus vide, ſi lubet,* Ductorem *noſtrum* Hiſtoricum *Vol.* II. *p.* 357. *ubi è Collectaneis Langbainianis nonnulla eandem in rem animadvertimus.* 5. Obſiderunt *Ed. Antv. non adeo recte.* 6. *Antea,* Aphricam.

cam

cam transierunt, & amplissimas in ea Romanæ ditionis provincias, [1] civilibus bellis exhaustas, [2] haut multo negotio ingressi potius quam aggressi eas usque in hodiernum diem cum sacræ religionis exterminio possident. Nam à tempore Constantini Magni late in [3] Affrica Christiani cultus jura viguerant; & fortissimi fidei nostræ propugnatores, gloriosus scilicet doctor martyrque Cyprianus, & clarissimum Christianæ vas sapientiæ Augustinus ibidem [4] claruerant. Nec tantis successibus contenta gens perfida, Hispaniam, quam ab [5] Affrica medium non multæ latitudinis fretum disterminat, pervicaci furore invadens, partem ejus non modicam occupavit, quam spurcissimæ sectæ [6] applicitam possidet usque in præsens. Pyrenæos quoque montes, quibus Hispaniæ Galliæque dirimuntur, transgressa, Gallicam feritatem est aggressa, sperans & moliens procurrente fortuna totam Europam, sicut & cetera, in suum jus erroremque convertere. At huic tam undoso mari omnipotens Deus, cujus judicia abyssus multa, cum voluit, posuit [7] hostia & [8] vectem, & dixit: [9] *Hucusque venies, & non procedes amplius, & hîc confringes tumentes fluctus tuos.* Grassanti

1. Civilibusque bellis *Edd pr.* 2. *Antea*, haud. 3. *Antea*, Aphrica. 4. *Sic etiam MS. Pic. Antea*, claruerunt. 5. Aphrica *Edd. priores.* 6. Applicita *Edd. pr.* 7. Ostia *Edd. pr.* Hostia *autem maluit noster, ad eorum nempe opinionem qui vocem ab* hostibus *arcendis deducendam esse volunt.* 8. Vectim *Edd. pr.* 9. *Job.* 38. *Verba sunt Dei mare liquidum alloquentis.* Pic.

ſanti quippe veſaniæ regni Francorum, deficiente Romano imperio, ad hoc ipſum paulo ante [1] præparati, impenetrabilem oppoſuit [2] obicem, & non proceſſuri amplius in Hiſpaniam ſunt repulſi. Expoſito igitur quomodo Agarenorum nefanda lues [3] à partibus Orientis, [4] Affricæ atque Hiſpaniæ primo irrepſerit, quorum diebus noſtris obſcena progenies Orientalium exemplo perfidorum adverſus Chriſtianos in Hiſpania conſiſtentes novo motu incanduit, ad ordinem hiſtoriæ redeamus.

---

[5] *De rediviva poſt expletionem induciarum guerra Regum noſtrorum.*

CAP. XV.

IGITUR expleto induciarum tempore, [6] illuſtres Francorum & Anglorum Reges cum nulla ratione fœdera pacis ſuſciperent, licet utriuſque regni majores ſeminandæ paci plurimum ſtuduiſſent, menſe Julio totis viribus bellum inſtaurant. Hujus autem tam infelicis pervicaciæ cauſa hæc fuit, quod Rex Francorum nullo vel conſilio vel honeſtatis reſpectu flectebatur, ut Regi Anglorum ea reſignaret, quæ de jure ejus, cum in Alemannia teneretur, nullo jure gentium uſurparat, & eidem Anglorum

---

1. Præparato *Edd. pr.* 2. Obicem. Ab his enim non proceſſuri *Edd. priores.* 3. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebatur,* à. 4. Aphricæ *antea.* 5. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* De redivivo poſt expl. i. bello Regum noſtrorum. 6. *Scilicet anno* 1195. *menſe Julio, Rigord.* Pic.

Regi cum tanta finium ſuorum mutilatione pacem facere indecorum videbatur. Pace igitur [1] etiam in reliquum deſperata, convenere cum ſuis copiis in vallem quæ [2] Rullii dicitur. Quæ vallis non longe à Rothomago aberat, eratque de jure Regis Anglorum: ſed cum eundem fortuna Alemannica premeret, cum ſua munitione inciderat, ſicut & alia plurima, in manus [3] Regis Francorum. Cumque ibidem [4] uterque exercitus ſub meditatione pugnæ per dies aliquot excubaret in caſtris, intervallo modico atque amne interlabente [5] diſcretis, viſum eſt Regi Francorum munitione diruta, quod difficulter defendi poſſe videretur, [6] recedere, vireſque integras ad opportunioris pugnæ tempus ſervare. Itaque arci & mœnibus ſuffodiendis die noctuque inſtabat, adverſæ interim partis impetum [7] callide ſuſpendens, tractando doloſe de pace. Verum Rex Anglorum ex repentina ſuffoſſæ arcis ruina dolum intelligens, ingenti animo turmas ſuas [8] ordinabat ad pugnam. Porro Francorum exercitus non exſpectato pugnæ diſcrimine abiit, compoſitis tamen ordinibus, ut prudenter cedere non turpiter fugere videretur. Rex vero Anglorum cum ſuis copiis amne tranſmiſſo cedentibus inſiſtendum non duxit; ſed pro tempore incruenta fortuna contentus, reformandæ munitionis ſtudium habuit. Sane

1. *Deeſt* etiam *in Edd. priorib.* 2. Ruly *Edd. priores.* 3. Regum *Edd. priores.* 4. Exercitus uterque *Edd. priores.* 5. Diſcretus *Edd.pr.* 6. Diſcedere *Edd. pr.* 7. Callidum *MS.Pic.* 8. Ordinavit *MS.Pic.*

Rex

Rex Francorum, ut accepimus, in hoc bello nihil memorabile geſſit. Regi vero Anglorum fortunæ hilarioris favor arriſit. [1] Quippe per ſtipendiariam militiam [2], quam Rutas vocant, expugnato & capto [3] Iſonduno cum quibuſdam aliis munitionibus, fines ſuos in Bituricenſi provincia egregie dilatavit, Normanniæ damna compenſans. Comitem quoque Alvernenſem, qui pridem ab ipſo deſciverat, per eoſdem ſtipendiarios captum, cum ſuis munitionibus in poteſtatem redegit. Tunc ſtudio bonorum virorum, cum vindemiales feriæ agerentur, & plurimi, qui prius in arma flagraverant, jam mollius urerentur, [4] bimenſtres [5] intervenere induciæ, uti hoc ſpatio deliberaretur de ipſis [6] induciis, vel in ſolidam pacem Deo propicio convertendis, vel ſaltem in annos aliquot protelandis.

Quomodo Rex Anglorum de nece Marchionis purgatus ſit per litteras ſenis Montani.

CAP. XVI.

[7] HIIS diebus ad Europæ Principes Epiſtolæ ſenis [8] Montani venerunt: ſic enim non pro ætate, ſed quaſi pro ſapientia

---

1. Quippe Rex per *Edd.pr.* 2. *Vide Notas.* P. 3. Yſonduno *MS. noſter.* 4. Bimeſtres *Edd. priores.* 5. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* factæ *pro* intervenere. 6. *Quas Rigordus tribuit mero Dei conſilio.* Pic. 7. His *Edd. priores.* 8. *Rigordus ad annum* 1192. *appellat vetulum Arſacidarum.* Pic.

& gravitate per ſucceſſiones ſe nuncupat Princeps cujuſdam gentis Orientalis, quam Hanſeſiſios vocant. Cujus Principis vel gentis [1] ſupra plenius notitiam fecimus, cum interitum Conradi Marchionis de Monte Ferrato, qui ab eis interfectus creditur, exponeremus. Erant autem eædem Epiſtolæ ſcriptæ litteris [2] Ebraicis, Græcis & Latinis, erantque ſcriptæ, non atramento, ſed re multum inuſitata, ſanguine ſcilicet muricis, ſicut ipſæ indicabant. Has nimirum ſe vidiſſe atque legiſſe vir fide dignus mihi proteſtatus eſt, cum Regi Francorum [3] Pariſius conſtituto ſolemniter fuiſſent oblatæ, quarum continentia hæc erat: *Vetus de monte Principibus & omni populo Chriſtianæ religionis ſalutem. Quoniam audivimus illuſtri Anglorum Regi Richardo necem Marchionis de monte Ferrato à pluribus imputari, tanquam ejus [4] machinatione ob quandam inter eos exortam ſimultatem interfectus ſit, cum uterque eſſet in Orientis partibus conſtitutus: noſtræ honeſtatis intereſt ad purgandam ejuſdem Regis famam falſi criminis ſuſpicione denigratam, hujus rei veritatem, quæ [5] hactenus penes nos latuit, declarare. Nolumus alicujus innocentiam noſtri operis occaſione laborare, cum nulli immerito & inſonti mali quippiam irrogemus, eos vero qui in nos deliquerint, Deo auctore, non patimur diu de illatis ſimplicitati noſtræ injuriis gratulari. Significamus igitur univer-*

1. *L.* 4. *cap.* 24. P. 2. *Antea,* Hebraïcis, & Græcis & Latinis. 3. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* Pariſiis ſolemniter, *omiſſo* conſtituto. 4. Machina *MS. Pic.* 5. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* hactenus vos latuit.

ſitati

ſitati veſtræ, ipſum teſtantes, per quem ſalvari ſperamus, quod nulla memorati Regis machinatione Marchio ille interfectus ſit: qui profecto, pro eo, quod in nos deliquerat, & admonitus emendare neglexerat, noſtra voluntate [1] *& juſſione per ſatellites noſtros juſte interiit. Conſuetudinis quippe noſtræ eſt eos, qui nobis vel amicis noſtris in aliquo injurioſi extiterint, primo ut nobis ſatisfaciant commonere; quod ſi contempſerint, per miniſtros noſtros, qui tanta nobis devotione obtemperant, ut ſe à Deo glorioſe remunerandos eſſe non dubitent, ſi mandatum noſtrum exequendo occumbant, ſeveritatem ultionis expetere. Audivimus etiam de prænominato Rege vulgatum, quod nos tanquam minus integros & conſtantes induxerit, ut de noſtris aliquos Regi Francorum inſidiaturos emitteremus. Quod proculdubio falſum & vaniſſimæ ſuſpicionis commentum eſt; cum nec ipſe Deo teſte tale aliquid circa nos attentaverit, nec nos homini immerito malum moliri reſpectu honeſtatis noſtræ ſineremus. Bene valete.* Has denique litteras cum coram ſe ſolemniter recitatas Rex Francorum audiſſet, dixiſſe fertur, Regem Anglorum de tam infami nota præclare purgatum; ſeque cum illo [2] haut difficulter de cetero poſſe fœderari, cum in eum nulla [3] alia cauſa fortius quam concepta ſuſpicione de nece amiciſſimi Marchionis exarſerit. Hæc dicens cauſam ſubticuit, qua nimirum propenſius eo tempore ad ineundum cum Rege Anglorum fœdus movebatur. Quippe,

1. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* vel *pro* &. 2. *Antea,* haud. 3. Cauſa alia *Edd. pr.*

pe, ut dicitur, ad Germanæ ejus, [1] quæ Siculi Regis compar extiterat, nuptias aſpirabat: quibus tamen potitus non eſt. Plures enim feminæ [2] nobiles, recens Dacæ puellæ (cui poſt unam noctem initi fœderis turpiter abjectæ cum multo ſcandalo libellum repudii dederat) exemplum verentes, ejus aſpernabantur conjugium. Denique præter filiam Comitis Palatini, de qua ſuperius memoratum eſt, etiam alterius nobiliſſimæ virginis de imperio Teutonico exoptatis expectatiſque fraudatus eſt nuptiis hoc modo. Cum eam alius vir potens expetiſſet, parentibus, regiam magis petitionem admittentibus, ad Franciam pompatice ducebatur: tranſienſque per fines proci prioris, ejus ſe manibus ſponte injecit. A quo volens retenta & ſolemniter ducta, regia vota deluſit. Præterea Rex Dacorum, repudiatæ ſororis dedecus ægre ferens, divortium non rite celebratum, ſed [3] concinnatum mendaciter in gratiam Regis Francorum, per reſponſales idoneos in audientia ſedis Apoſtolicæ allegavit, & digeſta præcedentium temporum [4] ſerie, aſtruens Reges Francorum & [5] Dacorum nulla ſe conſanguinitate vel affinitate contingere, de concinnato in fraudem divinæ ſanctionis divortio judicium fieri perti-

1. Qui *MS. noſter. Sed abſque dubio, inquit cl. Twyſdenus, legendum,* quæ. 2. Nobiles, Danæ *Edd. pr. Sed in ſuo etiam Cod.* nobiles, recens Dacæ *legi teſtatur Picardus.* 3. Continuatum *MS. Pic.* 4. Serie, ſe aſtruens *MS. noſter. Verum* ſe *redundare videtur, inquit cl. Twyſdenus.* 5. Danorum *Edd. pr.*

naci inſtantia poſtulavit. Verum id fruſtra: cum Regis Francorum vel metus vel gratia plus valeret. Denique poſtmodum idem Rex abſque omni [1] vel divini timoris, vel Eccleſiaſtici vigoris obſtaculo, cujuſdam Ducis Teutonici filiam duxit uxorem: ſi tamen uxorem, cum [2] pellex potius fuiſſe videatur, & ſuperducta magis quam ducta.

De bellico poſt inducias motu Regum, & quomodo apud Iſondunum fœdus inierunt.

Cap. XVII.

[3] Finitis igitur induciis cum corda Regum ad concordiam facile emolliri poſſe crederetur, cauſis rurſum ingraveſcentibus, eorum, inſtigante diabolo, redivivus furor excanduit, elanguitque omnis ſpes pacis. Erat autem hiems, & dominici natalis ſolemnis expectatio, quæ adventus Domini dicitur, erat in januis. At neque rigor, neque religio temporis quicquam adverſum malitiam nocendi avidam valuit, rapinis, cædibus, incendiis populus atterebatur Chriſtianus, poteratque apud Dominum Dominorum de ſuis Principibus juſtiſſime conqueri & dicere, Quem tu percuſſiſti perſecuti ſunt, & ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt. Eo namque tempore ſub diſciplina Domini

1. *Deeſt* vel *in Edd. priorib.* 2. Pelex *MS. noſter.* 3. Initis *MS. Pic.*

mini desudabat, & nondum aversus [1] erat furor Domini, sed adhuc manus ejus extenta. Denique famis validæ, quæ totam fere premebat Europam, annus jam tertius duobus præcedentibus gravior agebatur. Cum ergo [2] hinc inde hostilis immanitas debacchari cœpisset: Rex Francorum explorato, quod Rex Anglorum [3] alias esset intentus, [4] Isondunum oppidum obsedit, sperans se eo expugnato potiturum, antequam hostis remotior posset [5] occurrere, sed spe sua frustratus est. Invenit [6] enim oppidum cibis armisque sufficienter munitum. Cumque muris imminens, ut defensoribus terrorem [7] incuteret, se non inde nisi expugnato oppido discessurum petulanti vanitate juraret: viri virtutis stantes super murum, clara fiducia, ut dicitur, non sunt cunctati jurare in contrarium. [8] Fit per dies aliquot [9] oppugnatio vehemens, sed oppugnantibus damnosa magis. Interea Rex Anglorum accepto nuncio impiger advolat, jussas sequi copias cum expeditioribus antecedens. Oppidum securus ingreditur, [10] obsessore nec saltem attentante illi prohibere ingressum, sed potius adornante discessum. Mox turmas ad [11] pugnam dispositas ingenti animo educit in cam-

---

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* fuit. 2. Hic *Ed. Pic.* 3. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* aliis. 4. Isendinium *MS. Pic.* 5. Accurrere *Edd. pr.* 6. *Deest* enim *in Edd. priorib.* 7. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* injiceret. 8. Fitque dies *MS. Pic.* 9. Expugnatio vehemens, sed expugnantibus *Edd. pr.* 10. Obsessore ne tentante quidem illi *Edd. pr.* 11. Pugnandum dispositas *Edd. pr.*

pum.

pum. [1] Francis vero, quod ſe viribus impares cernerent, animi elanguêre. Poterat ſane dies illa longi certaminis declarare victorem, niſi Francorum ſibi prudentia cautius proſpexiſſet. Cum enim ad dimicandum minus ſufficerent, & fugam ingenue detrectarent; hoſtem quoque ferocem, ſi forte vel cum fugæ dedecore tentarent evadere, in propriis finibus à tergo urgentem vix poſſent effugere: Dominum ſuum ſalubriori conſilio impulere, ut vel in arcto poſitus certo belli diſcrimine declinato honeſtam dignaretur pacem amplecti. Qui nimirum in ſui exercitus, qui facies converſas tanquam recedens habebat, extremo agmine erat, quod fortius cautiuſque inſtructum erat contra faciem inſequentis. Porro Rex Anglorum in fronte ſui exercitus gradiebatur. Cujus colloquium cum Rex Francorum per viros nobiles expetiſſet, ſicut erant armati in equis occurrerunt ſibi mutuo inter duos exercitus modico intervallo diſtantes, & colloquii exitum ſtando præſtolantes. Itaque ſoli abſque arbitris diuſcule collocuti, in conſpectu utriuſque exercitus capitibus exarmatis ſeſe in mutuos dedere amplexus. Concordiam principum ingens incruentorum exercituum lætitia ſequitur, pacis dulce nomen ſonoris vocibus inculcatur. Facta ſunt hæc Deo propicio [2] Nonas Decembris: & populi cum

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* Franci vero, cum ſe viribus imp. c. animis elanguêre. 2. Nonis *Edd. pr.*

gaudio rediere in sua, intentionem bellicam ad pacis studia [1] & Dominici natalis in proximo celebranda solemnia convertentes. Principes vero formam pacis quam inter se secreto statuerant, apud se continebant, suo tempore declarandam. Quippe non poterant, prout decebat, ad tantæ rei confirmationem, nisi jam expletis natalis Dominici gaudiis, iterum solemniter convenire.

Quomodo Principes fœdus initum declararunt, quod diu [2] non stetit, & de motu Britannico.

CAP. XVIII.

1196. ANNO à partu Virginis M. C. nonagesimo sexto, jam ingresso mense Januario, [3] iidem Principes cum magna nobilium frequentia in terrarum confiniis ad solemne colloquium convenere. ubi declaratum est & consensu publico confirmatum, quod inter se sub clypeo egerant. Rex enim Francorum resignavit Regi Anglorum Archas, Augum, Albemarlam, Castellum Novum, & cetera quæ de jure ejus tempore Alemannicæ detentionis usurparat, excepto Gisortio cum quibusdam aliis castellis, pro quibus, Rege Anglorum connivente retentis, Rex Francorum sponte remisit Regi Anglorum quicquid de jure ejus sorte bellica occuparat,

---

1. *Deest* & *in Ed. P.c.* 2. *Deest* non *in Edd. priorib.* 3. Idem *MS. noster.*

scilicet

ſcilicet Burgum Turonenſe, beati Martini corpore inſigne, Iſondunum oppidum, aliaſque [1] ſive in Bituricenſi [2] ſive in Alvernenſi provincia munitiones plurimas. Statuta quoque pœna prævaricatoris pactorum, caute proviſum eſt, ne quod in poſterum inter Principes ſcandalum oriretur. At [3] omnis cautela minor fuit ad pacis propoſitum ſolidandum, [4] uti poſt modicum claruit. Denique Rex Francorum pœnitentia ductus, & ſuccenſens ſuis qui pacis ei conſilium dederant: ad reſcindendam quam tenendam pacem proclivior fuit. Rex quoque Anglorum pro ſuorum finium vel modica mutilatione, nulla compenſatione contentus, irritandi Regem Francorum, ut pacem infringeret, ex ipſa (ut dicitur) præſcriptæ pacis formula occaſionem artemque invenit. Rurſus ergo bellicæ intentionis inter Principes rabies exarſit, cujus tamen motibus vel Quadrageſimalis & Paſchalis religio temporis, vel ſolito major & diuturnior [5] inclementia aëris, vel fames per provincias ſupra modum deſæviens obſtitit, ut [6] iidem Principes amicis ſuadentibus refractum pro tempore furorem ſuſpenderent, & tempus, quo ſolent Reges ad bella procedere, mediantibus induciis expectarent. Acuebat autem Regem Francorum ad experiendam iterum belli fortu-

1. *Deeſt* ſive *in Edd. priorib.* 2. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebantur,* ſive in Alvernenſi. 3. Cujus *pro* omnis *in MS. Pic.* 4. Ita *pro* uti *in MS. Pic.* 5. Aëris inclementia *Edd. pr.* 6. Idem *MS. noſter.*

nam tumultuantium eo tempore contra Regem Anglorum turbatio Britonum, qui puerulum ſibi Arturum ſub magno hujus nominis omine nutriebant. Cum enim idem Rex ejuſdem nepotis ſui tunc decennis uſque ad annos legitimos tutelam expoſceret, quo ſibi Britanniam adverſus caſus externos arctius obligaret: primi Britonum [1] quadam magis ſuſpicione quam cautela id ipſum non ferentes, & pro ipſo puero fortiter æmulantes, cum eo à facie patrui imminentis ad interiora Britanniæ ſeceſſerunt. Verum hujus Britannici tumultus progreſſus & exitus ſuo loco plenius exponetur.

De improviſa morte Abbatis [2] Cadomenſis in [3] Anglia.

CAP. XIX.

IPSO tempore Rex Richardus de partibus Tranſmarinis miſit in Angliam Abbatem Cadomenſem, indulta ei poteſtate in [4] hiis, quæ fiſco competerent, ſubtilius atque diſtrictius exquirendis. Erat autem idem Abbas mediocriter quidem litteratus, ſed in temporalibus egregie prudens [5] atque eloquens. Prudens (inquam) juxta illud, [6] *filii hujus ſeculi prudentiores ſunt filiis lucis in generatione ſua*. Quippe ex clauſtrali diſciplina aſſumptus ad monaſterii regi-

1. Magis quadam *Edd. pr.* 2. *Perperam* Cadonienſis *antea. Eſt enim Abbatia Cadomi Inferioris Normaniæ oppidi, condita à Guillelmo Notho, & S. Stephano dicata.* Pic. 3. Angliam miſſi *pro* Anglia *habent Edd. pr.* 4. Iis *Edd. pr.* 5. Et *Edd. pr.* 6. *Luc.* 16. P.

men,

men, cum juxta [1] Apoſtolum *nemo militans Deo implicet ſe negotiis ſecularibus*, actionem muneris ſecularis [2] ſubterfugiendo lucis eſſe filius debuit: quam utique ambiendo & amplectendo, filium ſe hujus [3] ſeculi declaravit, dum vel minus attenderet, vel nollet intelligere ut bene ageret, quantum peccatrix illa actio à profeſſione monachi & Abbatis officio diſcreparet. Denique frequentibus obſequiis nactus amicitiam Principis, ſub prætextu fidei & devotionis, ut dicitur, ſuggerendum ei putavit, fraude officialium Regiorum ærario ejus plurimum deperire: qua nimirum deprehenſa & caſtigata, abſque omni provincialium gravamine duplicia [4] poſſe fiſco accedere. Quibus verbis Princeps aurem libenter accommodans, rogavit eum hanc operam ſumere, [5] & poteſtate præditum in Angliam transfretare. Ille regiam vel petitionem vel juſſionem devote amplexus, monaſterii cura poſtpoſita, venit Lundonias, [6] Cantuarienſi Archiepiſcopo, qui regni curam gerebat, & regiam voluntatem, & ſuam in executione voluntatis regiæ poteſtatem intimavit. Quæ nimirum licet idem Cantuarienſis minus approbaret, refragandum tamen non duxit, quo minus ille [7] munus exequeretur injunctum. Mandato igitur regio per univerſam Angliam diſ-

1. 2 *Tim.* 2. P. 2. Suffugiendo *Edd. pr.* 3. *Sic etiam MS. Pic. Antea*, lucis. 4. Poſſent *Edd. pr.* 5. *Ita quoque MS. Pic. Antea*, & cum poteſtate in Angliam *&c.* 6. Ubi Cantuarienſi *Edd. priores.* 7. *Deeſt* munus *in MS. noſtro.*

cur-

currente, uti provinciarum præſides ad diem certum Lundonias occurrerent, de adminiſtrationibus ſuis rationem coram memorato Abbate reddituri: ipſe interim glorioſus & poteſtatem oſtentans Quadrageſimali tempore ſedit Lundoniis, Paſchalia gaudia non viſurus, nec cum eis, quos evocaverat, rationem poſt Paſcha poſiturus, ſed ante Paſcha rationem ſuperno judici de propriis actibus redditurus, quanto paratior ad rationem cum aliis ponendam, tanto imparatior ad rationem pro ſe reddendam. Paucis quippe diebus elapſis poſtquam Angliam introiit, de mundo exiit. Porro illi, qui introitum ejus [1] expaverunt, exitum ejus non fleverunt.

De conjuratione Lundoniis facta [2] per quendam Guillelmum, & quomodo pœnas audaciæ luit.

CAP. XX.

SANE Lundoniis inter memorati Abbatis exitum, & cujuſdam qui nuper emerſerat, [3] grandia molientis exitium, pauci admodum fluxere dies. Neuter enim fatis urgentibus Paſchalia gaudia vidit, dum ſors extrema modico intervallo divideret, qui ſimilitudine vel cauſæ vel propoſiti conſonare videbantur. Abbas enim, ut commoda regia cum quiete provincialium quæreret, fraudem atque effrenem avaritiam officialium Regiorum caſtigandam

1. Expaverant *Edd. pr.* 2. Per Guillelmum, & quomodo pœnas audaciæ luit *Ed. Pic.* 3. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* gaudia *pro* grandia.

esse

esse censebat. Iste vero, cum civis esset Lundoniensis, sub obtentu quasi fidelitatis Regiæ causam se agere pauperum civium contra insolentiam divitum astruebat, fortiter allegans (nam facundissimus erat) quod ad omne edictum regium divites, propriis fortunis parcentes, pauperibus per potentiam omne onus imponerent, & ærarium Principis multa summa fraudarent. Hic nimirum Lundoniis oriundus Guillelmus dicebatur, agnomen habens à barba prolixa; quam ideo nutriebat, ut hoc quasi insigni in cœtu & concione magis conspicuus appareret. Qui cum esset ingenio acer, mediocriter litteratus, eloquens supra modum: [1] innata quadam animi & morum petulantia nomen sibi grande facere volens, moliri nova & audere ingentia cœpit. Denique inhumana & impudens actio ejus in proprium germanum, signum est vesaniæ nequitiæque ejus in ceteris. Erat [2] enim ei frater senior ejus Lundoniensis: à quo, [3] dum scholis vacaret, consueverat ad usus necessarios petere atque percipere solatia sumptuum. Cumque jam grandior atque in expensis [4] profusior ea sibi quereretur remissius ministrari: [5] quod precibus minus poterat, comminationum terroribus tentavit elicere. Ubi hoc frustra tentatum, eo quod frater circa do-

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* viva *pro* innata. 2. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* autem *pro* enim. 3. Scholis dum vac. *Edd. pr.* 4. *V.C. pro illa vocula ad oram reposita habebat in ipso textu* superior. *Pic.* 5. Precibus, quod *Edd. pr.*

mus

mus ſuæ curam occupatus illi ſatisfacere minus ſufficeret: tanquam in ultionem [1] ſuam ſæviens exarſit in ſcelus. Poſt tanta quippe fratris beneficia fraterni ſanguinis ſitiens, proditionis regiæ crimen illi oppoſuit. Aditoque Principe, cui ſe pridem vel arte vel obſequio commendarat, quod frater ſuus in animam ejus conjuraſſet coram eo propoſuit, tanquam ſuam in hac re circa Principem devotionem declarans, qui nec fratri pro fide ejus parceret. At hoc deriſum eſt à Principe, inhumaniſſimi hominis malitiam forſitan exhorrente, & tanta naturæ injuria [2] jura pollui non ſinente. Hic nimirum favore quorundam nactus in urbe locum aliquem inter magiſtratus, cœpit paulatim concipere dolorem & parere iniquitatem. Quippe duobus magnis vitiis ſtimulantibus, ſuperbia ſcilicet atque invidia, ([3] quarum prima eſt appetitus excellentiæ propriæ, ſecunda vero odium felicitatis alienæ,) quorundam civium ſive optimatum, quibus ſe imparem [4] eſſe cernebat, fortunas gloriamque non ferens, dum aſpiraret ad grandia, ſub prætextu juſtitiæ & pietatis in auſus impios conſpiravit. Denique clandeſtina opera, & venenatis ſuſurris apud plebem inſolentiam divitum & potentum, per quam ipſi indigne tractarentur, ſugillans, inopeſque & mediocres ad immoderatæ libertatis & felici-

1. *Deeſt* ſuam *in Edd. priorib.* 2. Pollui jura *Edd. pr.* 3. *Superbiæ definitio: quam S. Tho.* II. *2æ. art.* 2. *probat.* Pic. 4. *Deeſt* eſſe *in Edd priorib.*

tatis

tatis amorem inflammans, adeo ſollicitavit plurimos, & quibuſdam quaſi præſtigiis faſcinatos ita ſibi devinxit, ut ad ejus in omnibus nutum penderent, ipſi, tanquam omnium proviſori, quæcunque juberet, incunctanter in omnibus obtemperare parati. [1] Facta igitur Lundoniis tanquam zelo pauperum contra inſolentias potentum conjuratio valida. Fuiſſe autem fertur conjuratorum civium [2] numerus, aſſcriptis ut poſtea claruit penes ipſum nefariæ molitionis artificem nominibus ſingulorum, quinquaginta duo milia. Ferramentorum quoque ingens copia, ad effringendas domos munitiores præparata, penes eundem [3] rejacebat, quæ poſtea reperta maligniſſimæ machinationis argumentum fuit. Tanto itaque fretus conſciorum numero, tanquam zelando pro plebe pauperum, & nihilominus ſub prætextu regii commodi cœpit in omni cœtu nobilibus in faciem reſiſtere, [4] quod eorum fraude fiſco plurimum deperiret potenti eloquio allegare. Cumque [5] propter hoc contra eum indignarentur & fremerent, deploraturus apud Principem, quod pro ejus fide potentum inimicitias atque calumnias pateretur, [6] transfretandum putavit. Reverſuſque ad ſuos, calliditate ſolita cœpit de cetero, tanquam regio favore ſubnixus, fiducialius agere, & proprios complices fortius animare. Cum-

1. Facta eſt igitur *Edd. pr.* 2. Innumeris *MS. Pic.* 3. Latebat *Edd. pr.* 4. Et quod *Edd. pr.* 5. Illi *addit MS. Pic.* 6. Transfretandum *Edd. pr.*

que jam initæ conſpirationis ſuſpicio rumorque crebreſcerent, Dominus Cantuarienſis, cui principaliter regnum erat commiſſum, non ulterius diſſimulandum ratus, convocatam plebem blande alloquitur, natos rumores replicat, ad omnem [1] ſiniſtram ſuſpicionem tollendam obſides pro fide Domino Regi & pace ſervanda dari monet. Blandiloquio ejus populus placatus obtemperat, obſides dantur. Nihilominus homo [2] ille cœptis inſiſtens, vallatus turbis pompatice procedebat, conventus publicos auctoritate propria faciebat, Regem ſe, vel Salvatorem pauperum, arroganter vocitans, & frenandam à ſe in brevi perfidorum inſolentiam granditer intonans. Sane ex eo, quod viri veracis narratione didici, dicentis ſe ante dies aliquot concioni ejus interfuiſſe & concionantem audiſſe, faſtus ſermonum ejus elucet. Sumpto enim vel themate vel teſtimonio de ſcripturis ſacris, ita exorſus eſt: [3] *Haurietis* [4] *aquas in gaudio de fontibus Salvatoris*. Quod [5] ad ſe derivans: *Salvator* (inquit) *pauperum ego ſum. Vos pauperes duras divitum manus experti, haurite de fontibus meis aquas doctrinæ ſalutaris, & hoc cum gaudio: quia venit tempus viſitationis veſtræ. Ego enim dividam aquas ab aquis.* [6] *Aquæ populi ſunt. Dividam populum humilem & fidelem à populo ſuperbo & perfido: dividam electos à reprobis, ut lucem à tenebris.* Ita-

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebatur,* ſiniſtram. 2. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* illis. 3. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* hauriens. 4. *Locus extat Eſai.* 12. P. 5. *Deeſt* ad *in MS. noſtro.* 6. *Apoc.* 17. P.

que

que cum datum illi eſſet os loquens ingentia, [1] habenſque cornua ſimilia agni, loqueretur ut draco: memoratus regni moderator de conſilio Procerum evocavit eum ſatisfacturum de objectis. Qui opportune affuit turbis ita vallatus, ut evocator ejus territus mollius ageret, & pro declinando periculo caute judicium protelaret. Explorato igitur per duos cives nobiles tempore, quo inveniri poſſet ſine turbis, præſertim jam cum populus propter periculum obſidum quietius ageret, cum eiſdem civibus ad capiendum eum armatam manum emiſit. Quorum unum propius inſiſtentem ipſe arrepta bipenni mactavit; [2] alterum vero quidam ex aſſiſtentibus ei trucidavit. Illico cum paucis ſuorum & concubina inſeparabiliter adhærente in vicinam eccleſiam beatæ Mariæ, quæ dicitur de Archis, confugit: eaque ad tempus, non tanquam Aſylo, ſed tanquam caſtello tueri ſe voluit, fruſtra ſperans populum mature affuturum; qui nimirum & ſi de ipſius periculo doluit, tamen vel reſpectu obſidum, vel metu loricatæ multitudinis ad ereptionem [3] ejus non accurrit. Audito enim quod eccleſiam occupaſſet, militares eo copias ex vicinis paulo ante Provinciis accerſitas regni adminiſtrator direxit. Juſſus ergo egredi & judicio ſiſti, ne locum orationis ſpeluncam latronum facere videretur: conjuratorum

1. *Beſtiæ ſecundæ apparentis Apoc.* 14. *cornua appingit huic tauro.* Pic.
2. *Deſunt* alterum v. q. ex aſſ. ei trucidavit *in Edd. priorib.* 3. *Deeſt* ejus *in Edd. priorib.*

accurſum fruſtra expectare maluit, donec oppugnata eccleſia igne & fumo cum ſuis egredi cogeretur. Egredienti autem filius civis, quem peremerat, prior occurrens, in ultionem paterni ſanguinis cultro illi ventrem diſſecuit. Captus itaque & juri exhibitus, judicio Curiæ regiæ prius equis diſtractus, ac deinde patibulo appenſus eſt cum ſociis novem qui illi deeſſe noluerant. Sic juxta quod ſcriptum eſt: [1] *Qui fodit foveam, incidet in eam; & qui diſſipat ſepem, mordebit eum coluber*: tantorum incentor artifexque malorum dictante juſtitia periit, & nefariæ conſpirationis cum ſuo auctore rabies expiravit. Et illi quidem, quibus ſanior cautiorque mens fuit, lætati ſunt, cum viderent vel audirent vindictam, lavantes manus ſuas in ſanguine peccatoris. Porro conjurati & novarum aucupes rerum, extinctum planxere vehementer, diſciplinæ publicæ circa eum vigori derogantes, & regni proviſorem tanquam homicidam pro ſupplicio peſtilentis & homicidæ lacerantes.

Quomodo vulgus voluerit hominem illum tanquam martyrem honorare, & quomodo error iſte extinctus ſit.

CAP. XXI.

QUANTUM autem homo ille audendo & moliendo ingentia animos ſibi conciliaverit [2] improborum; & quantum etiam [3] ſibi

1. *Eccleſ.* 10. P. 2. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* impiorum. 3. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebatur,* ſibi.

plebem

plebem devinxerit, tanquam pius & providus pro ea æmulator, etiam poſt interitum ejus claruit. Quippe ut ab eo puniti per leges dedecus conjuratoris abſtergerent, & damnatores ejus impios [1] comprobarent; arte illi martyris nomen & gloriam quæſierunt. Denique (ut fertur) quidam ſacerdos propinquus ejus cathenam, qua vinctus fuerat, febricitanti [2] ſuperpoſuit, & ſalutem mox conſecutam impudenti vanitate confinxit. Quo vulgato, populus inſipiens hominem digna paſſum pro juſtitia & pietate occubuiſſe credidit, & tanquam martyrem venerari cœpit. Patibulum, quo ſuſpenſus fuerat, ut [3] in occultis honori haberetur, de loco ſupplicii furto nocturno ſublatum eſt, terra quoque ſuppoſita, tanquam ſanguine conſecrata ſuſpenſi, veluti aliquod ſacrum in uſus curationum uſque ad foſſam non modicam per minutias à fatuis eſt abraſa. Fama mox late diſperſa, ſtultorum, *quorum*, ut [4] ait Salomon, *infinitus eſt numerus*, & curioſorum greges confluebant ad locum; quibus [5] nimirum aggregabantur qui forte ex diverſis Angliæ provinciis [6] propriis pro negotiis Lundonias adventaſſent. Excubabat itaque ibidem jugiter inſulſa multitudo: quantum honoris defuncto impendens, tantum etiam criminis illi, per quem abſumptus videbatur, impingens. Tantumque invaluit error vaniſſimus,

1. Comprobaret *MS. noſter.* 2. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* ſuppoſuit. 3. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebatur,* in. 4. *Eccleſ.* 1. P. 5. Etiam *pro* nimirum *in Edd. priorib.* 6. Pro negotiis propriis *antea.*

mus, ut etiam [1] prudentes, tanquam fascinatos rumoribus, irretire potuisset, nisi ea, quæ de homine illo compererant, cautius ad memoriam reduxissent. Excepto enim eo, quod paulo ante exitium (ut supra expositum est) homicidium perpetravit, quod utique vel solum ad hoc, ne pro martyre propter supplicium haberetur, cordato cuilibet sufficere debuisset, ipsius sub ipsa morte confessio eorum frontes, qui talem sibi martyrem [2] fecerunt, justo si haberent in corpore sanguinem, debuit rubore perfundere. Quippe, ut à viris fide dignis [3] accepimus, in ipso supplicio, quo absumptus est, cum à quibusdam moneretur, vel sero humili peccatorum confessione dare gloriam Deo, confessus est, se ecclesiam illam, quam à facie insequentium cum propria concubina fuerat ingressus, in illa mora, quam ibidem sub inani expectatione auxilii fecit, semine polluisse: & quod longe majus est, ipsoque dictu horrendum, cum jam hostes nullo subveniente irrumperent, [4] negato Mariæ filio quod eum non liberaret, diabolum, ut vel ab ipso liberaretur, invocasse. Inficiabantur quidem [5] hæc justificatores ejus, atque in præjudicium sui martyris maligne conficta dicebant. Porro hanc litem diremit fabricatæ vanitatis in brevi occasus. *Veritas quippe solida est & tempore convalescit, concinnata vero falsitas nil habet soli-*

1. Imprudentes *MS. Pic.* 2. Fecerant *Edd. pr.* 3. Accipimus *Ed. Pic.* 4. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebantur*, negato M. fil. q. e. non liberaret. 5. *Ita quoque MS. Pic. Antea omittebatur*, hæc.

dum,

dum, ſed in brevi evaneſcit. Igitur regni adminiſtrator in ſacerdotem illum, qui totius ſuperſtitionis caput extiterat, digna eccleſiaſticæ ſeveritatis præeunte vindicta, armatorum globum emiſit, qui & ruſticam multitudinem fugarent, & ſi qui forte ibidem perſiſtendum ducerent, comprehenſos [1] Regio carceri manciparent. Armatam quoque in ipſo loco cuſtodiam jugiter obſervare præcepit, quæ non ſolum ad ſupplicationes adveniens vulgus arceret inſulſum, verum etiam curioſe divertentium inhiberet acceſſum. Cumque hoc per dies non multos fieret: tota illa concinnatæ ſuperſtitionis machina funditus concidit, & popularis opinio conquievit.

---

[2] *De prodigio mortui poſt ſepulturam* [3] *oberrantis.*

CAP. XXII.

[4] HIIS diebus in pago Bukingamenſi prodigioſa res accidit: quam prius à quibuſdam ex parte, poſtea vero à venerabili Archidiacono illius provinciæ Stephano plenius didici. Quidam in fata concedens, juxta morem, honeſta uxoris & propinquorum cura, in vigilia Dominicæ Aſcenſionis ſepulturæ eſt traditus. Sequenti vero nocte cubiculum uxoris quieſcentis ingreſſus, excitatam non ſolum terruit, verum etiam pene obruit importabili ſui

---

1. Regis *Edd. pr.* 2. *Deſunt c.* XXII, XXIII, XXIV, XXV, XXVI. *in Ed. Antv.* 3. *Antea deſiderabatur,* oberrantis. 4. *Antea,* his.

pon-

pondere [1] superjecto. Altera quoque nocte attonitam pari modo afflixit. Territa periculo mulier adversus tertiæ noctis agonem & deinceps [2] tuto se vigilum consortio munire [3] insomnis ipsa curavit. Affuit [4] tamen ille: sed pulsatus exclamationibus vigilum, cum nocere non posset abiit. Sic repulsus à conjuge, fratres proprios in eodem vico habitantes similiter fatigavit. Illi vero, juxta [5] muliebris cautelæ exemplum, parati ad excipiendum repellendumque periculum, noctes cum suis ducebant insomnes. Aderat [6] tamen ille tanquam desiderans præoccupare somnolentos: sed repulsus sollicitudine & virtute vigilum, inter animalia, quæ vel in domibus, vel circa domos erant, debacchabatur; quod ipsorum animalium efferatio, & motus insoliti declarabant. Tunc amicis quoque & vicinis pari molestia gravis, eandem omnibus necessitatem nocturnæ sollicitudinis ingerebat. Erantque jam in ipso vico per omnes domos vigiliæ generales, dum singuli ad improvisum essent ipsius accessum suspensi. Cumque aliquamdiu hoc modo solis fuisset noctibus debacchatus: luce quoque diurna oberrare cœpit, formidabilis quidem omnibus, sed visibilis quibusdam. [7] Plerumque enim pluribus occurrens, uni tantum vel duobus conspicuus

1. Superjacto *MS. noster.* 2. *Antea omittebatur,* tuto. 3. *Antea,* in somnis. 4. *Antea,* tum. 5. *Antea,* cautelæ muliebris. 6. Tum *in Apographo Twysdeniano quod à cl. Bretto mutuo accepi, ad cujus tamen oram* tamen *adponitur.* 7. *Antea omittebantur,* plerumque enim *&c.* non lateret.

erat,

erat, cum tamen & ceteros ejus præsentia non lateret. Pavefacti homines supra modum, consilium ab ecclesia quærendum duxerunt: remque integre ad memoratum Archidiaconum conventui sacerdotum solemniter præsidentem cum questu lacrimabili detulerunt. Qui confestim venerabili Episcopo Lincolniensi Lundoniis tunc constituto cuncta per ordinem scripto insinuans, ejus in re tam inusitata sententiam & auctoritatem merito censuit expectandam. Episcopo vero stupente super hoc, & [1] subtilem habente tractatum cum suis; fuere qui dicerent talia sæpius in Anglia contigisse, & crebris clarere exemplis, quietem populo dari non posse nisi miserrimi hominis corpore effosso & concremato. Indecorum nimis atque indignum hoc visum est venerando pontifici: moxque chartulam absolutionis manu sua conscriptam Archidiacono dirigens, ut quomodo illius hominis [2] se corpus haberet oculata fide clarescceret, sepulchrum ejus aperiri, & supposita pectori ejus eadem chartula, [3] rursum claudi præcepit. Aperto ergo sepulchro, corpus ita inventum est sicut ibidem fuerat collocatum, Pontificalis vero absolutionis chartula pectori ejus apposita, & clauso rursum sepulchro; nec oberrare deinceps visus est, nec alicui molestiam [4] vel terrorem inferre permissus.

1. *Antea omittebatur*, subtilem. 2. *Antea*, omne *pro* se. 3. *Antea*, rursum sepulchrum claudi *&c.* 4. *Antea*, ulteriorem *pro* vel terrorem.

De re consimili, quæ accidit apud [1] *Berewic.*

CAP. XXIII.

IN [2] Aquilonalibus quoque Angliæ partibus aliud non dissimile & æque prodigiosum eodem tempore novimus accidisse. Est vicus nobilis ad [3] hostium Tuidi fluminis qui Berewic dicitur de jure Regis Scottorum. Ibi quidam vir pecuniosus, sed pessimus, ut postea [4] plenius claruit, post fata sepultus, operatione, ut creditur, Sathanæ, noctibus egrediebatur ex tumulo, & canum, cum ingenti latratu, prosequente turba huc illucque ferebatur, & multo cunctis accolis [5] terrore incusso, ante lucem tumulo reddebatur. Cumque hoc per dies fieret [6] plurimos, & nullus jam auderet post [7] vesperum foris inveniri, dum omnes exitialis monstri formidarent occursum: quidnam agendum esset, [8] necessarium inter se majores simul & mediocres habuere tractatum, metuentes scilicet simpliciores ex ipsis, si forte negligentius ageretur, ab exanimi prodigio maturius sugillari; prudentiores vero caute reputantes, ne forte tardante remedio ex crebro pestiferi cadaveris [9] circumactu infectus corruptusque aër, morbos & mortes gigneret plurimorum: quod utique præcavendum crebris in re consimili clarebat exemplis. Con-

1. *Antea*, Berewik. 2. *Antea*, Aquilonaribus. 3. *Antea*, ostium Tindi fluminis, qui Berewik. 4. *Antea omittebatur*, plenius. 5. *Antea*, incusso terrore. 6. *Antea*, plurimas. 7. *Antea*, vesperam. 8. *Antea*, vicini *pro* necessarium. 9. Circuactu *MS. noster.*

duxe-

duxerunt itaque decem juvenes audacia insignes, qui corpus [1] infandum effoderent, & membratim exectum redigerent in combustionem & cibum. [2] Quod & factum est & cessavit quassatio. Nam & ipsum monstrum, dum circumferretur à Sathana, sicut dictum est, quibusdam forte obvium dixisse perhibetur, quod eo incombusto populus requiem habiturus non esset. Eo ergo combusto data quidem videbatur populo requies: sed exorta consequenter lues majorem illius populi partem absumpsit. Nusquam enim alibi tam dire desæviit, cum in cunctis ipso tempore extiterit Angliæ finibus generalis, ut suo loco plenius exponetur.

De quibusdam prodigiosis.

CAP. XXIV.

SANE quod mortuorum cadavera de sepulchris egredientia nescio quo spiritu ad viventium vel terrorem vel perniciem circumferantur, & ad eadem sepulchra sponte se illis aperientia revertantur, non facile in fidem reciperetur, nisi & crebra nostri temporis exempla suppeterent, & testimonia abundarent. Mirum plane si talia olim contigere, cum [3] nihil tale in libris veterum reperiatur, quibus utique ingens studium fuit memorabilia quæque litteris mandare. Cum enim quædam

1. *Antea,* nefandum. 2. *Antea desiderabantur,* quod & f. e. & ceff. quaffatio. 3. *Antea,* nihil in libris veterum tale reperiatur.

[1] etiam modica conſcribere nequaquam neglexerint, quomodo rem tanti ſtuporis ſimul & horroris, ſi forte illo ſeculo contigit, ſupprimere potuere? Porro ſi velim omnia [2] hujuſmodi ſcribere quæ noſtris contigiſſe temporibus comperi, nimis operoſum ſimul & oneroſum erit. Duo tantum recentis memoriæ ſupra memoratis annectere,& noſtræ hiſtoriæ, [3] quoniam ſe præbet occaſio, ad poſterorum cautelam inſerere libet. Ante annos aliquot cujuſdam illuſtris feminæ capellanus exuens hominem, apud nobile illud cœnobium, quod Mailros dicitur, ſepulturam accepit. Qui nimirum ſacri ordinis, quo pollebat, in modico habens reſpectum, ſupra modum ſecularis extiterat, & maxime quod divinorum confectorem ſacramentorum denigrabat, adeo venatoriæ deditus vanitati, ut infami elogio à plurimis [4] Hundeprest, id eſt, Canum presbyter, diceretur. Et quidem [5] hoc dum viveret vel ridebatur ab hominibus vel humanius penſabatur, poſt mortem vero ex eventu reatus ejus claruit. Noctibus ſiquidem tumulo exiens, in ipſo quidem monaſterio, obſiſtentibus habitantium ſanctorum meritis, non poterat quenquam terrere vel lædere. Porro extra monaſterium oberrabat, & maxime circa cubi-

1. *Antea desiderabatur*, etiam. 2. *Sic è Cod. noſtro. Antea*, ſcribere hujuſmodi,quæ contigiſſe *&c. Conjecerat tamen Picardus,vel* noſtris *vel quid ſimile defuiſſe.* 3. *Sic MS. non (ut in Apographo Twyſdeniano quod mihi mutuo dedit eruditiſſ. Brettus)* quum. 4. *Antea*, Hundeprest. 5. *Antea*, hoc dubium, poſt mortem vero *&c.*

culum

culum propriæ quondam dominæ cum ingenti [1] fremitu & horrendo murmure ferebatur. Quod cum ſæpius fieret, illa ſupra modum anxia, magnitudinem ſui vel pavoris vel periculi venienti ad ſe pro cauſa monaſterii cuidam ex fratribus intimavit, lacrimabiliter poſtulans, uti [2] ſolito impenſiores pro ea tanquam in agone poſita preces Domino funderentur. Cujus anxietati frater ille (nam de ſancto loci illius Collegio crebris beneficiis optime merita videbatur) pie juſteque condoluit, & citum remedium de miſericordia ſummi proviſoris ſpopondit. [3] Reverſuſque ad monaſterium, alium ſibi [4] conſtantis æque animi fratrem & duos juvenes validos ſociavit, cum quibus cœmiterium ubi ſepultus erat infelix ille presbyter pervigil cuſtodiret. Hi ergo [5] quatuor animis armiſque inſtructi, mutuo tuti ſolatio pernoctabant in loco. Noctis jam medium fluxerat, [6] & nihil monſtri apparuit. Unde factum eſt, ut, relicto ibidem ſolo illo qui ceteros ſibi [7] aggregarat, tres in proximam ædem ſecederent, ut frigus nocturnum, quod [8] cauſabantur, igne levarent. Cum ergo ſolus ille in loco perſiſteret, aptum ſe tempus ut fiduciam hominis frangeret inveniſſe diabolus

1. *Antea*, ſtrepitu. 2. *Antea*, ſolicitò. 3. *Antea*, Reverſus quoque ad. 4. *Antea*, æque conſtantis. 5. *Antea*, quatuor armis inſtructi.] 6. *Antea*, & vere monſtrum apparuit. 7. Aggregaverat *Apogr. cl. Twyſdeni Brettianum. Quo modo & primum in Cod. noſtro ſcriptum erat. Sed deinde duo puncta ſub ve eadem poſuit manus.* 8. Caubantur *MS. noſter.*

æſti-

æſtimans, illico vas proprium, quod ſolito diutius quieviſſe videbatur, excitavit. Quo eminus conſpecto, ille pro eo quod ſolus erat primo diriguit: ſed mox reſumpta fiducia, cum locus non eſſet effugii, impetum peſtis cum terribili murmure irruentis fortiter excipiens, bipennem, quam manu geſtabat, alte corpori ejus infixit. [1] Accepto illa vulnere, ſonore ingemuit: & converſa, non ſegnius quam advenerat, abiit, cum homo mirabilis fugientem à tergo urgeret, & ſepulchrum proprium repetere cogeret. Quod illi ſe ultro aperiens, ſuſcipienſque hoſpitem à facie inſequentis, eadem facilitate mox clauſum apparuit. Quibus actis, qui nocturni frigoris impatientes ad ignem [2] ſeceſſerant, vel ſero [3] accurrunt, & auditis quæ acciderant ad effodiendum tollendumque de medio cadaver maledictum ſummo mane neceſſarii cooperatores fuerunt. Quod cum egeſta humo nudaſſent, ingens in eo vulnus, quod acceperat, & cruoris plurimum, qui ex vulnere fluxerat, in ſepulchro [4] invenerunt. Sublatum igitur extra ſepta monaſterii comburentes, cineres quoque diſperſerunt. [5] Hæc nimirum prout à viris religioſis accepi, ſimplici narratione digeſſi. [6] Item aliud non diſſimile ſed pernicioſius contigit apud Caſtellum quod Anantis dicitur, prout accepi à [7] ſene religioſo, qui clarus & potens in par-

1. Accepit *MS. Pic. perperam*. 2. *Antea*, ſeceſſerunt. 3. *Antea*, accurrerunt. 4. *Antea*, repererunt. 5. *Antea*, hoc nimirum à viris. 6. *Antea*, iterum *pro* item. 7. *Antea omittebatur*, ſene.

tibus

tibus illis extiterat, & in ſua hoc [1] ipſum præſentia factum memorabat. Quidam vir malæ [2] actionis metu vel legum vel hoſtium ex Eboracenſi provincia ad Dominum memorati caſtelli, cui notus erat, confugiens, ibidem [3] reſedit: & ſortitus miniſterium ſuis moribus aptum, augere magis proprias quam corrigere ſtuduit pravitates. Uxorem duxit, in propriam ſane perniciem, ut poſtea claruit. Audiens enim de ipſa quædam, ſpiritu zelotypiæ vexabatur. Cupienſque an vera eſſent [4] dinoſcere, finxit ſe longius iturum, nec rediturum niſi poſt [5] dies aliquot. Reverſus autem veſpere, atque in cubiculum clanculo per ancillam conſciam intromiſſus, ſuper trabem [6] cubiculi uxoris imminentem latuit, oculis probaturus ſi quid [7] ibidem contra thori fidem ageretur. Videnſque uxorem cum vicino juvene fornicantem, præ ira immemor ſui effectus decidit, [8] graviterque ſe juxta ipſos cubantes ad terram eliſit. Et mœchus quidem exilivit: uxor vero callide factum diſſimulans, molliter erigere curavit jacentem. Ille ad ſe modice reverſus, ſtuprum improperat, pœnam comminatur. At illa: Signa inquit te, Domine [9] mi: aliena loqueris: [10] quod non

1. *Antea deſiderabatur,* ipſum. 2. *Antea,* actionis, vel legum vel hoſtium metu ex Eborenſi *&c.* 3. *Antea,* reſedit: fortius miniſterium. 4. *Antea,* dignoſcere. 5. *Antea,* aliquot dies. Reverſus veſpere, atque cubiculum *&c.* 6. *Antea,* cubili. 7. *Antea,* ibi *pro* ibidem. 8. *Antea,* graviterque, juxta ſeipſos *&c.* 9. Mi *MS. pro* mi. *ut puto, inquit cl. Twyſdenus ad oram Apographi ſui penes doctiſſimum Brettum. Cui neutiquam adſentio.* 10. *Antea,* quæ non tibi, ſed morbo imputentur *&c.*

tibi,

tibi, ſed morbo imputetur quo teneris. Quaſſatus ergo ex caſu & toto fere corpore ſtupidus, tanquam morbo decubuit. Quem vir memoratus, qui hæc mihi [1] retulit, pietatis officio viſitans, monuit eum de peccatis ſuis confeſſionem facere, & Euchariſtiam juxta morem ſumere Chriſtianum. Ille vero quid ſibi accidiſſet, & quid uxor diceret, replicans, quod ſalubriter monebatur in craſtinum diſtulit, craſtinum in corpore non viſurus. Nocte enim [2] ſequenti Chriſtianæ expers gratiæ meritis malis urgentibus ſoporem morti ſociavit. Et Chriſtianam quidem ſepulturam indignus accepit, quæ illi non profuit. Noctibus enim operatione Sathanæ de ſepulchro egrediens, proſequente eum cum latratu horribili canum turba per plateas & circa domos oberrabat, cunctis [3] hoſtia obſerantibus, nec exire præſumentibus ad aliquod negotium ab incipientibus tenebris uſque ad ortum ſolis, ne quis [4] forte oberranti monſtro ſugillandus occurreret. Verum hæc cautela [5] nil profuit. Nam [6] tetri corporis circumactu infectus aër, hauſtu peſtilenti univerſas morbis & mortibus domos replevit. Jamque vicus, qui populoſus paulo ante fuerat, pene exinanitus videbatur, dum cladi ſuperſtites, ne & ipſi morerentur, ad [7] partes alias [8] commigrarent. Hanc

1. *Antea*, detulit. 2. *Antea*, ſequente. 3. *Antea*, oſtia. 4. *Antea*, forte ab oberrante. 5. *Antea*, nihil. 6. *Antea*, circumactu tetri corporis infectus aër æſtu peſtilenti. *MS. tamen Pic.* haſtu. *pro* hauſtu, *ut videtur*. 7. *Antea*, alias partes. 8. Conjungerent *MS. Pic. male*.

nimi-

nimirum suæ desolationem [1] parrochiæ dolens vir ille ex cujus [2] hæc ore accepi, in sacra Dominica, quæ Palmarum dicitur, viros sapientes & religiosos accersire studuit, qui in tanto discrimine salubre darent consilium, & consolatione vel modica miseras plebis reliquias recrearent. Facto igitur sermone ad populum, & rite expletis venerandæ diei solemnibus, religiosos hospites cum ceteris [3] honoratis qui aderant vocavit ad mensam. Quibus epulantibus, duo fratres juvenes, qui patrem clade illa amiserant, sese mutuo cohortantes; monstrum, inquiunt, istud patrem nostrum perdidit, & nos [4] etiam cito disperdet si negligamus. Agamus ergo aliquid virile, tum propriæ salutis cautela, tum in ultionem [5] necis paternæ. Non est qui [6] impediat, cum & in domo sacerdotis convivium celebretur, & totus hic vicus sileat tanquam vacuus. Effodiamus pestem illam, & comburamus igni. Arrepto itaque ligone satis [7] retunso cœmiterium adeuntes, fodere cœperunt. Cumque se altius fossuros esse crederent, repente cadaver non multa humo egesta nudaverunt, enormi corpulentia distentum, facie rubenti turgentique supra modum. Sudarium vero quo obvolutum fuerat [8] conscissum penitus

1. *Antea*, parœciæ. 2. *Antea*, ore hæc. 3. *Antea*, honoratis, qui aderant, viris vocavit *&c.* 4. *Antea desiderabatur*, etiam. 5. *Antea*, paternæ necis. 6. *Antea*, impediat, & cum domo. 7. *Antea*, retuso. 8. *Antea*, concissum.

videbatur. Nec [1] territi juvenes, quos ira ſtimulabat, vulnus exanimi corpori intulerunt: ex quo tantus continuo ſanguis effluxit, ut intelligeretur ſanguiſuga fuiſſe multorum. Trahentes autem illud extra vicum, rogum celeriter conſtruxerunt. Cumque unus ipſorum diceret, cadaver peſtiferum ardere non poſſe niſi corde extracto, alius crebris ictibus [2] retunſi ligonis latus aperuit, & manu injecta cor maledictum extraxit. Quo minutatim diſcerpto & corpore jam ardente, nunciatur convivantibus quod gerebatur; & accurrentes, rei geſtæ teſtes in reliquum eſſe potuerunt. Porro infernali illa [3] belua ſic deleta, peſtilentia quoque, quæ graſſabatur in populo, [4] conquievit, tanquam igne illo, qui dirum cadaver abſumpſerat, aër jam eſſet purgatus, qui ejus fuerat peſtilenti motu corruptus. His itaque expoſitis, ad hiſtoriæ ordinem redeamus.

De ſigno quod viſum eſt in cœlo, & [5] *de expugnatione quorundam caſtellorum.*

CAP. XXV.

IN octavis Pentecoſtes hora diei prima apparuere in cœlo duo ſoles, ſol ſcilicet verus

1. *Antea*, terrorem juvenes, quos ira ſtimulabat, exanimo corpore retulerunt: ex quo *&c. Monuit tamen Picardus ad oram Editionis in ſuo etiam Codice* intulerunt *pro* retulerunt *exſtare.* 2. *Antea*, retuſi. 3. *Sic MS. noſter. Antea*, bellua. 4 *Antea*, circumvenit, tanquam ille, qui durum cadaver abſumpſerat, aërem eſſet purgaturus, qui *&c.* 5. *Antea omittebatur*, de.

atque

atque alius tanquam ejus æmulus. Nec facile diſcerni poterat uter illorum eſſet ſol verus, niſi ex ſolito proceſſu, alius vero paulo elevatior quaſi ſequi videbatur, malorum forte, quæ ſubſecuta noſcuntur, [1] præſagus. Quod ſignum oculis meis vidi, cum aliis quibuſdam qui mecum erant. Cumque ſuſpenſi & ſtupidi diuſcule ſtetiſſemus, rem tam inuſitatam intuentes, repente dum oculos tædio victi deflectimus, æmulus ille veri ſolis evanuit. Nec multo poſt expleto induciarum tempore, quod laborantes populos modice [2] recrearat, cruentus rurſum principum furor excanduit. Totis in arma viribus ruitur: igne ferroque florentes paulo ante provinciæ corrumpuntur. Et Rex quidem Francorum cum ſuis copiis [3] Albemerliam obſedit. Rex vero Anglorum caſtrum, quod [4] Nonancurtis dicitur, ſui quidem olim juris, ſed à Rege Francorum jam pridem occupatum. Quo mature [5] potitus, propulſandi hoſtis & ſolvendæ obſidionis operam ſumere rogabatur à ſuis: ſed diſſimulavit, ſive pugnam, quæ ſupra modum cruenta foret, exhorrens; ſive propenſius de ſuorum, qui caſtellum obſeſſum [6] egregie defendebant, virtute confidens. Converſus ergo ad depopulandos fines hoſtiles, ſollicite ſatagebat abſque mutui ſanguinis diſcrimine avertere obſeſſorem. Verum ille pervicaciter cœptis in-

1. *Antea,* præſagium. 2. *Antea,* recreabat. 3. *Antea,* Albemarliam. 4. *Antea,* Nonanciortis. 5. *Antea,* potitus & propulſandi. 6. *Antea deſiderabatur,* egregie.

ſiſtens, cum multo tandem ſui exercitus ſudore & ſanguine caſtellum deditione obtinuit & evertit. Sane hoc damnum minus contriſtavit Regem Anglorum, quod caſtelli clarioris receptio compenſabat. Verum hoc non multo poſt ſine [1] ſufficientibus forte munimentis inventum, recidit in manus Regis Francorum. Inimicitiis igitur principum magis magiſque [2] crudeſcentibus, reformandæ paci à bonis & ſapientibus inaniter ſtudebatur, cum ipſi ad omne conſilium pacis obſurdeſcerent. Nam [3] ſicut ſcriptum eſt: [4] *Furor illis ſecundum ſimilitudinem aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium.* Quanquam in his Regis [5] Anglorum jus proprium repetentis cauſa potior, & ira proculdubio juſtior fuerit, ut ſupra oſtenſum eſt. Pace itaque deſperata, cum nec ille ad reſignandum quod illicite occuparat, nec iſte ad quieſcendum niſi jure ſuo [6] redintegrato ulla potuiſſet ratione induci, quantum inter ſe ſuperbi principes fremebant, tantum & [7] miſeræ plebes gemebant. Quicquid enim delirant [8] Reges, innoxiæ plectuntur plebes.

1. *Antea*, ſufficientibus munimentis inventum eſt, recidit *&c.* 2. *Sic rectiſſime è Cod. noſtro repoſuimus. Antea*, quieſcentibus *pro* crudeſcentibus; *unde &* minus minuſque *pro* magis magiſque *legendum eſſe conjecit Picardus.* 3. *Antea*, ut. 4. *Pſalm.* 57.P. 5. *Antea*, Angelorum. 6. *Antea*, redeunte. 7. *Antea*, miſerè plebs gemebat. 8. *Imitatus eſt notum illum Lyrici verſum epiſtol.* 2. *L.*I. Quicquid delirant Reges, plectuntur Achivi. *Pic.*

De

De fame & peste per Angliam [1] *graßante.*

CAP. XXVI.

AGGRAVATA est [2] etiam ipso tempore manus domini super populum Christianum, [3] vesaniæ scilicet principum vastanti provincias jungens famem & pestem, ut pene illud in nobis propheticum completum esse videatur: [4] *Plaga inimici percussi te, castigatione crudeli.* Et quidem fames intempestivis edita imbribus, per annos [5] jam aliquot Galliæ Angliæque populos vehementer attriverat: sed Regibus [6] inter se debacchantibus plus solito invaluit. Cumque vulgus pauperum passim inedia deperiret, secuta est [7] è vestigio, tanquam ex pauperum mortibus aëre corrupto, pestis sævissima, quæ & illis, quibus alimenta abundabant, minime parceret, & indigentibus longum famis cruciatum breviaret. In aliis sane regionibus quomodo illius se temporis res habuerint, minus nobis constat: de Anglia vero quod scimus loquimur, & quæ vidimus eo tempore testamur. [8] Serpebat effusa lues, uno [9] tantum morbo, febre scilicet, quæ acuta dicitur, per singulos dies tam multos corripiens, tam multos conficiens, ut vix invenirentur qui [10] vel curam languidis,

1. *Antea desiderabatur*, grassante. 2. *Antea*, est ipso tempore etiam manus. 3. *Antea*, vesanie scilicet p. vastandi provincias, jungens *&c.* 4. *Hiere.* 34. P. 5. *Antea omittebatur*, jam. 6. *Antea*, intro *pro* inter se. 7. *Antea*, evestigio, *una dictione.* 8. *Antea*, serpserat. 9. *Non* tamen, *ut in Apographo cl. Twysdeni Brettiano.* 10. *Antea omittebatur hoc prius* vel.

vel

vel sepulturam mortuis exhiberent. [1] Consuetus funeris apparatus cessabat: & quacunque hora diurna quis obisset, mox matri terræ reddebatur, nisi cum forte aliquis nobilior vel ditior decessisset. In plerisque etiam locis receptui cadaverum fiebant fossæ non modicæ, cum propter morientium multitudinem facultas non esset singillatim singulos juxta morem humare. Cum ergo tam multi cotidie morerentur, etiam incolumes animo languebant, & vultu pallebant, & moribundis similes incedebant, tanquam continuo morituri. In solis autem monasteriis eadem labes minime grassabatur. Quæ nimirum postquam per quinque vel sex fere menses passim desæviit, tandem hiemali rigore consopita quievit. Porro hac tam crudeli clade altercantium principum duriores animi fuere, qui in studio belligerandi hiemem [2] æstati & autumno junxere.

Quomodo Alemanni secundo signum Dominicum susceperunt.

CAP. XXVII.

SANE Rex Anglorum paulo ante obsides suos apud Teutonicum Imperatorem relictos [3] absolute receperat, persoluta illi pactæ redemptionis summa. Quibus receptis, dixisse

---

1. *Antea*, consuetis. *male*. 2. *Antea*, æstate. 3. Absolutos *Edd. priores*.

fertur

fertur à captivitate Alemannica tunc primo ſibi ſe redditum. Liberatus itaque ab [1] exactore tam gravi, intentione integra bellicis negotiis inſiſtebat, de reverſione in Syriam, cui ſe inde rediens devoverat, nihil vel tepide cogitans. [2] non illi imputetur. Neceſſitate ſiquidem, quam primo per Imperatorem Teutonicum, ac deinde per Regem Francorum patiebatur, apud ſobrios judices facile excuſatur. Porro idem [3] Imperator, ut quaſi expiaret, quod in Chriſtianum Principem ab Oriente revertentem tam fœdæ avaritiæ inſtinctu commiſerat, & pecunias, quibus Angliam nudaverat, piis uſibus applicaret: Orientalis eccleſiæ miſerandis reliquiis ſubvenire decrevit. Conſiderabat etiam per ſe actum, quod duo illi magni Reges relictis quæ Chriſti ſunt ſua tantum quærerent, & feralibus in alterutrum odiis debacchando vires more tyrannico frangerent Chriſtianas. Cupiens ergo hanc jacturam religioſa opera compenſare, anno à partu ſacræ Virginis [4] M.C.XCV. circa ſolemni- 1195.
tatem beati Andreæ Apoſtoli, convocatis apud [5] Gormaciam primis imperii eccleſiaſticis pariter laïciſque perſonis, & devotione propria cunctis declarata, ad æmulandum pro Chriſto ſublimi exemplo provocavit plurimos. Denique ſedente eo ſolemniter in Cathedrali eccleſia

1. Exactione *Edd. pr.* 2. Sed non illi hoc imputetur *Edd. pr.* 3. *Abb. Uſperg. ſcribit tantum eo curante hanc expeditionem ſuſceptam.* Pic. 4. *Male V. C.* 1125. *Uſperg.* 1197. P. 5. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* Wormaciam.

conti-

continuis octo diebus, & [1] consedente, qui ad hoc ipsum venerat, Apostolicæ sedis legato cum omni frequentia inclytorum: [2] hiis quoque qui sapientia, dignitate & facundia præcellebant, per dies singulos in auribus Christianæ multitudinis potenti eloquio declamantibus: tantus fidei & devotionis in animis audientium fervor incanduit, ut fas esset dicere, *digitus Dei est hoc.* Magnis Præsulibus & præclaris Ducibus cum multitudine virorum fortium Dominicum characterem per dies singulos certatim sumentibus, ipse quoque Imperator paratus fuit eodem signo cum ceteris insigniri. Verum hoc ab omnibus altiori consilio dissuasum est, allegantibus Christianæ expeditioni conducere, ut in imperio manens, de victualibus progresso exercitui pro tempore transmittendis propensiori cura satageret, &, cum res posceret, laborantibus supplementa militiæ mitteret. Itaque secunda in Syriam Germanicarum atque Italicarum gentium expeditio totis viribus parabatur, cum Reges nostri nil sanum aut sobrium meditantes, proprio tantum [3] ad multorum discrimen indulgerent furori.

---

1. Obsidente *MS. Pic.* 2. *Antea*, his qui. *Fatetur tamen Picardus in suo etiam Cod. interjici* quoque. 3. *Sic etiam MS. Pic. Antea*, in *pro* ad.

De

De Dissensione Regis Richardi & Rothomagensis Archiepiscopi.

CAP. XXVIII.

[1] HIIS diebus orta est dissensio inter Regem Richardum & Galterium Rothomagensem Archiepiscopum: tanto fœdior, quanto majori prius videbantur amicitia cohærere. Idem enim Pontifex eidem Principi & ante regnum, & in regno devotus semper & fidelis extiterat, ejusque sibi animum multis & præclaris obsequiis obligarat. Denique ipso Orientalem expeditionem ingrediente, domi pro officio residere non passus, ne illi vel ad tempus deesset, animo subeundi quælibet cum eo discrimina, usque in Siciliam una progressus est. Rex vero [2] idem audiens tyrannicos mores Eliensis Episcopi, cui regni custodiam regimenque crediderat, remisit eum in Angliam, datis memorato Episcopo mandatis, ut eum in administratione regni per omnia collegam asciscеret. Verum ab homine singularem gloriam amante ad collegium non admissus, sustinuit siluitque ad tempus. Illo vero post modicum à regni nobilibus fastum ejus non ferentibus fortiter debellato atque ignominiose [3] expulso, voto & decreto generali susceptam regni curam laudabili moderamine gessit. Cumque [4] post diutinam in

1. His *Edd. pr.* 2. Ibidem *MS. Pic.* 3. Expulso: iste voto *Edd. pr.* 4. Rex *inserit MS. Pic.*

Germania detentionem, pactis tandem cum Imperatore celebratis, mature liberandus ſperaretur, devotum ſibi Præſulem [1] accerſiendum putavit, eumque non invitum apud Imperatorem pro ſumma non modica obſidem reliquit. Rege vero in regnum regreſſo, bellicisque intento negotiis, idem Pontifex in gratiam ejus Imperatori de proprio (ut dicitur) ſatisfaciens, ad propria cum gloria remeavit. Verum Princeps bellica quadam neceſſitate quæ plerumque & amicis non parcit, minorem illi gratiam, quam ſperabat, [2] rependit: præſertim cum Elienſis Epiſcopus ad auriculam Principis frequenter pro officio poſitus (nam Cancellarius erat Regius) illi apud Principem plurimum derogaret. Infeſtus quippe illi erat, cauſa ſuperius memorata. Exaſperatus ergo Pontifex propter quædam de jure eccleſiæ ſuæ à Rege præſumpta, cum Rex bellicam neceſſitatem obtendens nequaquam illi ad præſens ſatisfaceret, ſed bellis ceſſantibus ſatisfactionem promitteret: Apoſtolicæ ſedis judicium appellavit, & ſuſpenſis in ſua Diœceſi divinæ laudis organis, Romam [3] contendit. Reſponſales quoque regii [4] è veſtigio ſecuti, in conſpectu ſummi Pontificis in faciem illi reſtitere: ea quidem quæ ab eo contra Regem proponebantur minime inficiantes, ſed neceſſitatem Regiam verbis ad deprecan-

1. Accerſendum *Edd. pr.* 2. Impendit *Edd. pr.* 3. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* conſcendit. 4. Eveſtigio (*una voce*) *Edd. pr.*

dum

dum compositis excusantes. [1] Tunc summus Pontifex actori dixisse fertur: Nota est orbi terrarum injusta Regis Anglorum vel captivatio ab Oriente (ubi Christo militaverat) cum signo ejusdem militiæ revertentis, vel spoliatio grave & diutinum sub cathena Alemannica tædium patientis. Debuit ergo tua discretio pro tempore dissimulare: etiam si majora, quam proponis, ratione necessitatis bellicæ attentasset. Hæc dicens, Principi quidem tanquam fatigato injuriis, & justum bellum gerenti morem gerere studuit. Pontificem vero alias delinitum atque placatum ad propria remisit.

---

[2] *De morte [3] Eliensis Episcopi, qui Cancellarius [4] potius meruit appellari.*

CAP. XXIX.

SANE inter eos, quos idem Rex pro sua causa Romam proficisci voluit, clariores fuisse videntur [5] Eliensis Episcopus (qui & Cancellarius Regius,) & Dunelmensis electus, qui Romam veniens, à summo Pontifice ordinari meruit. Cancellarius vero à Rege digressus, morbo [6] occubuit. quo ingravescente post dies aliquot vitam finivit, jam non coram Romano Pontifice causam Regis Anglorum acturus, sed ad tribunal Regis Angelorum pro seipso rationem redditurus. De hoc quidem Episco-

1. Tum summus Pontifex fertur. Nota est *Edd. pr.* 2. *Desunt cap.* XXIX. *&* XXX. *in Ed. Antv.* 3. *Antea*, Heliensis. 4. *Antea omittebatur*, potius. 5. *Antea*, Heliensis. 6. *Antea*, decubuit.

po, qui à paucis quidem Epiſcopus, ab omnibus [1] vero Cancellarius dicebatur, eo quod à tempore ordinationis ſuæ longe magis palatio quam Eccleſiæ militaret: de hujus, inquam, Epiſcopi moribus & actibus, & qualia circa illum propter intolerabilem ejus faſtum provenerint, cum ei memoratus princeps Orientalem peregrinationem [2] ingreſſurus adminiſtrandam in Anglia rerum ſummam credidiſſet, ſuo loco [3] ſuperius expoſitum eſt. Expulſus ergo ab Anglia, atque in Galliis pro tempore exulans, cum eundem Regem ab Oriente revertentem Alemannica teneri cathena audiſſet, ocius eum viſitare curavit, quo & ſuæ circa eum devotionis comprobaret fervorem, ejuſque [4] in poſterum propenſiorem obſequiis mercaretur favorem. Aſſiſtens ergo vincto inſigni toto tempore ſortis indignæ, in multis ei [5] neceſſarius extitit: & ſi quid forte contra ſe pro rebus in Anglia turbatis animo principis ſederat, novæ ſedulitatis [6] officiis abolevit. Mutata vero circa Regem fortuna in Angliam cum ipſo reverſus, & rebus in Anglia compoſitis transfretantem ad bellum tranſmarinum ſecutus, Cancellarii officio ſtrenue fungebatur: Sacerdotio vero ita, ut expers ſollicitudinis & oneris paſtoralis tantummodo ad honorem & commoda [7] epiſcopus eſſe videretur,

1. *Antea omittebatur*, vero. 2. *Antea*, ingreſſus. 3. *L*. 4. *cap*. 5. 14. *&* 15. P. 4. *Antea*, impoſterum. 5. *Antea*, neceſſariis. 6. *Antea*, officio abolevit. Ornata circa Regem *&c*. 7. *Antea*, videretur eſſe epiſcopus.

&

& nomine Episcopi per nomen Cancellarii adumbrato, à paucis Episcopus diceretur. Denique principi bellum atrox & cruentum cum Francis gerenti per annos aliquot seculari magis quam episcopali industria collaborans, tandem, ut dictum est, morbo defecit. Lætata est Anglia in morte ejus, quia incubuerat timor ejus super illam. Cum enim & apud principem plurimum posset, & suæ olim ab Anglia ignominiosæ extrusionis homo ingentis animi immemor esse non posset: manifestum erat, quod terræ, quæ illum evomuerat tanquam humorem pestiferum, crebro machinaretur malum. Quem ergo Angliæ nobiles non frustra formidaverant vivum, parcius flevere defunctum.

Quomodo finitum est[1] *bellum breve Britannicum, & quadragenarium Tholosanum.*

CAP. XXX.

[2] HIIS diebus Britones, qui à Rege Anglorum jam pridem desciverant, vasta finium suorum per cohortes regias depopulatione coërciti, in ejusdem Regis fœdus & gratiam cum suo Arthuro rediere. Bellum quoque Tolosanum, quod illustri Anglorum Regi Henrico & filio ejus Richardo res summi negotii fuerat, & per annos quadraginta vires multo-

1. *Antea*, bellum Britannicum quadragenarium *pro* bellum breve Britannicum, & quadragenarium Tholosanum. 2. *Antea*, his.

rum

rum attriverat populorum, eodem tempore Deo propitio expiravit. Comes enim S. Egidii, [1] pactis cum Rege Anglorum celebratis, sororem ejus, quæ olim Regi Siciliæ nupserat, & eo præmature defuncto ad fratrem redierat, cum ingenti gloria conjugem duxit, atque [2] hoc modo inveteratum illud odium conquievit. Itaque Rex Anglorum, qui ad tria bella quasi trifariam divisus erat, atque ideo minus in singulis poterat, duobus finitis, Britonico scilicet & Tolosano, ad tertium, quod cum Rege Francorum gerebat, integer [3] redditus, cœpit robustius agere & terribilior hostibus apparere. Certabatur [4] autem utrimque totis viribus: tantusque erat debacchantium furor, ut nec sacris Quadragesimæ diebus deferrent,[5] deprædationibus atque incendiis loca prius florentia corrumpentes, nec Sacerdotibus Domini, si forte inciderent, secus quam popularibus parcendum ducentes. Sane tam longa tamque exitialis concertatio principum detrectantium concordiam poterat saltem per unius partis victoriam breviari, si convenire & congredi noluissent. Verum hoc si quando alter eorum virium suarum fiducia voluit, alter ancipitem formidans eventum caute declinavit. Denique nocendo alterutrum dum alter alterum fatigando & lassando

1. *Antea*, pace cum Rege Anglorum celebrata. 2. *Antea*, hoc malo inveteratum illud malum conquievit. 3. *Antea*, rediit, cœpitque robustiùs. 4. *Antea desiderabatur*, autem. 5. Deprædatoribus *MS. Pic.*

frangere

frangere ſtuduit: uterque bellum ſub expectatione melioris fortunæ protrahere, quam [1] per incerti victoris gloriam mature terminare maluit.

De [2] captione Epiſcopi [3] Beluacenſis.

CAP. XXXI.

Annus à partu Virginis M. C. nonageſimus 1197.
ſeptimus vertebatur, & furor Principum minime defervebat, tanquam juvans manum Domini iramque ejus accumulans ſuper populum Chriſtianum. Nam famis validæ, quæ Galliæ Angliæque Regiones vehementer angebat, annus jam quintus currebat. Sane Rex Francorum, qui anno præcedenti fortius egiſſe videbatur, cœpit remiſſius agere, & fines proprios mollius tueri. Rex vero Anglorum paulatim augebatur viribus & proſperabatur magis. Denique vicum [4] inſignem (qui dicitur ſancti Walarici) repente aggreſſus, potenter effregit, portum commeatibus abundantem obtinuit, opes abſtulit, munitionem evertit, præda onuſtus abiit. Nec multo poſt in pago [5] Beluacenſi caſtrum quod [6] Milliacum dicitur per ſuos expugnavit, moxque theſaurum reperit, id eſt, ſucceſſum ſpe majorem. [7] Beluacenſis [8] enim Epiſcopus, homo ferocis animi, & propinquitate

1. *Antea,* incerti per victoris. 2. Captivatione *Edd.pr.* 3. *Antea,* Belluacenſis. 4. *Portu, Oceano refluente.* P. 5. *Antea,* Belluacenſi. 6. *Antea,* Miliacum. 7. *Antea,* Belluacenſis. 8. *Vide Notas.* P.

regia

regia inclytus, audiens [1] Milliacum oppugnari: ſumptis propere armis, non ſuis, id eſt, militiæ ſecularis non ſpiritualis, cum armata multitudine contra hoſtes audacter egreſſus, & fortiter cum eis congreſſus, bellicoſus magis Pontifex quam religioſus apparuit, ſed fortunam non recte culpavit. Nam judicio Dei victus, captus & vinctus cum quibuſdam aliis nobilibus, Regi Anglorum, cui tam in Orientali expeditione & Alemannicis [2] vinculis, quam regreſſo ad propria, ſupra modum infeſtus extiterat, gratiſſimum munus [3] oblatus eſt. Cumque Rothomagi vinctus ſervaretur, duo, ut dicitur, ex familiaribus clericis ejus ſupplices ad Regem venerunt, poſtulantes gratiam, ut ſibi liceret Domino ſuo in vinculis miniſtrare. Quibus ille, Vos, inquit, judicate inter me & dominum veſtrum. Ut enim quæ mihi vel intulit, vel molitus eſt mala, oblivioni tradantur uſque ad unum: certe ab Oriente rediens, & detentus ab Imperatore Romano, reſpectu perſonæ Regiæ mollius tractabar, & cum decenti honore ſervabar. Superveniens autem idem Dominus veſter veſpere, cujus rei gratia venerit, & apud Imperatorem nocte quid egerit, expertus ſum mane. Aggravata eſt enim ſuper me manus Imperatoris, tantoque mox [4] oneratus ſum ferro, [5] quantum equus vel aſinus ferre vix poſſet. Juſte ergo de-

1. *Antea*, Miliacum. 2. Vinculis conſtituto, quam *Edd. pr.* 3. Oblatum eſt *Edd. pr.* 4. Honoratus *MS.Pic.* 5. Quantum aſinus vel equus vix ferre poſſet. Juſte ergo diſcernite, *Edd. pr.*

cernite,

cernite, qualem Dominus vester habere custodiam debeat apud me, qui talem mihi fecit apud detentorem meum. Clerici vero ad hæc non habentes [1] quid dicerent, frustrati abierunt. Bellicosus itaque Pontifex servabatur in vinculis, & tractabatur ab hostibus mitius forte quam meruerat, sed plane durius quam Episcopum decebat. Interpellavit autem per suos Romanum Pontificem, ut ecclesiastici vigoris instantia liberaretur de manibus detentoris. Idem vero summus Pontifex prudenter considerans, quod Rex Anglorum Episcopum non prædicantem sed prœliantem cepisset, & rigidum magis hostem quam pacificum Præsulem teneret in vinculis: ut vinctum relaxaret, illi molestus esse noluit, sed interpellanti sapienter & discrete respondit, improperans, quod secularem militiam ecclesiasticæ prætulisset, & pro baculo pastorali lanceam, pro mitra galeam, pro alba loricam, & clypeum pro stola sumpsisset, & gladium ferreum pro gladio spiritus, quod est verbum Dei, negansque se pro eo [2] vincto imperaturum Regi Anglorum, sed opportune supplicaturum pollicens. Vinctus itaque Pontifex relaxationem suam citra Regum concordiam desperabat: atque ideo pacem, quam prius incentor belli oderat, in illo vinculorum tædio jugi desiderio suspirabat.

1. Quod *Edd. pr.* 2. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebatur*, vincto.

De defectione quorundam à Rege Francorum, & qua occasione [1] treuia statuta est inter ipsum & Regem Anglorum.

CAP. XXXII.

EODEM tempore defecerunt à Rege Francorum quidam regni ejus potentes, illatis ab [2] illo injuriis irritati, [3] & dominum durum causantes, junctique Regi Anglorum, vires ejus auxerunt, & ab eo vicissim robur acceperunt. E quibus Comes Flandrensis dolens se à Rege Francorum juris [4] sui hereditarii dimidia fere parte fraudatum: Regis Anglorum pecuniis roboratus, nobile oppidum, quod dicitur Duai, obsessum deditione recepit, quasdam etiam munitiones alias occupavit. Quibus successibus confortatus, crescente fiducia civitatem Atrebatensem obsedit. Sane tunc Reges tanquam ex industria mutuum devitantes occursum, locis diversis exercebantur. Et Rex quidem Anglorum in pago Bituricensi munitiones aliquot expugnavit. Rex vero Francorum munitionem Dangu nominatam, quæ ab ipso paulo ante defecerat, castris circumdedit. Qua mature dedita & eversa, memoratæ urbis obsidionem solvere festinavit. Obsessor autem [5] adventu ejus præcognito, obsidionem deseruit, hostemque superbum ad persequendum cedendo accendens, dum

1. Induciæ factæ sunt *Edd. pr.* 2. Eo *Edd. pr.* 3. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebantur,* & dominum durum causantes. 4. *Ita quoque MS. Pic. Antea desiderabatur,* sui. 5. *Antea,* ejus adventu.

à tergo

à tergo incautius progreſſi confractis [1] amnium pontibus, difficilem vel illi reditum, vel exercitui ejus commeatum facere ſtuduit, arte quam viribus plus effecit. Cumque amicis mediantibus inter partes de pace tractaretur, oblatam Comes pacem nec reſpuit, nec abſolute amplexus eſt, [2] obtendens ſe Regi Anglorum ſufficientem per obſides idoneos præſtitiſſe atque ab eo viciſſim accepiſſe cautionem, quod neuter eorum ſine altero bellum pace mutaret. Pactis tamen inter partes formatis conſenſu Regis Anglorum pro tempore [3] ſanciendis, Rex Francorum ad propria rediit; Comes vero cum feſtinatione adiit invitandum ad honeſtæ pacis conſenſum Regem Anglorum. Itaque Reges tantum jam pacis avidi, quantum bellici laboris pertæſi, [4] anno à partu Virginis M. C. nonageſimo VII°. 1197.
menſe Septembri cum Optimatibus ſuis atque omni frequentia ſubditorum ad ſolemne in terminis colloquium convenerunt. Ubi de plena quidem pace minus actum eſt, eo quod animi Principum à longa inveterati odii paſſione difficile ſanarentur; [5] ſed treuiam unius anni & quatuor menſium tanquam arram futuræ pacis inter ſe ſtatui maluerunt, adjicientes in pactis, ut negotiantibus regiones eſſent perviæ, mutuiſque provinciæ gauderent ſolatiis: & ut captivi

1. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* omnibus *pro* amnium. 2. *Ita quoque MS. Pic. Antea,* oſtendens. 3. Faciendis *MS. Pic.* 4. *Sic etiam MS. Pic. Antea omittebantur,* anno à p. V. M. C. non. VII. m. Septembri. 5. Sed inducias unius *Edd. pr.*

utrimque competenti & tolerabili redemptione relaxari mererentur. Soluto [1] igitur conventu, militantibus facultas data eſt ad propria remeandi, & feſſæ malis provinciæ pauſam modicam cum magnis gratulationibus ſuſceperunt.

De re prodigioſa quæ accidit apud [2] *Maltonam.*

CAP. XXXIII.

[3] HIIS diebus menſe Auguſto in noſtra, [4] id eſt, Eboracenſi provincia, ſuper flumen Derewentum [5] prodigioſa res accidit, quæ ſilentio prætereunda non eſt, ſed noſtræ inſerenda hiſtoriæ ad notitiam & cautelam poſterorum. Apud monaſterium Regularium Clericorum, quod Maltone dicitur, coquendæ calci clibanus parabatur. [6] Cumque jam, ut moris eſt, à latere deorſum ignis immitteretur poſt ſolis occubitum, ejuſdem loci præpoſitus [7] cum quibuſdam fratribus aderat: & ne tantus in irritum cederet apparatus, ſollicite ſatagebat. Circa aliud vero latus erat fovea modica uſui præparata, altitudinis non amplius quam ſex vel ſeptem pedum. In hanc ſane unus fratrum dum urgendo opus [8] circuiret, incautius per tenebras properans lapſus eſt. Et cum non ſtatim exurgeret, [9] percunctante præpoſito an læ-

1. *Deeſt* igitur *in Edd. priorib.* 2. *Antea,* Maltone. 3. *Antea,* his. 4. *Antea omittebantur,* id eſt. 5. Prodioſa *MS.* 6. *Antea,* cum autem, ut *&c.* 7. *Antea,* aderat cum quibuſdam fratribus. 8. *Antea,* circuiret cautius, per tenebras properans, lapſus eſt. 9. *Antea,* percunctanti.

ſus

ſus eſſet, reſpondit, perii: quo dicto [1] ſiluit in mortem, mirantibus ſilentium ejus cunctis qui aderant, cujus mortem ne ſuſpicari quidem poterant. Nam circumfuſæ noctis [2] tenebræ interiora foveæ abſcondebant. Rogatus autem quidam ex aſtantibus deſcendere ad [3] dinoſcendum & renunciandum quomodo ſe res haberet, deſcendit: moxque procumbens [4] etiam ipſe cum ſilentio in mortem obdormivit. Quo non renunciante aliquid neque egrediente, alius nihilominus juſſus deſcendere, eadem ſorte mox abſorptus eſt. [5] Tunc ſtupor apprehendit omnes qui circumſtabant: nec tamen adhuc quieſcendum putantes, cautius explorandi gratia, tertium deſcendere monuerunt. Qui, ut dicitur, ſalutari ſigno ſe muniens, in exitialem foveam deſcendebat, & confeſtim [6] exclamans, morior, inquit, morior, extrahite me. Qui autem propius aſtabant, apprehenſa ſummitate ſcalæ exiguæ per quam [7] deſcendebat, hærentem ſcalæ ſimul cum ipſa ſcala extraxerunt. Tunica vero, qua induebatur, diſrupta, & quaſi violentis male [8] attrectantium manibus conſciſſa videbatur. Sic ergo idem ſubtractus exitio, ſine voce & ſenſu diu ſemianimis jacuit, ſpumas ore provolvens, deinde paulatim ad ſe rediens, elanguit per dies

1. *Antea*, ſiluit, in morte mirantibus. 2. *Antea*, tenebræ, & interiora. 3. *Antea*, dignoſcendum. 4. *Antea*, & *pro* etiam. 5. *Antea*, tum. 6. *Antea*, clamans. 7. *Antea*, deſcenderat, hærentem ſcalæ ſcilicet cum ipſa &c. 8. Attractantium *MS. Pic. Neque aliter primum ſcribebatur in MS. noſtro. Sed punctum ſub* a, *litteramque* e *ſupra lin. eadem poſuit manus.*

pluri-

plurimos. Tunicam vero ſuam tanquam peſtilentem horruit, nec ea etiam reſarcita indui paſſus eſt. Sane poſt exitium memorati fratris, & duorum juvenum qui cum eo [1] occubuerant, cum quidam ſequenti luce ad eorum extrahenda corpora deſcendiſſet, nihil ibidem vel ſenſit horroris, vel mali expertus eſt. ſed innoxie & cum omni fiducia exanimata corpora de loco exitii elevavit. In quibus profecto nulla læſio apparebat, præterquam in oculis ſiniſtris, qui cruenti & quaſſati videbantur, livorem circa ſe tanquam recentis percuſſuræ prætendentes. [2] Hæc denique prout eorum, qui vel interfuerunt, vel ab [3] hiis qui interfuerant audierunt, concordi narratione didici, literis mandare curavi, eventus plane, quem pro ſua novitate cogor mirari, cauſam [4] non valens rimari. [5] Contigit autem ante annos aliquot apud Orientales Anglos in vico quodam tres viros operarios dum ſtudio incolarum puteum vetuſtum purgarent, & largioris aquæ deſiderio è terræ viſceribus producendæ altius foderent, ſubito exanimari. quo viſo incolæ eundem puteum ruderibus impleverunt, & locum exicii æternum exanimatis ſepulchrum eſſe voluerunt. At iſtud non adeo mirum eſt: quia hinc probabiliter ratio reddi poteſt. Forte enim fundus putei habuit ſive argenti vivi ſive

1. *Antea*, occubuerunt, cum q. ſequenti die ad extrahenda eorum corpora. 2. *Antea*, hoc. 3. *Antea*, his. 4. *Antea*, nolens *pro* non valens. 5. *Antea deſiderabantur hæc omnia uſque ad principium capitis* XXXIV.

alte-

alterius rei noxiæ venam occultam; quæ ut creditur dum à fossoribus eam contigit aperiri, dirum & pestilentem spiritum exhalavit, qui omnem sensum præveniens in momento extingueret fodientes.

De concordia Regis Richardi & Rothomagensis Archiepiscopi, & de quodam prodigio.

CAP. XXXIV.

EODEM tempore illustris Rex Richardus & [1] Galterius Rothomagensis Archiepiscopus post longam simultatem modestiori studio veterem inter se amicitiam reformarunt, cum [2] & Pontifex in gratiam Principis jure suo cederet, & Princeps Pontifici satisfaciens pro [3] hiis quæ de jure Rothomagensis Ecclesiæ ratione necessitatis bellicæ usurpasse videbatur, justam commutationem daret. Cum enim apud vicum, qui [4] Andelaïcus dicitur, & erat patrimonium Rothomagensis Ecclesiæ, idem Rex locum notasset castro pro tuitione Normanniæ [5] super Sequanam flumen construendo aptissimum, timens ne forte idem locus ad hoc ipsum hostiliter occuparetur à Rege Francorum, eundem duxit præoccupandum. Cœpit ergo ibidem, natura loci mirabiliter juvante, opus humanum profusis ædificare sumptibus castrum firmissimum contra faciem Regis Francorum, memorato Pontifice antiquum Ecclesiæ suæ patrimonium hoc modo sibi præripi

1. Gualterus *Edd. pr.* 2. Enim *MS. Pic.* 3. Iis *Edd. pr.* 4. Audelaïcus *Edd. pr.* 5. *Sic etiam MS. Pic. Antea,* ad Sequanam.

æqua-

æquanimiter non ferente: Francis vero videntibus & iraſcentibus, & contra opus æmulum, quod impedire non poterant, fruſtra frementibus. Eundem autem Archiepiſcopum Princeps poſtmodum digna compenſatione placavit, [1] vicum ſcilicet litigioſum famoſo illo vico maritimo qui [2] Depa dicitur Eccleſiæ Rothomagenſi commutans. Quo facto, quanto meliori conſcientia, tanto & hilariori fiducia & ferventiori ſtudio operi deinceps [3] inchoato inſiſtens, quantum ex hoc muniminis propriis in reliquum finibus [4] præparavit, tantum etiam ex hoc ipſo hoſtilem ferociam exulceravit. Sane in loco illo cum magna illa ædificatio fieret, rem prodigioſam contigiſſe ferunt. Nam ſicut quidam non ignobiles, qui ſe interfuiſſe aſſerunt, proteſtantur, menſe Maio paulo ante Dominicæ Aſcenſionis ſolemnia, cum Rex adeſſet, & opus urgeret (nam ſæpius ad diſponendum urgendumque opus aderat, & conſpectum proficientis operis pro magna voluptate habebat) repente imber ſanguine mixtus deſcendit, ſtupentibus cum ipſo Rege cunctis qui aderant: cum & in ſuis veſtibus veri ſanguinis [5] guttas conſpicerent, & rem tam inſolitam malum [6] portendere formidarent. Verum ex hoc idem Rex non eſt territus, quo minus operi promovendo intenderet, in quo ſibi (ni fallor) ita complacebat, ut etiam ſi Angelus de cœlo id omittendum ſuaderet, anathema illi eſſet.

HIST. ANGL. FINIS.

1. *Antea*, virum. 2. Dieppe. P. 3. Initiato *MS. Pic.* 4. Paravit *Edd. pr.* 5. Guttam *MS. Pic.* 6. *Ita quoque MS. Pic.* *Antea*, protendere.

